ISSN 2538-6786

GENEALOGIJA IR HERALDIKA

LIETUVOS GENEALOGIJOS IR HERALDIKOS DRAUGIJA

Nr. 1
(2007-2017)

ISSN 2538-6786

GENEALOGIJA ir HERALDIKA

Istorijos ir kultūros žurnalas
Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos leidinys

Vyriausiasis redaktorius

Leonas PELECKIS-KAKTAVIČIUS
(h. Gulbė / Trzaska, LBKS Garbės bajoras)

Redakcijos kolegija:

Aidas BAŠKYS
Remigijus BIMBA
Sigita GASPARAVIČIENĖ
Audronė MUSTEIKIENĖ
Kazimieras TRACEVSKIS

LGHD vadovybė:

Pirmininkė Sigita GASPARAVIČIENĖ
Pirmininkės pavaduotojas Aidas BAŠKYS
Pirmininkės pavaduotojas organizaciniams reikalams Danielius VERVEČKA
Tarybos koordinatorius Kazimieras TRACEVSKIS

Dizaineris Liudas NEKROŠIUS

Leidėjas – Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugija. Draugijos adresas: Kauno g. 10-5, LT-01310 Vilnius.
LGHD svetainės adresas: www.genealogija.org
Rankraščių, pasiūlymų, atsiliepimų laukiame el. p. adresu: kaktavicius@splius.lt
Autorių nuomonė nebūtinai sutampa su redakcijos nuomone. Už savo teiginius atsako autoriai.
Spausdino UAB „Neoprintas“, Šarūno g. 12, Šiauliai. Už spausdinimo kokybę atsako spaustuvė.

Pirmajame viršelyje – Bajorai Andriejus Jonas Pacevičius (h. Pol Orla), Felicija Regina Špakauskaitė-Pacevičienė (h. Zadora) ir jų duktė Teklė Pacevičiūtė (po santuokos – Kušleikienė (h. Niesobia). Apie 1870 m.
Ketvirtajame viršelyje – Mačiukų giminės genealoginis medis.

© GENEALOGIJA IR HERALDIKA, 2017 (1)
Pirmieji leidimo metai

2 Alfonsas VAIŠVILA. Kilmingi žmonės

APSKRITASIS STALAS

4 „Netrukus pereisime į naują etapą“

IŠ DABARTIES - Į PRAEITĮ

8 Vytenis BAGDONAS. Dėlionė

PATIRTYS

9 Pradedančiojo genealogo dekalogas
11 Genealoginių programų apžvalga
15 Audronė MUSTEIKIENĖ. Genealoginių medžių ir schemų kūrimas
20 Vidmantas POVILIONIS. Genetika ir genealogija
24 Danielius VERVEČKA. Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos veiklos raida ir santykis su LDK istorinės atminties organizacijomis

ASMENYBĖS IR LIKIMAI

26 Aidas BAŠKYS. Aleksandras Stulginskis ir kilmės klausimai

KILMINGŲ GIMINIŲ TYRIMAI

32 Eimantas GUDAS. Tiškevičių giminės karjera ir genealogija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje

RUSIJOS BAJORŲ PĖDSAKAI LIETUVOJE

50 Sigita GASPARAVIČIENĖ. Žagarės Naryškinai

KNYGOSE – GIMINIŲ IR DVARŲ ISTORIJOS

56 Laiko gijų juosta
63 Rolandas ŽVICEVIČIUS. Praskleidus užmaršties šydą
68 Sigita GASPARAVIČIENĖ. Mokslinis tekstas – tarsi istorinis romanas

MŪSŲ PROTĖVIAI

70 Laimutis ANDREIKA. RADAVIČIAI. Herbas Rudnica
74 Remigijus BIMBA. Gliaudeliai – ties devintąja karta
84 Danielius VERVEČKA. Karpiai

DRAUGIJOS PATVIRTINTI GIMINĖS ŽENKLAI

88 Aidas BAŠKYS. Heraldikos komisijos funkcijos, herbynas, herbų aprašymai

IŠSAUGOTI IR ATKURTI

94 Artūras GIEDRAITIS, Kristina SAVICKYTĖ-GIEDRAITIENĖ. RITERIŲ ORDINAI: istorija ir vieta šiuolaikinėje visuomenėje

GENEALOGIJOS STUDIJOS

99 Sigita GASPARAVIČIENĖ. Reikšmingas įvykis Lietuvos ir Lenkijos genealogijos tyrinėjimuose ir istoriografijoje

FAKTAI IR SKAIČIAI

100 Vilius BOTYRIUS. Vardų populiarumo statistika Lietuvoje 1795-1915 metais
103 Rimvydas S. BUTAUTAS-KŪDIRKA. Genealoginio turinio knygos

MĮSLĖS LIETUVOS HERALDIKOJE

108 Vilius PURONAS. Juodaodis Vytauto herbe?

DRAUGIJOS METRAŠTIS

111 2007-2017 metai. Parengė Audronė MUSTEIKIENĖ

KILMINGI ŽMONĖS

Prof. habil. dr. Alfonsas VAIŠVILA

Kilmingi žmonės - tie, kurie žino savo kilmę

Jonas Rudokas

Genealogija – istorinė giminės biografija. „Vardinė linija" arba genealogija[1] yra giminės kraujo ir dvasios istorinis ryšys su vis giliau į neįžvelgiamą praeitį nueinančiomis ir iš nebūties ateinančiomis tos giminės kartomis. Tai – gyvastingas ryšys, vis kitaip atsikartojantis ir atsinaujinantis su kiekviena nauja karta. Tačiau jis gyvas tik tiek, kiek gyva kiekvienos kartos genealoginė atmintis, kiek ta karta žino savo vietą šiame istoriniame giminės tapsme, kiek tą žinojimą palaiko ir perduoda ateinančioms kartoms.

Per šį žinojimą gyvenančios ir ateinančios kartos atranda savo giminės liniją kaip savo istorinius biodvasinius namus, įgyja civilizuotam žmogui būdingą gebėjimą atsakyti į jam svarbų klausimą: iš kur tu ir tavo protėviai, kodėl tu toks, koks esi savo kūniškomis, intelektinėmis, dorinėmis galiomis ir polinkiais? Kada, kur ir kaip gyveno prieš tave buvusios ir tave gyventi pašaukusios, dvasiškai paruošusios tavo giminės kartos, kurių nesiekia tavo ir net tavo tėvų gyvoji atmintis, bet kurios tavyje gyvena kaip tavo paveldėta jų genetinė informacija?

Nežinoti savo giminės istorijos – tai gyventi savotiškoje benamystėje. Tai – jaustis būtimi iš niekur, jaustis vieniša, nežinia iš kur atklydusia, nuo kokio nežinomo genetinio medžio atskilusia šaka, niekam nedėkinga ir niekam neįpareigota. „Vardinė linija" priešingai. Ji sako: mes – nesibaigiančio proceso tarpinės grandys, jungiančios nuolat nueinančius ir nuolat ateinančius. Kad būtume tuo, kuo esame, prieš tai turėjo gyventi konkrečios, viena kitą keitusios mūsų giminės kartos, kovojusios už savo ir savo palikuonių teisę būti ir žmoniškai būti. Per šią laike nesibaigiančią kraujo ir dvasios estafetę buvusios kartos tebevykdo savo biogenetinį žygį į ateitį, garantuoja savo amžinybę.

Tautos, kurios nariai neturi savo individualios genealoginės savižinos, niekada neturės ir savo konkrečios, prie asmens priartintos istorijos, o bus priverstos visada gyventi tos istorijos abstrakcijose. Tauta veikia tik per konkrečius asmenis. Lietuvos, kaip organizuotos tautos, spiritus movens ("judinantysis pradas") kaip tik ir buvo tokios konkrečios lietuvių giminės, kaip Mindaugo, Gedimino, Gediminaičių, Kęsgailų, Zavišų, Šemetų, Bilevičių, Chodkevičių, Radvilų, Goštautų, Sapiegų, Pacų, Kiškų, Tiškevičių, Kerdiejų, Oginskių, Platerių, Gorskių, Nagurskių, Pšecišev skių, Zabielų, Jelenskių ir kitų. Todėl siekiant sukonkretinti, papildyti bendrąją tautos istoriją konkrečių giminių gyvenimu, visada svarbu žinoti, kokių giminių konkretūs atstovai, kada ir kokioms aplinkybėms esant vadovavo tautos istoriniams žygiams, nuveikė visai tautai reikšmingus darbus. Kurie tos giminės atstovai rėmė pirmuosius, garantavo jų sėkmę? Tautos istorija ir atskirų giminių istorija – tai tik dvi tos pačios istorinės savižinos skirtingos pusės. Ne veltui sakoma, kad „pasaulio istorija ir neeilinių vyrų bei moterų istorija žengia išvien"[2].

Galiausiai ir pati tauta yra ne kas kita, kaip konkrečių, istoriškai tampančių giminių sąveika, paplitusi tam tikroje teritorijoje. Ta teritorija tapo tautos etnogeografiniais namais tik todėl, kad ją sulietuvino, sudvasino joje apsigyvenusios konkrečios lietuvių giminės, kurios čia statėsi savo individualius būstus, juos gynė, vaikščiodamos viena pas kitą sumynė takus ir vieškelius, nutiesė lieptus ir tiltus, siekdamos namų

1. Genealogija iš graikų genea – reiškia kilmę, tai pagalbinis istorijos mokslas, tiriantis atskirų asmenų ar ištisų giminių kilmę, giminystės ryšius. Atskiro asmens vieta tarp praėjusių ir ateinančių kartų grafiškai buvo vaizduojama sudarant taip vadinamą "genealoginį medį" (pranc. - Arbre généalogique) arba kartų lenteles, laiptus, nurodant konkrečių asmenų gimimo, vedybų, mirimo datas. "Medžio" (besišakojančio ąžuolo arba lauro) vaizdinį imta naudoti nuo viduramžių pabaigos: jo papėdėje patalpinamas tos giminės pradininkas, o ant šakų kylančia linkme vaizduojami jo palikuonys.
Iš pradžių genealogija tyrinėjo valdovų ir aukštesniųjų luomų kilmę. Vienas iš seniausių tokio tyrimo pavyzdžių buvo Biblijos žinios apie izraelitų tautos kilmę. Biblija vaizdavo giminės eigą beveik ištisai pagal vyriškąją liniją (ši tradicija išliko iki šiol). Tokie tyrimai buvo vykdomi ir senovės egiptiečių, asirų, indų, graikų, romėnų, kurie savo herojus ir valdovus kildino iš įvairių mitinių dievybių, irgi domėdamiesi tik vyriškąja giminės linija. Vėlesniais amžiais, nors genealogija ir vadavosi iš mitologijos, ji dar ilgai tarnavo asmens ir giminės pasipuikavimui. Kartu ryškėjo ir praktinė tokių tyrimų reikšmė. Romėnų teisė naudojo genealogines žinias nustatinėjant paveldėjimą pagal giminystės laipsnį. Ši kryptis Vakarų Europoje paplito XII-XIII a., šeimą (giminę) laikant pagrindiniu visuomeninio gyvenimo veiksniu. Kiekvienas giminės narys, būdamas su ja surištas kraujo ryšiais, galėjo naudotis tos giminės teisėmis, valdžia, tradicijomis, o kartais ir turtais. Praktinė genealoginių žinių reikšmė dar labiau padidėjo viduriniais amžiais, atsirandant Europoje bajorijos luomui ir jo privilegijoms, susijusioms su kilme. Genealoginėmis žiniomis dabar buvo galima asmenį ir visą jo giminę socialiniai išaukštinti arba pažeminti. Tai skatino rimtai žiūrėti į genealogijos tyrimus, grįsti juos moksliniu metodu, garantuojančiu tokio tyrimo rezultatų patikimumą ir pagrįstumą. Carinė Rusija po 1795 m., siekdama, kad į okupuotos Lietuvos bajorijos luomą nepatektų ne bajorų luomo žmonės, itin kruopščiai po keletą kartų tikrino genetinę priklausomybę konkrečiai bajorų giminei kiekvieno asmens, teigusio savo bajorišką kilmę. Reikalavo įrodyti dokumentais turėtą bajorystę ne vėliau, kaip prieš100 metų. Tai buvo itin reikšminga praktiškai, nes nuo to priklausė, ar konkretus asmuo luomėje visuomenėje naudosis visomis piliečio teisėmis.
Nuo XVII a. Prancūzijoje genealogijos tyrimus imta plėtoti ir kaip pagalbinį istorijos mokslą (A. Duchesne, Anselme de Sainte Marie, C. Du Cange), vėliau šie tyrimai paplito Anglijoje, Austrijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Rusijoje. XX a. I pusėje genealoginiais tyrimais imta domėtis ir Lietuvoje, tiriant Lietuvos kunigaikščių Gedimino, Vytauto giminės kilmę (J. Jakštas, P. Šliažas), po Nepriklausomybės atgavimo (1990) išleistos žymesnių Lietuvos politinių veikėjų (Radvilų, Sapiegų, A. Vijūko Kojelavičiaus, Bilevičių, Romerių ir kt.) genealogijos, pastaruoju metu vis daugiau Lietuvos žmonių domisi savo giminės istorija grynai pažintiniais, kultūriniais tikslais. Ir tai rodo tam tikrą bręstantį besiindividualizuojančios tautos kultūros lygį. – Plačiau žr. Lietuvių enciklopedija. t.7. Boston, 1956, p. 125; Большая Энциклопедія. t.6, С.-Петербургъ. 1901, p. 383-384; Banionis, E. Lietuvos bajorai 1413 m. Horodlėje, Žalgirio laikų Lietuva. - Acta historica Universitensis Klaipedensis. t.1, Vilnius, 1993, p. 189-203; Saviščevas, E. Bilevičių kilmė ir genealogija (XV-XVI a.). – Lituanistica. 4, 2001, p. 3-22; Rowell, S. Gediminaičių dinastinė politika Žemaitijoje 1350-1430 m. - Žemaičių praeitis. (3), Vilnius, 1994, p. 125-136; Žemaičių praeitis. (8), 1998, p. 5-28, Vaišvila. A. Herbas „Jūrų Katinas". Vaišvilų giminės genealogija. Dokumentinis aprašymas nuo 1535 m. Vilnius: Justitia, 2012 ir kitus.
2. Nuo 1789 m. revoliucijos iki Gerovės amžiaus. (Nuo 1789 m. iki 1914 m.). Vertimas iš prancūzų kalbos, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2008, p. 9.

jaukumo, sodino aplink savo pirkias medžius, parkus, gėlynus – vertė savo pirkias sodybomis – žmogaus statinių ir žmogaus perkeistos gamtos vienove. Tose sodybose gimė, augo jų vaikai ir vaikaičiai, ugdomi ta pačia namų ir perkeistos gamtos vienybės palaikymo dvasia. Tarpusavyje besituokdamos giminės jungėsi į naujas bendresnes giminystės linijas, įgydamos iš kitų giminių naujos genetinės dvasinės energijos (informacijos) ir kartu joms perduodamos tokią pat savo genetinę informaciją, šitaip galiausiai virsdamos nauja kokybe – lietuvių tauta. Jei būtų atkurti visų Lietuvos žmonių „genealoginiai medžiai", jų tarpusavio santykiai, tai šis įvairiausių giminių persipynimo, susigiminiavimo tinklas taptų biogenetiniu lietuvių tautos atlasu, rodančiu, kad tauta – tai daugiau negu bendra kalba, bendras istorinis likimas. Teiginys: „Lietuva – pusbrolių kraštas" neatrodytų vien alegorija.

Genealoginiai tyrimai galimi tik laisvoje visuomenėje, kai tautos istorinė atmintis tampa ne tik profesionalių istorikų, bet ir kiekvieno tautiečio asmeninės savižinos reikalu. Tokius tyrimus galima vertinti kaip savotišką tautos istorinės sąmonės demokratizavimo formą, kuriai kiekviena tauta turi individualiai subręsti. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, tam susidarė palankios sąlygos: tauta, susigrąžinusi teisę savarankiškai tvarkytis, susigrąžino ir teisę į savižiną, į laisvą prieigą prie savo istorinių archyvų kiekvienam, besidominčiam bendrąja ir savo giminės istorija. Pastaraisiais metais priimtas archyvų įstatymas, apribojęs prieigą prie bažnytinių archyvų (iškreiptai suvokęs asmens privatumo apsaugą), gali tuos tyrimus apsunkinti, vilkinti, bet ne sustabdyti.

Savo giminės raida kol kas Lietuvoje labiau linkę domėtis asmenys, turintys bajoriškąją kilmingumo praeitį arba kurių protėviai yra turėję žymių politinių, kultūrinių pasiekimų Lietuvos valstybei. Tai galima vertinti kaip tokių tyrimų pradinės stadijos specifiką. Pradėti nuo bajorijos, žinoma, logiška, nes bent iki XIX a. vidurio bajorija buvo Lietuvos valstybės ir visuomenės socialinis elitas. Nors ji sudarė vos kelis procentus visų Lietuvos gyventojų, tačiau stovėjo viso šalies politinio, ekonominio ir kultūrinio gyvenimo priekyje. Todėl jai tenka visa garbė dėl tos gyvenimo pažangos ir kartu visa atsakomybė už to paties gyvenimo nuopuolį. Šis bajorijos istorinės misijos vidinis prieštaringumas mūsų literatūroje yra plačiai aptartas[3].

Kita vertus, genealoginiai tyrimai neturi modernizuoti ir moralizuoti praeities. Mes neturėtume kartoti dabartinio JAV ar Prancūzijos patyrimo, kai praeitį imama vertinti šiuolaikiniais moralumo standartais, smerkti bajoriją todėl, kad ji siekė privilegijų kitų socialinių sluoksnių gerovės sąskaita. Pradinėje visų tautų kultūrėjimo stadijoje tai buvo istorinė būtinybė, leidusi prie ribotos gamybos ir darbo našumo atskiriems žmonės pasišvęsti vien tik karybai, valstybės valdymui, mokslui ir kitiems bendriems tautos reikalams, reikalingiems krašto pažangai. Civilizacijai ir darbo našumui augant, toks visuomenės sluoksniavimasis pasidarė istoriškai nebūtinas. Todėl bajorystė kaip privilegija išnyko ir šiandien minima kaip istorinis faktas. Kiek žmogus yra doroviškai tampanti būtybė, tiek jis iš pradinės laukinės būsenos negali staiga „nukristi" į šiuolaikinei civilizacijai būdingus moralumo ir teisingumo standartus. Suvokti bajorystės istorinę misiją per istorinio būtinumo prizmę, tai ir yra gebėjimas istoriškai mąstyti. Be tokio mąstymo istorija – tai tik faktai, nesuprantami ir nepažinūs.

Šiandien bajoriškų giminių genealoginiai tyrimai vykdomi ne dėl to, kad konstatuotų savo protėvių buvusį socialinį išskirtinumą istorijoje, pasipuikuotų jų kilme, turėta valdžia ar turtais. Modernioje visuomenėje tokie tyrimai vykdomi ne socialiniais, o pažintiniais (gnoseologiniais), moraliniais tikslais, siekiant pirmiausia atrasti savo tolimiausius protėvius, kartu su jais atrasti ir savo istorinius, biogenetinius namus, savo vietą nenutrūkstamoje giminės kartų estafetėje. Tai – būdas užmegzti ryšį su visais savo protėviais, net pačiais tolimiausiais, išsaugoti jų atminimą, pagarbos jiems jausmą, jų darbų žinojimu paakinti save darbams, galinčiais padidinti savo giminės moralinį ir socialinį reikšmingumą. Kita vertus, esamos ir ateinančios kartos skolingos „savo protėviams … už tai, kad jie senovėje ne kartą apgynė mūsų kraštą nuo priešų…, už tai, kad nepaprastai sunkiomis sąlygomis, baudžiavos, rusinimo, lenkinimo laikais išsaugojo tautiškumą, lietuvybę – kalbą, tradicijas…, kad visą tą neįkainojamą turtą perdavė iš kartos į kartą iki mūsų, užaugino mus, paruošė gyvenimui… Todėl papasakoti apie tėvus ir protėvius – tai proga grąžinti jiems dalį savo skolos; tai - šventa bet kokio doro žmogaus pareiga"[4].

Nuotraukos iš LGHD archyvo.

3. Žr. Šapoka, A. Bajoriškoji "demokratija". - Lietuvos praeitis. I. 1941, p. 469-540; Avižonis, K. Bajorai valstybiniame Lietuvos gyvenime Vazų laikais. Vilnius, 1940; Vaišvila, A. Lietuvos bajorija: kultūrinės misijos prieštaringumas. -Aitvarai. Simono Stanevičiaus bendrijos metraštis, Kaunas, 1998, p. 5-83; Vaišvila, A. Teisinės valstybės koncepcija Lietuvoje. Vilnius: "Litimo", 2000, p. 135-216 ir kt.
4. Rudokas, J. Mes – kilmingi žmonės. Protėvių pėdsakų ieškojimas, Vilnius: Gairės, 2007, p. 5-6.

„Netrukus pereisime į naują etapą“,

- daug žadantys žodžiai, ištarti pokalbio už apskritojo stalo metu.

Pokalbyje dalyvavo:
Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos pirmininkė Sigita GASPARAVIČIENĖ,
Pirmininkės pavaduotojas Aidas BAŠKYS,
Tarybos sekretorius Remigijus BIMBA,
Koordinatorius Kazimieras TRACEVSKIS

Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos herbas.

Draugija netrukus pažymės pirmąjį rimtą jubiliejų. Dešimtmetis – gera proga prisiminti. Kam ir kodėl kilo mintis įkurti tokią draugiją? Kas jos konkretūs steigėjai?

S. GASPARAVIČIENĖ: Ketinimas burtis, kurti draugiją tarp archyvuose šeimų istoriją tyrinėjančių kraštotyrininkų, istorikų, privačių genealogų ore sklandė jau nuo 2002-ųjų. Tačiau realiu postūmiu tapo 2004 m. kovo 3 d. LR Seimo priimtas ir 2005 m. sausio 1 d. įsigaliojęs Dokumentų ir archyvų įstatymas, smogęs tyrinėtojams ir sukomplikavęs XX a. laikotarpio genealoginius tyrimus bei priėjimą prie genealogijos šaltinių. Norintiems prieiti prie dokumentų, o taip pat sužinoti apie asmenų privatų gyvenimą, susipažinti su valstybės archyvams perduotais susistemintais asmens duomenimis, t. y. metrikų knygomis, kitais personaliniais dokumentais, pagal šį įstatymą buvo leidžiama tik praėjus 50 metų po asmens mirties. O jeigu šio fakto neįmanoma nustatyti, - po 100 metų nuo dokumento sudarymo. Tokios įstatymo nuostatos faktiškai išbraukė iš šeimų genealogijos šimto metų atkarpą.

Panašiu metu Valstybės istorijos archyvas parengė prasto fizinio stovio ir tyrinėjimams neišduodamų metrikinių knygų apyrašą. Jis parodė bauginančius istorinių šaltinių valstybės archyve nykimo mastus ir labai susiaurino galimybes tyrinėtojams pažinti, tyrinėti šeimų genealogiją. Archyvų skaitmeninimas ir sisteminimas tuomet vyko lėtai ir tyrinėtojų netenkino. Valstybės archyvų institucijų genealogijos tyrinėtojams taikomi apribojimai iššaukė poreikį burtis į profesinių interesų gynimo organizaciją.

Matydami augantį visuomenės susidomėjimą savo šaknimis, turėjome ir kitų tikslų, kuriuos galėjome atlikti tik susibūrę. Turėjome informaciją ir apie bažnyčių parapijose baigiančius sunykti nesuregistruotus archyvus, o ypač senąsias bažnyčių metrikines knygas. Tuomet nebuvo arba labai mažai buvo skaitmeninių genealogijos duomenų bazių. Prastai orientavomės ir kolegų nuveiktuose darbuose, nes mažai žinojome, kas ir ką veikia. Kiekvienas “virėme savo sultyse”.

2006 m. spalio 19 d. Vilniuje įvyko steigiamasis susirinkimas, kuriame nutarėme įkurti Genealogų draugiją. Steigėjais tapo VŠĮ “Dvarų kultūros centras”, S. Gasparavičienės firma “Archeonas”, istorikai Česlav Malevskis, Vilius Botyrius, Rimvydas Butautas-Kudirka, Sigita Gasparavičienė, Viktoras Lozovskis, Albert Volk, Laima Vileikienė, bibliotekininkas Kazys Mackevičius, studentas odontologas Aidas Baškys, LBKS senatoriai Audronė Musteikienė ir Kazys Tracevskis. Pirmuoju Genealogų draugijos pirmininku buvo išrinktas istorikas pedagogas, patyręs genealogijos tyrinėtojas Č. Malevskis.

Tuomet jau veikė Lietuvos bajorų karališkoji sąjunga. Ar užsiimti genealogine veikla nebuvo galima po Sąjungos vėliava?

S. GASPARAVIČIENĖ: Kadangi kūrėmės kaip profesinius interesus atstovaujanti organizacija, o dalis draugijos steigėjų buvo LBKS nariai, ateityje turėjome tikslą su LBKS bendradarbiauti. Be to, tuometinė LBKS vadovybė nerodė intereso naujam ne visai suprantamam dariniui. Reikėtų pabrėžti, kad visame pasaulyje panašaus

profilio organizacijos veikia kaip savarankiškos nepriklausomos institucijos.

A. BAŠKYS: Taip, niekas iš LBKS nerodė noro vystyti tokią veiklą. Vienok, daugelis bajorų palikuonių, turėdami savo kilmės dokumentus, nelabai galėtų pasakyti kažką konkrečiau apie juos, įvardinti pirmtaką ar nuopelnus, už kuriuos buvo suteikta ar patvirtinta bajorystė. Tai rodo, kad genealoginė veikla yra labiau specializuota ir reikalauja atitinkamų žinių bei išmanymo apie darbą archyve.

K. TRACEVSKIS: LBKS narių tarpe buvo diskutuojama dėl Genealogijos-heraldikos instituto įkūrimo. Tas pasiūlymas, deja, nebuvo įgyvendintas.

Iš pradžių šalia genealogijos nebuvo minima heraldika. Kodėl po kurio laiko prireikė šitokio papildymo?

S. GASPARAVIČIENĖ: Heraldikos klausimas iškilo atsiradus asmenų ar šeimų, kurių protėviai nepriklausė kilmingųjų luomui, poreikiui turėti savo ženklus, kuriuos galėtų perduoti palikuonims. Tai labai populiaru Europos šalyse, turinčiose senas asmens, šeimos ženklų kūrimo ir kodifikavimo tradicijas. Europoje tą veiklą nuo seno vykdo ir koordinuoja genealogijos ir heraldikos draugijos, asociacijos. O Lietuvoje, jei kas ir buvo susikūrę savo ženklus, jie buvo niekur neregistruoti.

Lietuvoje veikė tik Lietuvos heraldikos komisija – Lietuvos prezidento kanceliarijos dalis, užsiiminėjusi valstybės, miestų ir miestelių, valstybinių ir savivaldybių institucijų, mokslo įstaigų, teismų heraldika.

Institucijos, kuri kurtų, tvirtintų ir registruotų asmenų, šeimų heraldiką, nebuvo. Todėl, susikūrus Genealogų draugijos Kauno skyriui bei nutarus užsiimti nauja veikla – sukurtų šeimos bei asmenų ženklų, vėliavų registravimu ir kodifikavimu, Genealogų draugija 2009 m. liepos 27d. buvo perregistruota į Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugiją.

A. BAŠKYS: Heraldikos sekcija atsirado dėl reikiamybės tęsti ir formuoti Lietuvoje šį fundamentalų istorijos mokslą. Būtinas tvarkingas reguliavimas ir tęstinumas.

K. TRACEVSKIS: Manau, šios kryptys tarpusavyje artimai susiję.

Sigita – istorikė-genealogė, Aidas – odontologas-burnos chirurgas. Tai tik patvirtina, kad rimtam pomėgiui jokių kliūčių nėra. O kas kiti draugijos nariai? Kokiu būdu įgyjamos naujos kvalifikacijos?

S. GASPARAVIČIENĖ: Dauguma draugijos narių – istorikai, tačiau nemažai ir kitų profesijų atstovų, besidominčių ar tyrinėjančių šeimų genealogiją. Yra medikų, ekonomistų, pedagogų, inžinierių. Kai kurie jų tikri archyvų žinovai, šeimų istorijos ekspertai, savo krašto istorijos žinovai, sukūrę ištisas genealogijos duomenų bazes, parengę ir išleidę monografijas apie šeimų, kaimų, dvarų istorijas, publikuojantys savo tyrinėjimų rezultatus spaudoje.

A. BAŠKYS: Aš asmeniškai istorija domėjausi nuo mažumės. O archyvuose paieškas pradėjau būdamas vos šešiolikos. Per keliolika metų sukaupiau nemažą asmeninę patirtį ir savarankiškai įgyjau patyrusio genealogo kvalifikaciją. Tai įrodo atlikti tyrimai, darbai.

K. TRACEVSKIS: Bendraujant su bendraminčiais, gilinantis į savo, giminių istoriją ir panašiai.

Prikeliate iš amžių glūdumos ne tik kilmingų, bet ir nekilmingų giminių istorijas. Braižant genealoginius medžius turbūt visokių netikėtumų patirta?

S. GASPARAVIČIENĖ: Tyrinėjame įvairių šeimų genealogiją. Genealogui, kaip ir kiekvienam tyrinėtojui, nėra svarbu, kokiam luomui priklausė tyrinėjamos šeimos ar asmens protėviai. Žinoma, kilmingųjų genealogiją tyrinėti įdomiau, nes geriau išlikę šaltiniai.

A. BAŠKYS: Be jokios abejonės. Dažniausiai pasitaikantys netikėtumai – pavardžių užrašymo netikslumai, net visiškai skirtinga pirminė pavardė, herbo neatitikimas arba klaidingas nurodymas.

R. BIMBA: Genealogija – vienas iš mano laisvalaikio užsiėmimų. Esu sudaręs septynis savo giminės medžius, kuriuose daugiau nei trys tūkstančiai asmenų. Šiuo metu domiuosi dar keliomis savo giminės linijomis. Kiekvienoje giminėje netikėtumų labai daug. Netikėtai sužinai, kad tavo kaimynas… giminė. Esu išnarpliojęs įvairias giminystės sąsajas. Pavyzdžiui, vienoje giminėje tuokėsi ketvirtos eilės pusbrolis su pusesere, tačiau apie tokį artimą giminystės ryšį nežinojo. Dar vienas įdomus atvejis. Organizavau giminaičių, turinčių kraujo ryšį su pagrindiniu protėviu, susitikimą. Tik praėjus pusmečiui, patyrinėjus archyvinius dokumentus, paaiškėjo, kad XIX a. pabaigoje gimę broliai turėjo tik bendrą motiną.

K. TRACEVSKIS: Dažniausiai – malonūs faktai, kurie nebuvo žinomi.

Kas dažniausiai domisi savo šaknimis? Tie, kurie kažką yra girdėję apie proprotėvių kilmingumą?

S. GASPARAVIČIENĖ: Genealogija anksčiau labiau domėjosi kilmingųjų palikuoniai. Dabar domisi visi. Žinoma, dažniausiai inteligentai, išsilavinę žmonės. Pastebimas susidomėjimas savo šaknimis tarp per pastaruosius dvidešimt metų iš Lietuvos emigravusių ir kitose šalyse įsikūrusių lietuvių. Savo šaknimis ypač domisi trečios ar ketvirtos kartos lietuvių emigrantų palikuoniai iš JAV, Didžiosios Britanijos, Australijos, Pietų Afrikos Respublikos. Kažkada rengiau genealogiją vienam lietuvių palikuoniui net iš tolimosios Tasmanijos. Pastaraisiais metais genealogija vis labiau domisi ir jauni žmonės. Manau, kad tą paskatino socialiniai tinklai, populiarios genealoginės svetainės www.myHeritage.com; www.geni.com, genealoginių duomenų bazių, tokių, kaip www.epaveldas.lt; familysearch.org ir kt. internete atsiradimas.

A. BAŠKYS: Nebūtinai. Nors tai labai inspiruoja, bet nemažai besikreipiančiųjų tiesiog nori nustatyti savo kilmę, pirmtaką, pavardės protoplastą. Galbūt tai daugiau lemia aplinkos žmonės, nustatę savo kilmę.

R. BIMBA: Labai daug kas. Besidominčių savo šeimos, giminės istorija, protėviais kasmet vis daugėja. Dažniausiai žmonės nežino, koks buvo jų protėvių luomas. Tiesiog norima sužinoti, kas tu esi.

K. TRACEVSKIS: Tokių – dauguma.

O garsenybių tarp į jus besikreipiančių taip pat pasitaiko?

S. GASPARAVIČIENĖ: Jei turite omenyje žmones iš populiarių gyvenimo būdo žurnalų, TV laidų ar interneto portalų, tai tarp savo užsakovų tokių neatsimenu. Pati domėjausi ir rengiau mūsų Prezidentės Dalios Grybauskaitės genealogijos schemą, kurią dabar pastoviai papildau. Prezidentės tėvas kilęs iš senos bajoriškos giminės.

A. BAŠKYS: Pasitaiko.

K. TRACEVSKIS: Taip. Dažniausiai tai būna įdomūs žmonės.

Pastovų ryšį palaikote su žymiausiais Lietuvos istorikais, heraldikais. Turbūt būna ir tokių situacijų, kai vienam išspręsti kažkokio ginčytino reikalo neįmanoma. Tariatės, konsultuojatės, toliau ieškote? O jei vis tik lieka abejonė?

A. BAŠKYS: Genealogija ir heraldika yra tikslūs ir fundamentalūs mokslai, viskas remiasi faktais. Faktų, jų iškraipymo nustatymas ir yra tas mano įvardintas tikslumas.

K. TRACEVSKIS: Kilus abejonėms, dažnai pavyksta jas pašalinti konsultuojantis.

Esate sukūrę ir dokumentų patikros bei heraldikos komisiją, kuriai vadovauja Aidas. Kokia jos paskirtis? Kokių netikėtesnių situacijų pasitaikė? Turbūt kaip ir dera, labai skrupulinga toji komisija?

A. BAŠKYS: Paskirtis – priimti dokumentus, juos patikrinti ir išduoti genealogijos, genealoginio medžio patvirtinimą arba herbo liudijimą.

Darbo pagrindas – faktų patikra, jų sąsajos, o rezultatas – liudijimas.

Dalyvaujate LBKS, LDK istorinės atminties kilmingųjų palikuonių bendrijos, Kilmingųjų susivienijimo renginiuose. Kas bendro tarp jų ir jūsų?

A. BAŠKYS: Nuo 2010 metų esu LBKS senatorius, pagal galimybes stengiuosi dalyvauti visuose bajorų sąjungos renginiuose. LDK kilmingųjų susivienijimo renginiuose nedalyvauju.

R. BIMBA: Bendras šių organizacijų bruožas – vienyti, remti, puoselėti dvasines vertybes, skatinti domėjimąsi istorija, protėvių šaknimis, genealogijos, heraldikos paveldu, skiepyti jaunajai kartai šalies ir tautos istorijos pažinimo jausmą, koordinuoti narių veiklą, atstovauti narių interesams ir juos ginti, tenkinti kitus viešuosius interesus.

K. TRACEVSKIS: Istorinės praeities pažinimas, pasidalijimas faktais.

Ar turite statistiką, kiek per tuos dešimt metų Lietuvos ir užsienio piliečių draugijos dėka praturtėjo šeimos medžiais?

S. GASPARAVIČIENĖ: LGHD, kaip organizacija, privačių asmenų užsakymu genealoginių tyrimų neatlieka. Kiekvienas draugijos narys – genealogas-tyrinėtojas – turi savo statistiką. Tačiau konsultuojame, patariame, informuojame, nukreipiame. Genealoginiam darbui ir genealoginei schemai, kaip ir kiekvienam moksliniam darbui, galioja autorinės teisės. Dalies duomenų negalime skelbti dėl asmens duomenų apsaugos įstatymo nuostatų.

Tačiau tyrinėtų šeimų sąrašus skelbiame mūsų portale. Ateityje planuojame pateikti bendrą statistiką.

A. BAŠKYS: Per penkiolika metų esu sudaręs 143 giminių genealogijas.
Daug tai ar mažai, spręskite patys.

Turintiems bajoriškas šaknis taipogi padedate surinkti reikiamus dokumentus legitimacijai?

S. GASPARAVIČIENĖ: Jei esame prašomi, kartu su genealoginių tyrimų išvadomis, genealoginiais medžiais ir schemomis, archyvinių dokumentų kopijomis parengiame ir dokumentus LBKS, o taip pat LDK Kilmingųjų palikuonių bei LDK Kilmingųjų bendrijų legitimacijoms.

A. BAŠKYS: Be abejo, kreipiasi žmonės, norėdami pateikti dokumentus legitimacijai. Buvo atvejų, kai Lietuvos archyvuose informacijos trūko, teko ieškoti Sankt Peterburgo archyvuose. Kelioms giminėms būtent taip padėjau atrasti protėvių viją.

K. TRACEVSKIS: Kartais, kai reikia papildyti turimą informaciją.

Lietuvos istorikams pastaraisiais metais teko turėti reikalų su Gediminaičių dinastijos atšakos atstovu, gimusiu Brazilijoje. Prieš keletą metų plačiai buvo skleidžiama žinia apie galimą monarchą, gyvenantį Vokietijoje, jis lankėsi Vilniuje. Vienas Lietuvoje gyvenantis gydytojas įsitikinęs, jog kilęs iš Kęstučio-Gedimino giminės, tačiau bandymas įrodyti savo kilmingas šaknis buvo nesėkmingas. Turbūt ir draugijos nariams tenka susidurti ne tik su tikrom, bet ir su tariamom garsenybėm?

S. GASPARAVIČIENĖ: Nei su tikromis, nei su tariamomis garsenybėmis nesu susidūrusi. Pati asmeniškai bendrauju su garsios žemaičių bajorų Šukštų giminės palikuonėmis Lenkijoje, kurioms esu rinkusi istoriniusgenealoginius dokumentus šeimos monografijai.
Kažkada socialiniuose tinkluose mane "atakavo" viena ganėtinai keistoka "nučiuožusi" asmenybė, kurio kiltis iš Gediminaičių buvo nustatyta DNR tyrimais kažkokios JAV genetinių tyrimų firmos. O mūsų archyvuose išlikę istoriniai-genealoginiai šaltiniai rodė jo protėvius priklausius valstietiškai giminei.
Manau, kad dar per mažai šio pobūdžio duomenų sukaupta tokioms išvadoms. Iki šiol nedaug lietuvių pasidarę DNR tyrimus. Akivaizdu, kad DNR tyrimai – ateities genealogija, atnešianti netikėtumų ir galbūt apversianti daug mūsų istorijos faktų.

A. BAŠKYS: Nesiveliu į mažareikšmes diskusijas.

K. TRACEVSKIS: Tenka.

Kokios svarbiausios dešimtmečio patirtys?

A. BAŠKYS: Nemesk kelio dėl takelio. Svarbiausia, manau, ne skaidymasis, o darbo konsolidacija vienoje asociacijoje. Buvome įnikę į stagnaciją, kelerius metus, deja, draugijos veikla buvo sulėtėjusi. Dalį veiklos nuo mūsų nuplėšė kitos asociacijos. Viliuosi, kad netrukus pereisime į naują etapą.

K. TRACEVSKIS: Geranoriškai bendraujant plečiasi pažinimas.

Kokie ateities planai?

A. BAŠKYS: Genealogijos instituto steigimas prie Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos.

K. TRACEVSKIS: Tolimesnė veiklos plėtra, tobulėjimas.

Kalbėjosi
Leonas PELECKIS-KAKTAVIČIUS

Dėlionė

Vytenis BAGDONAS, LGHD narys

Genealogija – tai dėlionė ir ilga kelionė. Dėlionė, kurios dydis priklauso tik nuo savęs paties, savo norų ir pastangų surasti visas detales ir pritaikyti, kad atitiktų, derėtų. Ir keistai užburiantis laukimas, kada tas dėliojimas taps gražiu vaizdu, į kurį žiūrėdamas pajusi save, kaip mažą dalelę neaprėpiamos visumos. Ir taip žingsnis po žingsnio prasideda kelionė iš dabarties į praeitį, - kad nuspėtum savo ateitį, kad galėtum pakeisti savo dabartį dėl ateities.

Visos savybės, ligos ir žmogaus būdas perduodami iš kartos į kartą. Tačiau žmogus, žinodamas kokias klaidas padarė jo protėviai, gali stengtis šių klaidų nebekartoti. Turbūt dauguma yra girdėję apie būtinybę giminės šaknis žinoti iki septintos kartos, - kad galėtų atsekti paveldimas dorybes ir ydas, sveikatą ir ligas, talentus ir gabumus. Tik kažkodėl lietuviui tai neįprasta. Lyg reikėtų visiems būti kilmingiems ir tik tada atsirastų prasmė žinoti šiek tiek giliau, gauti titulą ir didžiuotis herbu. O kas, jei jūsų protėviai, būdami paprasti žemdirbiai, gelbėjo gyvybes bajorams, kunigaikščiams, karaliams ar nekaltiems ir mirties bausme pasmerktiems žmonėms? Ar jie neverti pagarbos? Jų dorybės, meilė ir pasišventimas lemia jūsų gerus poelgius šiandien, o jų klaidos ir nuodėmės paskui mus gali vilktis kaip šleifas iš praeities.

Kartais norisi sustoti ir neieškoti to, kas seniai užmiršta. Iš kitos pusės, savaitės neįmanoma ištverti neatradus bent vieno reikšmingo įrašo senosiose knygose. Atradimai suteikia prasmės ir reikšmės žmogaus būtyje, jauti pagarbą savo protėviams ir norą, kad jų bent vardai, pavardės ir gimimo / mirties vietos būtų žinomos ateities kartoms. Juk galime gyventi vien tik šia diena, bet kaip galime nežinoti savo praeities, nežinoti savo kilmės?

Nežinome kokiais keliais keliavo mūsų visų protėviai. Galbūt vieni, būdami pagonimis, buvo suvaryti į upę ir aplieti vandeniu, suteikiant jiems naujus vardus, laikui bėgant virtusius pavardėmis. O tie kaimai ir tos vietovės priglaudė tuos vardus ir pavardes, kaip savus pavadinimus. O gal buvo atvirkščiai? Pavardžių kilmė – mįslingas objektas. Bet tai, ko gero, pats lengviausias būdas rasti savo protėvius. Mes esame čia ir turime visas galimybes surasti ir bent trumpam įsijausti į istorijos tėkmę, į save, sukurtą iš daugybės mažų dalelių.

Pradedančiojo genealogo dekalogas

1.Būk nuoseklus rinkdamas ir tvarkydamas medžiagą

Kuo anksčiau pradėsi vesti kartoteką, ją sisteminti ir grupuoti surinktus duomenis bei tam naudoti kompiuterį, - tuo geriau. Kitaip anksčiau ar vėliau „paskęsi" informacijos sraute. Be to, nusistatyk prioritetus ir numatyk metodus, kurių pagalba jų sieksi.

2.Nepasitikėk šeimos legendomis, herbynais, genealoginio pobūdžio publikacijomis

Genealoginė informacija turi būti patikrinta ir patvirtinta šaltiniais. Vienos genealoginės publikacijos, spausdintos ar paskelbtos internete, yra parengtos pagal kruopščiai surinktą medžiagą, yra patikimos, kitos – vidutiniškos, o trečios – mėgėjiškos. Mokėk jas atskirti. Pagrindinis rodiklis – nuorodos į šaltinius. Bet ir nuorodos kartais gali būti netikslios ar net klaidingos.

3.Pilnai nepasitikėk netgi šaltiniais

Atsimink: tiksliausia informacija – iš įvykio vietos ir laiko. Tai – bažnyčių metrikos, teismų knygų įrašai, sudaryti įvykio metu. Neužmiršk, kad kartais informacija apie žmogaus amžių bažnyčių santuokų ar mirčių metrikose gali skirtis keliais ir net keliolika metų.

4.Nepradėk paieškų „iš kito galo"

Nesiblaškyk, o rink duomenis pagal giminės arba šeimos kartas, nagrinėdamas vieną generaciją po kitos. Taip sutaupysi daug laiko. Iš principo klaidinga pradėti rinkti medžiagą nuo kuriame nors herbyne ar istoriniame leidinyje paminėto menamo protėvio. Šis kelias niekur neatves.

5.Nesistenk per jėgą "įbajorinti" savo giminės

Tikrą genealogą nuo mėgėjo skiria tikrų savo giminės istorijos faktų atskleidimas, kokie jie bebūtų. Jei vis tik nori turėti savo herbą arba šeimos ženklą, gali jį suprojektuoti pats, tačiau jis turi atitikti heraldikos taisykles ir kanonus bei skirtis nuo senųjų bajorų herbų. Tačiau geriau šį darbą patikėk profesionalams – dailininkams, heraldikams. Jei jau turi sukurtą savo ar šeimos ženklą, neužmiršk juridiškai jo įforminti, kitaip jis liks tik gražiu piešiniu.

6.Naudokis genealoginėmis konvencijomis

Genealoginės programos, schemos, simboliai, asmenų numeracijos ir žymėjimo standartai buvo sugalvoti siekiant palengvinti komunikaciją tarp įvairių šalių genealogų. Geriau susipažink ir jais naudokis, nei kurk savus, kokie tobuli ar patogesni tau pačiam jie beatrodytų.

7.Pateik informacijos šaltinį ir argumentuok hipotezes

Hipotezė turi likti hipoteze, o faktas – faktu. Vienos hipotezės gali atrodyti patikimesnės už kitas, tačiau ir jos ateityje gali būti paneigtos. Žmonės, kurie naudosis tavo darbu, turi žinoti, kodėl taip, o ne kitaip ir kodėl genealogijoje susiejai asmenis, turinčius neaiškų ryšį. Atsimink, kad jie gali turėti iki tol tau nežinomos informacijos, kuri bet kurią hipotezę apvers aukštyn kojomis.

8.Visada atsimink, kad archyvų dokumentai, bažnyčių metrikos ir bibliotekų rinkiniai turi išlikti ateities kartoms

Naudokis archyvinių dokumentų originalais ir knygomis (ne tik retomis) pagarbiai. Juk daugumos jų amžius siekia kelis šimtus metų, o turi išlikti dar kelis kartus tiek. Ir taip per karus, gaisrus ir istorijos bei kitokias negandas esame daug jų praradę.

9.Pagalvok, kuo galėtum padėti kitiems genealogams

Atsimink, kad tavo surinkta istorinė-genealoginė medžiaga, šaltinių elekroninės kopijos, internetinės nuorodos gali būti naudingos ir visai genealoginei bendruomenei. Sistemink šią medžiagą, pavardžių, geografines ir kt. rodykles. Nelaikyk ir neslėpk surinktos medžiagos bylose, kompiuteryje ar diskuose, o dalinkis ja su kitais. Vienas iš variantų – patalpinti ją Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos internetiniame tinklaraštyje www.genealogija.lt Dalyvauk internetinių bazių kūrime. Tai nėra toks sudėtingas darbas, kaip gali atrodyti iš pirmo žvilgsnio, o nauda kitiems – didžiulė.

10.Dalinkis savo darbo rezultatais

Dalijimasis informacija visada yra naudingas abiem pusėm. Siųsdamas savo darbo egzempliorius giminėms ar pažįstamiems, neužmiršk bibliotekų, o taip pat Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos.

Pagal Rafal T. Prinke, Poradnik genealoga-amatora, 2006, Poznan, p. 192-194
parengė
Sigita GASPARAVIČIENĖ

Genealoginių programų apžvalga

Giminės medis – tai simbolinė kelionė į šeimos praeitį. Žinoti savo protėvius, savo šaknis – vadinasi rūpintis savo istoriniu paveldu ir neprarasti tapatybės visuotinės globalizacijos sūkuryje.

Pats seniausias mūsų Valstybės istorijos archyvo darbuotojų atkurtas genealoginis medis siekia XIII amžių. Tradiciškai genealoginius medžius pradėta sudarinėti tik XVIII amžiuje. Žmonės tai darė praktiniais tikslais, tokiais, kaip turto paveldėjimas.

Genealoginių programų dabar yra daug. Jos palengvina darbą. Truputis kruopštumo, atidumo ir netrukus turėsime visos savo giminės schemą. Bet ką toliau su ja daryti? Jei bandysime atspausdinti, susidarys visa virtinė lapų, kuriais panorėję galėtume iškloti vieną ar dvi kambario sienas. Iš kitos pusės tokios programos gali suformuoti įvairių įdomių suvestinių.

Daugiausia genealoginių programų sukurta anglų kalba. Renkantis programą patartina patikrinti, kaip ji atvaizduoja lietuviškus rašmenis. Jei suprogramuota universaliu kodu UTF-8, viskas bus gerai. Kitais atvejais teks rašyti „švebeldžiuojant“, t. y. be lietuviškų rašmenų, taip, kaip dabar daugelis įpratę el. žinutėse ar laiškuose. O tai jau, be abejo, negerai.

Kurią programą rinktis? Nesirinkčiau nei vienos, nebent tik tam, kad pasidaryti suvestines arba įdėti internetan, kaip genealoginę bazę. Arba tiesiog pažaidimui.

Kai kurios programos nemokamos. Kitų demonstracines versijas galime atsisiųsti iš gamintojų puslapių, tačiau jos veiks tik ribotą laiką arba galėsime įvesti tik ribotą giminaičių skaičių.

Programa privalo atpažinti standartinį tokioms programoms failų formatą GEDCOM. Tai – formatas, kuriuo aprašomi genealoginiai medžiai. Jo pavadinimas yra frazės „apsikeitimas genealoginiais duomeninis“ (Genealogical Data Communication) (santrumpa – gedcom). Formatą sukūrė mormonų bažnyčia genealoginių duomenų apdorojimui.

Šiuo metu tą formatą palaiko dauguma genealoginių programų. Jei programa to nedaro, sukurto genealoginio medžio negalėsime atidaryti kita programa. Šis formatas patogus, kai gauname žmonių, kurie dirba visiškai kitokiomis programomis, sukurtus genealoginius medžius, arba jei pradėję darbą viena programa, vėliau rasime geresnę, tuomet galėsime visus duomenis perkelti naudodami GEDCOM formatą.

Programa turi mokėti atpažinti klaidas. Jeigu kuriame didelį giminės medį, galime susipainioti įvesdami giminaičių gimimo ir mirties datas. Pvz., jei vaikas netyčia tapo vyresniu už tėvą, programa turi į tai sureaguoti ir mus perspėti. Programa turėtų atpažinti ir pasikartojančius vardus, kad nekiltų painiava, mes turėtume juos kaip nors išskirti.

Dar vienas svarbus kriterijus – kiek įvairios (būtinos ir papildomos) informacijos apie atskirą asmenį galime įvesti.

Svarbu, kad būtų paieškos įrankis, tai – viena svarbiausių programinių funkcijų. Kai giminaičių labai daug, lengva pasiklysti. Jei norime greitai rasti reikalingą žmogų, be gero paieškos įrankio neišsiversime.

Nemažai paprastų giminės medžių šablonų yra svetainėje
http://www.familytreetemplates.net/

Virtualioje erdvėje galima rasti medžių sudarymo ruošinių. Šioje svetainėje yra įvairiausių šablonų, kuriuos galbūt galima panaudoti savo reikmėms, arba pagal jų pavyzdžius kurti savo genealoginį medį. Galima atsisiųsti šabloną pdf formatu nemokamai, o už wordinį failą reikia sumokėti po keturis dolerius.

Čia fantazija sukurti medžiui neribota. Yra šablonai net pagal kartų skaičių: nuo dviejų iki dešimt.

Genealoginės pogramos

*__Agelong Tree:__
http://www.genery.com/lt/ (lietuvių kalba)

Galima atsisiųsti nemokamą ir mokamą
Mokama:
Pirkti Agelong Tree 4 bazinė redakcija - €25
Pirkti Agelong Tree 4 išplėstinė redakcija - €39

- programos pliusai: yra lietuvių kalba;

galima nubraižyti ir atspausti ant popieriaus giminės medį (toliau – medį) kiekvienam giminės nariui atskirai, kur prie kiekvieno asmens nurodyti giminystės ryšiai su nurodytu asmeniu; popieriuje spausdintame medyje yra ir asmenų nuotraukos, kartų informacija (žmonių skaičius, amžius, vaikų skaičius ir t.t.); įvedant duomenis yra daug klausimų, kurie palengvina informacijos rinkimą; rūšiuoti giminaičių kartas patogiausia įsijungus medžio režimą. Medyje pasirinkus bet kurį asmenį ir paspaudus klavišą F5, šis asmuo padaromas centriniu, ir medis perpiešiamas giminystės ryšius pritaikant šiam asmeniui. Tą pačią lentelę galima eksportuoti į trijų tipų failus: „Adobe PDF“, RTF (Rich (raiškusis) text format) ir „Microsoft exel“. Medį galima tiek spausdinti ant popieriaus, tiek išsaugoti kaip paveikslėlį (JPG, GIF, BMP, arba PNG tipo).

• programos minusai: nėra internetinės giminės medžio versijos kūrimo; nėra informacijos išsaugojimo word variante; programa netikrina ar nėra klaidų įvedamuose duomenyse; bandomoji versija leidžia įvesti tik 40 asmenų. Neregistruota programos versija veiks neribotą laiką, o jei duomenų bazėje bus daugiau nei 40 asmenų, programa dirbs “tik skaitymo” režime, todėl negalėsite redaguoti duomenų. Medyje matomi tik kraujo giminaičiai ir jų sutuoktiniai. Jei sudėsime ir sutuoktinio giminių informaciją, jie medyje nebus rodomi, nebent centriniu asmeniu padarysite savo sutuoktinį, tačiau tuomet neberodys jūsų giminaičių. Tai gali būti privalumas, jei viename medyje norite išsaugoti kelių giminių informaciją (gaila, kad visumoje jos neįmanoma pamatyti). Sudėtingas asmenų sąrašas. Galima pasirinkti, kokius laukus lentelėje rodyti, tačiau negalima keisti jų eiliškumo. Norėtųsi, kad bent vardas ir pavardė būtų priekyje, o ne kažkur ir dar ne vienas prie kito.

Aš buvau atsisiuntus šią programą, bet nesusižavėjau. Šiek tiek padirbus, užmečiau. Jie net prieš pora metų reklamavosi Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos svetainėje, bet ilgai neužsibuvo, matyt, mažai iš to turėjo naudos. Nors tuo metu tai buvo vienintelė programa lietuvių kalba.

Ages:
http://www.daubnet.com/ (anglų k.)

• pliusai: gerai apsaugo nuo įvedimo klaidų; sudaro daug įvairių sąrašų – patogu rūšiuoti informaciją; patogu valdyti. Yra pritaikyta 14 kalbų, tačiau lietuvių k. nėra
• minusai: negalima pridėti papildomų informacijos laukelių.

Ahnenblatt:
http://www.ahnenblatt.de (vokiečių, anglų, prancūzų, lenkų, turkų, ispanų kalbomis) Sukurta vokiečių.

• pliusai: gera apsauga nuo klaidų įvedant duomenis; prie asmens aprašymo leidžia įkelti net 8 skirtingus vaizdo, nuotraukų bei garso failų formatus; nemokama.
• minusai: negalima prie asmens aprašymo pridėti papildomos informacijos laukelių.

Ancestral Quest:
http://www.ancquest.com/ skirta Windows and Mac. Galima su kelių kalbų moduliu, lietuviškai kol kas ne. Pilna versija mokama, bazinė nemokama su apribojimais.

Ancestry:
http://www.ancestry.com/ Bandyti galima 14 dienų. Norint naudotis toliau, reikia susimokėti. Anksčiau galima buvo atsisiųsti programą nemokamai ir, pasidarius genealoginę bazę, pritaikytą internetui, talpinti, bet jau mokamai. Dabar galima užsakyti ir DNR tyrimus.

• programos pliusai: labai plati giminių paieškos (ypač emigrantų) sistema; tai – viena geriausių paieškos sistemų, su kuriomis teko susidurti. „Publishing“ skyrelyje galima susikurti ganėtinai patrauklią giminės knygą ar giminės schemą, pasižvalgyti pavyzdžių.

• programos minusai: nemokamą narystę leidžia tik 14-kai dienų. Negalima medžio eksportuoti, galima tik importuoti gedcom failą. Pati aplinka sudėtinga, tenka eiti tarsi aplinkui, kai nori ką nors rasti.

Family Tree Maker 2008:
http://www.familytreemaker.com

Dabar jie susieti su Ancestry com, kurie 2016 m. pardavė Software MacKiev. Programa perrašyta ir stipriai skiriasi nuo senosios, matyt, dar vystoma.

Senosios programos

• pliusai: daug funkcijų ir galimybių; patogus ir paprastas valdymas; prie kiekvieno asmens galima pridėti nuotraukas, dokumentus ar vaizdo įrašus; specialiame žemėlapyje galime pažymėti giminaičių gimimo, santuokos, palaidojimo vietas; medį galima išspausdinti didelio formato lape; galima giminės įvykių datas palyginti su pasauliniais įvykiais specialioje laiko juostoje; daugybė ataskaitų šablonų, įvairios informacijos apie asmenį pateikimas ir sąsaja su internetine duomenų baze, kurioje daugiausia suregistruota amerikiečių. Ataskaitų skyriuje – net 22 skirtingi šablonai informacijos pavaizdavimui.

• minusai: užima daug vietos kompiuteryje;

nėra bandomosios versijos; medis vaizduojamas horizontaliai ir platėja tik į vieną pusę – nuo pasirinkto asmens. Jei asmuo turi seserį ar brolį, tame pačiame lygyje jie nėra vaizduojami, taip pat nerodomi dėdės ar tetos. Nėra galimybės peržiūrėti visą giminės medį. Net ir norint atsispausdinti popieriuje nėra tokio šablono, kuris pavaizduotų visus asmenis, bent jau kraujo giminaičius.

Brother's Keeper:
http://www.bkwin.org/ Daug metų buvo 6-oji versija, kuri ilgai netobulinta. Šiandien jau yra 7,1 ir, atrodo, stipriai patobulinta. Ji mokama, bet dar yra galimybė atsisiųsti 6 versiją nemokamai, ir jau ne tik angliškąją. Šios programos 6 versiją išbandžiau pirmiausiai, buvau sudėjusi visus savo giminaičius.

pliusai: nesunku pildyti informaciją, suformuoja labai daug suvestinių.
minusai: labai senoviškas dizainas, problema su lietuviškų raidžių rašyba.

The Complete Genealogy Products – Genealoginiai produktai
http://www.tcgr.bufton.org/index.html.

Tai – programų komplektas, leidžiantis bandyti 30 dienų, skirtas Microsoft Windows platformai. Atsiliepimai geri.
Genealogijos reporteris naudoja gedcom failus, eksportuojamus iš bet kokios programos, knygų ar interneto puslapių. Genealogijos sudarytojas maksimaliai atsiskaito, parodo visus gedcom standartinius laukus, bet tam turi būti įdiegtas Genealogijos reporteris.
Genealogijos Reporteris ir Genealogijos sudarytojas 99,9% suderinamas su standartiniu GEDCOM 5.5. Standartus sukūrė Jėzaus Kristaus Pastarųjų Dienų Šventųjų bažnyčia. Tai skelbiama jų svetainės tinklalapyje (www.familysearch.org).

GenealogyJ:
http://genj.sourceforge.net/ (anglų k.)

• pliusai: nemokama, galima keisti medžio išvaizdą;
• minusai: kompiuteryje teikia turėti įdiegtą Java; sudėtinga valdyti.

Geni:
http://www.geni.com/ (anglų, lietuvių ir kt. k.) . Savo medį internete galima pradėti kurti iš karto, nuo pirmo puslapio.

• pliusai: vartotojo sąsaja labai paprasta. Galima pažymėti nuotraukose esančius žmones, nurodyti, koks įvykis jame pavaizduotas. Genealoginis medis keturiais vaizdo režimais atrodo įspūdingai. Svarbiausia turėti įsidiegus „Flash" grotuvą. Nesunku dirbti.

Duomenys koreguojami tiesiog medžio peržiūroje. Įdomu, kad medis užrakintas kitiems – genealoginį medį bei profilius gali peržiūrėti tik to medžio nariai; jie gali susirašinėti žinutėmis, palikti atsiliepimus. Pašaliniams asmenims matomas tik dalinis medžio vaizdas; palaiko gedcom formatą.
• minusai: veikia tik internete; sudėtinga atspausdinti popieriuje.

Genopro:
http://www.genopro.com/ (anglų k.) 2016m. atnaujinta, leidžia bandyti, generuoja daug suvestinių, yra nemažai instrukcijų, kaip dirbti.
Atsisiuntus nemokamą programą, jūsų prašys įvesti registracinį raktą. Neužregistravę galėsite įvesti tik 25 asmenis. Užsisakę registracijos nemokamą kodą, įsigysite galimybę 14 dienų dirbti be apribojimų. Na, o po to turėsite arba pirkti, arba atsisakyti.

Legacy 8 Family Tree:
http://www.legacyfamilytree.com/ Yra mokama Legacy 8 Deluxe ir nemokama Legacy 8 Standard versijos. Yra ir kalbinės versijos, bet lietuviškos dar ne.
Yra naudojimosi instrukcija; labai daug informacijos rūšiavimo galimybių (apie 40 ir dar įvairių papildomų kombinacijų); vienoje formoje sudėliojama labai daug informacijos.
Kaip veikia programa, galima pasižiūrėti jų sukurtame filmuke.

MyHeritage:
https://www.myheritage.lt/ skirta kurti savo šeimos medį tinkle. Programa tiek išpopuliarėjo, kad atsirado jau ir lietuvių kalba.
Galima atsisiųsti programą Family Tree Builder https://www.myheritage.lt/family-tree-builder- Tai - galinga nemokama genealogijos programa su medžio sinchronizavimu, greičiausiai augantis šeimų tinklas pasaulyje.

• pliusai: nemokama; yra lietuviškas raidynas; pradėti kurti medį galima dviem būdais: tiesiai internete arba instaliuoti programą savo kompiuteryje ir, sukėlus pagrindinę informaciją, perkelti į internetą. Galimybė kartu su giminaičiais pildyti medį internete. Labai paprastai iš kompiuterio atminties perkeliama į specialiai jūsų giminei internete sukuriamą svetainę. Galima įkelti / iškelti gedcom formato informaciją. Daug funkcijų ir galimybių. Patogus ir paprastas valdymas, prie kiekvienos funkcijos yra paaiškinimas. Daug būdų atvaizduoti medį. Galimybė apjungti kelis atskirai darytus medžius. Schemas spausdina PDF formatu. Begalė schemų spausdinimo variantų. Programa savaime internete ieško pavardžių ar giminės medžių atitikmenų ir jus informuoja apie atrastus giminaičius, aktyviai

siunčia į elektroninį paštą informaciją apie giminaičių svarbias datas. Programa Family Tree Builder įdeda nuotraukas ir jas parodo su efektais.

• minusai: nėra galimybės monitoriuje pamatyti visą medžio schemą, rodo tik artimiausius giminaičius, tačiau PDF formatu galima užsisakyti visą medį. Nemokamai galima sudaryti tik 250 asmenų medį (todėl geriau kurti du atskirus – tėvo ir motinos linijų – medžius). Mokamas planas Premium galioja metus, suteikia daugiau vietos (galima įvesti daugiau nei 250 giminaičių), daugiau jokių rimtų privalumų nėra: papildoma pagerinta paieška pavardžių atitikmenų internete, tačiau pavardės turi būti TIK lotyniškais rašmenimis, jei yra lietuviškų raidžių, tos pavardės ignoruojamos. Blogiausia, kad, pasibaigus metams ir plano Premium nepratęsus, t. y. nesumokėjus pinigų, giminės medis yra blokuojamas: jis yra internete, galima jį peržiūrėti, tačiau jokių funkcijų atlikti jau negalėsite. Norint sugrįžti į nemokamą planą, reikia rašyti laišką puslapio administratoriams.

Turėjau pasidariusi kompiuteryje gedcom failą su Brother's keeper programa, todėl lengvai viską pas juos įkėliau. Mano medyje – 350 asmenų. Perspėjo, kad yra per daug įkelta ir siūlo atnaujinti planą, bet papildomai nieko nemoku, o jie manęs neišmeta. Bet aš nieko ten daugiau ir nedirbu. Pastoviai siunčia sugretinimus su kitų sudarytais medžiais, bet, norint susisiekti su jais, reikia užsimokėti. Giminaičiai, gyvenantys užsienyje, matyt, irgi turi kažką sudarę...

Personal Ancestral File:
http://www.familysearch.org (anglų k.)
– Pastarųjų dienų šventųjų Jėzaus Kristaus bažnyčios projektas.

Tai – giminystės ryšių nustatymo įrankis; patogu spausdinti; internetinėje paieškoje galima susirasti gimines, gyvenančius užsienyje (tik reikia žinoti vardus, pavardes, gimimo datas).

Nuo 2013 m. nebeveikia http://www.familysearch/paf, Kaip jie patys teigia, išėjo į pensiją. Darbą siūlo su kitomis organizacijomis, tereikia susikurti savo paskyrą.

PhpGedView:
http://www.phpgedview.net/ (anglų k.)

• pliusai: šia programa galite kurti savo genealogiją internete. Turi visas redagavimo galimybes, visiško privatumo funkcijas, gali importuoti gedcom bylas, palaiko multimedijos nuotraukas ir dokumento vaizdus. Supaprastina bendradarbiavimą su kitais giminaičiais. Išskirtinis PhpGedView bruožas – didelis kiekis šeimos / giminės ataskaitų, kurias galite sugeneruoti mygtuko paspaudimu. Projektas naudoja programinę MediaWiki įrangą (Vikipedijos principu).

• minusai: reikia rūpintis svetainės apsauga, atnaujinimais.

Progeny genealogy:
http://www.progenygenealogy.com (anglų k.) – mokama.

„Rodovid" projektas:
http://lt.rodovid.org/wk/Prad%C5%BEia (yra lietuvių k.). Neišbandžiau.

Nemokama. Projektą inicijavo ukrainiečiai.

Kiekvienas gali pažiūrėti, redaguoti ir pridėti naujos informacijos. Persipinantiems šeimos medžiams kurti Rodovid naudoja savo šeimos medžių programinę įrangą „Rodovid Engine". Ši šeimos medžių kūrimo priemonė turbūt pati moderniausia, žiniatinkliu paremta technologija, ypač puikiai sugebanti generuoti labai didelius šeimos medžius, kuriuose dešimtys kartų ir tūkstančiai žmonių. Jos galimybės daug toliau pažengusios nei bet kurios kitos šeimos medžių kūrimų programos ar mokamos svetainės. „Kam mokėti pinigus už šeimos medžio kūrimą ir dalinimąsi juo, kai tam yra Rodovid!", - taip jie aiškina.

Rodovid veikia MediaWiki turinio valdymo sistemoje (ta pati sistema naudojama ir Vikipedijoje), o tai leidžia tas pačias žinias lengvai pritaikyti ir čia.

Internetiniai puslapiai patikrinti 2016-09-15. Technologijos šiandien vystosi labai greitai. Nenustebkite, jei rasite pasikeitimų.

Pagal internetinius šaltinius parengė
Audronė MUSTEIKIENĖ,
GD steigėja, LGHD tinklaraštininkė,
LGHD Garbės narė

Genealoginių medžių ir schemų kūrimas

Audronė MUSTEIKIENĖ

Giminės medis – tai giminės šaknys, kamienas, šakos, arba šeimos kilmė, kartų eilė, pavaizduota medžio pavidalu.

Šaknys simbolizuoja praeitį, tai – giminės pradininkai, tolimiausi protėviai, čia ir giminės pavadinimas.
Kamienas – giminės tąsa, iš šaknų išaugusi pagrindinė šeimos linija: proseneliai, seneliai, tėvai.
Šakos – visi iš kamieno išaugę palikuonys, giminės jauniausios kartos, vaikaičiai.

RADVILŲ GIMINĖS GENEALOGIJA

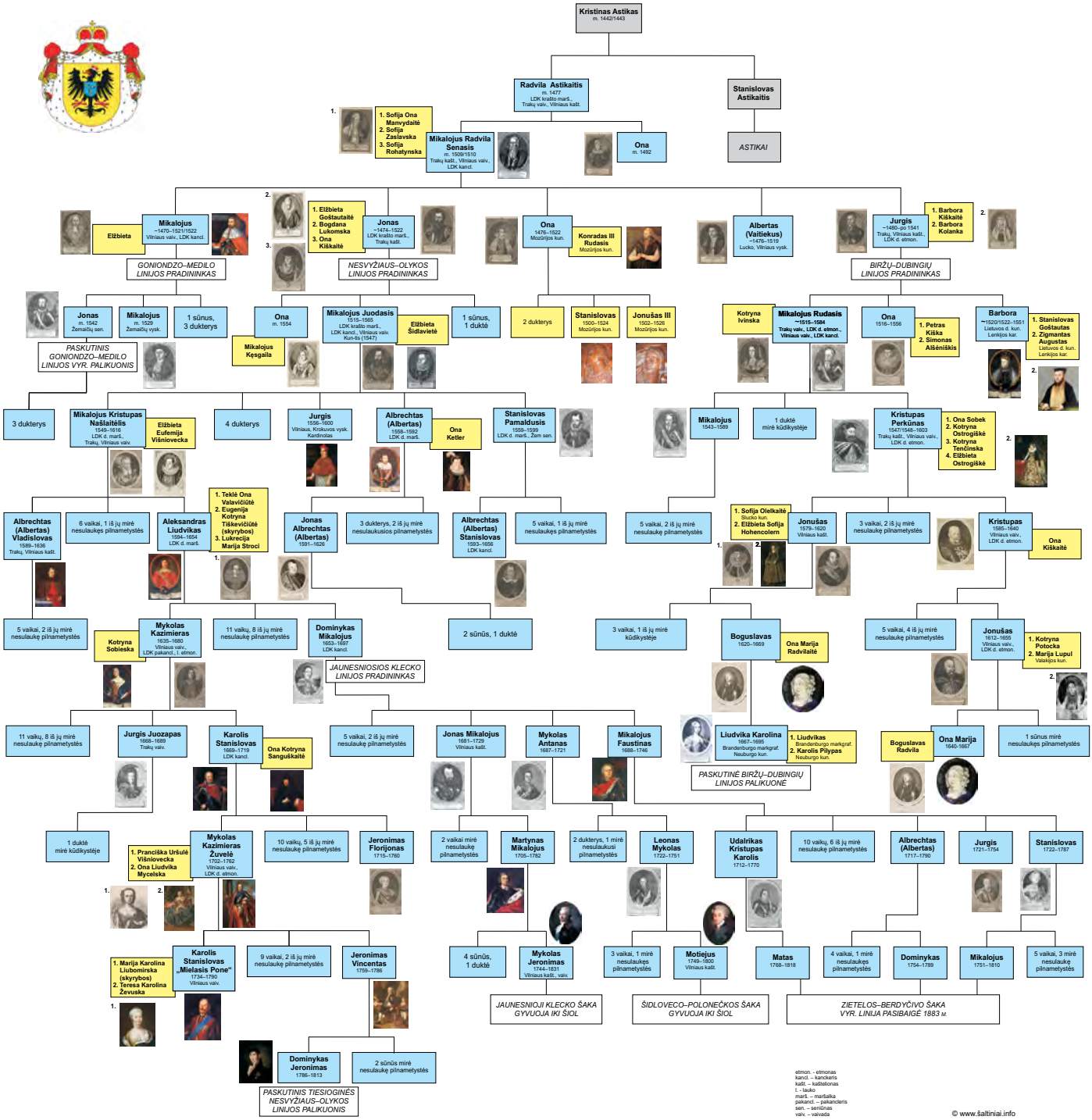

Istoriniai giminės medžių piešiniai turėjo tradicinius vaizdavimo būdus, pavyzdžiui, romėnai giminės ryšį vaizduodavo kolonų arba laiptų pavidalais. Garbė ir privilegijų paveldėjimas turėjo pagrindinę reikšmę genealogijos vystymui.

Giminės medis gali būti įvairiai vaizduojamas: piešiamas natūralus medis, šakos, lapeliai, kuriuose įrašytas asmens vardas ir pagrindinė informacija apie jį: gimimo, mirties datos. Giminės medis gali būti schemos pavidalo, su nuotraukomis arba be jų.

Kartais medžiu vadinama biograma.

Kas yra biograma? Tai – biografijos duomenys, trumpas gyvenimo aprašymas, dažnai pateikiamas informaciniuose leidiniuose.

Pavyzdys – Chodkevičiaus biograma.

Gimė: 1560 m.
Mirė: 1621 m. rugsėjo 24 d. Chotyno tvirtovėje, palaidotas Ostroge.

Tėvas: Jonas Jeronimaitis Chodkevičius – Žemaitijos seniūnas, Vilniaus kaštelionas, LDK didysis maršalka, Livonijos administratorius.
Motina: Kristina Zborovska – Krokuvos kašteliono dukra.

Žmonos: pirmoji – Sofija Mieleckaitė; antroji – kunigaikštytė Ona Aloyza Ostrogiškė.

Titulas: Šklovo ir Mūšės grafas.
Herbas: Kosciesza ir Grifas su kalaviju.

Konfesija: katalikas.

Pareigos:

- **1599-1616 m. –** Žemaitijos seniūnas
- **1600 m. –** lauko etmonas
- **1603-1621 m. –** Livonijos administratorius
- **1605-1621 m. –** LDK didysis etmonas
- **1616-1621 m. –** Vilniaus vaivada

Veikla - **Karinė tarnyba:**

- **1595-1596 m.** dalyvavo Ukrainoje malšinant Stepano Nalyvaikos vadovaujamą kazokų sukilimą
- **1602-1611 m.** Livonijoje vadovavo LDK kariuomenei kovoje su švedais
- **1604 m.** prie Paidės (Weissenstein) iškovojo pergalę
- **1605 m.** prie Salaspilio (Kircholmas) sumušė daug didesnę švedų karaliaus Karolio IX kariuomenę
- **1607 m.** ties Guzovu (Lenkija) su Lenkijos etmonu S. Žolkievskiu sumušė M. Zebrzydovskio vadovaujamų ATR bajorų maištininkų kariuomenę
- **1609 m.** laimėjo jūrų mūšį Livonijoje prie Parnavos
- **1611-1612 m.** vadovavo kariuomenei žygiuose į Maskvą
- **1617-1618 m.** kariuomenės vadas kare su Rusija dėl Smolensko
- **1620-1621 m.** Chotyno kare su Turkija jungtinės ATR kariuomenės vadas

Kęstučio Raškausko sudaryta **Prano Morkūno biograma** – paprasčiausias tekstas su gyvenimo aprašymu, pavaizduotas tinklapyje http://www.tekstai.lt

Kalbėsiu daugiau ne apie medžius, sudarytus remiantis kokia nors genealogine programa, bet apie rankų darbo medžius. Dailininkai piešia juos, tai – šaknys, kamienas, lapeliai, o ant jų – užrašai. Nedidelį giminės medį taip pavaizduoti galima, bet medį, kuriame virš 300 asmenų, vargiai pavaizduotumėme su įrašais medžio lapeliuose, - tiesiog susipainiotumėme. Man daugiau priimtinas scheminis medžių braižymas. Medį vaizduosime pradėdami nuo apačios, nuo kamieno. Schemoje seniausias giminės atstovas paprastai geriau įžiūrimas viršuje.

Genealoginės schemos braižymas

Nuo ko pradėti? Pirmiausia apklausiame visus gyvuosius, patikslinam jų vardus, datas. Kai pritrūksta duomenų, einame į archyvą.

Pradedame piešti eskizą. Turbūt lengviausia pradėti nuo savęs. Schemas paprastai braižome taip: vyriausi giminės atstovai viršuje. Na, o kadangi mes dar tik ruošiamės tyrinėti ir seniausių tikrai nežinome, pradedame nuo savęs puslapio apačioje ir kylame į viršų, ieškodami savo ištakų, iš pradžių iš gyvųjų tarpo. Seka tokia – aš, mano tėvai, seneliai, proseneliai ir t.t. Tokia vertikalė tinkamiausia pradedantiesiems, kol duomenų nedaug.

Kiekvienas žmogus turi du biologinius tėvus ir kiekvienas iš tų tėvų turi dar po du tėvus. Pirmiausia reikėtų apsispręsti, kurio iš tėvų šeimos medį sudarysime. Jeigu giminė plati ir informacijos daug, patarčiau sudaryti kelių giminių medžio schemą – **gentainių medį**. Kelių giminių medžiai jungiami į sudėtingą struktūrą.

Labai svarbu žinoti, kokioje parapijoje jūsų seneliai gimė, tuokėsi, mirė, tada aišku, kur ieškoti medžiagos archyve. Seniausia, ką galima rasti archyvuose, - XVIII, kartais XVII amžiaus metrikai. Tik kai kurių kilmingų giminių – dar ankstesni laikai.

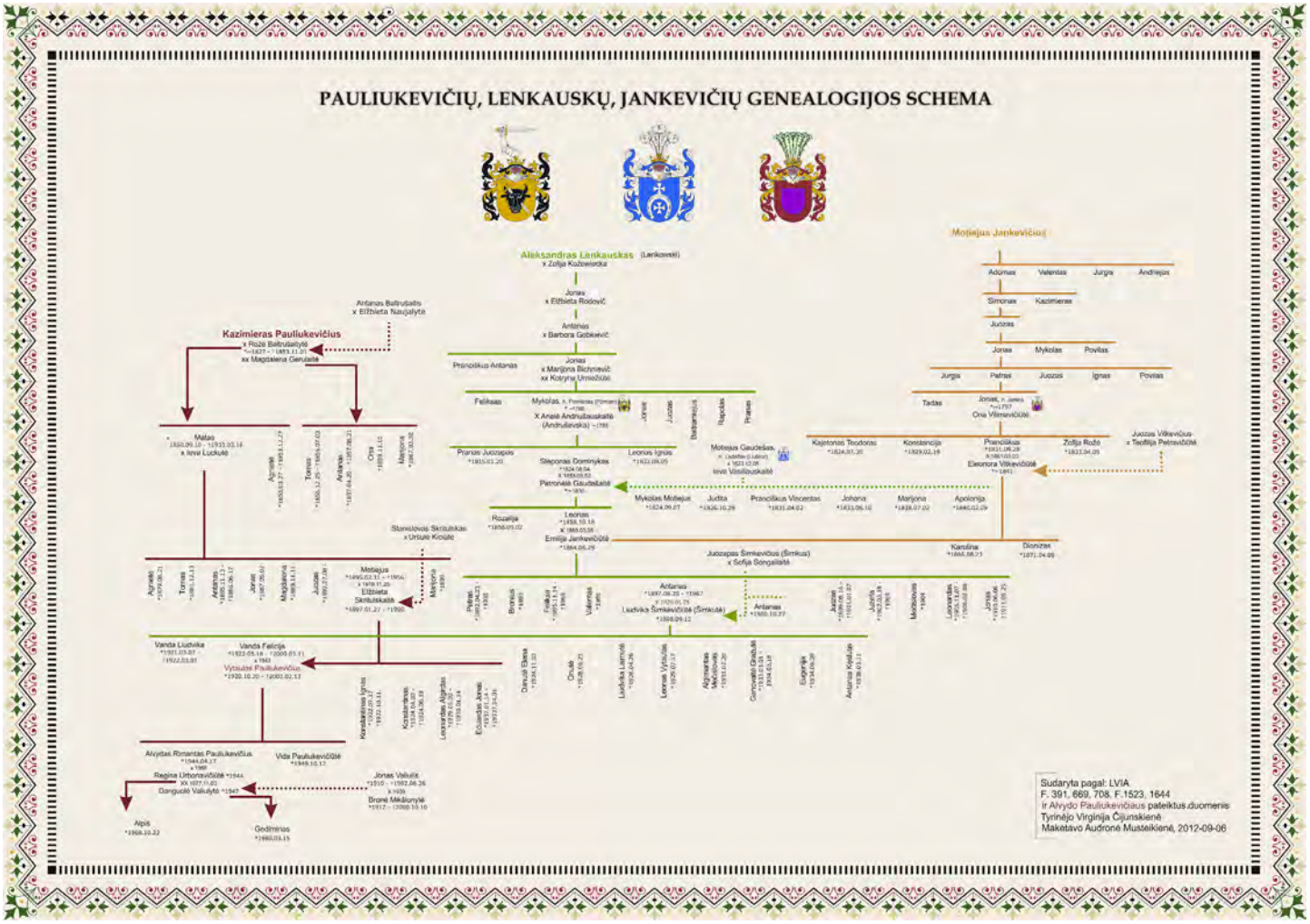

Kartais padeda ir internetas. Yra genealoginių programų svetainių, kurios „suriša“ panašius asmenis ir jums pateikia sugretinimus. Viena iš tokių – gana populiari *My heritage*. Tada jau galima susisiekti ir gretinti, papildyti savo duomenis.

Galima nubraižyti schemą ir ją papuošti ornamentuotais kraštais. Schema susideda iš dėžučių – stačiakampių, kiekvienoje iš jų jis arba ji, gimimo ir mirties datos, santuokos data ir sutuoktinio vardas, pavardė bei gimimo datos.

PAULIUKEVIČIŲ, LENKAUSKŲ IR JANKEVIČIŲ GIMINIŲ GENEALOGINĖ SCHEMA

Ši schema pavaizduota linijomis, šiek tiek primena senovinius genealoginius medžius. Pavaizduotos trys susijusios giminės. Schema prasideda nuo Aleksandro Lenkausko giminės (vaizduojama žaliomis linijomis). 1888 m. Leonas veda Emiliją Jankevičiūtę ir toliau geltonomis linijomis vaizduojamos Jankevičių giminės ištakos iki seniausio jų atrasto atstovo Motiejaus Jankevičiaus. O žaliai pavaizduota Lenkauskų giminės atstovė Vanda Felicija 1943 m. ištekėjo už Vytauto Pauliukevičiaus, jų šakos ryšiai tiek tarp seniausių, tiek tarp dabartinių giminės atstovų pavaizduoti raudonomis linijomis. Giminės atstovai nėra legitimuoti Lietuvos bajorų karališkojoje sąjungoje, bet schemoje pavaizduoti trys herbai *Pomianas* (Pomian), *Lubič* (Lubicz) ir *Janina* rodo, kad kai kurių asmenų metrikose buvo rasta, jog asmuo naudojo tam tikrą herbą.

Genealoginių medžių piešimas

Ant simbolinio medžio piešinio išdėstome giminės schemą. Kaip matėte, schemose seniausias giminės atstovas būna pavaizduotas viršuje. Išdėstant schemą ant medžio, pradedame nuo šaknų, kamieno, seniausių giminaičių, o tada lipame aukštyn su jų vaikais ir vaikaičiais.

Genealoginės schemos braižomos ir *Microsoft Office Excel*, ir *Word* programomis, - kas kaip įsigudrina. Labai patogu braižyti *Microsoft Visio* programa. Su ja lengva, nes yra daug įrankių, daug schemų, ji ir skirta diagramų ir struktūrinių schemų kūrimui. Bandyti nemokamai leidžia 60 dienų.

Jei giminė labai plati, *Visio* programos neužtenka, nes ji paprastai apsiriboja spausdintuvo galiomis, t. y. sugebėjimu atspausdinti A4 arba A3 formato lapus. Turint labai daug asmenų geriausia iš karto imtis *Corel Draw* programos, tai – grafinio dizaino ir puslapio maketavimo programa, pasižyminti galingomis kūrimo galimybėmis, objekto kūrimo

VALEVIČIŲ GIMINĖS, KILUSIŲ IŠ VALIULIŲ, PALIKUONIŲ GENEALOGINIS MEDIS

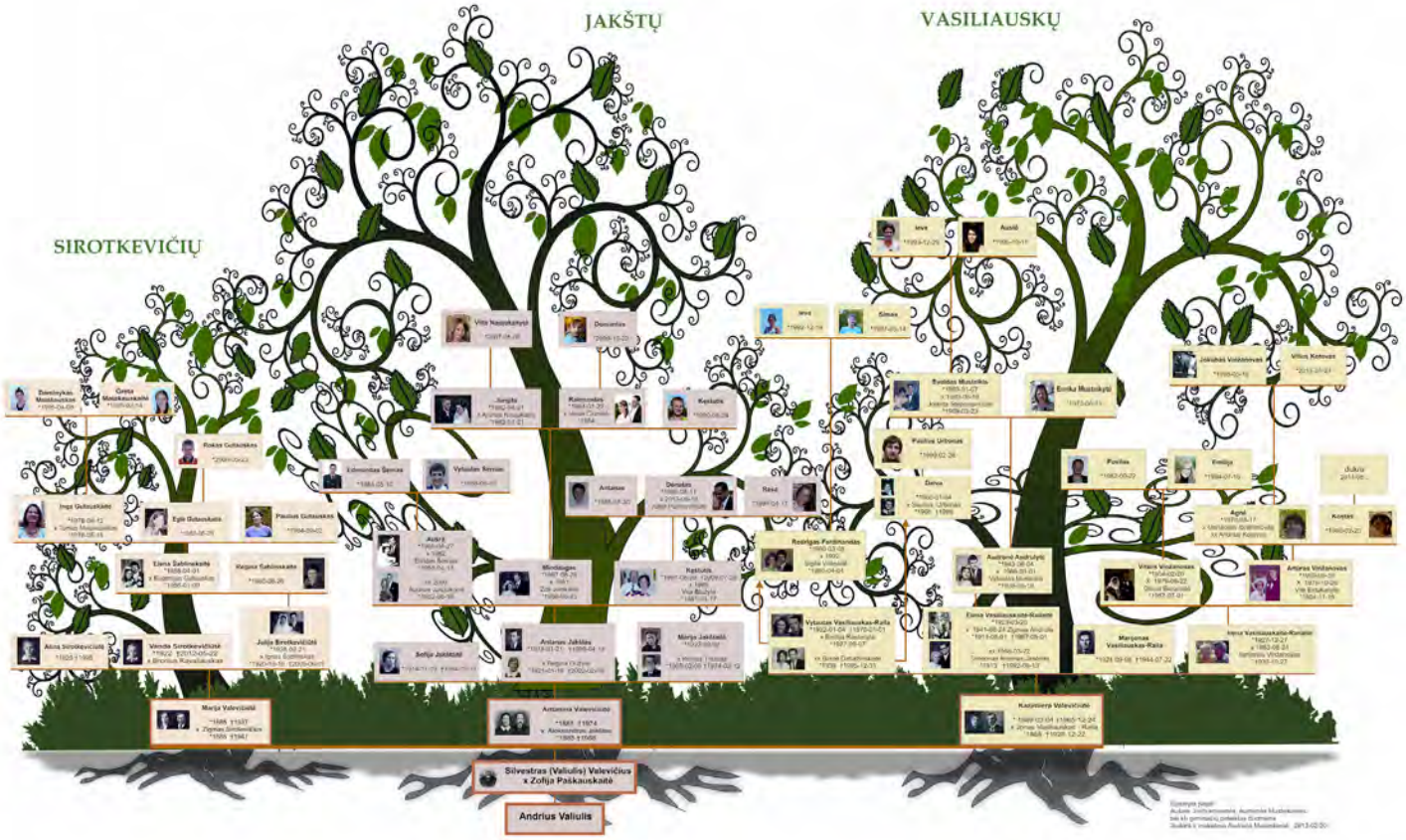

įrankių įvairove, naujoviškais efektais bei aukštos kokybės išvesties galimybėmis. Čia galimybės didelės. Nepriklausai nuo spausdintuvo, formatą gali pasirinkti kokį nori. O svarbiausia, kad tai – vektorinė grafika ir mažinimas arba didinimas neatsiliepia kokybei.

Vektoriniai vaizdai nepriklauso nuo ekrano skiriamosios gebos. Tai reiškia, kad objektai rodomi didžiausia galima skiriamąja geba regimajame lauke (darbalaukyje ar spausdintuve). Kuo geresnė spausdintuvo skiriamoji geba, tuo kokybiškesnis bus vaizdas.

Rastrinis vaizdas sudarytas iš atskirų taškų, vadinamų pikseliais (vaizdo elementais), kurie išdėstyti ir nuspalvinti skirtingai, - kad matytųsi vaizdas. Didinant rastrinį vaizdą, automatiškai didėja ir pikseliai. Tokiu būdu nukenčia vaizdo kokybė, nes didesniame plote yra tiek pikselių, kiek buvo, o tai lemia blogą skiriamąją gebą. Vaizdas atrodo iškarpytas ir nekokybiškas. Mažinti vaizdo dydį taip pat nėra patartina, nes tokiu atveju, norint pasiekti reikiamą dydį, pikselių kiekis mažėja.

Pateiksiu keletą pavyzdžių.

MAČIUKŲ GIMINĖS GENEALOGINIS MEDIS (žr. ketvirtajį viršelį), 18 a. vid.-2016 m., 305 asmenys.

Schema iš karto pritaikoma prie pasirinkto medžio, kartais tenka ir medį taikyti prie schemos. *Corell Draw* programos viename lange turiu medį, antrame dirbu su schema.

Schema pradedama nuo seniausiai žinomo asmens ir paišoma puslapio apačioje – taikome ant kamieno, tada su kitais giminaičiais kylame į viršų.

Mačiukų giminės medyje pavaizduotos aštuonios kartos, 305 asmenys. Pagrindinė Mačiukų giminė – žaliuose langeliuose. Pradėdami užrašome vardą ir pavardę, vėliau pavardžių nekartojame. Niekas nesikeičia, kol eina vyriška linija, bet kai duktė išteka, ji atneša giminei naują pavardę, todėl pirmajai kartai rašome pavardes, kitiems tik vardus, vėliau – pagal situaciją, kol neateina nauja pavardė.

Šiame medyje visas kitas gimines pavaizdavau gelsvuose langeliuose.

Kartais būna surinkta gana daug duomenų ir prašoma atvaizduoti keturias tarpusavyje susijusias gimines. Tai rodo šis pavyzdys:

BUBALŲ IR DUOBŲ BEI ŠARKANŲ IR MAZGEIKŲ GIMINIŲ PALIKUONIŲ GENEALOGIJOS MEDŽIAI

(1730-2012), 280 asmenų.

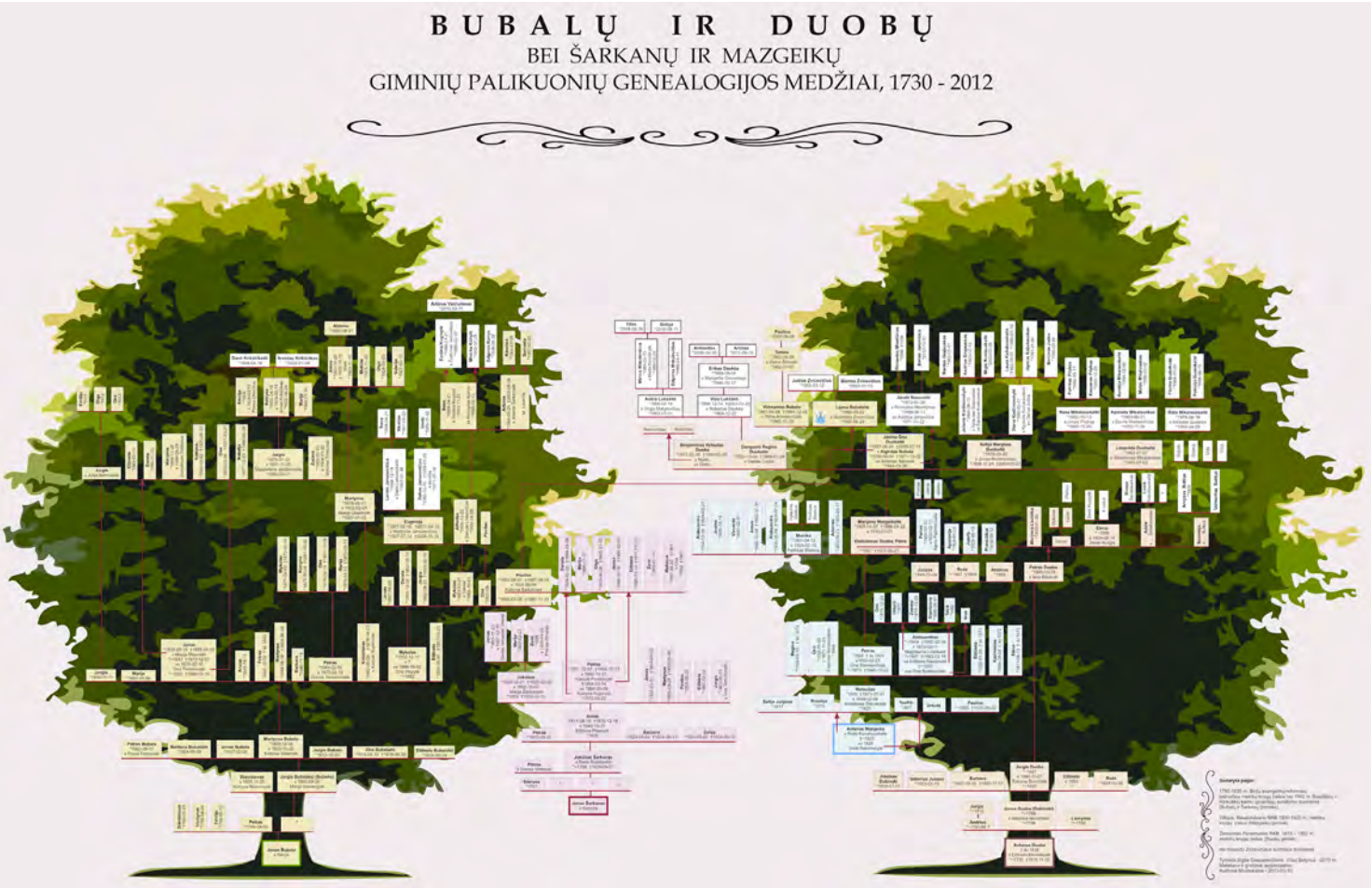

Čia teko panaudoti atskiroms šakoms pavaizduoti net penkias spalvas. Kairėje pusėje – Jono Bubalos ir Marijos giminė geltonuose langeliuose. Povilas veda Kotryną Šarkanaitę ir čia jos giminės protėviai pavaizduojami rožiniuose langeliuose. Ant dešiniojo medžio Duobos giminė smėlio spalvos langeliuose susitinka su Mazgeikų gimine, Vladislovui Duobai vedus Marijoną Mazgeikaitę, kilusią iš Mazgeikų giminės (atvaizduota melsvuose langeliuose). Algirdas Bubala veda Janiną Duobaitę. Tuo tarpu vėlesnės tų keturių giminių moterys atneša į giminę naujas pavardes, jos visos paliktos baltuose langeliuose. Štai taip susipynusios keturios giminės, kurias teko pavaizduoti ant dviejų medžių.

Dar vienas pavyzdys – šiek tiek „linksmesni“ medžiai pagal moteriškos linijas su nuotraukomis. Valiulio trys dukros atnešė tris naujas pavardes: Sirotkevičių, Jakštų ir Vasiliauskų. Pavaizduoti trys medžiai, vienas Sirotkevičių visai mažas, nes ir giminė maža.

Genealoginėse schemose arba medžiuose įrašus galima ženklinti tokiais tradiciniais žymenimis:

* gimė
~~ pakrikštytas
+* gimęs negyvas
(*) nesantuokinis
/\/\/\ įvaikintas
x pirma santuoka
xx antra santuoka
)(skyrybos
~ netikslūs metai
o susižadėjęs, -usi
oo – vedęs, ištekėjusi
o-o – neregistruota santuoka
† mirė
(†)– palaidotas
X - žuvęs kare
o/o – išsiskyręs, -usi
!! - kunigas, pastorius
vyras
moteris

Senovėje genealoginiuose medžiuose buvo vaizduojama tik vyriška giminė, todėl šiandien kartais labai pasigendama duomenų apie žmonas, motinas, dukras. Šiais laikais norisi atvaizduoti visus asmenis, tiek vyriškus, tiek moteriškus. Keistas dalykas, - kai iš surinktos archyvinės medžiagos nubraižai medį, visi asmenys iš XIX-ojo ar net ankstesnių amžių atvaizduoti su pilnais duomenimis – gimimo, santuokos, mirties datomis. O šio amžiaus giminaičių dažniausiai tik metai žinomi, kartais ir to nėra. Ką matys mūsų proanūkiai, ateities kartos tokiame genealoginiame medyje?

GENETIKA IR GENEALOGIJA

(arba Trumpai apie genetinę genealogiją)

Vidmantas POVILIONIS

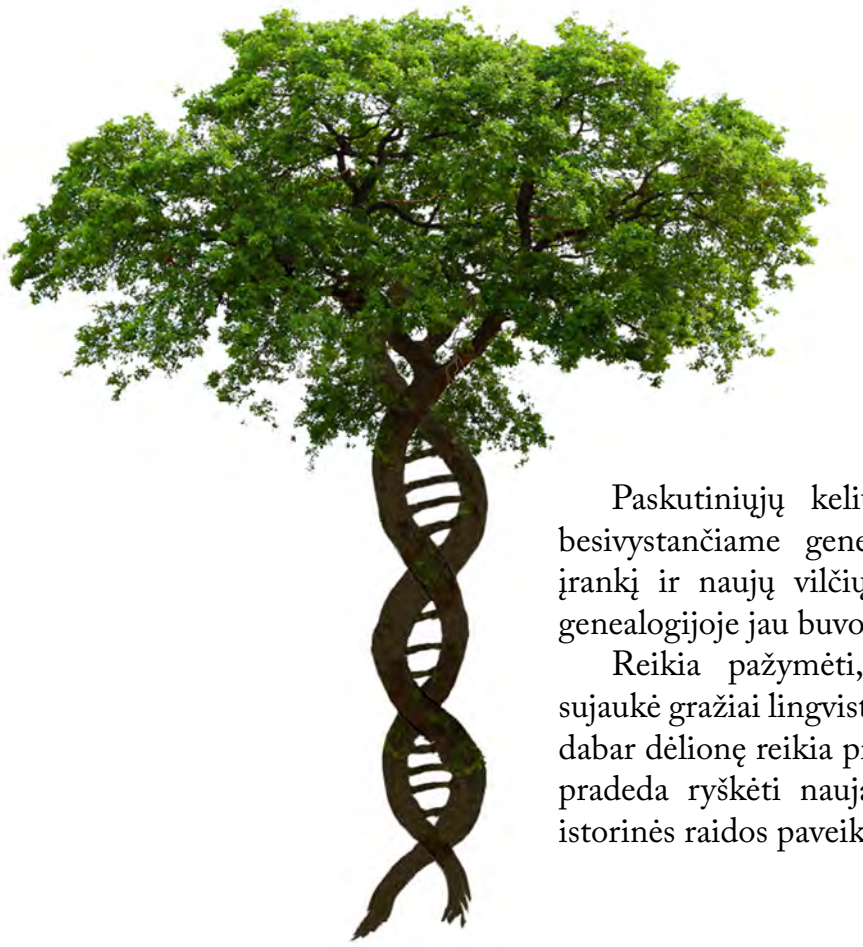

Paskutiniųjų kelių dešimtmečių pasiekimai sparčiai besivystančiame genetikos moksle suteikė puikų naują įrankį ir naujų vilčių tiems, kas kasdieninėje įprastinėje genealogijoje jau buvo priėjęs galimybių ribas.

Reikia pažymėti, kad netikėtai įsiveržusi genetika sujaukė gražiai lingvistų ir archeologų pastatytą smėlio pilį ir dabar dėlionę reikia pradėti iš naujo. Paskutiniaisiais metais pradeda ryškėti naujas tiek pasaulio, tiek mūsų regiono istorinės raidos paveikslas.

Žmonės gali turėti įvairių priežasčių tirtis genetiką:

- besidominčiam savo kilme išplečia sąsajų lauką ir, pasibaigus dokumentinių tyrimų šaltiniams, leidžia eiti toliau;
- galima patvirtinti numanomą ar pasakojimuose minimą ryšį tarp kelių giminių ar kelių asmenų;
- patikrinti giminės kilmės legendas;
- atrasti nežinomus gimines ar tariamai išnykusias giminės šakas;
- patvirtinti pasakojimus apie pavardžių keitimus;
- išsiaiškinti giminei būdingus paveldimus bruožus ir t.t.

Lietuviai nėra labai aktyvūs savo kilmės ieškojimuose, bet nėra ir labai pasyvūs. Gal kiek pasyvesni iki šiol buvo mūsų mokslo atstovai. Genealogų mėgėjų ir privačių iniciatyvų dėka jau žinome mūsų buvusiųjų valdovų gediminaičių haplotipą. Taip pat yra žinomas kunigaikščių Giedraičių haplotipas. Žinome, kad Lietuvos didikai Masalskiai ir Puzinai yra kilę iš riurikaičių. FamilyTreeDNA (FTDNA) Lituania Propria projekte dalyvauja žmogus, kurio seniausio žinomo protėvio pavardė yra Rimvydas-Mickevičius. Poetas

Adomas Mickevičius, norėdamas įamžinti savo protėvį, poemos herojės Gražinos tėvą pavadino Rimvydu. Todėl galime spėti, kad ir poeto protėviai turėjo tą patį haplotipą. Spėjimai būtų patvirtinti, jei daugiau tos giminės vyrų išsitirtų savąjį Y-DNR.

Naujausieji rytinės Baltijos regiono senosios DNR tyrimai kelia daugiau klausimų, negu turime atsakymų ir dalinai verčia iš naujo permąstyti kai kurių archeologinių kultūrų kilmę bei jų priskyrimą tam tikroms lingvistinėms grupėms.

Apskritai reikia stengtis netaikyti kalbinės klasifikacijos genetiniam skirstymui, nes dar dažnokai išgirstame kai kurias haplogrupes apšaukiant ar apsišaukiant „ugro-finais“, „arijais“ ir panašiai.

Kodėl kreipiame dėmesį į kilmingų giminių genetinius tyrimus? Būtent todėl, kad jos tiesiogine prasme yra kilmingos, t.y. žino savo kilmę ir turi sudarytus kilmės medžius su daugelio šimtmečių gylį siekiančiomis šaknimis. Žinodami atskirų tos giminės šakų atsiskyrimo laiką ir lygindami dabar gyvenančių palikuonių haplotipus, galime apskaičiuoti mutacijų greitį arba kiek mutacijų vidutiniškai vyksta per, sakykime, šimtą metų. Nustatę tą greitį ištyrinėtą genealogiją turintiems giminaičiams, galime apskaičiuoti prieš kiek metų du asmenys su ištirtais gimininga Y-DNR haplotipais, bet negalintys dokumentiškai įrodyti ryšio, turėjo bendrą protėvį.

Nesigilindami į genetikos teoriją, nes jos pagrindai užimtų labai daug vietos, glaustai aptarsime, kaip šį instrumentą naudoti savo genealoginiuose tyrimuose.

Žmogus turi 23 poras chromosomų. Viena pora iš jų yra lytinė chromosoma. Vyriškoji yra Y, o moteriškoji – X. Berniukas iš tėvo gauna Y, o iš mamos – X. XY yra vyras. Mergaitė – iš abiejų tėvų gauna po X. XX - moteris. X chromosoma turi svarbios įtakos paveldėjimui, bet genealoginiuose tyrimuose mažai naudojama.

Chromosomos yra didelės apimties, o žinant, kad 99,9% žmogaus genomo sutampa ir mažai kinta, genetiniams tyrimams parenkamos tik tam tikros jų vietos, nerodančios tiriamojo asmens sveikatos požymių ir pasižyminčios greitesnėmis mutacijomis.

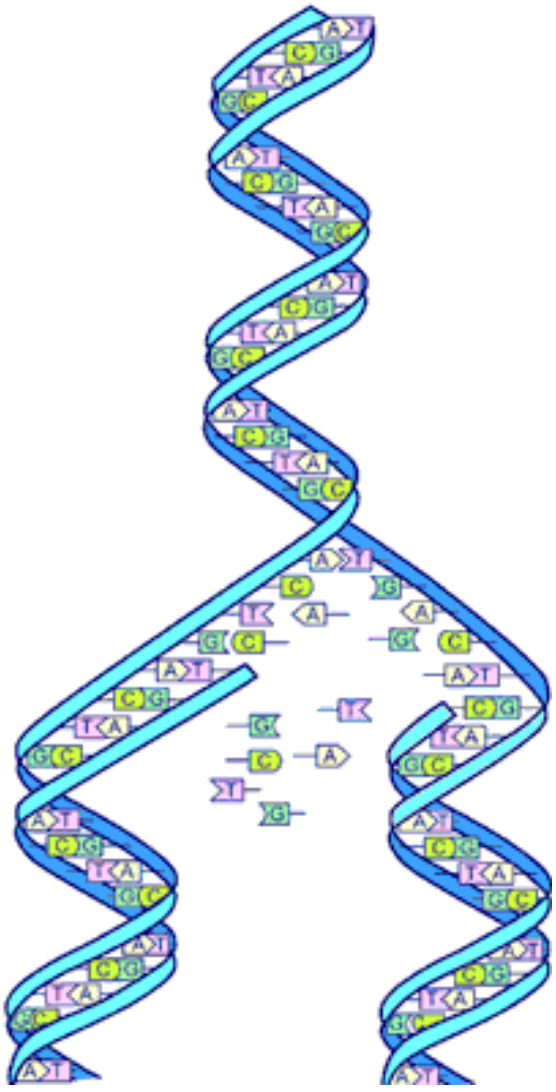

Genealogui ne tiek svarbu vieni ar kiti tyrimo būdai ir platus genetikos išmanymas, kiek tų tyrimų išdavos ir gautų duomenų interpretacija. Tačiau dar prieš užsisakant tyrimą yra naudinga susipažinti su genetikos pagrindais ir terminais. Antraip, gauti rezultatai nieko jums nesakys.

Keletas genetinėje genealogijoje vartojamų terminų ir jų santrumpų:

Y-DNA/Y-DNR – vyriškosios lytinės chromosomos DNR

mtDNA/mtDNR – lastelėje esančios mitochondrijos DNR, perduodama tik moteriškąja linija

auDNA/atDNA (naudojamos abi santrumpos) – autosominė DNR

STR/TTP – Short Tandem Repeats/Trumpi tandeminiai pasikartojimai

SNP (šnekamojoje kalboje - snipas)/VNP Single Nucleotide Polymorphism/Vieno nukleotido polimorfizmas

Priklausomai nuo tyrimo tikslo, galima pradėti nuo bet kurio tyrimo. Komercinėse firmose populiariausi ir prieinamiausi yra trys: Y-DNR, mtDNR, auDNR/atDNR.

Jei norite sužinoti savo tėvo, tėvo tėvo, tėvo tėvo tėvo ir tos linijos protėvių kilmę bei pasitvirtinti giminystę su vyriškaisiais pavardės linijos giminaičiais, pradėkite vyriškosios linijos Y-DNR tyrimu. Ši chromosoma perduodant ją palikuoniui esmingai nekinta, o atskiros mutacijos leidžia apskaičiuoti haplotipų išsiskyrimo laiką. Užsisakę Y-DNR12, t.y. dvylikos žymenų tyrimą, sužinosite tik tos linijos haplogrupės pavadinimą be gilesnio jos nusakymo. Tačiau to pakanka, jei paaiškėja, kad tiriamasis bendrapavardis yra kitos haplogrupės atstovas. Tokiu atveju toliau ieškoti giminystės ryšio per vyriškąją liniją jau neverta. 12-os žymenų Y-DNR STR haplotipams sutapus, tyrimą galima išplėsti. Šiuo metu manoma, kad giminėms, ieškantiems bendro protėvio, palyginimui optimaliausias yra Y-DNA67.

STR tiria tik FTDNA firma. Kitos firmos haplogrupę nustato SNP tyrimais. Mano galva, genealogijoje STR tyrimas yra labai reikšmingas. Tai – skaičiais užrašyta giminės vyriškosios linijos pavardė, siekianti daug (iki tūkstančių metų) giliau, negu mūsų dabartinės keletą šimtmečių skaičiuojančios pavardės. Iš STR jau galima spręsti, kokį SNP verta užsisakyti pogrupio patikslinimui. Tarp kitko, STR gali kartais atsitiktinai sutapti, bet, jei pagal SNP jie priklauso skirtingiems haplogrupėms ar atskiroms jų šakoms, tai aišku, kad giminystės ieškoti neverta.

Moterys, kaip jau minėta, Y chromosomos iš tėvo nepaveldi, todėl, norėdamos sužinoti, kokia yra jos vyriškosios linijos haplogrupė, turi ištirti savo tėvą, brolį, senelį, o jei jų neturi, - tėvo linijos bet kurios kartos sūnėną, dėdę ar pusbrolį.

Moteriškosios (motinos, motinos motinos ir t.t.) linijos nustatymui naudojama lastelės citoplazmoje esančios mitochondrijos genų tyrimas. Mitochondrija genų turi santykinai nedaug, todėl nėra sunku ištirti ją visą. Iš motinos ją paveldi ir duktė, ir sūnus, bet duktė perduoda jas toliau savo dukterims ir vaikaitėms, o sūnus savo sūnui jau nebe. FTDNA firmoje mtDNR tyrimą galima užsisakyti atskirai dalimis: mtDNR (HVR1), mtDNA Plus (HVR1+ HVR2) ir mtFull Sequence (FGS), tačiau taip daryti nepatartina. Čia, kaip ir vyriškojo Y-DNR tyrimo atveju, mažesnis tirtų žymenų kiekis (HVR1 ar HVR2) jums nusakys tik bendrąją haplogrupę, be gilesnės pogrupių analizės. Šis tyrimas apskritai yra mažiau tikslus lyginant su Y-DNA ir net visiškas mtDNA sutapimas gali rodyti bendrą pramotę, gyvenusią labai seniai – prieš penkis šimtus ar net visą tūkstantį metų. Tačiau, norint patvirtinti kilmę iš bendros pramotės, jis yra būtinas. Yra tautų, kurių tradicija eina per motinos liniją.

Autosominių 22 chromosomų tyrimas (žymimas auDNA arba atDNA) FTDNA, vadinamas Family Finder, dabar siūlomas daugelyje firmų: Ancestry, 23&Me, Genographic, MyHeritage ir kitose. Iš jų kol kas tik Ancestry ir 23&Me duomenis galima perkelti į FTDNA bazę.

Šis tyrimas nėra gilus: siekia maždaug iki 5-os eilės pusbrolių, bet jis eina per visas protėvių linijas ir, norint surasti, kurioje vietoje esate giminyste susiję, turite vienodai gerai žinoti protėvius visose linijose. Kartais galima matyti ir tolimesnę giminystę, ypač jei giminystės ryšiai eina per dvi ar daugiau linijų. Nepamirškime, kad mūsų protėvių chromosomos besijungdamos apdovanoja mus savo paveldu nevienodomis dalimis. Kol kas to proceso dėsniai nėra pažinti ir dėl to paveldėjimas atrodo tarsi loterija. Būna atvejų, kai net po kokių penkių kartų vieno kurio protėvio įnašo galime ir nebeapčiuopti, o kitas gali atrodyti žymiai arčiau, negu iš tikro turėtų būti.

Tiriant auDNA paprastai ištiriama ir X DNR.

Autosominis FTDNA firmos Family Finder tyrimas yra vienas iš populiariausiųjų. Ne tik todėl, kad yra labai atpigęs, bet dar ir kad daugumą besitiriančiųjų domina vien artimesnioji giminystė. Ypač išeivių, kurie dažnai nežino nei savo prosenelių pavardžių, nei jų kilmės vietų. Pagal etninę sudėtį jie bando susiorientuoti, iš kokių kraštų jų protėviai galėtų būti atvykę.

Lietuviams nereikia rūpintis, kiek Amerikos čiabuvių, pietryčių Azijos ar pietinės Afrikos vietos gyventojų genų nešioja savyje. Todėl nereikėtų daug dėmesio kreipti į siūlymus išaiškinti jums jūsų kilmės geografiją ir etnosus. Nežiūrint plačiai paplitusių mitų apie po Lietuvą klaidžiojusias svetimšalių kariuomenes, lietuvių autosominės DNR paveikslas yra stebėtinai panašus. Ir tikrai – jokios egzotikos.

Reikia turėti omenyje, kad tiek pasaulis, tiek kiekviena firma turi savotišką supratimą apie likusią tolimesniojo pasaulio dalį, tame tarpe ir apie mus, todėl nesistebėkite, jei jus priskirs suomiams, šiaurės rusams ar kokiai kitai egzotiškai tautinei grupei, su kuria prieš tūkstančius metų gal ir buvome kur savo kelionėse sutikę, bet tikrai taip vadinamajame genealoginio laiko atstume nesigiminiuojame. Nelabai verta kreipti į tai dėmesį. Tie grupavimai nuolatos keičiasi, o paskutiniojo meto rytų Baltijos senojo DNR tyrimai vėl viską verčia aukštyn kojomis.

Tačiau pradėti nuo šio tyrimo verta dėl to, kad, užsisakius pigiausiąjį tyrimą, jūsų mėgintuvėliai jau bus laboratorijoje ir bet kokį naują tyrimą galėsite užsisakyti internetu iš jau esančio mėginio. Čia kalba apie FTDNA firmą, kuri iki šiol yra įsipareigojusi tyrimų mėginius savo saugyklose išlaikyti 25 metus. Užsisakinėdami kitose firmose, pasidomėkite, kokiu būdu ir pavidalu atiduodami tyrimo duomenys, ar juos galima pervesti į kitas duomenų bazes ir ar jūsų mėgintuvėliai po tyrimo nebus sunaikinti.

Keli praktiniai patarimai:

Jei kyla klausimas nuo ko pradėti, tai visada yra patartina pirmiausiai ištirti/paimti seniausiųjų giminės ar šeimos atstovų mėginius.

Kaip imamas mėginys, plačiai aprašo kiekviena firma savo tinklalapyje. Paprastai tai vidinės žando dalies epitelis ar seilės.

Įvairiose firmose mėginio rinkinys ir jo persiuntimas labai įvairiai kainuoja. Kartais persiuntimas yra brangesnis už tyrimą.

Didžiausios išsityrusiųjų duomenų bazės yra firmose: Ancestry, 23&Me ir FTDNA. Kiekviena iš jų turi ir teigiamybių, ir neigiamybių. Aš, kaip genealogas, užsakymo patogumo, mėginių persiuntimo, duomenų pateikimo, naudojimosi baze ir kitais atžvilgiais renkuosi FTDNA, nes jos pagrindinis tyrimų tikslas ir yra genetinė genealogija.

23&Me užsiima daugiau sveikatos tyrimais. Prieš keletą metų JAV tarnybos jai medicininę veiklos pusę buvo uždraudusios, todėl buvo likę tik kilmės tyrimai. Šiuo metu, suderinusi su sveikatos tarnybomis, medicininius tyrimus atnaujino, bet jos klientūra nėra linkusi bendrauti giminystės klausimais ir apskritai genetinei genealogijai ši firma nėra draugiška. Be to, 23&Me tiria tik Y-DNR SNPus, o Y-DNR STR nedaro.

FTDNA daro plačios aprėpties Y-DNA111 STR tyrimą, kuris apima kitų firmų tiriamų žymenų komplektus.

Taip pat FTDNA turi ir labai didelės apimties Y-DNR tyrimą, pavadintą BigY, bet jo išdavų interpretacijos pati nedaro, todėl ne specialistai naudojasi YFull firmos paslaugomis. Pastarieji išnagrinėja FTDNA pateiktus „žalius“ duomenis ir nustato haplotipo vietą naujausiame SNPų medyje.

Pastaruoju metu ir dalis genealoginių firmų siūlo savo paslaugas tiriant auDNR. Paprastai jie naudojasi tų pačių laboratorijų paslaugomis, bet tyrimo metodas kartais skiriasi ir todėl duomenys gali būti nesuderinami, t.y. nesiduoda pervedami į kitą sistemą, dėl to yra netinkami naudoti lyginimui su kitų firmų duomenimis. Todėl tai reikėtų išsiaiškinti dar prieš užsisakant.

Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos veiklos raida ir santykis su LDK istorinės atminties organizacijomis

Danielius VERVEČKA,

VšĮ „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės atminties rūmai“ direktorius

Vėliavos pašventinimo iškilmių akimirka.

Dešimties metų draugijos jubiliejus – nuolatinės, nenuilstamos veiklos, kovos, bendrų sėkmingai atliktų darbų ir pasiekimų šventė.

Pirmtakai, steigdami Genealogų draugiją, jautė ir matė, kad yra būtinybė kažkokia forma vienyti bendraminčius, nuolat profesionaliai besidarbuojančius Lietuvos archyvuose, sudarančius genealoginius medžius ir schemas, besidominčius protėvių šaknimis. Nemaža steigėjų dalis manė, kad naujai sukurtos organizacijos veikla panėšės į klubinį, profsąjunginiais pagrindais veikiantį, atstovaujantį tyrinėjimus atliekančių narių interesus junginį. Tačiau gyvenimas pakoregavo mūsų veiklą.

Dar Genealogų draugijos kūrimosi stadijoje K.Tracevskio siūlymu nemažai bajorų buvo pakviesti įsijungti į organizuojamos draugijos veiklą. Jų tarpe atsidūrė didelę administracinę patirtį turintys ir generuojantys idėjomis bei žinantys, kaip jas įgyvendinti V. Saulevičius, J.Antanaitis ir kt.

Bendradarbiaudami su valstybine heraldika užsiimančiais Vyriausiosios Lietuvos heraldikos komisijos prie LR Prezidento kanceliarijos nariais profesoriais J. Galkumi, J. Kiaupiene, Z. Kiaupa, palaikomi šios komisijos pirmininko, žymiausio heraldikos mokslo žinovo Rytų Europoje dr. E. Rimšos, dailininko-heraldo A. Každailio, subrandinome idėją, kad pasaulyje jau antrą šimtmetį egzistuojanti ir teisiškai sunorminta nenominuotų ženklų (herbų) praktika turi poreikį Lietuvoje ir kad turi būti priimti reikalingi sprendimai.

Buvo nutarta, kad tokia veikla galėtų užsiimti draugija, tačiau tam būtina išplėsti veiklos sritis ir pavadinimą.

Didelio palaikymo sulaukėme iš LBKS senbuvių, šviesios atminties LGHD Garbės narių U. Nasvytytės, K. Bogdano, B.Vonsavičiaus, be to, rimtą pritarimą gavome iš Romos teisės profesoriaus S.Vėlyvio, istorikų profesorių T. Bairašauskaitės, A. Jakubausko ir kt. Padarėme išvadą, kad esame teisingame kelyje.

2009 m. sušauktame draugijos neeiliniame suvažiavime buvo išrinkta nauja taryba, priimti ženkliai modernesni Įstatai ir pakeistas Genealogų draugijos pavadinimas į platesnę sąvoką turinčią Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugiją-asociaciją, kurioje, kaip ir gyvenime, genealogija glaudžiai susieta su heraldika.

Per porą metų surengti trys įspūdingi renginiai, kurių metu dideliam būriui asmenų įteikti kilmę ir genealogiją patvirtinantys dokumentai.

Surinktos nemažos piniginės lėšos leido draugijai įsigyti kompiuterinės ir kitos įrangos, buvo sukurtos sąlygos darbui Lietuvos Valstybės centriniame archyve.

LR įstatymų nustatyta tvarka buvo registruota VšĮ ,,LDK atmintis“ (vėliau perregistruota į „LDK atminties rūmai“).

Vystant šią veiklą paaiškėjo, kad asmenims, gaunantiems jų kilmę patvirtinančius KILMĖS LIUDIJIMUS, yra aktualus narystės, dalyvavimo veikiančioje organizacijoje klausimas.

2012 m. pabaigoje buvo subrandinta idėja įsteigti LDK kilmingųjų susivienijimą. Panašiu laiku VšĮ ,,LDK atminties rūmai“ kartu su LGHD sprendė LDK kilmingųjų palikuonių bendrijos-asociacijos įsteigimo klausimą. Pagrindinis vaidmuo steigiant šias naujo modelio asociacijas, kurios sėkmingai vykdo savo veiklą, be jokios abejonės, atiteko LGHD, kaip vienai iš steigėjų.

Dar 2004 m. Europos kilmingųjų organizacija CILANE yra iškėlusi sąlygas Lietuvai: atskirti vyriškąją ir moteriškąją linijas, pripažinimus-atitikimus tvirtinanti komisija turi būti nepriklausoma ir negali būti tos organizacijos, į kurią yra priimami ir apskaitomi nariai, sudėtinė dalis

2013 m. buvo įkurta nepriklausoma Lietuvos Genealogijos ir heraldikos komisija, sudaryta išskirtinai iš istorikų ir teisininkų, į kurią deleguotas LBKS atstovas – LGHD pirmininkė S. Gasparavičienė. Praktika rodo, kad komisijos išvados yra pripažįstamos Vakarų Europoje. Per pastaruosius keletą metų atlikta daug gerų darbų, pavyzdžiui, inicijuotos Koalicinės bendradarbiavimo deklaracijos su Lietuvos ir užsienio šalių organizacijomis, išleisti heraldiniai ženklai, t. y. LDK istorinės atminties ženkleliai, įsteigtas medalis ,,Už indėlį į LDK istorijos ir kultūros paveldo puoselėjimą“, organizuojami iškilmingi šventiniai renginiai, išvykos, skaitomos paskaitos genealogijos ir heraldikos temomis ir t. t. Gana sėkmingai vystoma veikla, turinti aiškią viziją. Perėjome keletą nelengvų veiklos vystymosi etapų, o nuo šių metų aktyvinsime bendrą mažosios Koalicinės bendradarbiavimo deklaracijos dalyvių konsoliduotą ir koordinuotą veiklą, vadovaudamiesi patvirtinta programa per naujai įsteigtą koordinacinį centrą, kuris pavadintas senu istoriniu LDK Ponų Tarybos pavadinimu.

Tarptautinės koalicinės bendradarbiavimo deklaracijos pasirašymo momentas. Egidijaus Matulevičiaus nuotraukoje (iš kairės į dešinę) stovi: Islandijos Garbės konsulas V. Sankalas, deklaraciją pasirašo LGHD pirmininko pavaduotojas, LDK atminties rūmų direktorius D. Vervečka, sėdi: Baltarusijos Kilmingųjų vadovas Į. Čekalov-Šidlovskij, LBKS vadas J. Kameneckas, Ukrainos LDK Kilmingųjų palikuonių vadovas S. Savickis.

ALEKSANDRAS STULGINSKIS IR KILMĖS KLAUSIMAI

Aidas BAŠKYS

Skaitant asmenybių biografijas galima atrasti įdomių faktų. Lietuvos Respublikos Prezidento Aleksandro Stulginskio biografijos tyrimas reikalauja platesnės apžvalgos.

Dokumentuose bei literatūroje įsitvirtinusi Aleksandro Stulginskio pavardė. Gilindamiesi į jo kilmės klausimus, biografai remiasi tiesioginiais paties Prezidento atskleistais duomenimis: valstietiška kilmė, gimė Valiuškų šeimoje, Stulginskiu tapo, mirus Stulginskių šeimos vaikui, tokia gimimo metrika atsirado padedant klebonui. Tai liudija A. Stulginskio duktė Aldona Stulginskytė-Juozevičienė. Teigiama, jog šis faktas neginčytinas, diskutuojama tik apie priežastis. Minimas noras tapti miestelėnu, karinės tarnybos vengimas ir kt.

Aleksandro Stulginskio ir Onos Matulaitytės dukters krikšto įraše šalia tėvo pavardės papildomai įrašyta „Valiuška“.

Aleksandro ir Onos Matulaitytės santuokos įraše (1920 m. balandžio 24 d.), kaip ir visuose ankstesniuose šios giminės genealogijos įrašuose, Valiuškų pavardė daugiau neaptinkama.

1920 m. balandžio 24 d. Kauno Šv. Trejybės bažnyčioje 34 metų Aleksandras Stulginskis, sūnus Dominyko ir Marijonos, iki santuokos Vadeikaitė, iš Kutalių vedė 23 metų Oną Matulaitytę, Mato ir Marcelės, iki santuokos Degutytė, Matulaičių dukterį iš Lemankų (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 13, B. 222, L. 48, Nr. 74).

Nors Aleksandro Stulginskio gimimo įraše nurodomas miestelėnų luomas, jo tėvai bei pirmieji krikštyti vaikai – bajorai. Dominykas ir Marijona Stulginskiai tuokėsi 1862 m. sausio 15 d. Kražių Romos katalikų bažnyčioje. Jaunikio tėvai – bajoras Jokūbas ir Teklė, iki santuokos Gruzdytė, Stulginskiai. Marijona kilusi iš valstiečių, Jurgio ir Gertrūdos, iki santuokos Aleksandraitė, Vadeikių (Pagrindas: LVIA, F. 1521, Ap. 1, B. 31, L. 118v., Nr. 6).

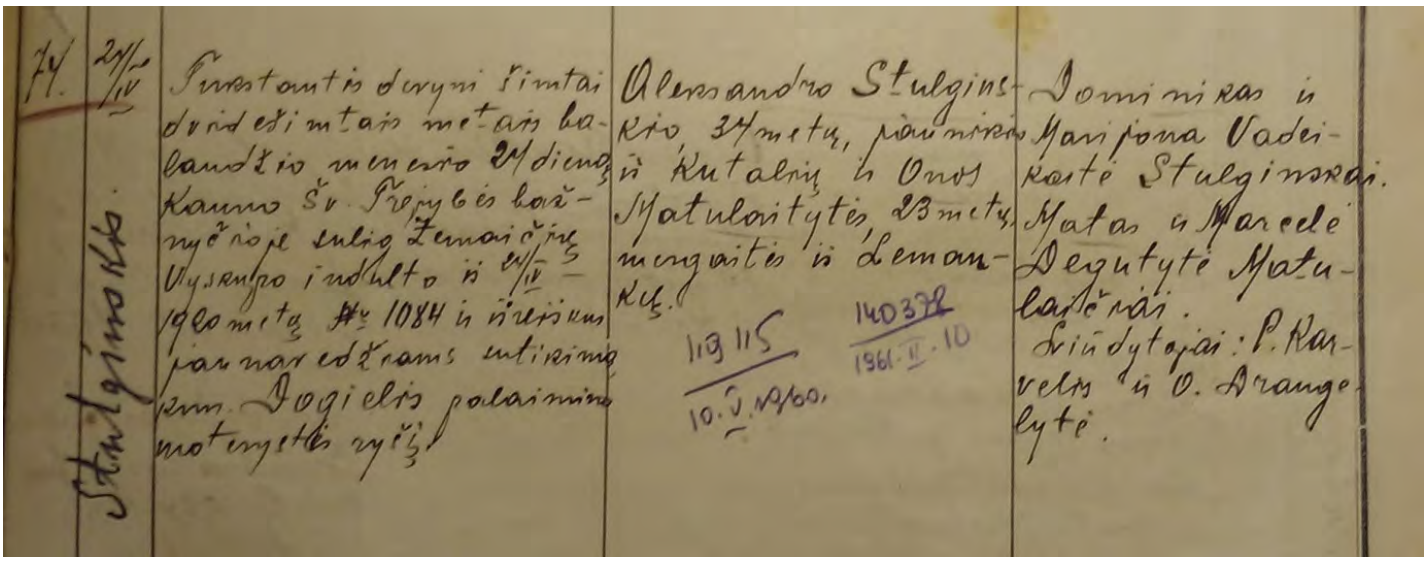

74. 24/IV Stulginskio

Šiuostantis dvyni šimtai dvidešimtais metais balandžio mėnesio 24 dieną Kauno Šv. Trejybės bažnyčioje sulig Žemaičių Vyskupo indulto iš 24/IV 1900 metų № 1084 ir išrėšius parnarėdrams sutikrimą ten. Dogielis palaiminimo meldimetės ryšių.

Aleksandro Stulginskio 34 metų, pavinkio iš Kutalių iš Onos Matulaitytės, 23 metų, mergaitės iš Lemankių.

119 115 / 10.V.1900.

140328 / 1961-V-10

Dominikas iš Marijona Vadeikaitė Stulginskai. Matas ir Marcelė Degutytė Matulaičiai. Liudytojai: P. Karvelis ir O. Drangelytė.

Dominyko ir Marijonos Stulginskių šeimoje gimė šie vaikai:

1862 m. gruodžio 14 d. Kražiuose bajorų luomo sūnus Benediktas, pakrikštytas po kelių dienų. Krikštatėviai: bajorai Benediktas Janavičius su Rozalija Malaševičiūte (Pagrindas: LVIA, F. 1521, Ap. 1, B. 33, L. 78, Nr. 62);

1864 m. kovo 29 d. Pagančių kaime bajorų luomo sūnus Pranas, pakrikštytas Kražiuose balandžio 1 d. Krikštatėviai: valstiečiai Jurgis Bukontas su Juozapo Vadeikos žmona Anastazija (Pagrindas: LVIA, F. 1521, Ap. 1, B. 33, L. 113, Nr. 58);

1866 m. gegužės 4 d. Vaišviliškių kaime duktė Gertrūda, gegužės 8 d. pakrikštyta Kražiuose jau kaip valstietiškos kilmės. Krikštatėviai: valstietis Motiejus Valiuška su bajoraite Karolina Šaliauskaite (Pagrindas: LVIA, F. 1521, Ap. 1, B. 33, L. 164v., Nr. 65);

1876 m. vasario 1 d. Putramentiškėse Raseinių dūmos miestelėnų luomo sūnus Povilas, pakrikštytas tą pačią dieną Pašilės Romos katalikų bažnyčioje. Krikštatėviai: valstiečiai Jonas Reimontas su Karolina Gedutyte (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 7, B. 36, L. 127v., Nr. 5);

1879 m. balandžio 11 d. Kutalių kaime Raseinių miestelėnų luomo dvyniai Leonas ir Juozapa, pakrikštyti

N.	Число вѣнчаній.	Когда, гдѣ, кто, и по скольких оглашеніях вѣнчалъ бракъ?	Какихъ именно новобрачныхъ, какого состоянія, званія, возраста и Прихода?	Кто именно родители новобрачныхъ и какіе Поручители или Свидѣтели?
6. Стульгинскаго. —	15	Тысяча Восемьсотъ Шестьдесятъ второго года Января пятнадцатаго дня въ Кроякотскомъ Римско-Католическомъ Костелѣ Мистечкѣ Кроякотахъ Каревымъ Ксендзомъ Іосифомъ Мальскимъ по трехкратномъ оглашеніи по одному разу въ каждое Воскресенье и Праздничные дни а именно 6 Января Тысяча Восемьсотъ Шестьдесятъ второго года.	Дворянина Доминика Стульгинскаго холостого 23. лѣтъ а Марианны Вадейкиенѣ дѣвицы 23. лѣтъ обоихъ изъ Мѣстечка Кроякотъ Кроякотскаго Уѣзда по удостоенію приговорительною надлежащаго разсмотрѣнія никого изъ нихъ препятствующихъ къ законному вступленію въ законный бракъ обще сего не имѣется.	Дворянъ Викторъ и Шестилѣтняя Градзіевичъ Стульгинскіе Законнаго супружества и обоихъ Крестьянъ Іосифъ и Гертрудъ урожденныя Вейдейтовы Вадейкіе Законныя супруги Дворянскаго сословія и православнаго Вѣроисповѣданія въ присутствіи вышеозначенныхъ Свидѣтелей и многихъ Прихожанъ Крестьянъ Іосифъ Мощунъ Винцентъ Вейдейтисъ и Іосифъ Вейдейтисъ изъ сего прихода.
7.	23			

tą pačią dieną Kaltinėnų Romos katalikų bažnyčioje. Pirmojo krikštatėviai: miestelėnas Benediktas Stulginskis su valstiete Marijona Mikniene, Petro žmona. Antrosios – valstietis Petras Miknius su Agota Rimkute. (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 7, B. 45, L. 43v., 44, Nr. 71, 72). Leonas mirė tų pačių metų liepos 14 d., palaidotas Kaltinėnų parapijos kapinėse (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 7, B. 47, L. 12v., Nr. 141);

1885 m. vasario 27 d. Kutalių kaime Raseinių miestelėnų luomo sūnus Aleksandras, pakrikštytas kitą dieną Kaltinėnų Romos katalikų bažnyčioje. Krikštatėviai: bajorai Martynas Jasevičius su valstiete, Vincento Vadeikos žmona, Apolonija (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 7, B. 64, L. 88v., Nr. 33).

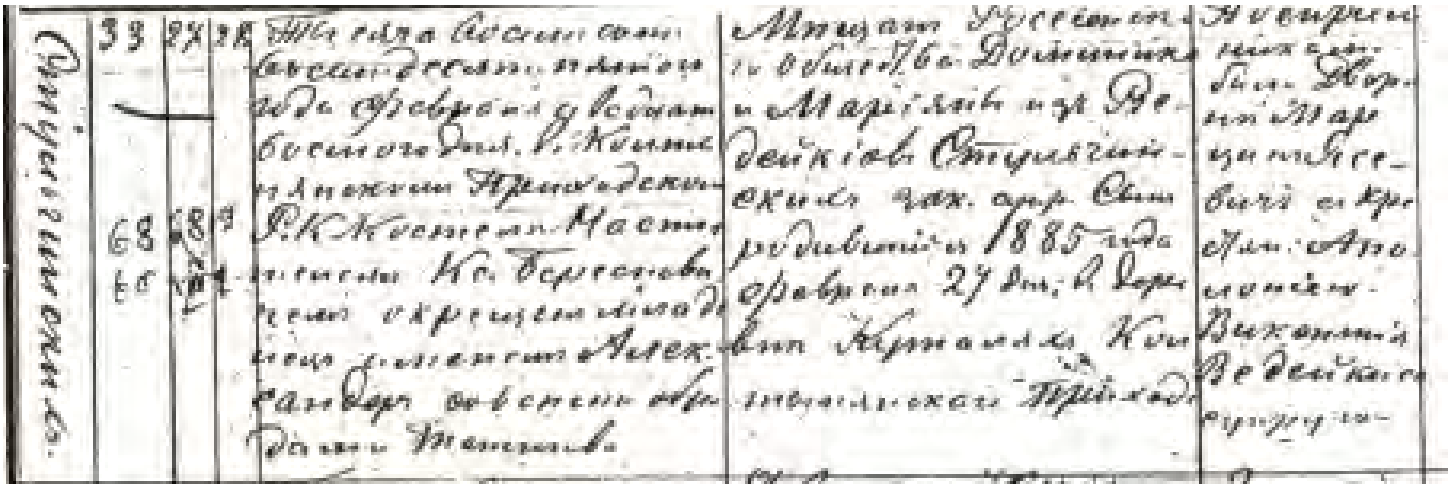

Aukščiau pateikta raida rodo šios Stulginskių šakos atsikėlimą į Kražių apylinkes ir vėliau – migraciją į Kaltinėnų parapiją per Pašilę, tuo tarpu ankstesnė karta gyveno šalia Šaukėnų.

Gausioje bajorų Jokūbo ir Teklės, iki santuokos Gruzdytė, Stulginskių šeimoje gimė ir Šaukėnų Romos katalikų bažnyčioje pakrikštyti:

1834 m. vasario 18 d. duktė Teklė, pakrikštyta kitą dieną. Krikštatėviai: bajorai Pranciškus Gruzdys su Lauryno Petravičiaus žmona Viktorija (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 742, L. 535, Nr. 24);

1836 m. sausio 7 d. sūnus Julius, pakrikštytas tą pačią dieną. Krikštatėviai: bajorai Mykolas Gruzdys su Antano Gruzdžio žmona Paulina (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 808, L. 538, Nr. 3);

1837 m. gruodžio 7 d. duktė Marijona, pakrikštyta gruodžio 9 d. Krikštatėviai: bajorai Jonas Bilevičius su Karolina (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 851, L. 590, Nr. 161);

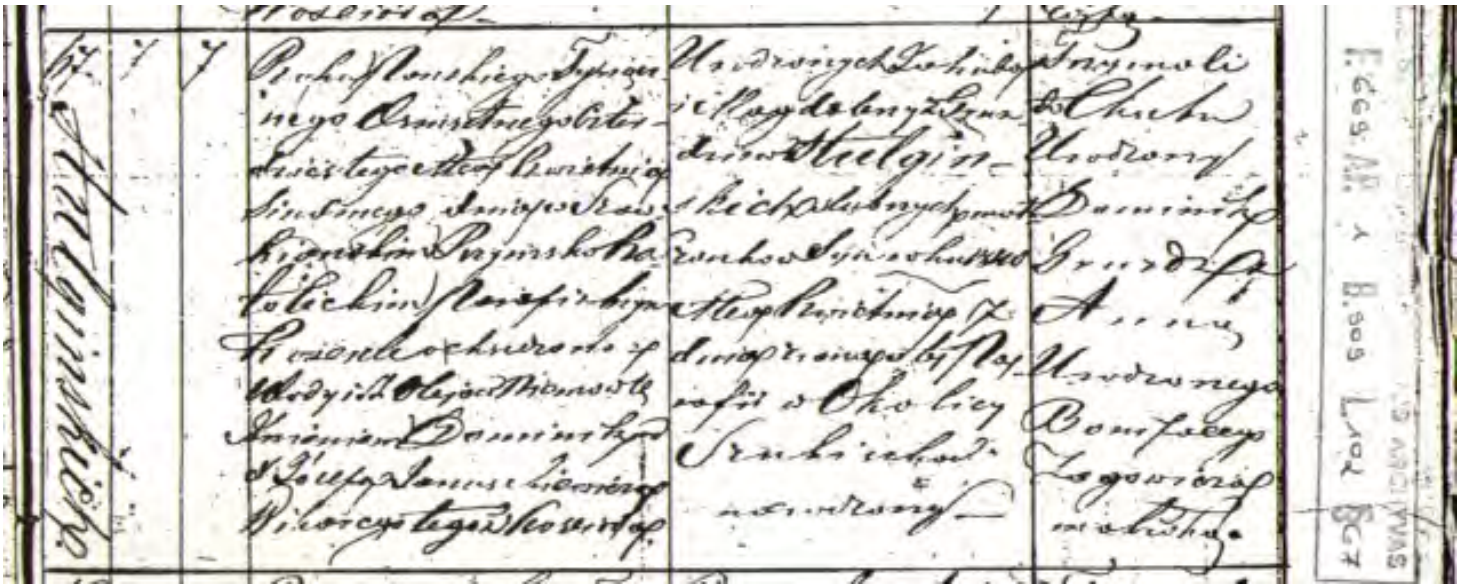

1840 m. balandžio 7 d. sūnus Dominykas, pakrikštytas tą pačią dieną. Krikštatėviai: bajorai Dominykas Gruzdys su Bonifaco Žagavičiaus žmona Ona (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 909, L. 102, Nr. 67)

1841 m. lapkričio 6 d. duktė Teodora, pakrikštyta lapkričio 9 d. Krikštatėviai: bajorai Laurynas Petravičius su Zofija Ciekauskaite. (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 940, L. 25v., Nr. 128);

1843 m. gegužės 18 d. duktė Elžbieta, pakrikštyta gegužės 20 d. Krikštatėviai: bajorai Adomas Mačiulskis su Tado Radavičiaus žmona Ona. (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 979, L. 8, Nr. 69);

1845 m. liepos 16 d. sūnus Adomas, pakrikštytas kitą dieną. Krikštatėviai: bajorai Povilas Abromavičius su Justina Macevičiūte. (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 1021, L. 210, Nr. 121);

1847 m. liepos 16 d. sūnus Simonas, pakrikštytas kitą dieną. Krikštatėviai: bajorai Leonas Jagminas su Antano Gruzdžio žmona Paulina. (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 1060, L. 242, Nr. 104);

1850 m. vasario 1 d. sūnus Jokūbas, pakrikštytas kitą dieną. Krikštatėviai: bajorai Zigmantas Stanevičius su Stanislovo Golšenskio žmona Rozeta (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 1137, L. 293, Nr. 19);

1852 m. liepos 13 d. sūnus Viktorinas, pakrikštytas tą pačią dieną. Krikštatėviai: bajorai Stanislovas Golšenskis su Barbora Žilinskaite. (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 1166, L. 325v., Nr. 82);

1854 m. balandžio 27 d. duktė Barbora, pakrikštyta tą pačią dieną. Krikštatėviai: valstiečiai Feliksas Šukšteris su Jokūbo Jankausko žmona Uršule (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 1200, L. 335v., Nr. 52).

Tarp jauniausios Teklės ir vyriausios Barboros Stulginskyčių – 20 metų skirtumas. Visų vaikų krikšto metrikose nurodomas bajorų luomas. Iki Viktorino visi vaikai gimė Šukiškių bajorkaimyje, Viktorinas ir Barbora – pačiuose Šaukėnuose.

Aukščiau išvardintų vaikų tėvų santuokos įrašas aptinkamas Šaukėnų Romos katalikų bažnyčios metrikų knygoje: 1833 m. sausio 25 d. bajorų Jono ir Marijonos, iki santuokos Sireikaitė, Stulginskių 36 metų sūnus Jokūbas vedė bajorų Juliaus ir Elžbietos, iki santuokos Sabinskytė, Gruzdžių 19 metų dukterį. Santuoką liudijo bajorai: Juozapas Petrauskas, brolis Juozapas Stulginskis, Tadas Radavičius (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 724, L. 560v., Nr. 3).

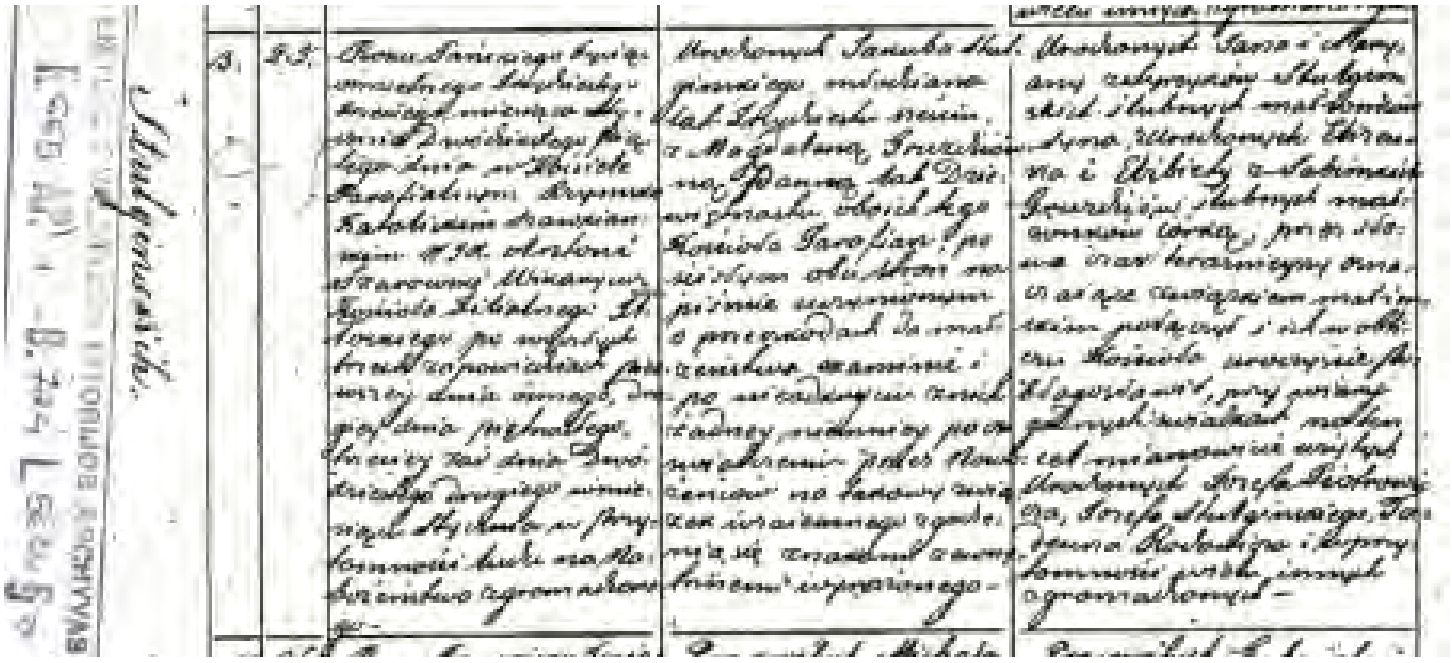

Tos pačios bažnyčios mirties metrikų knygoje įrašyta, kad 1833 m. rugpjūčio 7 d. Šukiškių bajorkaimyje mirė bajorė Marijona Stulginskienė, iki santuokos Sireikaitė, turėjusi 70 metų. Mirusio bajoro Jono Stulginskio žmona, Šaukėnų bažnyčios parapijietė, paliko sūnus Igną, Jokūbą, Juozapą, Antaną ir dukras Viktoriją ir Oną, palaidota Šaukėnų kapinėse (Pagrindas: LVIA, F. 669, Ap. 1, B. 735, L. 347v., Nr. 118).

1834 m. Šiaulių apskrities bajorų sąraše minimi Jono Stulginskio sūnūs (Pagrindas: LVIA, F. 708, Ap. 2, B. 2157, L. 390v., 391):

– 41 metų Juozapas su 28 metų žmona Ona Domeikaite ir 8 metų sūnumi Jonu bei dukterimis: 6 metų Justina, 4 metų Ona, 2 metų Pranciška, gyvena Šaukėnų parapijoje Pagančių kaime;

– 38 metų Jokūbas su 20 metų žmona Magdalena Gruzdyte bei 1 metų dukra Tekle, gyvena nuosavame

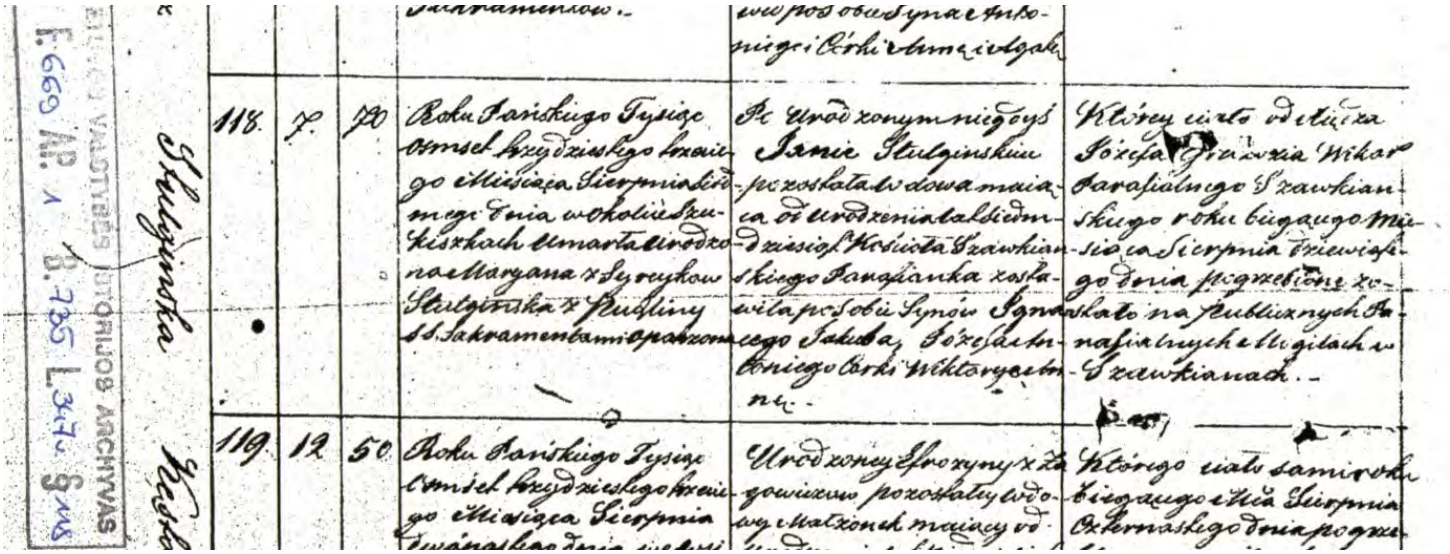

Šukiškių dvare, Šaukėnų parapijoje;

– 36 metų Anupras Antanas su 24 metų žmona Marijona Lileikyte ir 3 metų sūnumi Antanu, gyvena Pagančių kaime, Šaukėnų parapijoje.

Stulginskiai – Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės herbo Lubič (Lubicz) bajorų giminė. Istorinės ištakos siekia XVII a. pradžią. Lietuvos valstybės istorijos archyve saugomuose bajorų Stulginskių dokumentuose minimas vienas ir tas pats giminės pradininkas – Andriejus Stulginskis, kuris buvo Lyvių–Laužių dvaro tėvūnas Raseinių apskrityje. Jo sūnus Mikalojus paveldėtą dvarą 1644 m. pardavė bajorams Daugialoms. Turėjo tris sūnus: Petrą, Stanislovą ir Kazimierą. Petro sūnūs Andriejus ir Kazimieras tęsia savo liniją susilaukę sūnų Stanislovo ir Juozapo, tuo tarpu Stanislovas – Gabrieliaus, Kazimieras – Andriejaus.

Andriejaus sūnaus Stanislovo vaikai: Antanas, gimęs 1721 m. Kuršėnų parapijoje, Tadas – 1734 m. Kurtuvėnuose. Antanas turėjo du sūnus – Feliksą ir Joną, Tadas – sūnų Juozapą.

Andriejaus sūnus Kazimieras turėjo sūnų Praną, gimusį 1723 m., pakrikštytą Pašiaušės bažnyčioje, o šis – sūnų Simoną, gimusį 1748 m., pakrikštytą ten pat. Simonas 1780 m. susilaukė sūnaus Jono (Pagrindas: LVIA, F. 708, Ap. 2, B. 2170, L. 104, 104v., 105, 105v.).

Bajorystė jiems buvo patvirtinta Vilniaus bajorų deputatų susirinkime 1804 m. balandžio 14 d., papildoma rezoliucija – 1832 m. lapkričio 30 d. (Pagrindas: LVIA, F. 708, Ap. 2, B. 2157, L. 390v., 391).

Kitame bajorų surašyme (1832 m.) nurodomos šešios Stulginskių giminės, kilusios iš bendrų protėvių – Andriejaus Stulginskio ir jo sūnaus Mikalojaus (Pagrindas: LVIA, F. 708, Ap. 2, B. 2170).

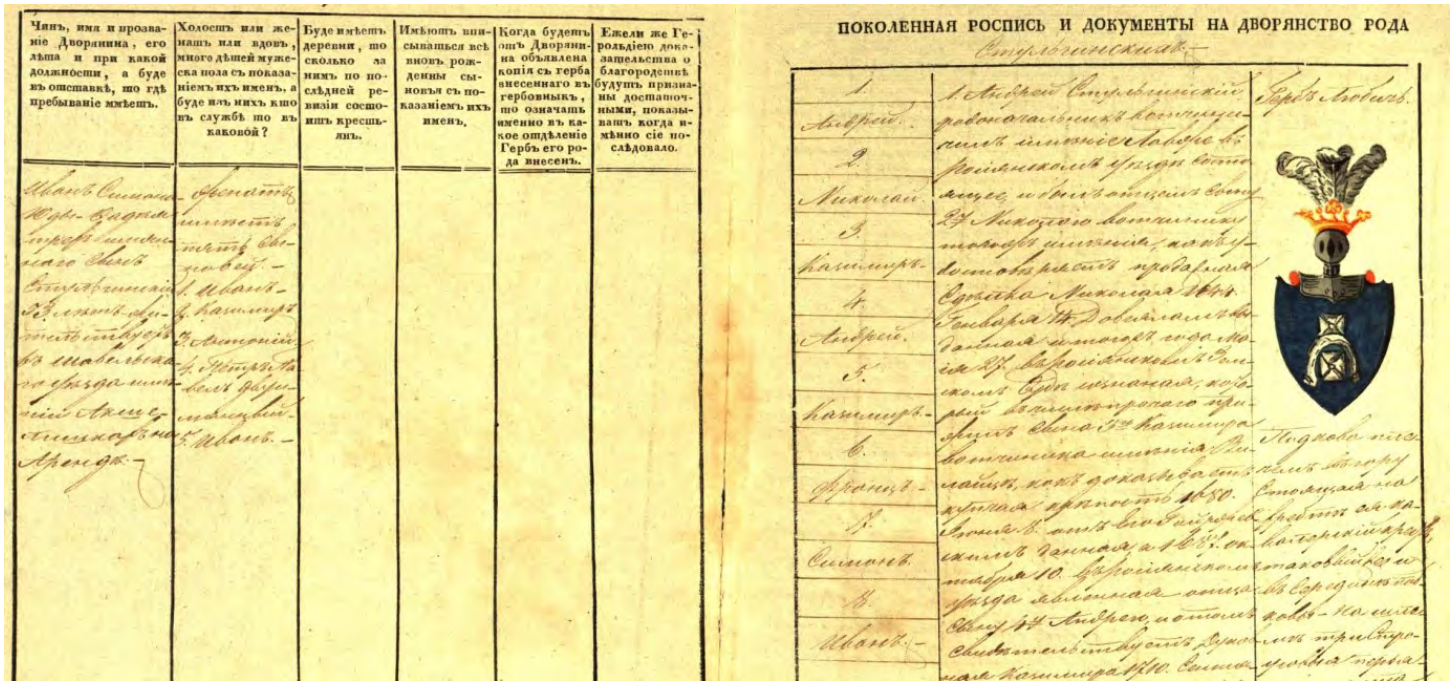

Jono Stulginskio genealogija (1832 m., F. 708, Ap. 2, B. 2170, L. 104v., 105) – viena iš šešių bajorų Stulginskių šakų, kurios saugomos LVIA.

Stulginskių bajorystės dokumentų, sudarytų XIX a. viduryje carinės Rusijos luominių instancijų ir saugomų Lietuvos valstybiniame istorijos archyve, išlikę nedaug – iš keturių didesnių nei A3 formato genealogijos lapų tėra du pirmieji: įvadinis su pavarde ir antrasis su išvardintais giminės atstovais, tačiau ne su visais, kurie pateikiami trečiajame lape nubraižytoje schemoje. Nėra ir giminės istorijos aprašo.

Bajorų Stulginskių palikuonio Aleksandro genealogija

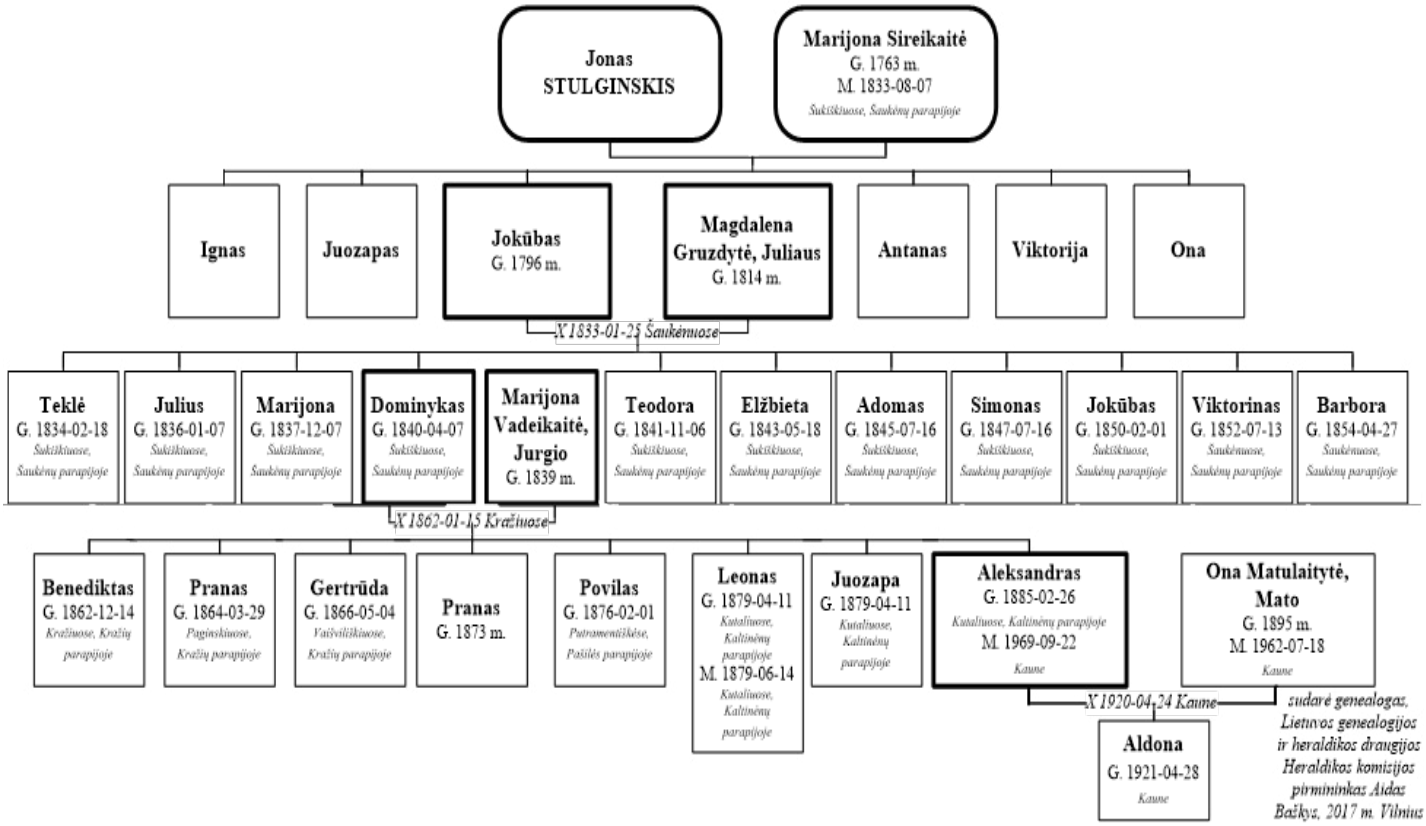

TIŠKEVIČIŲ GIMINĖS KARJERA IR GENEALOGIJA XVI A. LIETUVOS DIDŽIOJOJE KUNIGAIKŠTYSTĖJE

Eimantas GUDAS
Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai

Žvelgdami į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją aiškiai pamatysime, kad tai toli gražu ne tik valdovų, bet ir didikų veiklos istorija. O tai suaktualina Lietuvos iškilių ir kilmingų giminių tyrimus. Radvilos, Sapiegos, Kęsgailos, Kiškos, Butleriai, Svirskiai jau sulaukė profesionalių istorikų dėmesio, tačiau Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Tiškevičiai beveik ignoruojami, nors leidinių apie šios giminės atstovų veiklą XIX–XX a. pastaruoju metu tiesiog pasipylė. Apie Lahoisko šakos istoriją Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje razšyta daugiausia, tačiau kompleksinio tyrimo kol kas nėra. Apie Tiškevičių protėvius XV a. straipsnį yra parašiusi Izabela Sedlikovska (Izabela Siedlikowska), tad mes savo darbo objektu pasirinkome Lelivos herbo Tiškevičių giminės karjerą ir genealogiją nuo XV a. pabaigos, kai veikė giminės pradininkas Tiškus, iki 1590 m., kai išmirė svarbiausios – Lahoisko – šakos antrosios kartos vyrai. Straipsnyje pasistengsime atskleisti ir išnagrinėti šio laikotarpio Tiškevičių genealogijos problemas, karjeros vingrybes, santuokų politiką ir žemėvaldą. Tai bus atlikta istoriografijos ir šaltinių analitiniu bei aprašomuoju ir šaltinotyros metodais.

1. KALENIKOVIČIAI

Egzistuoja kelios legendinės Lelivos (Leliwa) herbo Tiškevičių kilmės versijos: neva jie kilę iš Romos senatorių, totorių kunigaikščių, Lietuvos valdovo Gedimino (1316–1341) sūnaus Manvydo (m. 1348) ar iš Vilniaus vaivados Alberto Manvydo (m. apie 1422). Tačiau šios teorijos kurtos tik siekiant padidinti giminės prestižą. Realybės atspindžių turi nebent paskutinė iš paminėtų teorijų, į kurią įpinta Tiškevičių herbo istorija. Vis dėlto Manvydai nėra Tiškevičių genealoginiai pirmtakai, bet būtent iš Jono Manvydaičio Tiškevičių protėvis Kalikstas Mykolaitis (Kalenikas Miškovičius) Lietuvos didžiojo kunigaikščio Švitrigailos (1430–1432) „tremties“ dvare adoptacijos būdu gavo Lelivos herbą.

Taigi, Tiškevičių protėviai, vadinami Kalenikovičių giminės vardu, pirmą kartą šaltiniuose paminėti rašant apie Švitrigailos dvarą Lucke – su juo buvo susijęs Kalikstas Mykolaitis, turėjęs brolį Povilą, Chaleckių giminės pradininką. Kaliksto sūnumi, pasak I. Sedlikovskos, reikėtų laikyti Kalikstą II, kurio asmenybė nepatvirtinta jokiais dokumentais, bet jei jo nepripažintume, atsivertų didelė chronologinė spraga tarp Kaliksto Mykolaičio I, nebeminimo po 1451 m., ir jo neva jaunesniųjų vaikų Jono bei Tiškaus, pasirodančių šaltiniuose tik XV a. pabaigoje. Matyt, iš tiesų jie buvo jo vaikaičiai. Kalikstas Mykolaitis turėjo penkis sūnus: Senkų, Teodorą, Joną, Daškų ir hipotetinį Kalikstą II, o Kalikstas II turėjo keturis sūnus: Tiškų, Okušką, Diebrą ir Getautą.

Rusėnų stačiatikių Tiškevičių protėvių karjeros ir žemėvaldos pradžia siejama su kataliku Švitrigaila. Kalikstas Mykolaitis buvo jo dvariškis. Jis iš senjoro laikinai valdyti gavo Zvenigorodą Podolėje ir Putyvlį Severų Naugardo žemėje, o 1437 m. Švitrigaila už ištikimą tarnybą jam padovanojo žemių Kijevo kunigaikštystėje: kelis kaimus būsimojo

Ovručo pavieto teritorijoje ir kelis dvarus būsimajame Žytomyro paviete. Svarbu tai, kad iš dalies šių žemių buvo suformuota Tiškevičiams svarbi Slobodiščės latifundija. Vėliau ji virto Berdyčivo grafyste. Su Švitrigaila susiję ir artimiausi Kalikstо I giminaičiai: brolis Jeskus buvo Švitrigailos pasiuntinys Vokiečių ordine, Andrius – Švitrigailos tarėjas, sūnus Senkus – 1446–1452 m. Švitrigailos iždininkas ir pakancleris, o kanclerio pareigas 1444–1452 m. ėjo kitas sūnus Teodoras.

Akivaizdu, kad Kalenikovičiai politinės įtakos galėjo netekti tuoj pat po Švitrigailos mirties, bet iš dalies tai neatsitiko: broliai Teodoras ir Daškus, Voluinės žemvaldys, ėmė tarnauti Kazimiero Jogailaičio (1440/1447–1492) dvare. Jogailaičiams tarnavo ir Kaliksto II sūnūs Okuška bei Getautas. Kaliksto II sūnūs iš senelio paveldėjo Slobodiščės valdas Kijevo kunigaikštystėje, o jų palikuonys išmirė 1546 m., jei neskaičiuosime Tiškaus Kalikstaičio ainių Tiškevičių.

Dar kelios pastabos apie Tiškevičių protėvių kilmės vietą. Oskaras Haleckis (Oskar Halecki) ir kiti istorikai teigė, kad Tiškevičių šaknys veda į Kijevo žemę, tačiau daug Švitrigailos urėdininkų buvo kilę iš Voluinės. Įdomu, kad Simonas Okolskis (Szymon Okolski, 1580–1653) Tiškevičių kilmę sieja būtent su Voluine ir Podole. Ar tai – tik netikslumas? Kai kurie Kalenikovičių giminės atstovai tikrai turėjo dvarų Voluinėje dar XV a., Lucke reziduojantis Švitrigaila buvo linkęs į savo aplinką rinktis vietos gyventojus, o Kalenikovičiai Kijevo žemėje minimi tik nuo 1437 m., kai ten gavo valdų, tad negalima tvirtinti, kad Kalikstas I buvo kilęs būtent iš ten. Galbūt giliausios Tiškevičių šaknys veda į Voluinę.

Apie Tiškevičių giminės pradininką Tiškų Kalikstaitį žinoma nedaug. Jo dėdės tarnavo Kazimiero Jogailaičio dvare, tad gal per jų protekciją ten pateko ir Tiškus, nes 1484–1487 m. iš valdovo gavo išmokų ir žemių. Jo tėvoniniai dvarai turėjo driektis būsimųjų Žytomyro ir (ar) Ovručo pavietų (Kijevo kunigaikštystė) teritorijoje, tad jie valdė dalį Slobodiščės, taip pat turėjo Irovo dvarą toje pačioje žemėje. Kada Tiškus mirė, tiksliai nežinoma. Henrykas Liulevičius (Henryk Lulewicz) sako, kad vėliausiai XVI a. pradžioje, bet su tuo sutikti negalima, nes jau 1499 m. jo vyriausiasis sūnus Borisas pardavė savo velionio tėvo žemes. 1497 m. dar tebebuvo gyvas Tiškaus brolis Getautas – jo turtai atiteko Tiškui, tad galima pasakyti tik tiek, kad Tiškus mirė 1497–1499 metais.

Tiškus turėjo dvi žmonas. Su pirmąja – Ona – susilaukė sūnų Boriso ir Leono, su antrąja – Vosyliaus, Gabrieliaus ir Mykolo. Pastarieji keturi sūnūs pradėjo Tiškevičių šeimos šakas, tik nežinia kodėl jų palikuonys savo pavarde pasirinko nelabai įtakingo Tiškaus asmenvardį. Atrodo, kaip tik tuo metu aktyviai formavosi bajorų pavardės, mūsų nagrinėjamos giminės atstovai save vadino Tiškaičiais, todėl įsitvirtino šio asmenvardžio pagrindu sudaryta pavardė – Tiškevičiai.

Beje, Natalija Jakovenko teigia, kad Tiškus turėjo ir penktą sūnų – Alekną, XVII a. tebegyvenusių Steckių-Tiškevičių pradininką, tačiau nerasta jokių duomenų, leidžiančių Steckius laikyti Lelivos herbo Tiškevičių šaka. Atrodo, kad šis Tiškaitis, kaip ir daugybė kitų dokumentuose minimų Tiškaičių, buvo kitų Tiškų (Timotiejų) sūnus. Kad tokie atvejai įmanomi, rodo tai, jog XVI a. tikrai gyveno jokiose mūsų Tiškevičių genealogijose neminimas Lukošius Tiškevičius ir su mūsų aptariamos giminės Gabrieliumi Tiškaičiu „besidubliuojantis“ Čičersko žemvaldys Gabrielius Tiškevičius, o ką jau kalbėti apie Potiejaus Tiškaičio giminę ir kitus Tiškaičius bei Tiškevičius. Nagrinėti Lelivos herbo Tiškevičių genealogiją ne taip lengva, nes susiduriama su bendrapavardžiais ar tiesiog tą patį tėvavardį (Tiškaitis) turinčiais asmenimis.

Vyriausiasis Tiškaus ir jo pirmosios žmonos Onos sūnus Borisas vienintelis nepradėjo atskiros giminės šakos, tad jam neskirsime atskiro skyriaus. Jis anksti mirė, taip ir negavęs jokių urėdų. Iš tėvo paveldėjo Irovo dvarą Kijevo kunigaikštystėje, 1499 m. jį pardavė kunigaikščiui Bogdanui Glinskiui. Boriso žmona buvo 1515 m. tebegyvenusi Milochna Daškovičiūtė, gana garsios to meto pietinių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemių giminės atstovė.

2. SKUMINŲ ŠAKA

Skuminų šaka laikytina vyresniąja Tiškevičių giminės šaka. Jos pradininkas – antrasis Tiškaus Kalikstaičio ir Onos sūnus Leonas (šio sūnus buvo vardu Skuminas, iš čia – šakos vardas). Leono palikuonys giminės liniją tęsė iki 1808 m., kai mirė paskutinis vyriškosios šakos palikuonis Lietuvos lauko etmonas ir didysis maršalka Liudvikas Tiškevičius (1748–1808). Savo turtus jis paliko dukteriai Onai Tiškevičiūtei-Potockienei (1779–1867).

Skuminų šakos pradininkas Leonas dar būdamas nepilnametis tapo našlaičiu. Karjerą pradėjo tarnaudamas valdovo dvare, o 1504 m. jau kaip dvarionis buvo Aleksandro Jogailaičio (1492–1506) pasiuntinys Kryme. Jis paveldėjo dalį senųjų Kalenikovičių valdų Kijevo žemėje, tačiau jas siaubė totoriai, tad Žygimantas Senasis (1506–1548) kaip kompensaciją ir atlygį už ištikimą tarnybą Leonui suteikė Dzikuškio dvarą Žaludko valsčiuje netoli Lydos. Taigi, Leonas pirmasis iš Tiškevičių savo valdų centrą perkėlė į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gilumą, mat Dzikuškis tapo Skuminų šakos lizdu. Dar Leonas valdė Valkovščiną (būsimasis Ovručo pavietas) ir Skorodnę (Kijevo vaivadija, dab. Baltarusija), mat iš šių valdų kelias dotacijas užrašė Nikolajaus Pustinskio cerkvei Kijeve. Iš dokumentų sužinome, kad 1513 m. Leonas jau buvo miręs. Su nežinomos giminės žmona Tekle jis turėjo sūnų Skuminą, nors Kasparas Neseckis (Kasper Niesiecki, 1682–1744) ir net Natalija Jakovenko teigia, kad antrasis jo sūnus buvo Zvieras – jis

ir pradėjo naują nuskurdusių Tiškevičių šaką, kuri gyvavo Lietuvos ir Lenkijos pasienyje. Deja, Zvierą Lelivos herbo Tiškevičiams priskiriantys autoriai neturi jokių dokumentinių įrodymų jo giminystei su šiais Tiškevičiais pagrįsti, o kadangi jų neradome ir mes, šio asmens nelaikome nagrinėjamos Tiškevičių giminės atstovu. Kad tuo metu pietvakarinėje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dalyje būta kitų Tiškevičių, rodo faktas, jog 1507 m. Ostrogiškių aplinkoje veikė Jurgis Skuminaitis-Tiškevičius! Juk Skuminas Leonaitis-Tiškevičius gimė tik apie 1500 m., vadinasi, Jurgis negalėjo būti jo sūnus. Kaip matome, kadangi ir Tiškus, ir Skuminas tuomet buvo populiarūs vardai, iš jų susidarę tėvavardžiai ir pavardės gerokai painioja Lelivos herbo Tiškevičių genealogijos tyrėjus.

Vienatinis Leono Tiškaičio ir Teklės sūnus Skuminas, kaip ir tėvas, anksti tapo našlaičiu, bet tai nesutrukdė jam padaryti karjeros. Pirma žinutė apie Skuminą yra iš 1528 m. kariuomenės surašymo – į karą jis išrengė tik šešis raitelius (tad vadintinas smulkiuoju žemvaldžiu) iš paveldėto Dzikuškio, dar vadinto Giguškiu (lot. Gygusky), dvaro. Skumino ekonominė ir socialinė padėtis galėjo pasikeisti, kai apie 1534 m. jis vedė Korčako herbo bajorę Mariją Meleškaitę. Atrodo, kad ji yra pirmoji Tiškevičių šeimos narė, kurios gyvenimo datos neabejotinai žinomos – 1510–1598 metai. Tai rodo jos antkapio prie Dzikuškio cerkvės įrašas. Skumino santuoka nevertintina kaip mezaliansas, nes Meleškos tuo metu buvo pasiturintys vidutiniai bajorai. Štai Skumino uošvis, dvarionis ir Gardino seniūnas Martynas Meleška, 1528 m. į karą išrengė 22 raitelius (11–50 žirgų turintys žemvaldžiai buvo laikomi vidutiniais valstybės mastu), tad įtakingesnis ir beveik keturis kartus už Skuminą turtingesnis uošvis galėjo padėti žentui kopti karjeros laiptais. 1554-aisiais Skuminas jau tikrai tarnavo valdovui, mat tais metais buvo išsiųstas pasiuntiniu į Krymą. 1558 m. duomenys jau rodo, jog Skuminas buvo paskirtas valdovo maršalka, o 1559 m. – dar ir Černobylio (Kijevo pavietas) seniūnu. Diplomatinių pareigų gausa rodo, jog Skuminas puikiai išmanė šios valstybinės veiklos kryptį ir už tai valdovas jam atsidėkojo: radome istoriografijoje dar nenaudotą raštą, kuriuo valdovas 1560 m. Skuminui, dėkodamas už pasiuntinystes Kryme ir tvirtybę, atlaikant totorių terorą, suteikė amžinai Černino kaimą Kijevo vaivadijoje, tad Skuminas plėtė žemėvaldą gaudamas ištarną. Tačiau abejotina, ar šis kopimas karjeros laiptais lėmė Skumino patekimą į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Ponų Tarybą. Apskritai valdovo maršalkos priklausymas šiai institucijai istoriografijoje vertinamas labai skirtingai. Vis dėlto neradome aiškių šaltinių, patvirtinančių Skumino patekimą į šį elitinį ratelį. Istoriografijoje nurodoma Skumino mirties data svyruoja tarp 1565 ir 1566 m., bet mes galime ją patikslinti. Jau nuo pat XVII a. joks istorikas neatkreipė dėmesio į S. Okolskio publikuotą Skumino epitafiją, rastą Kijeve (atkreipkime dėmesį į Skumino ir jo tėvo Leono religinius ryšius su Kijevu!), kurioje rašoma, jog stačiatikis Jonas Skuminas (lot. Ioannes Hurin Scuminouicz Lwouicz) mirė 7071 m., t. y. 1563 m. po Kristaus. Tokia Skumino mirties data nestebina, nes mūsų surinktuose XVI a. Tiškevičių dokumentuose Skuminas iš tiesų paskutinį kartą minimas 1563 metais. Įdomu, kodėl šis antkapis istoriografijoje nebuvo naudotas? Gal išsigąsta tėvavardinės formos Scuminouicz? Tai galbūt perrašymo klaida, nes būtų per daug sutapimų, jei paaiškėtų, kad du Skuminai Leonaičiai būtų buvę maršalkos ir Černobylio seniūnai. Mirdamas Skuminas turtus paliko žmonai. Iš 1565 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės surašymo aišku, kad ji išrengė šešis raitelius, 1567 m. siuntė tiek pat raitelių iš Giguškio dvaro Lydos paviete (taigi Dzikuškio?) ir Selcų Minsko paviete. Kad Skuminas turėjo du sūnus (Dmitrijų ir Teodorą), niekam abejonių nekyla, bet dukterų skaičius istoriografijoje svyruoja nuo trijų iki septynių. Vis dėlto mūsų duomenys leidžia manyti buvus keturias: Magdaleną, Fabijoną, Eleną ir Oną.

Dmitrijus Skuminaitis (apie 1533–1609), Skumino ir Marijos Meleškaitės sūnus, iš tėvo daug žemių nepaveldėjo, nes 1567 m. į karą išrengė tik keturis raitelius, taigi jį galima vadinti smulkiuoju žemvaldžiu. 1598 m., mirus motinai, paveldėjo Dzikuškį ir Selcus, tad taip pat gyveno arčiau valstybės centro, o ne senolijose. Valstybinę karjerą Dmitrijus pradėjo 1568 m., kai tapo Kijevo pakamariu. Juo buvo iki 1576 m., kai po giminaičio iš Lahoisko šakos Kaliksto Vosylaičio mirties gavo jam priklausiusį valdovo maršalkos urėdą. Čia galime įžvelgti giminės solidarumą ar (ir) ypatingą valdovo pagarbą Tiškevičių šeimai. 1588–1609 m. Dmitrijus buvo valdovo pasienio pilių raštininkas, 1588–1592 m. – Minsko seniūnas, bet kartu išliko ir valdovo maršalka, o po 1590 m. karjeros laiptais nebekilo. Dmitrijus buvo vedęs Pusožio herbo bajorę Sofiją Volskytę. Ji buvo palaidota Selcų cerkvėje. Dėl žinių apie Volskius trūkumo sunku įvertinti santuokos sėkmę socialiniu požiūriu, o politinėje karjeroje ar žemėvaldos plėtros srityje Dmitrijus neaplenkė savo tėvo. Po Liublino unijos ilgainiui neteko urėdų Lenkijoje ir karjerą tęsė tik Lietuvoje.

Jaunesnysis Skumino ir Marijos Meleškaitės sūnus Teodoras (apie 1533–1618) karjerą pradėjo daug anksčiau nei brolis. Galbūt tai lėmė jo giminaitis valdovo maršalka, būsimasis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleris Eustachijus Valavičius – jis išsiuntė Teodorą su kitais giminaičiais studijuoti į Bazelio ir Tiubingeno universitetus. Teodoro materialinei padėčiai pagrindus padėjo iš tėvo paveldėtos žemės: Hochlo ir Černino valdos prie Černobylio (Kijevo vaivadija). Iki XVII a. jis jų neteko, tad XVII a. Skuminų šaka valdų dabartinės Ukrainos teritorijoje nebeturėjo. Teodorui buvo reikšminga motinos suorganizuota santuoka su rusų kilmės Medininkų seniūno ir

Mikalojaus Radvilos Rudojo (1512–1584) klien-to Jono Lackio ir kunigaikštytės Palubinskytės dukterimi Kotryna – jai Teodoras (rusėn. Федор Скуминовичъ Тишкевича) 1565 m. užrašė kraitį atitinkantį dovį – 500 kapų grašių nuo motinos ir brolio Dmitrijaus Dzikuškio dvaro Lydos paviete. Matyt, ne sutapimas, kad netrukus po vedybų Teodoro karjera ėmė kilti aukštyn: 1568 m. jis jau buvo dvarionis, 1576 m. – Lietuvos dvaro iždininkas, ne kartą pasiuntiniavo Maskvoje. Ištikima tarnystė valdovui nenuėjo perniek: 1579 m. Teodoras gavo Breslaujos seniūniją, 1581–1610 m. valdė Alytaus seniūniją. Beje, istoriografijoje neminimas faktas, kad Teodoras taip pat 1581 m. Stepono Batoro (1575/1576–1586) už narsą kovojant dėl Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bei už deramai atliekamas iždininko pareigas buvo paskirtas pirmuoju Alytaus miesto vaitu. Akivaizdu, kad Teodoras užsitarnavo Stepono Batoro palankumą, nes 1581 m., kai užtarė jį prieš Vilniaus stačiatikių globojamus vargšus, jais valdovas tuoj pat susidomėjo ir ėmė rūpintis jų reikalais.

Valdovo palankumą Teodorui turėjo didinti ir narsa kovojant dėl Polocko – su juo Steponas Batoras kuriam laikui Teodorą surišo, mat 1579 m. paskyrė jį prižiūrėti Polocko vaivadijos stačiatikių fundacinių valdų perdavimo jėzuitams. Atrodytų, kad stačiatikiui tai galėjo būti dvasiškai sunkokas darbas, bet Teodoras turėjo suprasti, jog, norint daryti karjerą Lietuvoje, reikia linkti į katalikybės ar bent jau lokalinės ar vėliau visuotinės bažnytinės unijos pusę. Ne be reikalo po kelių dešimtmečių Teodoras pasirodė kaip vienas pirmųjų ir įtakingiausių unitų Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Bažnytinės unijos procese svarbus asmuo buvo Mykolas Ragoza – dar prieš Brastos uniją Teodoras su juo palaikė glaudžius ryšius. Tai gali liudyti ir šis faktas: Teodoras 1588 m. Vilniuje Lietuvos rusėnų vardu priėmė Konstantinopolio patriarchą Jeremiją ir taip įgijo jo pasitikėjimą, kad patriarchas, beveik tik Teodoro patartas, Kijevo metropolitu paskyrė Mykolą Ragozą. Svarbu tai, kad būtent Mykolas Ragoza daug prisidėjo prie Brastos unijos rengimo ir įgyvendinimo, tačiau apie Teodoro vaidmenį šiame procese reikėtų kalbėti jau kitame straipsnyje, aprėpiančiame vėlesnį laikotarpį.

Didėjanti įtaka ir pajamos Teodorui leido plėsti žemėvaldą: istoriografijoje liko nepastebėti faktai, kad 1583 m. jis iš kunigaikščio Svirskio nusipirko daugiau nei pusšimčio valakų dydžio Pelikanų, Vaineničių ir Borišonių valdas Breslaujos paviete, o 1584 m. Steponas Batoras už nuopelnus valdovo dvarui suteikė iki gyvos galvos Karbenyčią ir Gruntūnus Breslaujos paviete. Akivaizdu, kad Teodorą Steponas Batoras rėmė iki pat savo mirties, dar 1586 m. paskyrė jį žemės iždininku ir Gardino ekonomijos laikytoju. Po valdovo mirties Teodoro karjera, matyt, globėjų ir didikų draugų remiama, tęsėsi. Tai nenuostabu, kad jis sukosi Radvilų, Kiškų, kunigaikščių Voroneckių, Sapiegų ir kitų didikų aplinkoje. Tai rodo net ir Leono Sapiegos (1557–1633) bei Kristupo Radvilos susirašinėjimas ar tai, kad Trakų vaivada Jonas Hlebavičius (m. 1590) Teodorą Tiškevičių ir Kristupą Radvilą paskyrė savo vaikų globėju. Tad neabejotina, kad aptariamu laikotarpiu (1490–1590) įtakingiausias Skuminų šakos atstovas buvo būtent Teodoras – jis pirmas iš savo šakos neabejotinai tapo Lietuvos didiku senatoriumi, 1580 m. gavo Naugarduko vaivados urėdą. Su žmona susilaukė vienturčio sūnaus Jonušo – šis padarė dar didesnę karjerą nei tėvas, tik jau kitoje epochoje.

Skumino ir Marijos Meleškaitės dukters Magdalenos Skuminaitės (g. 1530) antras vyras buvo ne itin įtakingas Kerdejus Lipskis (g. 1530), tačiau pirmas vyras, Lietuvos žemės iždininko ir kunigaikštytės Toločinskytės sūnus Jonas Chreptavičius, bent jau išsiskyrė aukšta kilme ir turėjo nemažai valdų. 1565 m. našlė Magdalena ir karjeros nepadaręs jos sūnus Andrius Chreptavičius į karą išrengė 12 raitelių. Tai rodo, jog pirmoji santuoka nebuvo visiškas mezaliansas, o antroji – buvo. Tais laikais buvo įprasta, kad pirma santuoka sudaroma atsižvelgiant į socialinę padėtį ir kilmę, o našlės ir našliai neretai leisdavo sau antrąją pusę rinktis klausydami tik širdies.

Elena Skuminaitė ištekėjo už Gediminaičių kilmės kunigaikščio Jono Krošinskio ir iš vyro gavo 1 500 grašių dovį. Jonas Krošinskis buvo Andriaus Algirdaičio (1325–1399) tiesioginis palikuonis, turėjo dvarų Naugarduko žemėje, tad Elenos santuoka socialiniu požiūriu buvo sėkminga, tačiau nelaiminga, nes vyras prieš ją smurtavo.

Fabijona Skuminaitė, pasak Teodoro Jevlašauskio (1546–1619), buvo labai šykšti. Šia savybe savo trečią vyrą Joną Baką ji atitraukė nuo labdaringų darbų, kuriuos daryti jį buvo įpratinusi jo pirma žmona, Fabijonos sesers Elenos duktė Aleksandra. Taigi, Fabijona buvo jau antroji Skumino duktė, nutekėjusi į Naugarduko vaivadiją, nors kur gyveno jos du pirmi vyrai, Tuchanovskis ir Podašovskis (vardai nežinomi), nėra aišku. Akivaizdu, kad visus tris kartus tekėdama Fabijona sudarė mezaliansus – kitaip nei jos vyresnės seserys.

Ona Skuminaitė neminima šiuolaikinėje istoriografijoje, tačiau rastas 1590 m. dokumentas, liudijantis, kad ji tikrai buvo Skumino duktė, nes jame minima Trakų vaiskienė, Vilniaus pavieto žemionė Ona Tiškevičiūtė-Kolendienė (rusėn. Ганна Гурыновъна Скуминовна Тышкевича Михайловая Колядиная), Naugarduko vaivados Teodoro Tiškevičiaus sesuo. Žemvaldžiai Kolendos XVI a. nebuvo įtakinga Lietuvos giminė, o Onos vyro urėdas neimponuojantis, tad šią Onos santuoką galime vertinti kaip mezaliansą.

3. LAHOISKO ŠAKA

Lahoisko šaką pradėjo trečiasis Tiškaus sūnus Vosylius. Jo palikuonys buvo turtingiausi ir įtakingiausi Tiškevičių giminėje. Nepaisant nuopuolių,

jie iki pat XX a. pradžios išsaugojo didelius turtus ir prestižą. Būtent šios šakos atstovai XIX a.–XX a. pradžioje įsitvirtino dabartinės Lietuvos teritorijoje ir tik jie XXI a. tėra Lelivos herbo Tiškevičių giminės nariai, mat kitos šeimos šakos išmirė XVII–XIX amžiuose.

3.1. Vosylius Tiškaitis

Vosylius (XV a. pab.–1571) buvo trečiasis Tiškaus sūnus ir pirmasis iš jo antros santuokos. Ankstyviausias žinomas Vosyliaus gyvenimo faktas yra jo vedybos: 1517 m. Gediminaičių kilmės kunigaikštis Semionas Čartoriskis savo našlaujančią dukterį Aleksandrą ištekino už tada dar mažai kam žinomo Vosyliaus Tiškaičio. Ši labai prestižinė santuoka, atrodo, atvėrė jam daug durų ir suteikė galimybę praturtėti. Apskritai XVI a. kylančių bajorų šeimų atžalos stengėsi susigiminiuoti su įvairios kilmės kunigaikščių giminėmis, bet Vosyliui labai pasisekė, nes Vyčio herbo Čartoriskiai, kaip neabejotini Gedimino palikuonys, turėjo ypatingą statusą. Aleksandra su savo seserimi buvo paskutinės Čartoriskių giminės Lahoisko šakos atžalos. Šią atšaką pradėjo Žygimantą Kęstutaitį (1432–1440) nužudęs ir iš valdovo Kazimiero Jogailaičio Lahoiską (būsimasis Minsko pavietas) gavęs Aleksandras Čartoriskis (m. apie 1477). Šio asmens palikuonis ir buvo Vosyliaus uošvis, vidutinis žemvaldys (1528 m. išrengė 22 raitelius) Semionas Čartoriskis, kuris valdė Lahoisko, Ostašino, Sporovo, Lososinos ir Belavičių dvarus (daugelis jų vėliau atiteko Vosyliui). Netrukus po vedybų ėmė jis ėmė kopti karjeros laiptais. Pavyko išsiaiškinti, kad jau 1520 m. jis (rusėn. Василей Тишкович) buvo dvarionis ir už šią tarnybą iš Žygimanto Senojo gavo valstiečių Eišiškių apylinkėse. Tais pačiais metais Vosylius iš savo uošvio pirko Lososiną, Baikovičius ir Maločkovičius (būsimasis Slanimo pavietas). Negana to, kraičiu buvo gavęs Selcus ir pusę Lahoisko (būsimasis Minsko pavietas), o 1528 m. nusipirko ir kitą pusę šio svarbiausios Tiškevičių šeimos lizdu tapusio dvaro iš žmonos sesers Hnevoševičienės. Vėliau Vosylius supirko įkeistus uošvio dvarus Brodą, Budiničius ir Volčą būsimajame Minsko paviete, Domžeričius ir Oseciščius Polocko vaivadijoje bei Sporovą būsimajame Slanimo paviete. Tad XVI a. 3 deš. matome labai protingą ir sėkmingą Vosyliaus vykdomą dvarų kaupimo politiką, susigiminiuojant su kunigaikščiais Čartoriskiais. Tos politikos padarinys buvo tas, kad 1528 m. Vosylius jau išrengė 12 raitelių, taigi jau tapo stipriu vidutiniu žemvaldžiu, bene turtingiausiu to meto Tiškevičių atstovu (toks išliko iki mirties).

Antruoju Vosyliaus karjeros etapu laikysime laikotarpį nuo 3 deš. pabaigos iki 1544 m., kai Lietuvos valdyti atvyko Žygimantas Augustas (1544/1548–1572). Šiuo laikotarpiu Vosylius tęsė dvarionio karjerą ir tai jam leido iš valdovo gauti laikyti 1533–1535 m. Krasnoje Selo (būsimasis Valkavisko pavietas), o 1536–1537 m. – Čerkasų ir Kanivo (abi Kijevo vaivadijoje) seniūnijas, vykti į diplomatines misijas į Krymą. Taip pat šiuo laikotarpiu Vosylius toliau rūpinosi savo valdomis. Pagrindine savo šeimos rezidencija pasirinko iš žmonos gautą Lahoiską, jo pilyje 1532 m. fundavo cerkvę. Panašiu metu išryškėjo Vosyliaus planas puoselėti tris gigantiškus žemėvaldos kompleksus: Lahoisko-Chareco Akmens (būsimasis Minsko pavietas), Slobodiščės (būsimasis Žytomyro pavietas) ir Lososinos (būsimasis Slanimo pavietas). Slobodiščės valdos buvo padalytos Kaliksto Mykolaičio palikuonims, iš jų iki 1544 m. Vosylius šias žemes įvairiais būdais perėmė į savo rankas ir taip gavo tokius dvarus kaip Berdyčivas, Rudnikai, Selcai, Čortolescė (dab. Červonoarmijskas), Bernavka (dab. Bilopilia), Machnuvka bei kitų valdų būsimajame Žytomyro paviete. Prie jų Vosylius nusipirko Kodnią ir Ozerėnus ir taip suformavo latifundiją. Tai lėmė, kad Vosylius Tiškevičius tapo vienu turtingiausių Kijevo vaivadijos žemvaldžių. Prieš 1539 m. mirė pirma Vosyliaus žmona Aleksandra Čartoriskytė, mat tais metais Vosylius jau buvo vedęs Anastaziją Sopočkaitę, dvarionio ir Gardino arklidininko Andriejaus Sopočkos dukterį, kunigaikščio Jono Druckio-Horskio našlę. Sopočkos nebuvo labai garsi giminė, uošvio padėtis neatrodė lygi Vosyliaus ryšiams, tad šią santuoką galima vertinti kaip mezaliansą. Anastazija gerokai pergyveno vyrą. Vlodzimežas Dvožačekas (Włodzimierz Dworzaczek) ir kiti teigia, kad ji mirė po 1579 m., bet mes radome dokumentą, rodantį, kad 1592 m. ji dar tebebuvo gyva.

Smolensko vaivados Vosyliaus Tiškevičiaus portretas. Nežinomas XVIII a. pab.-XIX a. pr. autorius.

H. Liulevičius pastebėjo, kad 1544 m., atėjus į valdžią Žygmantui Augustui, labai pajudėjo Vosyliaus karjera: jis buvo paskirtas valdovo maršalka,

o tai neva leido dalyvauti Ponų Tarybos posėdžiuose. Tačiau ar taip iš tikrųjų buvo, a priori sunku pasakyti, bet radome dokumentą, kuriame 1551 m. Ponų Taryboje figūruoja „pan rady“ Vosylius, valdovo maršalka. 1544–1570 m. Vosylius valdė Minsko seniūniją, 1546–1552 m. – Valkavisko seniūniją, 1549 m. dar gavo ir Babruisko seniūniją. Tai rodo didelius nuopelnus valdovui ir didėjančias pajamas. Tai jam leido 1551 m. pirkti šiuo dvarus: Vyšniavą būsimajame Ašmenos paviete, Volmą, Vepratus, Zazerję, Korsakovičius, Nivją, Prusovičius, Nivką, Slogovoščią ir Chatynę Minsko paviete. 1567 m. valdovas Vosyliui patvirtino Lososiną, Ružanus, Baikovičius ir Belavičius Slanimo paviete iki gyvos galvos, kai Vosylius jam paskolino 10 tūkst. kapų grašių. Vėliau Vosylius valdovui paskolino 21 tūkst. grašių ir už tai gavo laikyti Ainą Minsko paviete, Žditovą ir Lysková Slanimo paviete, Mežirečę (būsimasis Valkavisko pavietas) ir Pinsko seniūniją (valdė 1565–1570 m.). 1564 m. Vosylius tapo Karmėlavos laikytoju. Visa tai atnešė papildomų pajamų ir Vosylius ėmė supirkti dvarus iš kaimynų. Gavęs dar bent devynis dvarus aplink Lahoiską Minsko paviete, sukūrė dar vieną latifundiją ir dalį jos perleido žmonai. Radome dokumentų, kuriuose minima, kad 6 deš. Vosylius žmonai Anastazijai dovanojo Vepratų kaimą (būsimasis Minsko pavietas) ir Užvilnelės dvarą. Vosylius ne tik didino savo žemėvaldą, bet ir stiprino įtaką savo valdose, pavyzdžiui, 1565 m. išsirūpino koliatoriaus teises savo valdose esančioms katalikų (!) ir stačiatikių šventovėms. Tuo pat metu tęsė ir valstybinę karjerą: 1558 m. tapo Palenkės vaivada, pasiuntiniavo Maskvoje, aktyviai kovojo Livonijos kare, su sūnumi Jurgiu savo lėšomis formavo papildomus karių būrius. Visa tai rodo labai didelę įtaką valstybėje, matyt, susijusią su Žygimanto Augusto palankumu jam, tačiau šie valdovo jausmai išblėso, kai paaiškėjo Vosyliaus laikysena Lenkijos Karalystės ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės unijos atžvilgiu. Palenkės vaivada Vosylius Tiškevičius nepritarė Palenkės prijungimui prie Lenkijos, neprisiekė Lenkijai ir demonstratyviai išvyko iš Seimo. Į tai Žygimantas Augustas atsakė 1569 m. gegužės 2 d. – atėmė iš jo urėdą. Vis dėlto vėliau valdovas atsižvelgė į ištikimą ilgametę Vosyliaus tarnybą, o Vosylius taip pat nusileido, tad 1569 m. liepos 1 d. Liublino unijos aktą buvęs Palenkės vaivada pasirašė jau kaip pirmasis titulinės Smolensko vaivadijos vaivada.

Su Liublino unija susijęs ir Lahoisko šakos Tiškevičių grafystės klausimas. Lietuvos Metrikoje ir Minsko pilies teismo knygose (1582 m. nuorašas) yra 1569 m. lapkričio 5 d. privilegija, kuria Žygimantas Augustas už nuopelnus kare ir už Lietuvos valstybės interesų gynimą diplomatinėmis priemonėmis Vosyliui Tiškevičiui ir jo palikuonims suteikė Lahoisko ir Berdyčivo grafų titulą. Dokumento formuliaras ir turinys būdingi XVI a., tačiau yra nesusipratimų, dėl kurių istoriografijoje atsirado abejonių dėl dokumento autentiškumo. Kad mūsų kraštų didikai stengėsi sufalsifikuoti titulus, nėra abejonių. Grafų titulus sau susikūrė Lanckoronskiai, Duninai-Borkovskiai, garsus ir Sapiegų kunigaikštystės atvejis. Tad 1963 m. Tadeušas Vasilevskis (Tadeusz Wasilewski) drąsiai pareiškė, kad ši privilegija taip pat yra falsifikatas – iki 1596–1598 m., perrašant 49 užrašymų knygą, įdėtas į Lietuvos Metriką. Jau Simonas Konarskis (Szymon Konarski) pastebėjo, kad 1569 m. lapkričio 5 d. privilegijoje kreipiamasi į Palenkės vaivadą Vosylių Tiškevičių (rusėn. воеводе Подляскому), nors iš jo šis urėdas buvo atimtas gegužės 2 dieną. Tad T. Vasilevskis kelia dvi hipotezes: arba privilegijos dokumento parengimą ir išleidimą skiria bent pusmetis, o urėdą tiesiog pamiršta pakeisti, arba dokumentas yra falsifikatas. T. Vasilevskis linkęs laikytis antrosios hipotezės, nes pats Vosylius po 1569 m. titulo nenaudojo, o Tiškevičiai grafais tituluotis ėmė tik 1576 metais. Be to, XVIII a. 49 užrašymų knygos sumariuše nurodyta, kad tas dokumentas anuliuotas (suklijuotas), tačiau vėliau dokumentą atklijavę mokslininkai to nepastebėjo.

Manome, kad Tiškevičių grafystės problemą verta paanalizuoti plačiau ir polemizuoti su T. Vasilevskiu. Pirma, dėl ankstyviausio dokumento, kuriame Vosyliaus vaikaičiai pirmą kartą tituluojasi grafais, tiksliau, dėl fakto, kad ne iš karto pradedama naudotis grafo titulu. Lietuvoje į naujų aristokratinių titulų gavėjus žiūrėta priešiškai, tad didikai titulus pradėdavo naudoti pamažu. Pavyzdžiui, Biržų ir Dubingių šakos Radvilos, bijodami aplinkinių pavydo ir nesupratimo, iki 1550 m. visai nenaudojo kunigaikščių titulo, o vėliau jį naudojo ne visada, nors jį gavo 1547 metais. Panašiai galėjo būti ir Tiškevičių atveju. Antra, gal T. Vasilevskiui, mėginančiam nustatyti, ar dokumentas – tyčinis falsifikatas, ar ne, nevertėtų aklai atmesti hipotezės apie dokumento išankstinį parengimą ir tai, kad buvo pamiršta pakeisti adresato urėdą. Kaip teigia Raimonda Ragauskienė, „juk kai kurie dokumentai buvo rašomi neturint aiškaus siekio klastoti, būdavo suklystama ir netyčia“. O jeigu buvo taip ir jeigu mįslingi asmenys, mįslingomis aplinkybėmis mįslingu metu pripažinę dokumentą falsifikatu, rėmėsi tik kreipinyje esančio urėdo neatitiktimi datai, ar falsifikatas tikrai buvo tyčinis? Manome, kad ne. Tokiu atveju Tiškevičiai morališkai (bet ne teisiškai) ir toliau turėjo teisę laikyti save grafais. Gal dėl to jie neatsisakė titulo ir XIX a. jį pasitvirtino Rusijos imperijoje? Žinoma, galimas ir tyčinio klastojimo atvejis – galbūt falsifikatas į Lietuvos Metriką buvo įdėtas jau po 1569 m., kaip teigia T. Vasilevskis, bet juk jis neturi jokių argumentų, kad tikrai buvo taip. Kita vertus, jei į Lietuvos Metriką dokumentas buvo įdėtas iki 1598 m., o 1576 m. titulas jau buvo naudojamas Minsko pilies teismo knygose, sunku patikėti, kad Tiškevičiai būtų tai darę. Juk dar turėjo būti gyvi liudininkai iš valdovo dvaro, kurie būtų prisiminę tikrąją istoriją. Jei Tiškevičiai ir klastojo, tai nebent daug vėlesniais laikais. Bet to ir vėl neįmanoma įrodyti.

Galbūt vertėtų atkreipti dėmesį į XIX a. II pusėje Tiškevičiams dedikuotą jų genealogiją, kur yra anoniminio autoriaus teiginys, kad grafo titulas buvo suteiktas dar prieš Liublino uniją, nes Žygimantas Augustas taip siekė Vosylių patraukti valstybių unijos pusėn. Tam pritaria ir Egidijus Banionis. Juk negalime atmesti tikimybės, kad dovaną Žygimantas Augustas sumanė dar prieš Liublino seimą, todėl buvo sudarytas dokumentas, kuriame įrašytas tuometis Vosyliaus urėdas (Palenkės vaivada), o vėliau jį pamiršta pakeisti.

Dar kitokį kabliataškį šioje kol kas sunkiai išsprendžiamoje grafystės byloje padės Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje mūsų rastas ir, regis, dar niekur nenaudotas dokumentas. Tai XIX a. darytas Tiškevičių grafystės suteikties privilegijos nuorašas. Jo antraštėje iš karto kliūva tai, kad privilegija adresuota Smolensko vaivadai (rusėn. wojewodie Smolenskomu). Skaitant dokumentą tampa aišku, kad absoliuti dauguma klauzulių sutampa su 1569 m. lapkričio 5 d. privilegija, bet kelios neesminės formuluotės skiriasi. Kad šis dokumentas skiriasi nuo privilegijos, rodo jos sudarymo data – 1569 m. birželio 10 diena. Iš karto kyla klausimas, kaip tai suprasti. Juk pirmą kartą Vosylius, kaip Smolensko vaivada, paminėtas liepos 1 dieną. Bet juk nežinome, gal urėdas buvo gautas anksčiau? Kitaip šį rastą dokumentą būtų galima laikyti falsifikatu, juolab kad jame nenurodyta, kas yra nuorašo originalas. Bet jeigu tai XIX a. falsifikatas, kam jis būtų buvęs reikalingas? Gal grafystei Rusijos imperijoje pasitvirtinti, žinant, kad lapkričio 5 d. privilegija jau laikoma falsifikatu? Tikrai ne, nes 1856 m. sudarytoje oficialioje Rusijos imperijos Tiškevičių genealogijoje grafystės klausimas grindžiamas būtent lapkričio 5 d. privilegija. Tada reikia kelti hipotezę, kad egzistavo nuorašą atitinkantis teisinės galios neturintis originalas, tik jis nebuvo patvirtintas ir į Lietuvos Metriką. Gal 1569 m. birželio 10 d. buvo sudarytas privilegijos projektas, bet jis nebuvo patvirtintas? O lapkritį tvirtinant vėl remtasi pirmuoju projektu, o urėdą tiesiog pamiršta pakeisti? Sunku atsakyti. Turime ir toliau ieškoti naujos medžiagos, nes tik tada bus galima pasakyti ką nors tikresnio. O kol kas privilegijos laikyti tyčiniu falsifikatu nedrįsime.

Be to, tyrinėdami sužinojome apie artimus Vosyliaus šeimos ryšius su Chodkevičių gimine, kuri 1568-aisiais, taigi metais anksčiau, irgi gavo grafų titulą. Ateityje reikėtų palyginti šių susigiminiavusių šeimų grafų titulų suteikimo aplinkybes. Atrodo, kad čia daug kas gali būti susiję. 1568 m. Vosyliaus Tiškevičiaus duktė Aleksandra jau buvo ištekėjusi iš Aleksandro Chodkevičiaus, o šio pirmos eilės pusbrolis Jonas Chodkevičius gavo Myšo ir Šklovo grafo titulą. Svarbu tai, kad šį titulą jam suteikė Žygimantas Augustas. Turint omenyje Chodkevičių ir Tiškevičių kilmės bei socialinės padėties panašumus, giminystę ir abiejų šeimų polinkį į bažnytinę uniją, gali būti, kad šios titulų suteiktys susijusios.

Kalbant apie bažnytinę uniją, toli gražu ne paskutinį vaidmenį XVI a. siekiant karjeros turėjo religija. Kaip atrodo Vosyliaus biografija šiuo pjūviu? Dviejuose paskutiniuose 1570 m. testamentuose Vosylius prašė, kad jį palaidotų Supraslės vienuolyne (Trakų vaivadija, prie pat Palenkės), nors dar 1567 m. testamente prašė, kad jį palaidotų Lahoisko cerkvėje. Vosylius su žmona išties palaidoti Supraslėje, jų kapas įrengtas po didžiuoju altoriumi, fundatorių rūsyje. Būtent Chodkevičiai XVI a. pradžioje fundavo ir pastatė šį vienuolyną, dėl jo konfesijos XVI a. smarkiai ginčytasi, bet Genutė Kirkienė tvirtai teigia, kad Supraslė buvo skirta į religinę uniją linkusiems stačiatikiams. Autorės žodžiais tariant, jame vyravo „neformalus lokalinės bažnytinės unijos pobūdis“. Atrodo, kad jei jau Vosylius norėjo būti čia palaidotas (nors dar prieš kelerius metus testamente pageidavo būti palaidotas savo pagrindinės rezidencijos Lahoisko pilies cerkvėje!) su į bažnytinę uniją linkusiais Chodkevičiais, matyt, jis pats buvo susijęs su bažnytinės unijos procesu. Remigijus Černius pastebėjo, kad bažnytinė unija „žadėjo politinės karjeros perspektyvų kylančiam rusėnų elitui“, o G. Kirkienė įrodė, kad konversija į katalikybę ar bent jau polinkis į stačiatikių ir katalikų uniją dažnai leisdavo stačiatikiui prasimušti į aukštus valstybės postus ir dažnai tai buvo kone vienintelis būdas tai padaryti. Matant svaiginančią Vosyliaus karjerą ir turint omenyje jo palaidojimą Supraslėje, atrodo, kad Vosylius buvo lokalinės bažnytinės unijos šalininkas, o tai dar nebuvo išsiaiškinta istoriografijoje.

Karjeros veiksnius siejant su religija, negalima nepastebėti ir istoriografijos užuominų apie Vosyliaus kalvinizmą. Kalvinizmas jo epochoje buvo tapęs bene dažniausia Lietuvos didikų konfesija. Maženos Ledkės (Marzena Liedke) knygoje pateikiamame Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos Karalystės protestantų maldos namų žemėlapyje Tiškevičių valdose protestantų šventovių nepažymėta. Svarbu tai, kad Ingė Lukšaitė ir Mažena Ledkė, kalbėdamos apie Vosyliaus protestantizmą, rėmėsi tik Henriko Merčyngo (Henryk Merczyng) teiginiu, jog Smolensko vaivada XVI a. viduryje buvo kalvinistas, o tuo laikotarpiu vaivada buvo tik Vosylius Tiškaitis. Taip pat M. Ledkė pastebėjo, kad nemažai stačiatikiškų giminių atstovų buvo perėję į protestantizmą: Chaleckiai, Chodkevičiai, Druckiai, Sapiegos. Pasak jos, stačiatikiai į protestantizmą pereidavo dėl propagandos, studijų užsienio universitetuose, mišrių vedybų, Stačiatikių bažnyčios vidinės krizės, politinių apribojimų stačiatikiams ar priešiškumo unijai su Lenkija. Vosyliaus Tiškevičiaus atveju tiktų pastarosios dvi priežastys, bet net jei ir Vosylius buvo linkęs į kalvinizmą, neturime jokių to įrodymų. Tais laikais į protestantizmą perėję stačiatikiai dažnai vėliau pasirinkdavo katalikybę, o Vosylius galėjo rasti kompromisą – kalvinizmą mesti dėl bažnytinio unizmo tarp katalikų ir stačiatikių.

Artėjant prie kalbos apie Vosylių Tiškaitį pabaigos, belieka aptarti jo testamentus. Pirmąjį Vosylius surašė dar 1555 m. – pareiškė, kad dvarus turi paveldėti tik sūnūs. Tai buvo išmintingas žingsnis, nes dvarų perleidimas keliems ar net vienam asmeniui (ordinacijos principas) galėjo leisti išsaugoti giminės galybę ir įtaką. Svarbus buvo ir 1567 m. testamentas, kuriuo Vosylius nemažai dvarų atidavė sūnums, o sau pasiliko aštuonis dvarus (Belavičius, Vileiką, Gubus, Dalkovičius, Kalodezę, Chareco Akmenį, Lososiną, Sporovą) įvairiose dabartinės Baltarusijos teritorijos vietose. Iš jų 1567 m. išrengė 66 raitelius, t. y. pasiliko tokio dydžio žemėvaldą, kad išliktų žemvaldys didikas. Tuo pačiu testamentu Vosylius iš Minsko paviete esančių dvarų savo vyriausiam sūnui Jurgiui sukūrė ordinaciją su centru Lahoiske. Pajamas iš kitų dvarų dabartinės Baltarusijos teritorijoje ir Aleksandros Čartoriskytės kraitį paliko dukteriai Anastazijai – už tai ji privalėjo aprūpinti savo mirusio brolio Eustachijaus keturias dukteris. Slobodiščės valdas Lenkijoje (dab. Ukraina) padalijo sūnums, išskyrus neklusnųjį antrą sūnų Kalikstą – jam paliko tik Trusovičius Minsko paviete. Kitas valdas Vosylius užrašė antrai žmonai ir jųdviejų vaikams – Eustachijui ir Aleksandrai, išskyrus porą dvarų, kuriuos skyrė tarnybininkui Gorainai Daumantui ir svainei Sofijai Hnevoševičienei. 1570 m. rugpjūčio 9 d. testamentu Vosylius dar sukonkretino, kad sūnui Eustachijui palieka dvarų dabartinės Baltarusijos teritorijoje: Oseciščius, Brodą, Budiničius, Volčą, Domžeričius ir Sporovą. 1570 m. rugpjūčio 5 d. testamentas laikytinas paskutiniu. Juo Vosylius dukteriai Aleksandrai paliko Lososiną, Belavičius, Ružanus, Zditovą, Lyskovą, Mežirečę bei Kodnią ir įpareigojo ją tėvą palaidoti Supraslės vienuolyne. Mažamečiam sūnui Eustachijui papildomai užrašė Chareco Akmenį, Dalkovičius, Vileiką, Gubus ir Selcus, o jo globėjais paskyrė Grigalių bei Joną Chodkevičius (tai dar kartą rodo Vosyliaus stiprų ryšį su šia gimine: Grigalius buvo Aleksandros Vosylaitės uošvis, Jonas – jos vyro artimiausias pusbrolis). Žmonai paliko nekonkretintų, mums nežinomų valdų Palenkėje. Nepamiršo 200 kapų grašių palikti ir tarnybininkams. Tad daugiausia turto Vosylius paliko sūnums Jurgiui ir jaunėliui Eustachijui, taip pat mylimai dukteriai Aleksandrai.

Įspūdingi Vosyliaus sukaupti turtai Lenkijos aristokratijos žinovei Teresai Zelinskai (Teresa Zielińska) leido teigti, kad Vosylius buvo turtingiausias iš visų laikų Tiškevičių. Vien ką reiškė Lahoisko ordinacija ar milžiniška Berdyčivo-Slobodiščės grafystė Žytomyro paviete! Joje Vosylius turėjo Berdyčivo, Bernavkos (dab. Bilopilia) ir Machnuvkos pilis (neišliko), tačiau pagrindinė jo rezidencija buvo pilis Lahoiske, jos teritorijoje archeologai rado renesansinių koklių. Ši pilis Vosyliaus buvo atstatyta renesanso stiliumi Vavelio pavyzdžiu, tačiau buvo visiškai sugriauta per Šiaurės karą.

Akivaizdu, kad Vosyliaus Tiškevičiaus asmenybė pradėjo naują Tiškevičių šaką, paliko jai didžiulę žemėvaldą, prestižą, ryšius ir grafų titulą. Būtent Vosyliaus dėka Tiškevičiai XVI a. viduryje pateko į turtingiausių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės giminių dešimtuką.

3.2. Vosylaičiai

Vosylius Tiškevičius su Aleksandra Čartoriskyte turėjo sūnus Jurgį, Kalikstą, Eustachijų ir dukterį Anastaziją, o su antra žmona Anastazija Sopočkaite – sūnų Eustachijų Serafiną ir dukterį Aleksandrą.

Jurgis Tiškevičius (po 1516–1576) buvo vyriausias Vosyliaus sūnus. Nagrinėjant jo biografiją, kyla keblumų, nes šaltiniuose ir istoriografijoje ne visada nurodomas tėvavardis, tad kartais neaišku, ar kalbama apie Jurgį Vosylaitį, ar apie Jurgį Mykolaitį, mat jie gyveno beveik tuo pačiu metu ir abu buvo valdovo maršalkos. Ankstyviausias Jurgio Vosylaičio gyvenimo faktas – 1547 m. įvykusios vedybos su Voluinės vidutinio žemionio (išrengdavo 20 raitelių) ir dvarionio Leono Katavičiaus dukterimi Ona. Atsižvelgiant į Jurgio tėvo padėtį ir motinos kilmę, šias vedybas galima traktuoti kaip mezaliansą. Karjerą Jurgis pradėjo tais laikais tradiciniu būdu – 1550 m. tapo valdovo dvarioniu, vėliau pasiuntiniavo Maskvoje ir Kryme. Žygimantas Augustas 1558 m. Jurgį skyrė savo maršalka (1557 m. tėvas jam išrūpino iš valdovo Valkavisko seniūniją). Svarbu tai, kad Vosylius labai sėkmingai protegavo savo sūnus. Tarsi specialiai Jurgiui iš tėvo valdomos Palenkės vaivadijos 1566 m. sukurta Brastos vaivadija – Jurgis tapo pirmuoju vaivada ir Ponų Tarybos nariu. Apie tuometę Jurgio žemėvaldą istoriografijoje nėra jokių žinių, bet mes Lietuvos Metrikoje radome, kad 1566 m. jam (rusėn. Юрьий Тишкович) jau priklausė Šebrino dvaras Brastos paviete. Po metų Jurgis labai praturtėjo dėl 1567 m. sudaryto tėvo testamento. Iš didelės dalies savo gausių Minsko pavieto dvarų ir kelių valdų Ašmenos paviete Vosylius sukūrė Lahoisko ordinaciją ir iš karto perdavė ją valdyti Jurgiui. Būtent ji, o ne Radvilų ordinacijos Nesvyžiuje, Klecke ir Olykoje, realiai buvo pirmoji ordinacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Egzistavo ji tik devynerius metus – 1576 m. ją neteisėtai pasidalijo Jurgio sūnūs iš pirmosios santuokos Teodoras ir Martynas. 1567 m. kariuomenės surašymo duomenimis, Jurgiui priklausė Lahoisko ordinacija, taip pat Vističo, Bujakovo ir Kornicos dvarai Lietuvos Brastos paviete, Ustyluho, Ludino ir Černeikovo dvarai Voluinėje, Trakininkų, Nestaniškių ir Stračos dvarai Vilniaus paviete. Iš jų jis siuntė 62 raitelius – tad Jurgis, kaip ir jo tėvas, jau 1567 m. buvo didikas. Po tėvo mirties 1571 m. dar paveldėjo žemių Žytomyro paviete: Slobodiščės, Kodnios, Pulinų-Čortolescės (dab. Červonoarmijskas), Berdyčivo, Machnuvkos ir Bernavkos (dab. Bilopolia) valdas.

Praturtėjęs ir iškilęs, Jurgis atvirai nepritarė valdovo politikai ir pasirašė Liublino uniją (jos akto Lietuvos Ponų Tarybos narių sąraše Brastos vaivada Jurgis yra devintas, septintoje vietoje – jo tėvas Vosylius). Minėjome, kad Vosyliaus karjerą galėjo pastūmėti polinkis į lokalinę bažnyčios uniją. Jurgio atveju, matyt, ne kitaip. G. Kirkienė pastebėjo, kad 1569 m. sudarytame Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės senatorių sąraše tarp stačiatikių nėra Supraslės globėjo Grigaliaus Chodkevičiaus, o vėliau ši autorė įrodė, kad jis labai palaikė bažnytinę uniją, todėl jo ten ir nėra. Anot G. Kirkienės, be kitų stačiatikių, ten nėra ir Jurgio Tiškevičiaus. Autorė to nekomentavo, tad mums reikia iškelti tvirtoką hipotezę, kad Jurgio ten nėra dėl tos pačios priežasties.

Jurgis Vosylaitis buvo vedęs du kartus. Kada mirė pirmoji žmona Katavičiūtė, nežinia, tačiau 1571 m. jis jau buvo vedęs Teodorą Valavičiūtę. Su pirmąja žmona turėjo sūnus Teodorą Frydrichą ir Martyną (nuo 1582 m. – Minsko vaitas, nuo 1589 m. – Slanimo maršalka, beje, istoriografijoje nebuvo pastebėta, kad 1582 m. jau buvo vedęs Sofiją Chaleckytę (rusėn. Зофея Халецкая) bei tris dukteris: Ovručo seniūnienę Ratomskienę, Brastos vaiskienę Ulanovskienę ir Ovručo seniūnienę Miščinienę. Visų dukterų santuokas galima laikyti mezaliansais. Kodėl taip atsitiko, sunku atsakyti. Gal Jurgis gailėjo dukterims turto ir leido žentams vietoj materialaus kraičio į žmonas gauti kilmingas įtakingos šeimos atstoves?

Aptariamu laikotarpiu daugiausia spėjo nuveikti vyriausias Jurgio ir Katavičiūtės sūnus Teodoras Frydrichas (apie 1549–1621). Ankstyviausia žinutė apie jį yra iš 1576 m., kai Teodoras (rusėn. Федор Юревичъ Тышкевичъ, грабя на Логойску и Бердычеве), kuriam tėvas testamentu paliko Slobodiščės valdas, sudarė sandorį su broliu Martynu Jurgaičiu, gavusiu Lahoisko ordinaciją: Teodoras perleido Martynui pusę Slobodiščės valdų, o Martynas Teodorui – pusę taip panaikintos Lahoisko ordinacijos. Ir nors Teodoras neteko pusės Slobodiščės valdų (jos vis tiek išliko didelės, mat jo sūnaus Jonušo valdos Slobodiščės latifundiją XVII a. pradžioje sudarė apie 100 tūkst. ha), kaip vyriausias brolis jis toliau administravo visas šias žemes iki 1593 m., kai įvyko pagrindinis dalybų tarp pagaliau suaugusių kitų jo brolių aktas. Teodoras, kaip vyresnysis, tvarkė ir Lahoisko bei aplink jį esančius broliams dar neišdalytus dvarus – tai matyti iš 1586 m. dokumento (visi penki broliai valdė Kosino palivarką netoli Lahoisko). Turtuolis Teodoras ir toliau plėtė valdas: 1584 m. su žmona iš bevaikio dėdės Eustachijaus Serafino nupirko dalį Berdyčivo-Slobodiščės valdų. Čia minima Teodoro žmona – kunigaikštytė Sofija Zaslavskytė. V. Dvožačekas teigia, kad ji ištekėjo iki 1588 m., bet mes, remdamiesi ką tik paminėtu šaltiniu, galime tikslinti, jog vedybos įvyko dar prieš 1584 metus. Sofija buvo kilusi iš Riurikaičių kilmės kunigaikščių Ostrogiškių giminės šakos – kunigaikščių Zaslavskių, o jos tėvas giminiavosi su kunigaikščiais Čartoriskiais ir Alšėniškiais, tad Teodoro vedybų mezaliansu laikyti negalima. Apie vėlesnę Teodoro karjerą čia nekalbėsime.

Su Teodora Valavičiūte Jurgis Vosylaitis turėjo keturis sūnus: Petrą, Joną Eustachijų, Aleksandrą ir Jurgį. XX a. genealogai ir mokslininkai jėzuitą Jurgį dažnai tapatindavo su Mykolo Tiškaičio sūnumi Jurgiu (teigė, kad Jurgis Vosylaitis sūnaus Jurgio neturėjo), o šis, kaip sakėme, painiotinas ir su pačiu Jurgiu Vosylaičiu. Tačiau mūsų rastas dokumentas aiškiai įrodo, kad Jurgis Vosylaitis turėjo sūnų Jurgį, minimą jau 1586 metais. Iš Teodoros Valavičiūtės sūnų aptariamu laikotarpiu karjerą pradėjo tik Jonas Eustachijus. Apie jo biografiją iki 1590 m. nėra jokių žinių, bet mes radome dokumentą, rodantį, jog 1589 m. jis (rusėn. Остафіян Тышкович Логойский) jau buvo Brastos miesto vaitas, paskyręs Brastos miesto burmistrus. Šis urėdas gali rodyti jo tėvo Jurgio, Brastos vaivados, įtaką sūnaus karjerai.

Antras Vosyliaus Tiškaičio ir Aleksandros Čartoriskytės sūnus – Kalikstas (Kalenikas; po 1517–1576). Karjerą pradėjo 1552 m., kai tapo algininkų kariuomenės rotmistru, o 1554 m. – dvarionimi. V. Dvožačekas teigia, kad Kalikstas vedė apie 1564 m., bet iš tikrųjų santuoka įvyko anksčiau: radome dokumentą, kuriuo 1556 m. jo žmona, Smolensko Riurikaičių kilmės kunigaikštytė, Kernavės laikytojo Vosyliaus duktė Barbora Vosyliūtė Solomereckytė Kalikstui (rusėn. пан Каленицький Василевич Тишкевича) dovanojo Oinarovičių dvarą Minsko paviete. Kunigaikščiai Solomereckiai neužėmė svarbių postų Lietuvoje, tačiau jų aukšta kilmė ir ryšiai (Barboros svainės buvo Gediminaičių kunigaikštytė Mstislavska ir Lietuvos kanclerio duktė Ona Hlebavičiūtė, o brolis – Mstislavlio kaštelionas Jonas) prisidėjo prie Kaliksto santuokos sėkmės. Po vedybų, 1560 m., Kalikstas per tėvo protekciją ir už tarnybą dvare tapo Gomelio, vėliau – Šarašovos seniūnu, o 1561 m. – Zjalovščinos Ainos valsčiuje (Ainos seniūnas kaip tik buvo tėvas Vosylius Tiškaitis) savininku. Vis dėlto Kalikstas didelių turtų nesusikrovė: 1565 m. į karą išrengė 10 raitelių – tai rodo, kad jis balansavo tarp smulkiojo ir vidutinio žemvaldžio. Žinias apie jo žemėvaldą konkretina 1567 m. kariuomenės surašymo duomenys: Kalikstas valdė Belaručės, Trusovičių ir Oinarovičių dvarus Minsko paviete, taip pat turėjo valdų Riešėje ir Rokantiškėse Vilniaus paviete, administravo posūnio dvarus Minsko paviete. Tik Trusovičių dvarą jam paliko tėvas – savo testamentu jį nuskriaudė už nepaklusnumą („он мне не был повольный“). Matyt, pašliję santykiai su tėvu lėmė Kaliksto nepavykusią, palyginti su broliu, karjerą. Vien žemių valdų sukaupė bent šešis kartus mažiau nei brolis Jurgis, netapo aukštu pareigūnu. Aukščiausias jo pasiektas urėdas – valdovo maršalka. Tai jam leido pakliūti į Ponų Tarybą ir būti joje maždaug 24 pagal rangą, kaip

galima spręsti iš Liublino unijos akto. Kalikstas mirė 1576 m., palikęs istoriografijoje dar neminėtą testamentą, kuriuo turtą padalijo žmonai (jos kraitiniai Oinarovičiai) ir brolio Jurgio vaikams. Kaliksto žmona Barbora pergyveno vyrą, 1594 m. ji jau buvo mirusi, nes jos turtą jau valdė sūnus iš pirmos santuokos Laurynas Ratomskis.

Trečio Vosyliaus Tiškaičio ir Aleksandros Čartoriskytės sūnaus Eustachijaus (po 1517–1557; palaidotas Lahoisko pilies cerkvėje) karjera buvo dar prastesnė nei brolio Kaliksto, bet visų pirma dėl to, kad jis jaunas mirė. Nustatyti jo biografijos faktus kebloka, nes istoriografijoje jis painiojamas su netikru broliu Eustachijumi Serafinu. Tačiau juos atskirti paprasta žinant faktų datas – Eustachijus Serafinas 1557 m. tebebuvo nepilnametis. Pavyzdžiui, Motiejus Strijkovskis (Maciej Stryjkowski, apie 1547–apie 1593) 1582 m. XVII savo kronikos dalį skyrė Eustachijui Tiškevičiui, tad neretai dedikacijos adresatu laikytas mūsų aptariamas Eustachijus. Bet, atsižvelgę į laikotarpį, pamatysime, kad taip būti negali. Pasak V. Dvožačeko, šis Eustachijus buvo Slanimo, Krasnoje Selo ir Mogiliavo seniūnas, bet tai patvirtinančių šaltinių neradome. Eustachijaus žmona buvo Polocko-Vitebsko Riurikaičių kilmės kunigaikštytė Marina Druckytė-Ozereckaitė. Jos tėvas Jonas 1528 m. tebuvo smulkusis žemvaldys (aštuoni į karą išrengti raiteliai), Oršos seniūnas, tačiau jo aukšta kilmė Eustachijaus santuoką pavertė prestižine. Eustachijus valdė Žardėnų dvarą Valkavisko valsčiuje, namą Vilniuje, Savičiaus gatvėje, o jo žmona turėjo Versulkų (lenk. Wersułki) dvarą prie Vilniaus (vėliau padovanojo antram vyrui Kostrovickiui), taip pat Turcų dvarą prie Slucko (paliko vaikams Konstantinui ir Bogdanai). Dėl Eustachijaus vaikų skaičiaus abejojama. Visi istorikai pripažįsta, kad jis turėjo sūnų Konstantiną (karjeros nepadarė, mirė 1590 m.), dukterį Bogdaną Mykolienę Korsakienę, Ostero seniūnienę (Korsakai buvo kylanti Polocko pavieto giminė, tačiau santuoka vis tiek laikytina mezaliansu). Adamas Boneckis (Adam Boniecki, 1842–1909) pridėjo ir dukteris Liudmilą, Mariną, Aleksandrą bei Eleną – jų nemini kiti autoriai. Vis dėlto mums atrodo, kad tai tikrai buvo Eustachijaus dukterys (tik gal dėl Liudmilos apsirikta, nes vietoj jos minima Miloslava), nes yra minimos senelio Vosyliaus Tiškevičiaus testamente, kuriuo jų teta, Anastazija Meleškienė, turi jas auklėti ir ištekinti, o kraičius skirti iš tam jai užrašytų pajamų. Deja, nieko nežinome apie šių merginų likimus. Jos arba liko netekėjusios, arba anksti mirė. Kam atiteko, matyt, nedideli Eustachijaus palikuonių turtai, taip pat nežinoma.

Jauniausias Vosyliaus Tiškevičiaus sūnus buvo antroje santuokoje gimęs Eustachijus Serafinas (po 1550–1589). Jis turėjo gimti jau po 1550 m., nes 1570 m. dar buvo nepilnametis ir Vosylius Tiškevičius jo globėjais skyrė Joną ir Grigalių, savo dukters uošvį, Chodkevičius. M. Strijkovskis dėl nežinomų priežasčių jam dedikavo XVII savo kronikos, išleistos 1582 m., skyrių („Do wielmożnego Pana Eustachiusza Tiszkievica, woiewodzica Smolenskiego“). Akivaizdu, kad veikti Lietuvoje jam padėjo tėvo padarytas įspaudas, tačiau Eustachijus Serafinas stulbinančios karjeros nepadarė, nes mirė nesulaukęs nė 40 metų. 1584 m. jis gavo tėvo kadaise valdytą Ainos seniūniją, vėliau – Zditovo, o 1589 m. tapo Smolensko kaštelionu ir taip pateko į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės senatorių aplinką. Deja, tokia padėtimi galėjo džiaugtis tik vienus metus, nes 1590 m., būdamas viengungis, mirė ir buvo palaidotas netoli Lahoisko, giminės valdoje Selcuose (Minsko pavietas). Eustachijaus iš tėvo paveldėta žemėvalda buvo nemenka, tad jo palikuoniai būtų galėję būti beveik stambieji žemvaldžiai. 1570 m. Vosylius Tiškaitis savo testamentuose sūnui užrašė Chareco Akmenį, Dalkovičius, Vileiką (rusėn. Велейка), Gubus, Selcus, Oseciščius, Brodą, Budiničius, Volčą, Domžeričius ir Sporovą. Daugelis šių dvarų driekėsi Minsko paviete, netoli Lahoisko. Taip pat pagal 1566 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Statutą jam teko dalis Slobodiščės-Berdyčivo dvarų Žytomyro apylinkėse, kuriuos gavo iš tėvo, bet, kaip matome iš Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje rasto ir istoriografijoje neanalizuoto dokumento, 1584 m. Eustachijus savo Slobodiščės-Berdyčivo dvarų dalis pardavė sūnėnui Teodorui Jurgaičiui. Kaip ir kam atiteko kiti Eustachijaus Serafino dvarai – nežinoma.

Vosyliaus Tiškaičio ir Aleksandros Čartoriskytės duktė Anastazija ištekėjo už Slanimo maršalkos Jono Meleškos. Tiškevičiams ši santuoka turėjo atrodyti kaip mezaliansas, tačiau Meleškoms pasisekė, juolab kad Vosylius Tiškevičius 1567 m. testamentu Anastazijai paliko pusę Sporovo dvaro Slanimo paviete. Daug sėkmingiau ištekėjo Anastazijos sesuo Aleksandra, jauniausia Vosyliaus ir Sopočkaitės duktė, pirmą kartą minima tik 1570 m. Vosyliaus Tiškevičiaus testamentuose. Jai tėvas užrašė Lososiną, Belavičius, Ružanus Slanimo paviete ir Kodnią Žytomyro paviete. Šias žemes ji vėliau paliko trečiam savo vyrui Mikalojui Jazloveckiui, o iš jo dvarai pateko į Leono Sapiegos rankas (Ružanai ilgainiui tapo viena svarbiausių Sapiegų rezidencijų). Pirmas Aleksandros vyras buvo Vilniaus kaštelionas, Gardino ir Mogiliavo seniūnas Aleksandras Chodkevičius (1550–1578), Supraslės linijos pradininko, Vilniaus kašteliono, Lietuvos Didžiosios Kungaikštystės didžiojo etmono Grigaliaus Chodkevičiaus (apie 1505–1572) ir kunigaikštytės Višnioveckytės sūnus, tad Aleksandros svainės buvo Sapiegienė, Pacienė ir kunigaikštienė Sanguškienė. Aleksandra ištekėjo labai laiku, mat kaip tik tada Chodkevičiai pagal žemėvaldą buvo antrieji Lietuvos valstybėje (po Radvilų), o, vertinant pagal turimus aukščiausius urėdus, trumpam buvo tapę netgi įtakingiausia valstybės didikų šeima. Taigi, sėkmingesnės santuokos to meto Lietuvos valstybėje buvo sunku

tikėtis. Santuoka truko neilgai, bet būtent ji galėjo Vosylių pastūmėti į bažnytinės unijos šalininkų gretas, nors tikėtinas ir atvirkštinis variantas – santuoka sudaryta su Chodkevičiais todėl, kad religinės pažiūros sutapo. Akivaizdu, kad Tiškevičių ir Chodkevičių gimines daug kas siejo: socialinė kilmė, religija, rusėniškumas, panašus karjeros kelias.

Antroji Aleksandros Tiškevičiūtės santuoka taip pat buvo prestižinė – 1578 m. ištekėjusi už Lietuvos raikytojo Konstantino Ostrogiškio, ji pateko į Riurikaičių kilmės kunigaikščių Ostrogiškių giminę, taip pat vieną turtingiausių ir galingiausių to meto Abiejų Tautų Respublikoje. Šio Konstantino senelis buvo žymusis karvedys Konstantinas Ostrogiškis (apie 1460–1530), seserys – Kiškienė ir Radvilienė, tėvas – Kijevo vaivada Konstantinas Vosylius Ostrogiškis (1526–1608), motina – lenkų grafaitė Sofija Tarnauskaitė (1534–1570), stačiatikiškumu garsėjusią giminę pakreipusi katalikybės link. Aleksandros vyras kataliku tapo 1583 metais. Gali būti, kad Aleksandra, ketindama tekėti antrą kartą, specialiai ieškojo katalikiškos orientacijos vyro. 1588 m., antrą kartą likusi našle, Aleksandra sudarė mezaliansą ir, matyt, iš meilės ištekėjo už Červonogrodsko seniūno Mikalojaus Jazloveckio. Vis dėlto akivaizdu, kad savo padėtimi ir ryšiais Aleksandra kone prilygo savo garsiajam tėvui.

4. GABRIELAIČIŲ ŠAKA

Gabrielaičiai buvo trečioji Tiškevičių šeimos šaka. Jie išmirė XVII–XVIII a. ir nepasiekė tokių aukštumų kaip dvi vyresnės šakos. Priešingai, ilgainiui Gabrielaičiai nuskurdo ir prarado įtaką bei prestižą, nors ir XVI a. jau buvo skurdžiausia Tiškevičių šaka.

Gabrielaičių šaką pradėjo ketvirtas Tiškaus Kalikstaičio sūnus Gabrielius (XV a. pab.–po 1557). Pirma žinutė apie jį yra iš 1506 m., kai jis, dar nepilnametis, buvo pagrobtas totorių. Vėliau brendo savo tėvoniniuose dvaruose Kijevo vaivadijoje, o 1524 m. ėmė siekti karjeros – tapo dvarioniu. Deja, jokių urėdų taip ir nepasiekė. Atrodo, kad ilgainiui jis prarado žemes senolijoje, tačiau kaip kompensaciją už jų nusiaubimą per totorių antpuolį iš Žygimanto Senojo gavo Rudno dvarą netoli Gomelio. 1528 m. Gabrielius tebebuvo smulkusis žemvaldys, į karą išrengė keturis raitelius, tačiau vėliau jo žemėvalda kiek padidėjo, nes įsigijo Horodyščę (būsimasis Minsko pavietas), kuri buvo parduota Radviloms. Gabrielius buvo vedęs Lunos dvarą Gardino krašte kraičiu atnešusią Anastaziją Sapiegaitę, Čerėjos šakos atstovo, dvarionio Jono Sapiegos ir kunigaikštytės Onos Krošinskytės dukterį. Teismų bylos rodo, kad Gabrielius (rusėn. пан Гаврила Тишкович) buvo peštukas, veikė uošvio naudai ir ilgainiui savo rezidencija pasirinko taip pat kraičiu gautą Svisločiaus dvarą (būsimasis Valkavisko pavietas). Gabrielius mirė jau po 1557 m. ir paliko keturis sūnus. H. Liulevičius išsiaiškino, kad Morkaus, Teodoro ir Motiejaus susilaukė su pirmąja nežinoma žmona, o jaunėlis Mykolas (motina – Anastazija Sapiegaitė) pradėjo naują Tiškevičių šeimos šaką – Mykolaičių. XVII a. jie dar tebegyveno Gardino paviete.

Teodoras ir Morkus Gabrielaičiai buvo bevaikiai ir, matyt, viengungiai. Apie juos apskritai nieko nežinoma. O apie jų brolį Motiejų galima pasakyti tik tiek, kad jis vedė našlaitę Riurikaičių kilmės kunigaikštytę Eleną Druckytę Horskytę, kilusią iš nelabai turtingos, bet labai kilmingos šeimos. Nei ši sėkminga santuoka, nei giminaičiai, nei paties Motiejaus asmeninės savybės nenulėmė jokios sėkmingesnės jo karjeros. Jis liko paprastas žemvaldys, kaip ir jo sūnus Andrius, vedęs artimą antros senelio žmonos Anastazijos giminaitę Sofiją Sapiegaitę iš Čerėjos šakos, Vitebsko ir Palenkės vaivados dukterį.

Vienintelis iš Gabrielaičių Mykolas gavo urėdą, bet ir tai menką – buvo Slanimo stalininkas, taip pat Lietuvos pakanclerio Eustachijaus Valavičiaus tarnybininkas (rusėn. слуга). 1567 m. kariuomenės surašymo duomenimis, jis nuo savo dar gyvos motinos Sapiegaitės kraitinių dvarų – Svisločiaus ir Lunos – išrengė du raitelius. Tai rodo, kad Mykolas buvo dar neturtingesnis už tėvą. Mykolo pirma žmona buvo tolima giminaitė Marijona Chaleckytė, kilusi iš gana turtingos Kijevo vaivadijos žemvaldžių šeimos, antroji – Barbora Lopateckaitė. Atrodo, kad abi žmonos Mykolo karjeros nepastūmėjo, užtat padovanojo šešis vaikus: dukteris Jadvygą ir Daratą, sūnus Aleksandrą, Stanislovą, Joną ir Abraomą.

Gabrielaičiai nepakilo į didikų gretas, netgi, atrodo, po truputį smuko tarnybos ir žemėvaldos srityse, nors ir būta santuokų su garsių šeimų atstovais. Pastebėtinas ir Mykolo Gabrielaičio tarnavimas Eustachijui Valavičiui – su juo susijusios (istoriografijoje į tai dar neatkreiptas dėmesys) net trys Tiškevičių šakos: Teodorą Skuminaitį Valavičius išleido studijuoti į Vokietiją, Jurgis Vosylaitis vedė jo giminaitę Teodorą, o štai Mykolas Gabrielaitis buvo jo tarnybininkas.

5. MYKOLAIČIŲ ŠAKA

Mykolaičių šaka (išmirė XVII a.–XVIII a. pr.) nebuvo tokia įtakinga ir turtinga kaip Skuminai ar Lahoisko šakos atstovai, bet sugebėjo pasiekti daugiau nei Gabrielaičiai. Jų pradininkas – jauniausias Tiškaus Kalikstaičio sūnus Mykolas (g. XV a. pab.). 1533 m. jis vedė Petronėlę Jacyničiūtę, kunigaikščio Mykolo Glinskio našlę. Kaip kraitį ji atnešė Teterovkos (Gardino pavietas) ir Krasnojės (būsimasis Valkavisko pavietas) dvarus. Po garsiojo Mykolo Glinskio (apie 1470–1534; jis ir Mykolienės pirmasis vyras – ne tas pats asmuo) maišto Glinskiai prarado savo prestižą Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, tačiau Mykolo

santuoka socialiniu atžvilgiu vis tiek vertintina kaip sėkminga. Mykolas, kaip ir jo vyresnieji broliai, karjerą pradėjo 1534 m. – tapo dvarioniu, vėliau – pasiuntiniu Kryme, ilgokai gyveno chano Sahibo Girėjaus nelaisvėje. Šios aplinkybės leido Matvejui Liubavskiui ir Ignui Jonynui Mykolą Tiškaitį tapatinti su garsiuoju XVI a. autoriumi Mykolu Lietuviu (apie 1490–1560), tačiau Ježis Ochmanskis (Jerzy Ochmański) pastebėjo, kad autoriai rėmėsi tik vardo ir pasiuntinystės Kryme sutapimais, bet neatkreipė dėmesio į šiuos faktus: Mykolas Lietuvis, sprendžiant iš jo veikalo, buvo labai išsilavinęs, mokėjo lotynų kalbą, buvo katalikas, o Tiškevičius – rusėnas, nėra jokių įrodymų apie jo gerą išsilavinimą, tad J. Ochmanskis paneigė savo kolegų hipotezes ir mėgino įrodyti, kad Mykolo Lietuvio pseudonimą naudojo Venclovas Mikolaitis iš Maišiagalos. Mūsų duomenys taip pat leidžia teigti, kad Mykolas Lietuvis ir Mykolas Tiškevičius nebuvo tas pats asmuo.

Po vizito Kryme Mykolo karjera sustojo ir tik 1552 m. jis minimas kaip savo brolio Vosyliaus vadovaujamas rotmistras. Jo valdas Kijevo vaivadijoje ištiko brolių žemių likimas: jos buvo nusiaubtos totorių, tad Mykolas persikėlė į valstybės gilumą. H. Liulevičius teigia, kad Mykolas buvo labai neturtingas, 1528 m. neturėjo dvarų, tačiau tai netiesa, nes Lietuvos Metrikoje radome, jog iš savo valdų Eišiškių apylinkėse 1528 m. jis išrengė du raitelius. Deja, Mykolas nesulaukė kito surašymo, tad sunku pasakyti, kiek valdų sukaupė. Tik žinoma, kad 1537 m. iš valdovo gavo ištarną, užtarus Trakų vaivadai Jonui Zaberezinskiui – Versekos dvarą būsimojo Trakų pavieto teritorijoje. Taip pat 6 deš. Mykolas pirko nenustatytos lokacijos Kričino (lenk. Kryczyn) dvarą.

Papildomų žinių apie Mykolo žemėvaldą ir kitus aspektus teikia dar niekur nenaudotas jo testamentas, rastas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje. Istoriografijoje nesutariama, kiek sūnų turėjo Mykolas, tačiau mūsų rastas 1553 m. rugsėjo 11 d. sudarytas Mykolo testamentas galutinai įrodo, kad jų buvo šeši. Visą turtą paliko žmonai Sofijai (vadinasi, buvo vedęs du kartus), o po jos mirties viskas turėjo būti dalijama sūnums: Jurgiui – Teterovkos dvaras Trakų vaivadijoje, Jonui – Jezovo dvaras Vilniaus vaivadijoje, Stretui – Versekos dvaras Trakų vaivadijoje, Juozapui – Gailiūnai Vilniaus vaivadijoje, Grigaliui – Pagrenda Trakų vaivadijoje, o Mykolui – Kaniavos dvaras ten pat. Kadangi 1567 m. dalybos dar nebuvo įvykdytos, vadinasi, Sofija Tiškevičienė tais metais vis dar buvo gyva.

Mykolo Tiškaičio karjera nebuvo tokia sėkminga, kaip jo brolio Vosyliaus, bet ir nebuvo visai menka. Akivaizdu, kad jis sukaupė nemažą žemėvaldą, bet ji pažiro, kai ją pasidalijo jo sūnūs ir vaikaičiai.

Įtakingiausias iš šešių Mykolo sūnų buvo Jurgis. V. Dvožačekas teigė, kad jis buvo jėzuitas ir mirė 1625 metais. Bet čia įvelta klaida – jėzuitas Jurgis buvo jau minėtas Jurgio Vosylaičio iš Lahoisko šakos sūnus Jurgis Jurgaitis, kurio egzistavimą įrodėme archyviniais dokumentais. Jurgis Mykolaitis karjerą pradėjo 1561 m., kai tapo rotmistru, o dokumentas, rastas Lietuvos valstybės istorijos archyve, taip pat rodo, kad Jurgis (rusėn. Юри Михайлович Тишкевич) už tai gaudavo nemenką atlygį. 1562 m. Mykolas vedė Eleną Obrazcaitę, bet apie jos padėtį nieko tikslaus pasakyti negalime. Svarbu tai, kad istoriografija nemini, jog Jurgis buvo ir dvarionis, bet tai galime įrodyti dokumentu iš Lietuvos Metrikos. 1586 m. Jurgis pasiekė savo karjeros viršūnę – tapo valdovo maršalka, tačiau jau 1588 m. mirė.

1567 m. Jurgis administravo savo ir savo motinos bei neišdalytus brolių dvarus: iš Teterovkos, Versekos, Kaniavos, Pagrendos, Jezovo, Gailiūnų ir Liubašavos dvarų išrengė aštuonis raitelius, tad jo padėtis vertintina kaip valstybės masto smulkiojo žemvaldžio. Jurgis ir Elena Obrazcaitė turėjo sūnus Jurgį, Joną ir Kristupą, kurie veikė jau XVII a. Slanimo paviete ir pradėjo Hoščavos šaką.

Kokie buvo Jurgio Mykolaičio brolių likimai? Apie Stretą žinoma tik tiek, kad turėjo sūnus Aleksandrą, Paulių ir Mykolą, XVII a. Polocko ir Trakų vaivadijų smulkiuosius bajorus. Karys Jonas vedė Korsakaitę ir Bofolaitę, su jomis susilaukė sūnų Mykolo, Kiprijono ir Dovydo. Juozapas vedė kunigaikštytę Daratą Giedraitytę ir susilaukė sūnaus Aleksandro. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje radome dar nenaudotą 1583 m. raštą, kuriuo Juozapui Mykolaičiui Tiškevičiui (rusėn. Есиф Михайлович Тишкович) parduotos Žukovskojės ir Konelevskajės žemės Vilniaus paviete. Grigalius Mykolaitis vedė kunigaikštytę Druckytę-Horskytę ir buvo bevaikis, o Mykolas vedė Riurikaičių kilmės kunigaikštytę Vorotinskytę ir su ja turėjo sūnus Kristupą bei Mikalojų. Akivaizdu, kad Mykolaičių šakos atstovai XVI a. didikais netapo, tačiau stebina jų dažnos santuokos su kilmingomis, nors ir įtaką prarandančiomis kunigaikščių šeimų atžalomis.

IŠVADOS

• Straipsnyje aptartas pirmasis Tiškevičių, vienos garsiausių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštytės giminių, raidos etapas (apie 1490–1590). Dėmesys skirtas genealoginiams ryšiams, santuokų politikai, valstybinei karjerai ir žemėvaldai.

• Tiškevičių protėviai Kalenikovičiai politinės įtakos įgijo Švitrigailos dvare Voluinėje, iš valdovo gavo žemių Kijevo kunigaikštystėje. Jas paveldėjo ir išplėtė Tiškevičiai. Keliame hipotezę, kad Kalenikovičiai gali būti kilę iš Voluinės, o ne iš Kijevo žemės.

• Giminės pradininkas stačiatikis Tiškus

davė giminei pavardę, kuri atsirado iš tėvavardžio. Tiškus nebuvo įtakingas. Žemėvaldą Kijevo vaivadijoje jis formavo ištarnos ir paveldėjimo būdais. Mums pavyko sukonkretinti jo mirties datą (1497–1499). Tiriant jo palikuonis, paaiškėjo, kad būta net kelių giminių, kurios save vadino Tiškaičiais ar Tiškevičiais.

• Skuminų šaka. Padidinome Skumino dukterų skaičių – pridėjome Oną. Daug dėmesio skyrėme santuokų politikai, pastebėta daug mezaliansų. Prie karjeros daugiausia prisidėjo santuokos su Meleškomis, Lackiais, Biržų Radvilų klientais. Taip pat paankstinome Skumino mirties datą (1563, o ne 1565–1566), išsiaiškinome, kad jis laidotas Kijeve, aptikome religinio pobūdžio Skuminų ryšių su Kijevu. Skuminų karjerai padėjo tarnyba valdovui (ypač Steponui Batorui), taip pat giminaičio Eustachijaus Valavičiaus parama (susiejome faktus apie jo pagalbą Skuminams, jo giminystę su Lahoisko šakos atstovais, išsiaiškinome, jog Mykolas Gabrielaitis buvo jo tarnybininkas). Žemėvalda formuota ištarnų, paveldėjimo ir pirkimo būdais. Svarbus karjeros veiksnys buvo žemėvalda. Pačioje XVI a. pradžioje jos turėta tik Kijevo vaivadijoje, vėliau žemių įgyta ir Žoludeko valsčiuje, radome nepastebėtų žemėvaldos plėtimo Kijevo vaivadijos šiaurėje, Breslaujos paviete, faktų. Skuminai po 1569 m. valdas ir urėdus perkėlė į sumažėjusią Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę. Akivaizdu, kad per XVI a. Skuminų įtaka Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje vis didėjo, Teodoras nuo 1586 m. buvo Naugarduko vaivada. Taip pat į istoriografiją įvedame faktą, kad jis buvo Alytaus vaitas. Tad Skuminų šaka buvo antroji iš keturių Tiškevičių šakų pagal įtaką ir žemėvaldą (1567 m. išrengė dešimt raitelių, bet šakos žemėvaldą labai padidino Teodoras jau po 1576 metų).

• Lahoisko šaka buvo įtakingiausia giminėje. Pavyko išpainioti faktus apie Eustachijų ir Eustachijų Serafiną Vosylaičius. Įrodėme, kad Vosylius tikrai turėjo sūnų Jurgį ar kad Anastazija Vosylienė gyva buvo ne tik po 1579 m, bet ir po 1592-ųjų. Šios šakos galiai pagrindą suteikė Vosylius Tiškaitis ¬– jo karjera tiesiog stulbinanti. Visos šakos atstovų karjerą lėmė Vosyliaus santuoka su Aleksandra Čartoriskyte, ilgalaikė (su išimtimi Liublino unijos klausimu) ištikimybė valdovams ir Vosyliaus protekcija sūnums. Santuokų politika sėkminga: tuoktasi daugiausia su kunigaikščių giminių, taip pat su Valavičių, Chodkevičių atžalomis. Su Chodkevičiais gali būti susijęs grafų titulo (1569) gavimo klausimas, santykiai su jais rodo ir šakos perėjimą į lokalinės bažnytinės unijos šalininkų gretas – istoriografijoje tai dar nebuvo pastebėta. Vosylius savo giminės šaką į diduomenės gretas iškėlė visomis prasmėmis: urėdais (tarp atstovų matome Palenkės, Smolensko, Brastos vaivadas), grafų titulu (istoriografijoje privilegija neseniai imta laikyti falsifikatu, bet mūsų argumentai ir faktai rodo, jog to taip aiškiai tvirtinti negalima), suformuota latifundija (savo sūnui Jurgiui Vosylius Lahoiske sukūrė pirmąją Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ordinaciją). Lahoisko šakos atstovų žemėvaldą sudarė keturi dvarų kompleksai Žytomyro, Slanimo, Ašmenos-Vilniaus ir ypač Minsko pavietuose bei kitos valdos, gautos paveldėjimo, ištarnos ir pirkimo būdu. Radome naujų šakos narių valdų Lydos ir Brastos pavietuose, lokalizavome daug dvarų. Nustatėme faktų ir mechanizmų, kaip žemėvalda ėjo iš rankų į rankas šakos viduje ir ilgainiui susitelkė Jurgio Vosylaičio sūnų rankose. Visa tai padaryti padėjo ir istoriografijoje nenaudotas Kaliksto Vosylaičio testamentas. Lahoisko šakos atstovų karjera XVI a. suteikė postūmį tolesnėms kartoms (tačiau jos neišnaudojo protėvių suteiktų galimybių) ir iškėlė giminę visais parametrais. 1567 m. šakos nariai jau išrengė 143 raitelius iš privačių valdų. Gausios laikytos seniūnijos dar labiau didino milžiniškas šakos narių pajamas.

• Gabrielaičių šakos galia buvo pati menkiausia. Jos vis gausėjantys atstovai retai figūruoja šaltiniuose. Jie neturėjo nei senatorinių urėdų, nei seniūnijų, nei latifundijų (kuklios valdos buvo išsimėčiusios po visą Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę, 1567 m. šaka išrengė tik du ar kiek daugiau raitelių), nors tuokėsi su gana garsių šeimų atstovais. Svarbus susigiminiavimas su Sapiegomis. XVI a. šaka tolydžio skurdo, nepadėjo nei giminės, nei trumpalaikė tarnyba valdovui.

• Mykolaičių šaka buvo trečia giminėje pagal turtą ir įtaką. Kadangi radome dar nenaudotą Mykolo testamentą, pavyko papildyti giminės genealoginį medį. Testamentas leido pastebėti ir naujų žemėvaldos faktų. Išsiaiškinome, kad antra Mykolo Tiškaičio žmona buvo Sofija, kad Jurgis Mykolaitis buvo dvarionis, išpainiojome faktus apie Jurgį Mykolaitį ir Jurgį Jurgaitį. Šios šakos atstovai, kaip ir Gabrielaičiai, tik ne taip smarkiai, prarado įtaką valstybėje – o jos dar turėjo šakos pradininkas Mykolas Tiškaitis. Šakos žemėvalda koncentravosi Trakų ir Vilniaus pavietuose, jos dydį rodo 1567 m. išrengti aštuoni raiteliai.

1 priedas. Tiškevičių genealoginės schemos (pagal šakas)

1.4. Lahoisko šakos II genealoginė schema

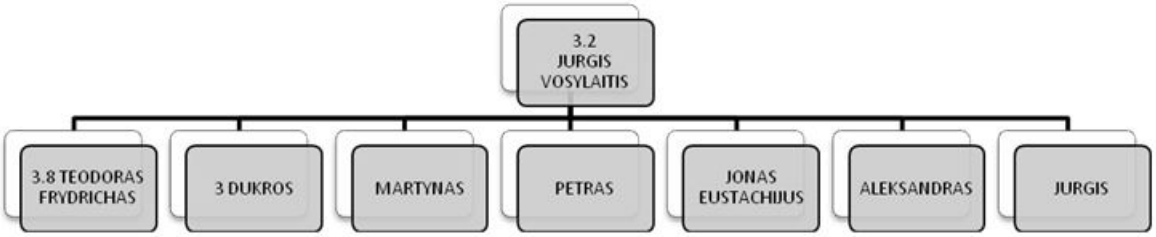

1.5. Lahoisko šakos III genealoginė schema

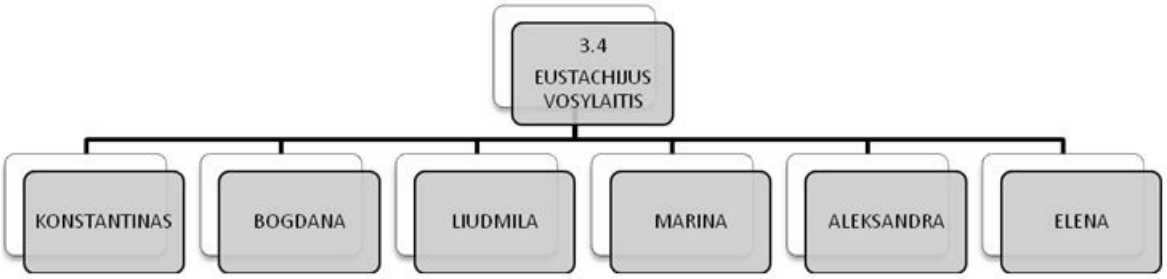

1.6. Gabrielaičių genealoginė schema

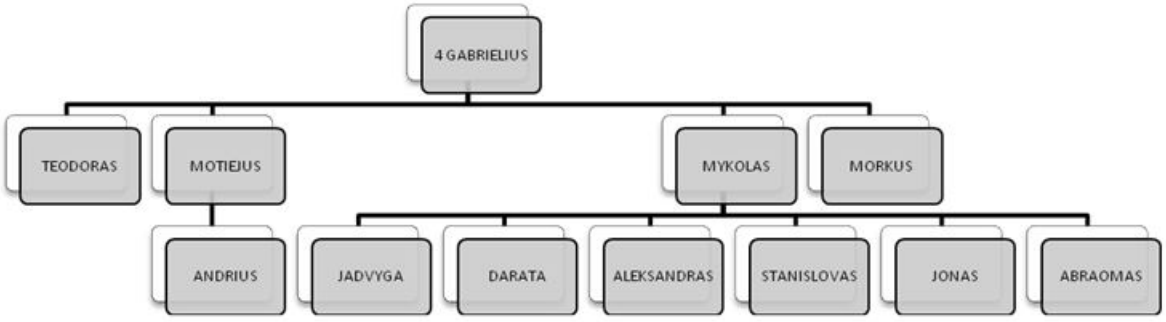

1.7. Mykolaičių genealoginė schema

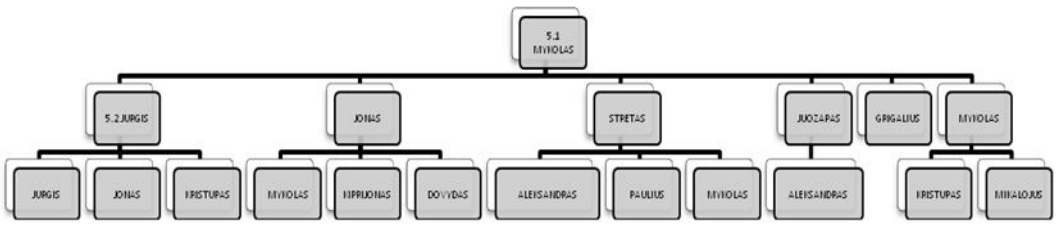

1.4. Lahoisko šakos II genealoginė schema

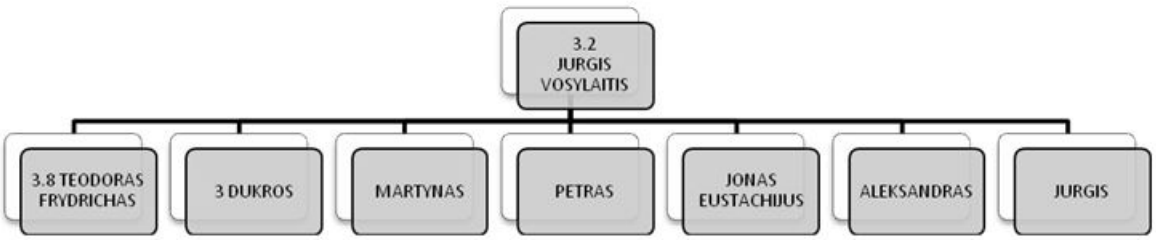

1.5. Lahoisko šakos III genealoginė schema

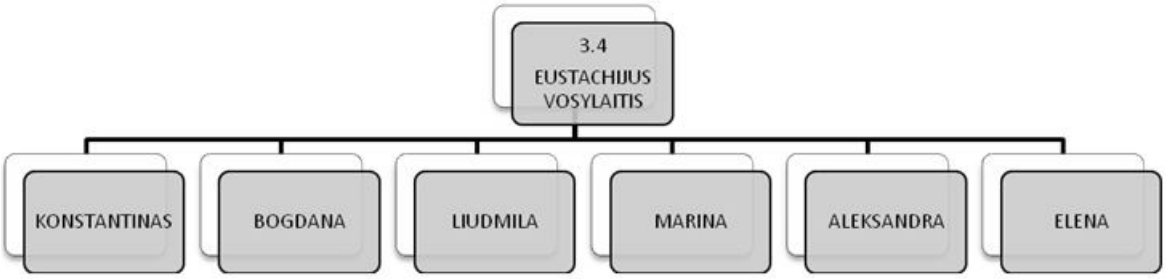

1.6. Gabrielaičių genealoginė schema

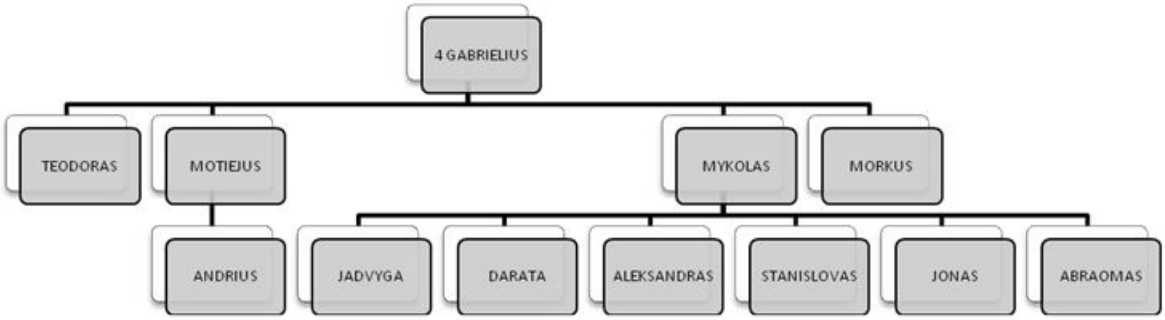

1.7. Mykolaičių genealoginė schema

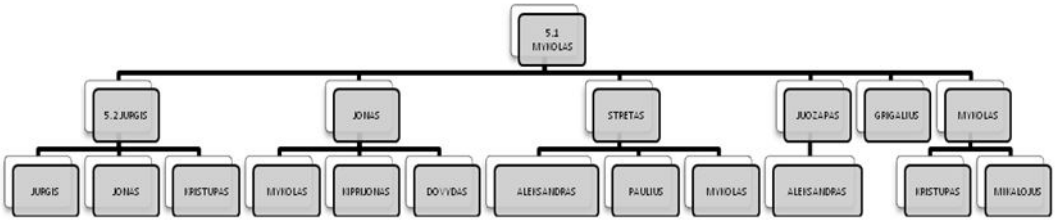

2 priedas. Tiškevičių žemėvalda 1567 m. surašymo duomenimis

Asmuo	**giminės šaka (asmenvardis originalo rusėnų kalba)**	**Išrengtų raitelių skaičius**
Dmitrijus Skuminaitis	Skuminų šaka (Дмитръ Скуминъ)	4
Jurgis Mykolaitis	Mykolaičių šaka (Юръи Тишкевичъ)	8
Jurgis Vosylaitis	Lahoisko šaka (Юръи Васильевичъ Тишкевича)	62
Kalikstas Vosylaitis	Lahoisko šaka (Каленицкий Васильевичъ Тишкевича)	15
Marina Skuminienė	Skuminų šaka (Скуминовая Тишкевича)	6
Mykolas Gabrielaitis	Gabrielaičių šaka (Михайло Тишковичъ)	2
Vosylius Tiškaitis	Lahoisko šaka (Василей Тишкевича)	6

Iš viso 163 raiteliai:
Lahoisko šaka – 143;
Skuminų šaka – 10;
Mykol
čių šaka – 8;Gabrielaičių šaka – 2.

3 priedas. Tiškevičių žemėvaldos žemėlapis

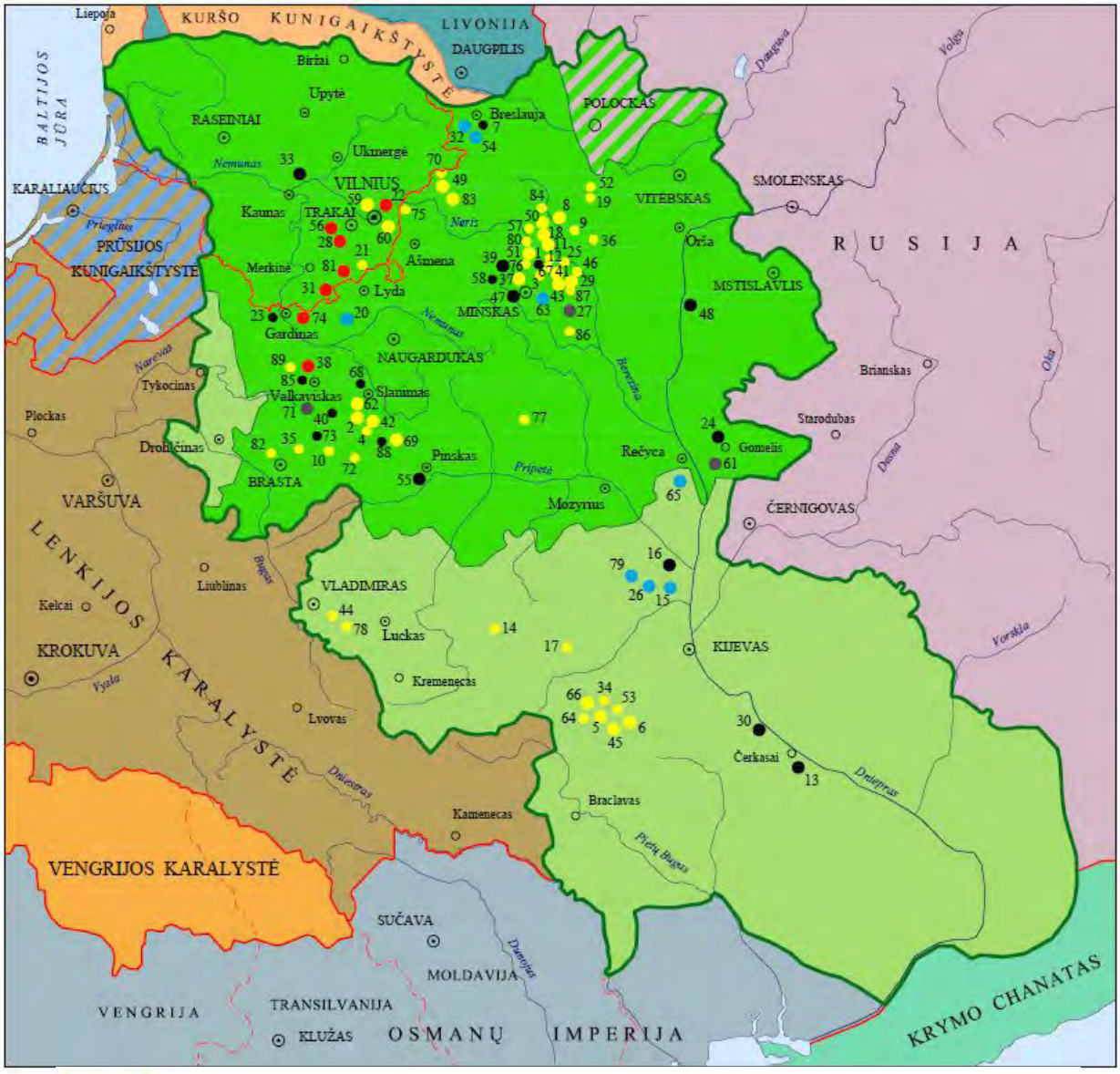

Dvarų ir seniūnijų, pažymėtų žemėlapyje, sąrašas

1. Ainos seniūnija (rusėn. Айна, balt. Гайна) Minsko paviete
2. Baikovičiai (rusėn. Байковичи, balt. Байкевічы) Slanimo paviete
3. Belaručė (rusėn. Беларучь, balt. Бяларуч) Minsko paviete
4. Belavičiai (rusėn. Белавичи, balt. Бялавічы) Slanimo paviete
5. Berdyčivas (rusėn. Бердычев, ukr. Бердичів) Žytomyro paviete
6. Bernavka (lenk. Bernawka, ukr. Білопілля) Žytomyro paviete
7. Breslaujos seniūnija (rusėn. Браславль, balt. Браслаў) Breslaujos paviete
8. Brodas (rusėn. ir balt. Брод) Minsko paviete
9. Budiničiai (rusėn. Будиничи, balt. Будзінічы) Minsko paviete
10. Bujakovas (rusėn. Буяковъ) Lietuvos Brastos paviete
11. Chareco Akmuo (rusėn. Камень Харецкий, balt. Камень Харэцкі) Minsko paviete
12. Chatynė (rusėn. Хотын, balt. Хатынь) Minsko paviete
13. Čerkasų seniūnija (ukr. Черкаси) Kijevo paviete
14. Černeikovas (rusėn. Чернейков) Voluinės vaivadijoje
15. Černinas (rusėn. Черниньъ) Ovručo paviete
16. Černobylio seniūnija (rusėn. Чорнобыль, ukr. Чорнобиль) Kijevo ir Ovručo pavietuose
17. Čortolescė (lenk. Czortolescy, ukr. Червоноармійск) Žytomyro paviete
18. Dalkovičiai (rusėn. Дальковичи, balt. Далькавічы) Minsko paviete
19. Domžeričiai (rusėn. Домжеричи, balt. Домжарыцы) Polocko vaivadijoje
20. Dzikuškis (lenk. Dzikuszki, rusėn. Кгикгушки), arba Giguškis (lot. Gygusky), Žaludko valsčiuje (Lydos pavieto pietinė dalis)
21. Vosyliaus Tiškaičio valdos Eišiškių apylinkėse (šaltiniuose neminimi pavadinimai)
22. Gailiūnai (rusėn. Кгалуни) Vilniaus paviete
23. Gardino seniūnija Gardino paviete
24. Gomelio seniūnija Rečycos paviete
25. Gubai (rusėn. Губы, balt. Губа) Minsko paviete
26. Hochlas (lenk. Hochły) Ovručo paviete
27. Horodyščė (rusėn. Городище, balt. Гарадзішча) Minsko paviete
28. Jezovas (rusėn. Езово) Vilniaus paviete
29. Kalodezė (rusėn. Колодези, balt. Тадуліна) Minsko paviete
30. Kanivo seniūnija (rusėn. Канев, ukr. Канів) Kijevo paviete
31. Kaniavos dvaras (rusėn. Конево, Канева) Trakų paviete
32. Karbenyčia (rusėn. Корбеница) ir Gruntūnai (rusėn. Кгрунтуны) Breslaujos paviete
33. Karmėlavos valdovo valda Kauno paviete
34. Kodnia (ukr. Кодня) Žytomyro paviete
35. Kornica (rusėn. Корница, balt. Курніца) Lietuvos Brastos paviete
36. Korsakovičiai (rusėn. Корсаковичи, balt. Карсакавічы) Minsko paviete
37. Kosinas (balt. Касынь) Minsko paviete
38. Krasnojė (rusėn. Красное, balt. Краснае) Valkavisko paviete
39. Krasnoje Selo seniūnija (balt. Краснае Сяло) Minsko paviete
40. Lyskovo (rusėn. Лисковъ, balt. Лыскава) ir Mežirečės (rusėn. Межиречъ) valdovo valda Valkavisko paviete
41. Lahoiskas (rusėn. Логойск, balt. Лагойск) Minsko paviete
42. Lososina (rusėn. Лососиная, balt. Ласасіная) Slanimo paviete
43. Lucovas (rusėn. Луцов) Minsko paviete
44. Ludinas (rusėn. ir ukr. Лудин) Voluinės vaivadijoje
45. Machnuvka (lenk. Machnówka, ukr. Комсомольське) Žytomyro paviete
46. Meduchovas (rusėn. Медухово) Minsko paviete
47. Minsko seniūnija Minsko paviete
48. Mogiliavo seniūnija Oršos paviete

49. Nestaniškės (rusėn. Нестанишки, balt. Нястанікі) Vilniaus, vėliau – Ašmenos paviete
50. Nivka (rusėn. Нивки) Minsko paviete
51. Oinarovičiai (rusėn. Ойнарович, balt. Айнаравічы) Minsko paviete
52. Oseciščiai (rusėn. Осецищи, balt. Асецішчы) Polocko vaivadijoje
53. Ozerėnai (lenk. Ozerany, ukr. Озерянка) Žytomyro paviete
54. Pelikanai (rusėn. Полеканы), Vaineničiai (rusėn. Войненичы) ir Borišoniai (rusėn. Борышаны) Breslaujos paviete
55. Pinsko seniūnija
56. Pagrenda (rusėn. Покгринди, Покринди) Trakų paviete
57. Prusovičiai (rusėn. Прусовичи, balt. Прусавічы) Minsko paviete
58. Radaškonių seniūnija (rusėn. Радошковичи, lenk. Radoszkowicze, balt. Радашковічы) Minsko paviete
59. Riešė (rusėn. Реша) Vilniaus paviete
60. Rokantiškės (rusėn. Роконтишки) Vilniaus paviete
61. Rudnas (lenk. Rudno) Rečycos paviete
62. Ružanai (rusėn. Рожаная, balt. Ружаны) Slanimo paviete
63. Selcai / Selecas (rusėn. Сельце / Селец, balt. Сялец, lenk. Sielce) Minsko paviete
64. Selcai / Selecas (rusėn. Селец, lenk. Sielce) Žytomyro paviete
65. Skorodnė (lenk. Skorodne) Kijevo paviete
66. Slobodiščė Žytomyro paviete
67. Slogovoščia (rusėn. Слаговоща, balt. Слагавішча) Minsko paviete
68. Slanimo seniūnija
69. Sporovas (rusėn. Спорово) Slanimo paviete
70. Strača (rusėn. ir balt. Страча) Vilniaus, vėliau – Ašmenos paviete
71. Svisločius (rusėn. Свислочь, balt. Свіслач) Valkavisko paviete
72. Šebrinas (rusėn. Шебрын) Brastos paviete
73. Šarašova (rusėn. Шерешов, balt. Шарашоў) valdovo valda Lietuvos Brastos paviete
74. Teterovka (rusėn. Тетеровка) Gardino paviete
75. Trakininkai (rusėn. Трокиники, balt. Трокенікі) Vilniaus paviete
76. Trusovičiai (rusėn. Трусовичи, balt. Трусавічы) Minsko paviete
77. Turcai (lenk. Turcy, rusėn. Турец) Slucko kunigaikštystėje
78. Ustyluhas (rusėn. Устилуг) Voluinėje
79. Valkovščina (lenk. Walkowszczyna) Ovručo paviete
80. Vepratai (rusėn. Вепраты, balt. Вяпраты) Minsko paviete
81. Verseka (rusėn. Версока) Trakų paviete
82. Vističas (rusėn. Вистичъ, balt. Вістычы) Lietuvos Brastos paviete
83. Vyšniavas (rusėn. Вишнево, balt. Вішнева) Ašmenos paviete
84. Volča (rusėn. Волча, balt. Ваўча) Minsko paviete
85. Valkavisko seniūnija Valkavisko paviete
86. Volma (rusėn. ir balt. Волма) Minsko paviete
87. Zazerjė (rusėn. Зазерье, balt. Заазере) Minsko paviete
88. Zditovo (rusėn. Здитов, balt. Здзітаў) valdovo valda Slanimo paviete
89. Žardėnai (rusėn. Жердены, balt. Жэрдная) Valkavisko paviete

Žagarės Naryškinai

Sigita GASPARAVIČIENĖ

2015 m. Žagarė buvo paskelbta Lietuvos kultūros sostine. Ta proga nuvilnijo daug gražių renginių. Buvo atidaryti restauruoti ir sutvarkyti Žagarės dvaro rūmai, parkas, dvaro pastatai. Išleistos net kelios monografijos apie Žagarę.

Restauruotų Žagarės rūmų nuotrauka.

Tačiau XIX a.viduryje dvaro rūmus pastatę ir išpuoselėję, jo ūkį naujam gyvenimui prikėlę senieji Žagarės dvaro savininkai rusų bajorai Naryškinai liko užmiršti.

Nepilnai ištyrinėta ne tik savininkų genealogija. Atrodo, pagailėta lėšų ir nuodugniems pačio dvaro istorijos tyrimams, nes būtų reikėję komandiruoti istorikus į Sankt Peterburgo archyvus. Gal tam atsiliepė ir politinė konjunktūra (juk Naryškinai buvo rusai), dar kartą atskleidusi siauroką mūsų požiūrį į paveldą.

Kyla klausimas, kodėl šie rusų aristokratai kūrėsi ir dosniai investavo būtent čia – Rusijos Imperijos pakraštyje, nuošaliame pasienio miestelyje, svetimoje, net priešiškoje aplinkoje? Kokios ateities vizijos skatino Žagarės ir Gruzdžių dvarų modernizavimą, koks buvo šių rusų dvarininkų požiūris į žmones ir patį kraštą, kuriame jie kūrė savo gerbūvį?

Nerasime atsakymų nei įspūdingose Žagarei skirtose monografijose, nei gausybėje proginių straipsnių. Ten dažnai painiojamos Naryškinų genealoginės kartos, jiems priskiriamas šios šeimos niekada neturėtas grafo titulas ir pan.

Tad gal padės visagalis internetas?

Dabar yra sukurta nemažai genealoginių tinklaraščių, svetainių su didžiulėmis duomenų bazėmis. Kai kurios, pvz., www.liveinternet.ru ; www.ru.rodovid.org – tikri lobynai genealogui, kur skelbiamos net senosios fotografijos, portretų reprodukcijos, cituojami šaltiniai, memuarai, ištraukos iš mokslo darbų. Joms medžiagą teikė ištisos rusų ir ukrainiečių istorikų, genealogų profesionalų komandos, finansuojamos genealogijos mylėtojų, genealoginio pobūdžio visuomeninių organizacijų, verslininkų, įvairių fondų. Rasime informacijos ne tik apie rusų, bet ir apie žymesnes kilmingąsias lietuvių bei lenkų bajorų gimines.

Dalelė po dalelės pamažu dėliojosi Žagarės Naryškinų genealogija.

Yra net keletas versijų apie šios šeimos kiltį. Pagal patikimesnę legendą, kuriai pritaria ir senieji rusų istorikai, Naryškinų giminės pradininku buvo totorių murza Mordka Kurbatas, pravarde Naryška, 1463 m. atvykęs iš Krymo, stojęs tarnauti Maskvos kunigaikščiui ir perėjęs į stačiatikių tikėjimą. Jo anūkai ėmė vadintis Naryškinais.

Iki XVII a.vidurio jos atstovai didelio vaidmens Maskvos valstybėje nevaidino.Tik kai vieno iš Naryškinų – Maskvos bojarino Kirilo Poluektovičiaus Naryškino dukra Natalija (1651-1694) Maskvoje

Natalija Kirilovna Naryškina (1651-1694) – Rusijos caro Petro I motina.

buvo ištekinta už caro Aleksejaus Michailovičiaus ir 1672 m. birželio 9 d. pagimdė sūnų Petrą, būsimąjį Rusijos imperatorių bei dvi dukras, o ypač Petrui 1689 m. tapus caru, šeimos įtaka ir turtai ėmė sparčiai augti.

Kaip tik tada buvo sukurta legenda apie Naryškinų kiltį iš Tacito veikale „Apie germanų kilmę“ paminėtos germanų *naristų* genties. Naristai gyvenę šiaurės vakarų Bohemijoje. Nusamdyti “paslaugūs” genealogai („rodoslovai“) surado ten miestą – imperijos sostinę Egerą, kurio herbą ir priskyrė Naryškinams. Tad iki tol niekuo ypatingu neišsiskyrusi giminė įgijo herbą su didingo erelio ir grotų atvaizdu.Tokį, koks ir dera carienės šeimai. Dabar matome jį įtaisytą ir Žagarės dvaro rūmų fasado frontone.

Yra žinomos penkios Naryškinų genealogijos šakos. Minėtose genealoginėse svetainėse jos nušviestos gana plačiai. Žagarės ir Gruzdžių Naryškinai priklausė vienai iš jaunesnių mažiau

Naryškinų herbas.

žinomų genealoginių linijų, kurią pradėjo Petro I motinos carienės Natalijos Naryškinos antros eilės dėdė, pats konservatyviausias iš to meto Naryškinų, - Ivanas Ivanovičius (1668-1735), senųjų rusų tradicijų šalininkas. Skirtingai nuo šakos pradininko, jo palikuoniai buvo kitokių – europietiškų – pažiūrų. Dažnas buvo meno mylėtojas, estetas-kolekcionierius, mecenatas. Visus juos vienijo bendras bruožas – meilė menui, gražiems daiktams ir žirgams. Jie tarnavo Rusijos armijoje ir valstybės tarnyboje. Turėjo rūmus Maskvoje, Sankt Peterburge, valdė dvarus Smolensko gubernijoje.

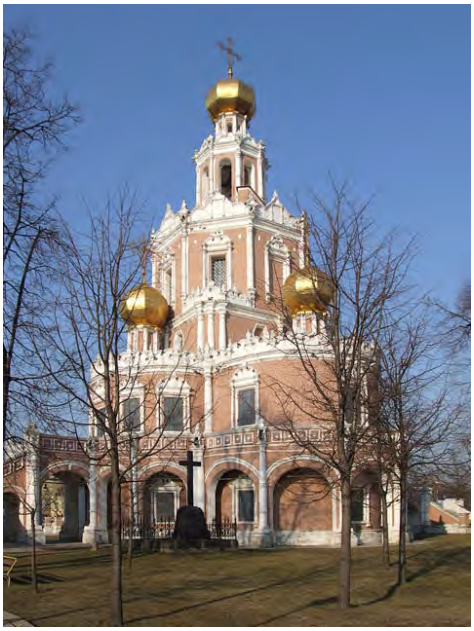

Pokrovo cerkvė Filių priemiestyje, Maskva.

Matyt, neatsitiktinai Naryškinų dvaruose Pamaskvėje ir Riazanės gubernijoje XVII a. pab.-XVIII a. pr. užgimė dabar architektūros istorikų taip aukštai vertinamas rusų sakralinės architektūros stilius – vadinamasis “Naryškinų barokas”. Ryškiausi šio stiliaus pavyzdžiai – Pokrovo cerkvė Filių priemiestyje Pamaskvėje (1690-1693), Trejybės

Pirmasis Žagarės savininkas – Dmitrijus Ivanovičius Naryškinas (1812-1866).

cerkvė Troicos- Lykove (1698-1704). "Naryškinų baroke" Vakarų Europos baroko, manierizmo bruožai su gotikos bei renesanso elementais vieningai susilieja su senosios Rusios medinių ir mūrinių cerkvių statybos tradicijomis, architektūroje atspindėdamos ne tik šios šeimos, bet ir tuometinės Rusijos kultūrines bei politines realijas.

Nesigilindama į pačius seniausius laikus ir nesiplėsdama į visas plačias genealogines Naryškinų linijas, internete ieškojau duomenų būtent apie

Aleksandras Naryškinas (1851-1894).

Georgijus Naryškinas (1848-1924).

Žagarės Naryškinus. Žinodama tik Žagarės dvaro įsigijimo datą ,paiešką pradėjau nuo pirmojo Žagarės Naryškino – Dmitrijaus.

Naryškinų genealogijos faktai ir sąsajos

Pirmojo Žagarės Naryškino Dmitrijaus motina Varvara Ladomirskaja (1785-1840) buvo nesantuokinė Jekaterinos Stroganovos ir carienės Jekaterinos II favorito Ivano Rimskio-Korsakovo duktė. Giminiavosi ir bičiuliavosi su rusų poeto Aleksandro Puškino šeima.

Santuokoje su Smolensko gubernijos dvarininku Ivanu Naryškinu gimė du vaikai: motinos grožį paveldėjusi duktė Zinaida ir sūnus būsimasis Žagarės dvaro savininkas Dmitrijus. Antroje Ivano Naryškino santuokoje apie 1847 m. gimė duktė Marija (vėliau – Urusova).

Yra išlikęs prancūzų dailininkės L.E.Vigee Le Brun 1800 m. tapytas Varvaros Ladomirskajos-Naryškinos portretas. Originalas – JAV, Kolumbijos miesto meno muziejuje.

Vyresnioji duktė Zinaida garsėjo ne tik grožiu, bet ir išsilavinimu, puikiu meniniu skoniu. 1825 m. ji ištekėjo už turtingiausio Rusijos dvarininko, penkiolika metų už ją vyresnio kunigaikščio Boriso Jusupovo. Buvo carienės dvaro freilina, aukštuomenės salonų „liūtė", poetų mūza. Ja žavėjosi net Rusijos imperatorius Nikalojus I, Prancūzijos imeratorius Napoleonas III. Vyrui mirus, tapo viena turtingiausių moterų Rusijoje. Jai priklausė ir garsieji Jusupovų rūmai Sankt Peterburge, Moikos krantinėje.

Apie 1857 m. dėl neaiškių priežasčių jai ir broliui patekus į imperatoriaus Nikolajaus I nemalonę, nuo-

Varvaros Ladomirskajos-Naryškinos portretas.

lat apsigyveno Paryžiuje, kur jai priklausė rūmai šalia Bulonės miško. Mėgdavo buvoti ir buvo populiari Napoleono III laikų Paryžiaus aukštuomenės salonuose. Antrąkart ištekėjo už beveik dvidešimčia metų už ją jaunesnio kuklaus nekilmingo prancūzo. Jam nupirko pilį Bretanėje ir markizo de la Serre Cheuveau titulą, kuriais ir pati naudojosi. Mirė 1893 m. Palaidota Sankt Peterburge.

Tolimas Žagarės Naryškinų giminaitis (trečios eilės sūnėnas) buvo Zinaidos Jusupovos proanūkis, vienintelis nesuskaičiuojamų Jusupovų turtų paveldėtojas Feliksas Jusupovas-Elstonas, į istoriją įėjęs kaip pasikėsinimo į Grigorijų Rasputiną dalyvis

K. Robertson. Zinaidos Jusupovos, iki santuokos Naryškina portretas. Aliejus, 1840 m. Originalas – JAV, Kolumbijos miesto meno muziejuje.

ir garsiųjų memuarų autorius.

Dmitrijus Naryškinas gimė 1812 m. Maskvoje. Gavo namų išsilavinimą, 1831 m. baigė Pažų korpusą ir buvo paskirtas į Kavalergvardijos pulką. 1834 m. pakeltas poručiku (jaunesniuoju leitenantu), tapo Maskvos karinio gubernatoriaus grafo S. Apraksino adjutantu, 1840 m.- rotmistru. 1844 m. išėjo į atsargą. 1846 m. rugsėjo 6 d. vedė carienės našlės Aleksandros Fiodorovnos freiliną – Kursko gubernatoriaus dukterį Mariją Bartenevą. Marija ir jos seserys iki santuokos

Žagarės Naryškinų giminaičiai Feliksas Jusupovas ir Irina Romanova.

buvo dažnos Sankt Peterburgo aristokratijos literatūrinių salonų viešnios, bendravo su poetais M. Lermontovu, F. Viazemskiu. Marijos Bartenevos albumas su šių poetų jai skirtomis eilėmis ir žymių to meto dailininkų piešiniais dabar saugomas Rusijos mokslų akademijos Puškino muziejuje.

Jiems gimė šeši vaikai – du sūnūs ir keturios dukterys.

1848 m. Dmitrijus vėl grįžo į karinę tarnybą, tačiau 1849 m., pablogėjus sveikatai, išėjo į atsargą būdamas kavalergvardijos pulkininku. Naryškinų namai Sankt Peterburge turėjo gerą vardą. Nors ir nepriklausydami pačiai įtakingiausiai diduomenei, jie buvo artimi caro rūmams, savo salone priiminėjo tik švarios reputacijos asmenis, užsienio diplomatus. Jų vaikai vėliau vedė ar ištekėjo už italų, Kuršo, Anglijos aristokratų. Šeimai patekus į caro nemalonę, turėjo daugiau laiko leisti provincijoje turėtuose dvaruose. 1858 m. gegužės

18 d. Maskvos Našlaičių teisme, kuris tuo metu administravo skolose paskendusių Platono Zubovo palikuonių nuosavybę, D. Naryškinas už 1 mln. caro rublių išsimokėtinai iš P. Zubovo paveldėtojo sūnėno Aleksandro Zubovo nusipirko Žagarės ir Gruzdžių dvarus Lietuvoje.

Iki šiol tiksliai nenustatyta, kokie tvarkybos ir ūkio vystymo darbai vyko Žagarės dvare per aštuonerius D. Naryškino valdymo metus. Bet manoma, kad būtent jo šeimininkavimo metais buvo perstatyti, išplėsti ar pradėti rekonstruoti pagrindiniai dar P. Zubovo laikais statyti Žagarės dvaro rūmai, kurių architektūra išties turi nemažai gimininguų bruožų su Naryškinų ir jų giminaičių dvarų rūmais Pamaskvėje ir Riazanės gubernijoje. Lietuvoje jam teko aktyviai dalyvauti svarbiuose įvykiuose. D. Naryškino šeimininkavimo metais dvare buvo vykdoma baudžiavos panaikinimo reforma, kurios įgyvendinimas turėjo tapti jam rimtu išbandymu. Šalia praūžė ir 1863 m. sukilimas.

1866 m. Sankt Peterburge mirus Dmitrijui Naryškinui, Žagarę paveldėjo žmona, o 1870 m. ir jai mirus, - sūnūs Aleksandras (1851-1894) ir Georgijus (1848-1924). Tačiau Žagarėje jie buvodavo retokai. Aleksandras tarnavo elitiniuose kavalerijos pulkuose Sankt Peterburge, Georgijus su šeima dažniau gyvendavo Londone nei Rusijoje. Žagarės ir Gruzdžių dvarus tuomet valdė speciali Sankt Peterburge įkurta Georgijaus ir Aleksandro Naryškinų dvarų valdyba, paskyrusi Žagarės dvaro administratorių – vokietį G. Foksą, kuri kontroliavo jo veiklą bei prižiūrėjo savalaikes lėšų įplaukas į jaunųjų ponaičių sąskaitas.

1894 m. jaunėlis Aleksandras Naryškinas netikėtai mirė Sankt Peterburge, palikęs du nesantuokinius vaikus – Verą ir Vadimą. Juos užaugino vyresniosios Aleksandro sesers kunigaikštienės Marijos Golicinos (1849-1925) šeima. Golicinų rūpesčiu 1899m. specialiu caro įsaku jie gavo Naryškinų pavardę, tėvavardį, teisę naudotis modifikuotu herbu ir bajorystės privilegijomis. Po 1917 m. perversmo visi pasitraukė į Vakarus. Aleksandro Naryškino sūnus – buvusio Preobraženskо pulko leibgvardijos kapitonas Vadimas (1891-1952) aktyviai dalyvavo "baltųjų" rusų karininkų organizacijos veikloje Londone. Su dviem žmonomis jis susilaukė šešių vaikų.Trys iš jų gyvi. Jauniausia Vadimo Naryškino dukra Vera Naryškina-Ben Hart (g. 1947) šiuo metu aktyvi vienoje populiariausių genealoginių svetainių www.geni.com, kur yra pateikusi daug duomenų apie savo šeimą.

Žagarės dvaras tikrojo šeimininko ranką pajuto, kai po brolio Aleksandro mirties 1894 m. jį pilnai perėmė vyresnysis brolis Georgijus.

Jo šeimininkavimo metais padarytos reikšmingos investicijos į Žagarės dvaro ūkį – išplėstas ir pagal dendrologo G.F.Kuphaldto projektą sutvarkytas parkas. 1899 m. atidarytas žirgynas,kuriame auginami stainiai žirgai elitiniams leibgvardijos pulkams Sankt Peterburge, žirgų lenktynėms Vakarų Europoje, tuo metu tai buvo itin pelningas verslas. Aptvaruose pradėti auginti iš Anglijos atvežti taurieji elniai, kurie vėliau, išleisti į laisvę, paplito Joniškio-Šiaulių miškuose.

Įspūdingos angliškos neogotikos stiliaus arklidės su manežu buvo aprūpintos moderniausia angliška įranga. Buvo pastatytas angliškų kotedžų stiliaus pastatų kompleksas dvaro tarnautojams ir darbuotojams, pieninė, mokykla dvaro tarnautojų vaikams. Čia buvo vystomi amatai, rengiamos medžioklės, viešėdavo savininkų giminaičiai iš Sankt Peterburgo ir Londono.

Georgijus Naryškinas buvo vedęs anglę Elizabeth Knight (1850-1931), kuri perėjo į stačiatikių tikybą. Visi trys jų vaikai gimė Londone. Tačiau po 1894 m. Žagarėje šeima viešėdavo vis dažniau, nes savininkas pats aktyviai vadovavo dvaro tvarkybos darbams. Buvo labai įtakojamas anglų ūkininkavimo tradicijų, tačiau stengėsi tapti saviškiu ir įsijungti į Kauno gubernijos žemvaldžių veiklą.Taip tapo tarpusavio kredito draugijos (kreditavusios ne tik stambius dvarininkus, bet ir lietuvius ūkininkus) Šiaulių Žemės ūkio komiteto nariu. Savo dvaruose diegiamą pažangų ūkininkavimą stengėsi perteikti vietos ūkininkams.Tam pasitarnavo ir šalyje pradėtos rengti žemės ūkio ir smulkiųjų amatų parodos, kuriose dažnai buvo eksponuojami amatų dirbiniai, žirgai iš Žagarės dvaro. Vieną iš tokių parodų 1911 m. Georgijus Naryškinas organizavo pačioje Žagarėje.

Prasidėjus I pasauliniam karui, Georgijus Naryškinas pasitraukė, o Žagarės dvarą perdavė valdyti administratoriui.

1922 m. Lietuvoje pradėjus žemės reformą, jų dvarai Žagarėje ir Gruzdžiuose buvo nusavinti. Georgijus Naryškinas tuo metu su šeima gyveno savo namuose Londone, Šiaurės Kensingtono rajone. Formaliai buvo ir Lietuvos pilietis. Netekęs visų turtų Lietuvoje ir Rusijoje, diplomatiniais kanalais kreipėsi į Lietuvos valstybės įstaigas, bandydamas sulaukti bent kokios kompensacijos už atimtas Žagarės valdas Lietuvoje. Tačiau bergždžiai. Kad Naryškinai negautų nieko, ypač stengėsi Žagarės visuomeninės organizacijos, surinkusios krūvas žagariškių parašų po peticijomis. Naryškinus jie kaltino rusifikavimu ir išnaudojimu. Laimei, prieš mirtį G.Naryškinas spėjo parašyti labai nuoširdų ir argumentuotą laišką Lietuvos Respublikos Žemės ūkio reformos departamentui, kuriame plačiai išdėstė savo indėlį į krašto ūkio ir arklininkystės vystymą, į labdaringą veiklą, švietimo, amatų rėmimą, žemės ūkio parodų organizavimą ir pan. Vėliau šis jo laiškas pasitarnavo jo žmonai ir dukrai tvarkant kompensacijos už dvarų

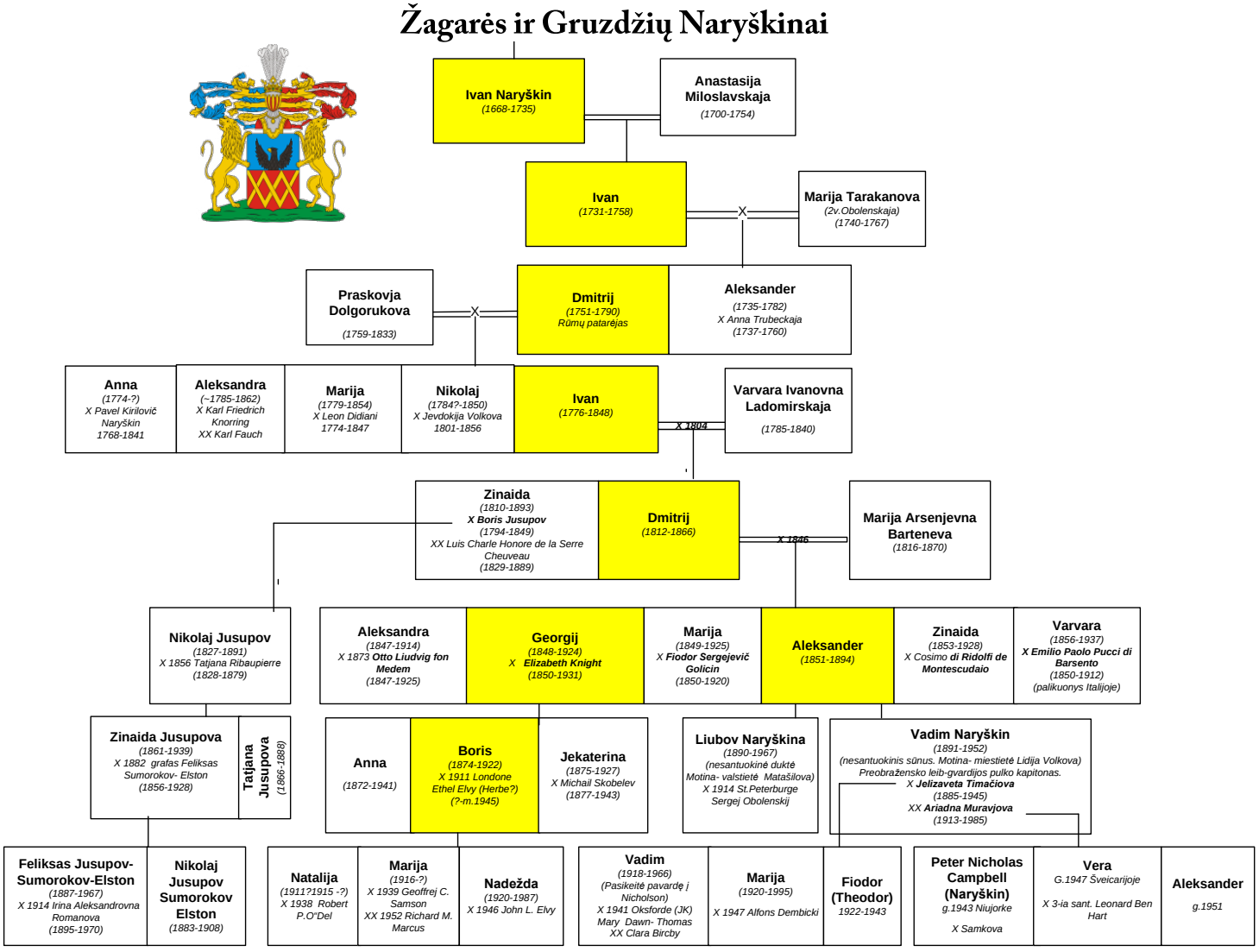

nusavinimą reikalus.

Prieš pat mirtį 1924 m. Žagarės ir Gruzdžių dvarus Georgijus Naryškinas testamentu užrašė žmonai ir dukrai Anai (sūnus Borisas mirė 1922 m. Londone, palikęs tris mažametes dukreles, kurių palikuonys dabar Anglijoje). Paveldėtojoms teko praeiti ilgus biurokratinius kelius, kol galų gale, įsikišus Lietuvos Respublikos prezidentūrai, 1936 m. Anai Naryškinai buvo grąžintas, kaip nenusavinta žemės norma, nedidelis Žagariškių palivarkas ir 300 tūkst. litų kompensacija.

Baigdama šį pasakojimą, pateiksiu Naryškinų giminės tyrinėtojo D. Sizonenkos citatą, kuri charakterizuoja pagrindinį šios rusų bajorų šeimos bruožą: "Savo stiprybę jie sėmė iš giminystės su naujosios Rusijos įkūrėju. (…) Nors per du šimtus metų ši šeima nedavė šaliai nė vieno karo vado ar žymesnio diplomato, savo giminės vardo jie niekada nesuteršė savanaudiškumu, žiaurumu, arogancija ar niekinančiu požiūriu į tuos, kas stovėjo ant žemesnio socialinio laiptelio."

Per 60-ties metų laikotarpį Lietuvoje Naryškinai gilesnio pėdsako tradicine prasme gal ir nepaliko. Tačiau jų indėlis į krašto ūkio, ekonomikos kėlimą neturėtų kelti abejonių. Naryškinų laikotarpis sietinas ir su pačio Žagarės miestelio suklestėjimu, prie šito žymia dalimi prisidėjo ir jų sukurtas ir kelių šeimos kartų puoselėtas Žagarės dvaras.

Šaltiniai:
1. www.miestai.net
2. http://www.liveinternet.ru
3. http://ru.wikipedia.org/wiki
4. http://www.russianfamily.ru/n/naryshk.html
5. http://ru.rodovid.org/wk
6. Vincentas Lukoševičius. Kooperacijos judėjimas Lietuvoje iki Pirmojo pasaulinio karo, V., 2005.
7. Lietuvos valstybės centrinis archyvas, F.1248 (LR Žemės reformos departamentas). Ap.1,B.524; Ap.2,B.2001; Ap.20,B.1688, 2127- G.Naryškino dvarų nusavinimo medžiaga (1922-1939 m.).

LAIKO GIJŲ JUOSTA

Istorijos verpetuose kiekvienos giminės išlikimas turi savo prasmę, vertę, ištakas ir šiandieną. Kiekvienas iš mūsų atsinešame dalį savo protėvių praeities, lemties, vilčių, o kartu ir sunkių išbandymų, kurie neaplenkė tikriausiai nė vienos lietuvių šeimos amžių platybėse.

Trapūs Laiko ženklai... Istorijos vėtrų blaškomi likimai... Kiekvieno mūsų asmenyje susipina protėvių likimų gijos.

Kristinos Savickytės-Giedraitienės (h. *Dryja*, LBKS, Šv. Adalberto – LDK – Riterių Ordino, LGHD narės) **2016 m. sudaryta knyga-albumas „Iš praeities versmės“ (Vilnius: UAB „Dizaino meistrai“)** pasakoja apie kelių giminių, amžių tėkmėje susivijusių šakomis ir šakelėmis, šeimų likimus. Gausi dokumentinė medžiaga, laiškai, atvirukai, jau visą šimtmetį menančios fotografijos, pasakojimai ir prisiminimai sugrąžina mus praeitin.

Knygoje prisimenama Geležiūnų giminės istorija. Aprašomi ne tik šeimų narių likimai, bet ir gimtojo krašto – Užnemunės, Kudirkos Naumiesčio apylinkių raida, prisimenami tautos šviesuoliai.

Kelionė protėvių kadaise braidytomis pievomis, keliais ir keleliais gaivino sielą, taurino širdį, kėlė nuostabą, ilgesį, pasididžiavimą. Su daugeliu protėvių nesusitikta Laiko juostoje, tačiau archyvų įrašai tebesaugo anuomet krikšto, sutuoktuvių iškilmėse aidėjusius vardus. Deja, nemaža dalis svarbių dokumentų dingę istorijos vėtrų sūkuriuose. Pasak istorijos žinovų, Užnemunės kraštas dėl neišlikusių bažnytinių įrašų knygų nėra palankus išsamiems tyrimams, tad kartais, tiriant galimas giminystės linijas, šakelės taip ir likdavo nesusivijusios.

Per ketverius metus, kurie skirti kruopščiam darbui, varstytos Lietuvos archyvų (LVIA, LCVA, LYA) durys, lankytasi LMA Vrublevskių ir kitose bibliotekose, sklaidyti išlikusių dokumentų įrašai (surinkta medžiaga apie Geležiūnų, Delininkaičių giminių protėvius iš Naumiesčio (Vladislavovo) RKB nuo 1812 iki 1906 metų – tiek, kiek yra išlikę metrikų įrašų knygų, domėtasi zanavykų krašto kaimų, valstybinių dvarų raida nuo XVI a.), nuvažiuota šimtai kilometrų, lankant mielus gimines – su vienais jų tik dabar susipažįstant, su kitais vėl įkuriant teberusenančią kibirkštėlę. Drauge sklaidant blunkančias fotografijas, klausytasi pasakojimų, rinkti rašytiniai prisiminimai. Net anapus Atlanto, tolimojoje Kanadoje klausytasi tikrų tikriausios zanavykų šnektos. Pasakojimuose, rašytiniuose prisiminimuose, nuotraukose – praeitin nutolusio laiko

Renginio akimirka. Nuotraukoje (iš kairės): Šv. Adalberto – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės – Riterių Ordino maršalas R. A. Kliučinskas, VšĮ „LDK atminties rūmai“ direktorius D. Vervečka, LDK Kauno rotmistras R. Charževskis, LDK istorinės atminties organizacijų vyriausiasis kapelionas, kanauninkas S. Krumpliauskas.

dvasia, buities paveikslai, džiugesio akimirkos ir tvirtumas negandų akivaizdoje. Skubėta visa tai įamžinti, užrašyti, perduoti ainiams.

O 2016-ųjų rugsėjyje sukviesti kelių kartų Geležiūnų giminės palikuonys į Kauną.

Iškilmingo renginio metu šv. Jurgio Kankinio bažnyčioje suspindo šv. Juozapo garbei skirtas vitražas (Giedraičių šeimos dovana). Šv. Mišias už giminės protėvius aukojo LDK istorinės atminties organizacijų vyriausiasis kapelionas, kanauninkas Stanislovas Krumpliauskas. Į renginį atvyko Šv. Adalberto – LDK – Riterių Ordino maršalas Ričardas Algimantas Kliučinskas, VšĮ „LDK atminties rūmai“ direktorius Danielius Verveč-ka, Lietuvos bajorų karališkosios sąjungos vadas Juozas Kameneckas su šeimomis. Iškilmingame renginyje dalyvavę Šv. Adalberto – LDK – Riterių Ordino kapitulos nariai inauguravo Ordino riteriais Kauno šv. Jurgio konvento gvardijoną – kunigą Paulių Saulių Bytautą OFM, bajorus Petrą Piekų ir Antaną Sirtautą.

Vakaronės metu vienoje Kauno senamiesčio menių bendrauta, sklaidyti naujos knygos puslapiai. Prie Geležiūnų giminės ir susijusių šeimų *medžio* (XVIII-XXI a.), kuriame įrašyti daugiau kaip 430 asmenų, o popieriaus lakštas nusitęsė beveik 4 metrus, ypač smalsavo jauniausieji – skubėjo savo vardus rasti.

PERVERSKIME KELETĄ KNYGOS PUSLAPIŲ.

Garbinga Geležiūnų giminė nuo seno gyveno Sūduvos krašte, Užnemunėje, dabartiniame Kudirkos Naumiestyje ir aplinkiniuose kaimuose. Manoma, kad jų gyventa tose vietovėse jau XVIII a. pab.–XIX a. pr. Matyt, pati įsikūrimo pradžia, remiantis istoriniais šaltiniais, sietina su Lesnistva (Didžiadvariu). Kudirkos Naumiesčio Romos katalikų bažnyčios gimimo aktų įrašų knygoje įrašyta (įrašas lenkų kalba), kad 1838 m. lapkričio 28 d. pakrikštytas Motiejaus (Mateusza) ir Barboros (Barbary), iki santuokos Račkauskaitės (Raczkowskich), Geležiūnų (Gelezun) sūnus, vardu Vincentas (Wincenty), gimęs 1838 m. lapkričio 27 d. vietovėje Lesnistwo (Girininkijoje). Ta diena taip aprašyta:

„Vyksta tai Vladislavovo mieste, lapkričio mėn. 28 dieną, 1838 metais, pirmą valandą, tuoj po pusiaudienio. Atvyko Motiejus Geležiūnas (Mateusz Gelezun), gyvenantis Lesnistvos palivarke, 43 metų amžiaus, lydimas Jono Kučkausko (Jan Kuczkowski), Būblelių kaimo gyventojo,

Geležiūnų giminės medis, eksponuotas knygos pristatymo metu.

Monografijos „Iš praeities versmės“ viršelis.

45 metų amžiaus, taip pat Jono Viltrakio (Jan Wiltrakis), iš Lesnistvos kaimo, 27 metų. Su savimi turi kūdikį, kurio teisėtoje santuokoje su savo žmona, Barbora Račkauskaite (Barbara z Raczkowskich), 35 metų amžiaus, susilaukė vakar dieną, Lesnistvos palivarke. Kūdikis šis pakrikštytas šventu vandeniu, jam duotas Vincento vardas. Krikštatėviais buvo jau minėtas Jonas Kučkauskas ir Ieva Viltrakienė (Ewa Wiltrakiowa).“)...“ (LVIA F.1236, Ap. 4, B. 133, p. 67, eil. Nr. 267).

1860 m. birželio 19 d. bažnyčios aktai fiksuoja, kad Vincentas Geležiūnas (Motiejaus sūnus) susituokė su Petronėle Delininkaityte (Juozo dukra). Kitame dokumente minima, kad 1862 m. balandžio 27 d. pakrikštytas jų sūnus Vincentas, gimęs tą pačią dieną Raugalų kaime.

Vincentas Geležiūnas (Vincento sūnus) staliaus amato, kuriuo vėliau vertėsi visą gyvenimą, pramoko iš savo tėvo. Būdamas itin darbštus, sumanus, puikiai išmanęs medienos apdirbimą, tapo tikru auksinių rankų meistru. Būtent šis asmuo vėliau kėlėsi gyventi į Meištus (Naumiesčio priemiestį), kūrėsi ir pačiame Naumiestyje, Šešupės gatvėje, išlydėjo savo sūnus į savanorius 1919-aisiais, sulaukė miestui suteikiamo Kudirkos Naumiesčio vardo dienos 1934-ųjų birželį, iki paskutinės akimirkos neapleido savųjų namų 1944-aisiais.

Taigi Kudirkos Naumiestyje, Šešupės gatvėje jau XIX a. pabaigoje buvo įsikūrusi Vincento (1862.04.27–1944) ir Agnietės (Agnieškos Kovaliūnaitės 1864–1920) Geležiūnų šeima. Šeimoje augo aštuonetas atžalų. Gyventa jų dailiame mediniame name su gonkelėmis. Namas paties šeimininko rankomis vis būdavo atnaujinamas, dailinamas. Jaukumo teikė didelis vaismedžių sodas, puoselėjami gėlynai. V. Geležiūnas, kaip prisiminimuose apie jį kalbėdavę jo vaikai, anūkai, buvęs itin reiklus, tvirto charakterio, savo nuomonę, įsitikinimus, ypač lietuvybę tvirtai gynęs žmogus. Kudirkos Naumiestyje ir apylinkėse garsėjęs kaip talentingas, darbštus, nagingas amatininkas, stalius. Darbštumas, pareigingumas, bičiulystė, meilė gamtai, ypatinga pagarba šeimos nariams ir aplinkiniams, artimųjų paguoda ir pagalba vargo valandą – tai buvo gelminės, itin svarbios Vincento ir Agnietės Geležiūnų šeimos savybės, tarsi giminės *moto*, pamatas, ant kurio savo

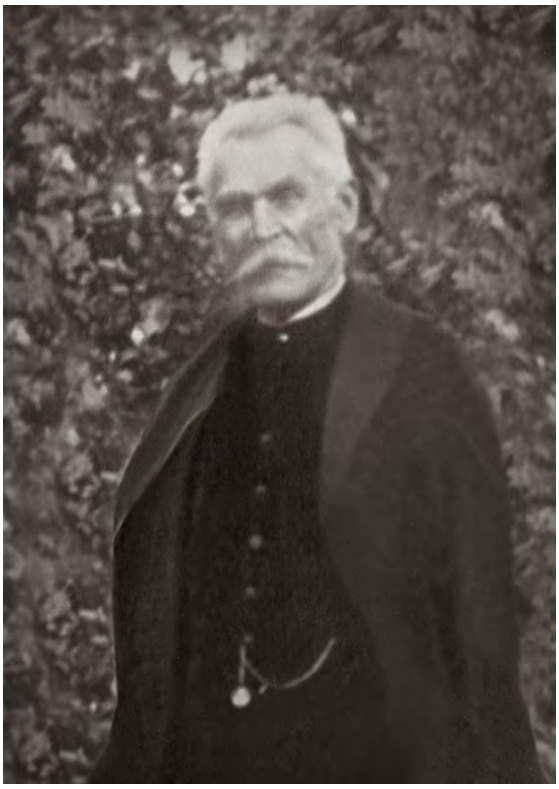

Vincentas Geležiūnas savo namų sode, apie 1934 m. Naumiestis (Liaudanskų šeimos archyvo nuotrauka).

Agnietė (Agnieška) Kovaliūnaitė-Geležiūnienė 1919 m. Naumiestis (Giedraičių šeimos archyvo nuotrauka).

likimus statydino ainiai.

Geležiūnų šeimoje ypač svarbus dėmesys buvo skiriamas vaikų mokslui, švietimui, lavinimui. Paūgėję vaikai lankė Naumiesčio pradinę mokyklą, vėliau – „Žiburio“ draugijos Naumiesčio skyriaus įsteigtą progimnaziją, kurioje mokiniai ugdyti lietuvybės, katalikybės dvasia, puoselėtas bendruomeniškumo, vienybės, solidarumo jausmas. Iš gimtųjų namų Naumiestyje Geležiūnų vaikai išėjo kurti savų likimų, širdyse nešini tarpusavio bendrystės, gerumo artimui, orumo, doros jausena.

Vyriausiasis sūnus Juozas, ypač gabus, įsikūrė JAV dar XX a. pradžioje. Juozui Geležiūnui (Geel) per keletą metų sėkmingai susiklostė karjera užjūryje: dirbo valdininku imigracinėje tarnyboje Ellis saloje Niujorke, svarbiausioje tuo metu ateivių registracijos vietoje.

Mokslo, žinių troškimas, lietuvybės ugdymas Geležiūnų šeimoje buvo perduodamas iš kartos į kartą.

Yra išlikęs Antano Geležiūno, Vincento sūnaus, pasakojimas, kurį užrašė V. Laurinaitis 1971 m. birželio 25 d. (iš monografijos „Kudirkos Naumiestis“, Vilnius: Mintis, 1990, p. 88-89):

„Meištuose nuo seno buvo dviklasė mokykla. Ji buvo rusiška, nors po revoliucijos 2 pamokos per savaitę čia buvo skirtos lietuvių kalbai. Už mokslą reikėdavo mokėti, todėl neturtingieji joje mokytis negalėjo ir be mokyklos nerimo. Atsirado Vincas Paltanavičius, kuris sutiko vaikus mokyti. Mano tėvas (Vincentas Geležiūnas, aut. past.) *užleido kambarį, čia susirinkdavo 15 mokinių. Mokė tik lietuviškai. Mokslas vyko tik žiemą, kai vaikams nereikėdavo ganyti. Buvo vienas stalas. Kas prie jo netilpdavo, ant kelių knygas pasidėję skaitė.“*

Šis pri(si)minimas — puiki iliustracija teiginiui, kad šeima, asmuo savo tvirtomis moralės savybėmis palaiko, kuria, puoselėja šalia esančių bendraminčių dvasinį pradą, kartu brandina pilietiškumą, tautinį sąmoningumą. Šios savybės šimtmečiais buvo ir bus lietuvių tautos pagrindas, ant kurio pasišventę mūsų likimo broliai, aukodami savo likimus, kūrė LIETUVĄ.

Nuaidėjus kvietimui kilti į kovą dėl Lietuvos nepriklausomybės gynimo, 1919 m. į kariuomenės eiles

Juozas Geležiūnas savo darbo kabinete JAV. 1919 m. liepos 10d. (Nuotrauka iš Rasos ir Algimanto Vilimų šeimos archyvo, JAV).

su pasitikėjimu, ryžtu, tvirtai apsisprendęs *„atsiliepė daugiausia sodžiaus jaunimas... iš mūsų šiaudinių pastogių, iš mūsų plačiųjų laukų, kuriuose jie augo, ir iš mūsų lietuviškos šeimos, kurioje jie pasisėmė sveikos dvasios...“.* (P.Ruseckas, „Savanorių žygiai“, 1937).

Lietuvos kariuomenės kūrėjai savanoriai broliai Jonas (1895-1971) ir Antanas Vincas (1897-1974) Geležiūnai nedvejodami stojo į savanorių gretas, vieni pirmųjų skubėjo į savanorių telkimo punktą Naumiestyje. Antanas Vincas Geležiūnas tarnavo pasienio ruože Kybartuose. Jo brolis Jonas Geležiūnas – tarnybos metu paaukštintas į puskarininkius – I-oje oro eskadrilėje garsėjo kaip nagingas, patyręs technikos specialistas-mechanikas.

Daugelio autorių prisiminimuose apie tuometinės Lietuvos aviacijos kūrimosi pradžią didelis dėmesys skiriamas tuomet dirbusiam techniniam personalui, įvairių sričių specialistams, kurie remontuodavo, ruošdavo skrydžiams lėktuvus, o vėliau, jau karo kovoms nutolus, jų rankomis buvo sukurti pirmieji mūsų „Dobi“, „ANBO“.

Tų dienų įvykiai vaizdžiai pasakojami prisiminimų knygose:

„Nebuvusiam pirmojoj eskadrilėj ar kur nors greta pirmaisiais jos gyvenimo metais, jau šiandien sunku pajusti ar atspėti anų laikų eskadrilės dvasią. (...) Mechanikai nekantriai laukdavo grįžtančiųjų, jaudindavosi, jei kas vėluodavo. Lėktuvui grįžus iš fronto, prasidėdavo pataikiusių kulkų skylių skaičiavimas, kliudytų vietų apžiūrėjimas ir taisymas. Lakūnų pavyzdys įkvėpdavo mechanikus. Lėktuvus pastarieji ruošdavo ir remontuodavo užsidegę, panaudodami visas savo žinias ir patyrimą...“ (J. Mikėnas, 1988; straipsnis spausdintas leidinyje „Plieno sparnai“ Nr.1, 1992).

Lietuvos kariuomenės kūrėjai savanoriai broliai Jonas (kairėje) ir Antanas Vincas Geležiūnai.
(Nuotrauka saugoma Joanos Geležiūnaitės-Marcinėnas šeimos archyve, Kanada).

Knygos „Iš atminties versmės“ puslapiuose – ir išbandymų kupini Geležiūnų šeimos narių likimai, naujųjų laikų Lietuvos kūrimosi metai, prieškario Kauno vaizdai, pokario sumaištis.

Seserys Geležiūnaitės, baigusios mokslus, tapo savos srities specialistėmis. Beje, jos visad buvo labai artimos draugės, bičiulės, nuo pat jaunumės iki garbaus amžiaus viena kitai pagelbėjusios. Pranciška Geležiūnaitė-Drazdauskienė (1900-1982) pirmoji atvyko iš Naumiesčio į Kauną, mokėsi buhalterijos, vėliau pakvietė ir seserį Adelę, padėjo jai baigti ryšininkų kursus, įsidarbinti Kauno centriniame pašte. Adelė Geležiūnaitė-Savickienė (1904-1987) net keletą dešimtmečių darbavosi Kauno centrinio pašto rūmuose drauge su sutuoktiniu Adomu Savickiu.

Elena Geležiūnaitė-Urbonienė (1906-1992) tapo gabia, mokinių mylima mokytoja.

Jauniausioji sesuo Eugenija Geležiūnaitė-Liaudanskienė (1922-2013) taip pat pasirinko mokytojos kelią, daugelį metų skleidė lietuvių kalbos ir literatūros grožį jaunuomenei, buvo gabi, išradinga renginių vedėja, įdomių kelionių, stovyklų sumanytoja ir organizatorė.

Nuo pat jaunų dienų seserys Geležiūnaitės laisvesnę minutę dailiai kurdavo. Pranciška puikiai siuvo, Elena nėrė puošnias staltieses, Adelė kruopščiai siuvinėjo dideles lovatieses, takelius, mezgė. Ir dabar žvilgsnį šildo jų rankdarbiai.

Santarvė, artimo atjauta, geranoriškumas, laiku ištartas paguodos ar viltingas žodis ne tik siejo senąją Geležiūnų kartą, bet ir padėjo išlikti istorijos vėtrų sūkuriuose. Vienijo bičiulystė, gerumas.

Kaip prisimena Marija Romualda Urbonaitė-Jankauskienė, *„visų trijų seserų Geležiūnaičių gyvenimo planuose buvo darbai pagal specialybę. Nepriklausomai Lietuvai tuo laiku reikėjo mokytojų, todėl, seserų pakviesta, ji atvažiavo į Kauną ir nuo 1926 m. rugsėjo pradėjo mokytis*

Adelės Geležiūnaitės-Savickienės „kryželiu“ siuvinėta lovatiesė. 133x78 cm (Saugoma Giedraičių šeimoje).

Kauno "Saulės" mokytojų seminarijoje. Jei nebūtų buvę seserų pagalbos, nelabai būtų galėjusi mokytis.

Iš mamos ir tetos Pranės (Pranciškos Geležiūnaitės) kalbų supratau, kad jos Kaune gyveno nuomojamuose kambariuose kartu su kitomis merginomis iš Naumiesčio. Dažnai minėdavo seseris Oškinaites, rašytojus P.Orintaitę, A.Gricių. Žmonės nedrįso rusų laikais kalbėti apie prieškarinę nepriklausomą Lietuvą, tai ir mūsų šeimoje šito laiko nelabai prisimindavo. Dabar, panagrinėjus Lietuvos prieškario istoriją, tampa aišku, kad mokymosi "Saulės" mokytojų seminarijoje Kaune metu Geležiūnaitės nuolat buvo žmonių, kūrusių nepriklausomos Lietuvos teatrą, žurnalistų, kitų inteligentų, vėliau tapusių žymiais mokslo ir valstybės veikėjais, draugijoje."

KEIČIASI KARTOS.

Bėgant laikui geriausios giminės savybės atsispindi, moralinės nuostatos puoselėjamos Geležiūnų giminės ainių likimuose.

Giminėje garbinga vieta tenka gydytojo profesijai, ją rinkosi net kelių kartų atstovai. Išugdytas gausus būrys talentingų inžinierių, mokytojų, kūrybos darbuotojų.

Nors likimas Geležiūnų giminei ir skyrė nelengvų išbandymų nepriklausomybės kovose, pokario audrose, tačiau šeimose liko išsaugotas dvasios tvirtumas, bičiuliškumas, darbštumas. Darnoje užaugę vaikai perdavė tėvų gyvenimo išmintį, dvasinę energiją ir tautinę savimonę saviesiems sūnums ir dukroms.

Adelė Geležiūnaitė (kairėje) su broliu Jonu, jo žmona Monika Sadauskaite. Kaunas, apie 1922 m. (Nuotrauka saugoma Giedraičių šeimos archyve).

Seserys (nuo viršaus) Adelė, Pranciška, Elena Geležiūnaitės Kaune 1925 m. rugpjūčio 12 d.

Knygos puslapiuose sutinkame ir Savickių giminės šeimas. Giminės tėvonija – istorinė vietovė, didžiųjų Lietuvos upių – Nemuno ir Nevėžio santakoje įsikūręs Šilelio kaimas prie Raudondvario (Kauno r.). Metrikų liudijimai Raudondvario RKB byloja apie XVIII a. čia gyvenusių Savickių giminės protėvius. Autorės prosenelis Jonas Savickis (1874-1925) buvo pirmasis Raudondvario viršaitis. Jo sūnus Adomas Savickis (1903-1968) keletą dešimtmečių vadovavo keliems skyriams Kauno centriniame pašte, buvo tarp Lietuvos pašto kūrėjų, Lietuvai atgavus Vilniaus kraštą 1939 m. Pokario metais Adomo Savickio brolis Jonas Savickis (1912-1959) aktyviai dalyvavo rezistencinėse kovose, buvo partizanų ryšininkas.

Apie autorės mamos Aleksandros Žukaitės-Savickienės, kilusios iš kilmingųjų Derbutų (h. *Dryja*) protėvius sužinome sklaidydami senuosius raštus.

Vilniaus gubernijos bajorų deputatų susirinkimas bajoro titulą Derbutų giminei pripažino 1799-01-8/19. Teigiama, kad kilmingųjų Derbutų šeimos atstovai nuolat naudojosi visomis valdovų bajorijai suteiktomis teisėmis ir privilegijomis, protėviai iš kartos į kartą valdė dvarus,

Iš kairės: Jonas, Adelė, Elena, Pranciška, Antanas Geležiūnai Kudirkos Naumiestyje 1958 m.

o jų kiltį rodo patvirtinti teismų dokumentai ir dvasinėse konsistorijose tvirtinti metrikų įrašai.

Pagal išlikusius rašytinius šaltinius Derbutų giminės atstovai jau apie 1550 m. buvo įsikūrę Vilkijos pavieto Pernaravos, Gižemių, Taučiūnų dvaruose. Seniausias aprašytas dokumentas – 1650 m. kovo 11 d. sudarytas, o tų pačių metų gruodžio 30 d. į Raseinių miesto teismo knygas įrašytas dovanojimo aktas, kuriuo *„kilmingasis Laurynas Derbutas savo tėvonines žemės valdas su valstiečiais, taip pat tėvų valdytą Gižemių-Pernaravos dvarą Vilkijos paviete dovanoja savo sūnui kilmingajam Vaitiekui Derbutui (...)“*.

Įspūdingos apimties Žemaičių žemės teismo knygose iki šių dienų išlikęs 1691 m. gegužės 20 d. sudarytas *„karaliaus žiemionio Vaitiekaus Derbuto, kilmingojo Lauryno sūnaus“* testamentas:

„Tėvonines bei iš brolio Danieliaus pirktas, bei žmonos Elenos kraičiu atsineštas Žemaičių kunigaikštystėje Vilkijos paviete Gižemiuose-Pernaravoje buvusias Ramoniškių ir Mileišiškių (Mikališkių) žemės valdas užrašo savo sūnums iš antrosios santuokos su Elena (...) Steponui ir Saliamonui, o sūnums iš pirmosios santuokos Adomui ir Samueliui – kilnojamąjį turtą. Taip pat papildant, kad jei jo brolis Juozapas ateityje pareikštų pretenzijas į Jokūbavičių dvarą, tai turėtų savo sūnėnams sumokėti piniginę kompensaciją (...)“. (Tekstą iš lenkų k. vertė Sigita Gasparavičienė).

Kaip rodo vėlesnių metų dokumentai, Vaitiekaus Derbuto sūnus Adomas Derbutas 1718 m. pirko Eikščių dvarą, jo sūnus Mykolas buvo Jokūbiškių dvaro savininkas. Mykolo Derbuto sūnus Ignotas turėjo keturis sūnus. Sūnus Juozapas (tiesioginės giminystės linijos protėvis) santuokoje su kilmingąja Marijona Borisevičiūte susilaukė sūnaus Vincento. Vincento ir Eleonoros (Smilgevičiūtės) Derbutų šeimoje gimęs Boleslovas – šios knygos-albumo autorės prosenelis. Santuokoje su kilmingąja Michalina Sirutavičiūte gimė dukros Juzefa Derbutaitė (1902-1983), Elžbieta Derbutaitė-Žukienė (1903-1983), sūnūs Vincentas (1906-1993), Juozas (1909-1966), Boleslovas (1912-1946.12.25; žuvo mūšyje su NKVD kariuomene

Žemaičių žemės teismo knygos, saugomos LVIA (S. Gasparavičienės nuotrauka).

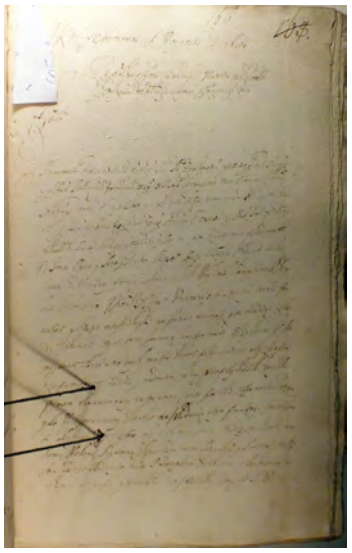

1691-05-20 sudarytas kilmingojo Vaitiekaus Derbuto testamentas. LVIA (Fotografavo S. Gasparavičienė).

Labūnavos dvaro bokšte, Josvainių valsčiuje).

Bėgantys amžiai išsklaidė ne tik senuosius archyvų lakštus.

Praeityje liko sunki močiutės Elžbietos Derbutaitės-Žukienės dalia. Buvo represuotas iš Nemunėlio Radviliškio kilęs sutuoktinis Aleksandras Žukas (1902-1972), - nuteistas 25 metams Sibiro tremties, be teisės grįžti į Lietuvą. Teko slapstytis su keturiais mažamečiais vaikais. Likimas siuntė išbandymus, tačiau dvasios tvirtumas, išmintis, tikėjimas tiesė kelius viltingai ateičiai.

Sutuoktinio Artūro Giedraičio giminės istorijos vertos aprašymo kitoje knygoje: susipintų pasakojimas apie kelias garsias ir garbias senąsias LDK gimines.

Vienos jų – didikų Jaščiukevičių (h. *Vanagas*), gyvenusių LDK teritorijoje, senajame Drohičino mieste (jotvingių sostinėje), taip pat Gardine XVIII a. pab.–XIX a. pr. turėjusių *„akmeninius namus prie Bernardinų*

Nuotrauka, kurioje visi penki bajorų Boleslovo Derbuto ir Michalinos Sirutavičiūtės-Derbutienės vaikai. Sėdi iš kairės: Elžbieta, Vincentas, Juzefa. Stovi iš kairės: Juozas, Boleslovas. Apie 1920 m. (Giedraičių šeimos archyvas).

Šeimos archyve išlikusi kilmingųjų Mato Giedraičio ir Rozalijos Jaščiukevičiūtės sūnų nuotrauka. Antras iš kairės – Feliksas Giedraitis (Artūro Giedraičio prosenelis), apie 1909 m.

vienuolyno“ šaka mus nuvestų iki 1560 m. (tikėtinos Jurgio (Georgijaus) Jaščiukevičiaus, seniausiojo žinomo protėvio galimos gimimo datos). Būtent jo vardas minimas Sankt Peterburgo Centriniame valstybės istorijos archyve saugomoje kilmingųjų Jaščiukevičių-Trebul (Ящукевичи-Требуль *rus.*, Jaszczukiewicz-Trebul *lenk.*) šeimos kilmės tvirtinimo byloje (*F. 1343, Ap. 34, Saug. vnt. 3263*). Minima 1631 m. dovanojimo sutartis, kuria vienas iš Jaščiukevičių giminės protėvių, *„kilmingasis Martinas, Georgijaus (Jurgis, Jerzy, Jurijus) sūnus, Jaščiukevičius -Trebul dalį tėvoninio Jaškų dvaro žemių su visais priklausiniais padovanojo dvarininkui Antonui Grochovskiui“*. Martino sūnus, kilmingasis (*nobilis lot. tekste, благородный rus. vertime*) Stanislovas, 1673 m. *„keitimo sutartimi iškeitė tėvoninį dvarą Kamenski Jaški į dvarą Ržondcy (Melnicko žemėse)“*. 1720 m. buvo suteikta *„Lenkijos Karaliaus ir Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Augusto II Stipriojo Sakso privilegija, kilmingajam Ivanui Jaščiukevičiui dovanojanti dvarą Novinki su valstiečiais“*.

Būtų įpintas pasakojimas ir apie Artūro Giedraičio tėčio – tolimojo plaukiojimo prekybinių laivų jūreivio Vytauto Giedraičio (1933–1981) kilminguosius protėvius, kurie bažnyčių metrikose minimi nuo XVIII a. pab. iki XX a. pr. *Liaudos trakto* žemėse, Pociūnėlių, Mitriūnų, Vadaktų, Krekenavos apylinkėse (Panevėžio apskrityje).

Iš šios giminės kilęs Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris Bronius Giedraitis, 1919 m. žuvęs Lietuvos nepriklausomybės kovose bolševikų fronte.

Keičiasi kartos. Jau savo šeimoje drauge su sutuoktiniu Artūru Giedraičiu (h. *Vanagas*), dukromis Emilija (g.1994), Kornelija Vytaute (g. 2008) diskutuojama istorinėmis temomis, grįžtama prisiminimų takais į praeitį, o faktai, kuriuos pavyko surinkti besidomint giminės istorija, tik patvirtina kažkada senelių pusbalsiu ištartus žodžius apie garbingą giminės paveldą.

Knygos-albumo „Iš praeities versmės“ autorė Kristina Savickytė-Giedraitienė.

PRASKLEIDUS UŽMARŠTIES ŠYDĄ

Rolandas ZVICEVIČIUS
Liubičo herbo bajoras

Dažnai girdime kalbant, kad mumyse rusena protėvių dvasia.Tačiau neabejoju, kad retas pasakytų savo proseneliо vardą, jau nekalbant apie tai, kad žinotų bent vieną kitą jo gyvenimo epizodą. Jaunystėje savo giminės praeitimi mažai domimės, nors tada pats geriausias laikas: daug gali papasakoti mūsų tėvai ir seneliai. Tačiau jiems iškeliavus Anapilin, žvelgiant į praeitį atsiranda praraja. Labai daug protėvių gyvenimo faktų jau niekam nebepavyks atkurti, nes ant jų nusėdo storas užmaršties dulkių sluoksnis.

Man taip pat kilo didžiulis noras ištaisyti šią klaidą – šiek tiek praskleisti užmaršties šydą. Surinkau giminės archyvinę medžiagą iš Lietuvos valstybės istorijos archyvo ir Rusijos valstybinio istorijos archyvo Sankt-Peterburge, pasinaudojau mūsų šeimos archyvu. Visą medžiagą susisteminau ir taip atsirado knyga „Mano Šeima. Zvicevičių giminės genealogija“. Manau, ji padės mūsų vaikams ir vaikaičiams geriau pažinti savo protėvius, sužinoti apie jų ir savo kilmę. Bajoriška mūsų gimines kilmė palengvino genealoginį tyrimą ir leido pasinerti daugiau nei 400 metų į praeitį. Dėkoju likimui, leidusiam pajusti tų laikų dvasią, sužinoti daugiau apie mūsų protėvių gyventas vietas, valdytus dvarus, paskaityti jų rašytus testamentus ir įvairius raštus.

Jau XVI a.–XVIII a. Zvicevičiai gyveno ir jų tėvoninės žemės buvo Veliuonos paviete. Tai vadinamieji Laudos bajorai, gyvenę Vytauto Didžiojo Kryžiuočių ordinui atiduotos Žemaitijos ir Trakų vaivadystės pasienyje, ir turėję saugoti Trakų vaivadystės sienas. Giminės atstovai gyveno sėsliai, dabartinių Raseinių, Kauno, Kėdainių, Ukmergės ir Jonavos rajonų teritorijose ir tik XIX a., prasidėjus didesniam žmonių judėjimui, dalis jų emigravo į JAV ir Lenkiją (minima Zwycewicz pavardė). Zvicevičių pavardė, kaip ir daugelis pavardžių Lietuvoje, formavosi XV a. II pusėje-XVI a. II pusėje. Tikroji pavardės kilmė nežinoma. Tikėtina, kad Zvicevičių (Zwycewicz) giminės šaknys siekia XV amžių. Dėl dokumentų stygiaus LVIA bei RVIA Sankt Peterburge, galutinai negalima nustatyti tikslaus giminės protėvio-pradininko. Kada herbas buvo suteiktas pirmajam Zvicevičių giminės atstovui, žinių taip pat nėra. Dokumentais pagrįsta giminės istorija pradėta fiksuoti XVI a. II pusėje-XVII a. I pusėje, kai gimė giminės protėvis Mikalojus Česna Zvicevičius. Pirmasis žinomas įrašas – 1621 m. spalio 9 d. Trakų Vaivadijos Lietuvos kariuomenės surašymas, tuose sąrašuose tarp bajorų, kurie išstatė kariuomenei žirgus-arklius, įrašyti Jurgis ir Stanislovas Zvicevičiai. Kitas įrašas – 1663 m. rugsėjo 2 d. kopija dovanojimo rašto, įregistruoto Kauno žemės teismo knygose, kuriuo Mikalojus Česna tėvoninį Maišiagalėlės (Maišiagalkos) Satkevičių dvarą lygiomis dalimis dovanojo savo sūnums Jurgiui, Samueliui Jonui ir Jokūbui (Išrašas iš 1845 m. liepos 15 d. bajorystės tvirtinimo rašto Nr. 466). Tame pačiame rašte minima, kad 1674 m. balandžio 24 d. Jurgis, Mikalojaus sūnus, iš Mikalojaus Svolkenio pirko Bogušių dvarą, esantį Maišiagalėlės lauke. 1693 m. kovo 8 d. sudarytame ir tais pačiais metais gegužės 24 d. Kauno žemės teisme įregistruotame dovanojimo akte minima, kad Samuelis Jonas, Mikalojaus sūnus, savo tėvoninį Ručiūnų (Rudžionių) dvarą, apgyvendintą valstiečiais, paliko savo sūnums Samueliui, Andriui ir Jonui, o sau pasiliko kitą savo dvarą – Maišiagalką. 1730 m. lapkričio 5 d. sudarytame ir 1731 m. sausio 8 d. Kauno žemės teisme įregistruotame turto įkeitimo dokumente minima, kad Samuelis, Samuelio Jono sūnus, laiduodamas už savo sūnus Antaną ir Mykolą , bei Andrius, Samuelio Jono sūnus, laiduodamas už savo sūnų Kazimierą, ir

Jonas, Samuelio Jono sūnus, laiduodamas už savo sūnų Andrių, dėl pinigų stygiaus paveldėtą savo tėvoninį dvarą, esantį Ručiūnuose (Rudžionyse) ir apgyvendintą valstiečiais, užstatė Lenkijos kariuomenės poručikui Juozui Gineikai (Ginejko) su sąlyga, kad dvaras jam priklausys tol, kol jie ar jų vaikai neišsimokės užstato. 1763 m. vasario 5 d. Kauno žemės teisme sudarytame ir 1763 m. gegužės 3 d. įregistruotame pardavimo akte minima, kad Ručiūnų (Rudžionių) dvarą su visais valstiečiais Dominikui Čaprockiui pardavė Antanas ir Mykolas, Samuelio sūnūs, Kazimieras, Andriaus sūnus ir Mykolas, Kazimiero sūnus, laiduodamas už savo mažametį sūnų Juozą Simoną, taip pat Andrius, Jono sūnus, laiduodamas už savo sūnus Dominiką, Stanislovą ir Joną.

Vadovaujantis išlikusiais duomenimis ir įvairiais įrašais Kauno žemės teismo knygose, Zvicevičiams bajorystė buvo patvirtinta 1819 m. vasario 7 d. Vilniaus gubernijos bajorų deputatų susirinkime, vėliau – 1844.09.21, 1862.02.18 ir 1873.10.30 Kauno gubernijos bajorų deputatų susirinkimų nutarimais, kuriuos 1862–1909 m. įsakais patvirtino Sankt Peterburgo Heraldijos Departamentas. Zvicevičiai įrašyti į I bajorų knygos dalį.

Kaip matome iš anksčiau paminėtų duomenų, Zvicevičiai, pradedant Mikalojumi Česna, jo sūnumis Jurgiu, Samueliu Jonu ir Jokūbu, taip pat Samuelio Jono sūnumis Samueliu, Andriumi ir Jonu, valdė Ručiūnus (Rudžionis), Maišiagalėlės (Maišiagalkos), Boguševičių (Bogušių) dvarus. Jų palikuonys skirtingu metu dar valdė Satkūnų, Strebeikių, Bagdoniškių, Normainių dvarus. Jono sūnus Andrius valdė Zukiškių ir Gedvydiškių dvarus. Net ir 1763 m. pardavus tėvoninį Ručiūnų (Rudžionių) dvarą, Stanislovas, gimęs 1756 m., Andriaus sūnus, dar valdė Stašiūnų dvarelį (tai liudija 1816.09.11 dvarininkų surašymo duomenys). Pagal tų metų įrašus Stanislovas turėjo sūnus Antaną Gasparą, g. 1791 m., Mykolą Gabrielių, g. 1795 m., Benediktą Pranciškų, g. 1810 m., bei dukras Kotryną, g. 1797 m., ir Oną, g. 1800 m. Stanislovas buvo vedęs bajoraitę Oną Satkevičiūtę (*Sliepovrono* herbas). Taip pat su jais dvarelyje gyveno Stanislovo brolio Jono, g. 1761 m. birželio 23 d., sūnus Anupras, g. 1794 m., ir Stanislovas Jokūbas, g. 1804 m. Antanas Gasparas, Stanislovo sūnus vedė bajoraitę Kotryną Paškauskaitę (*Zadoros* herbas) ir apie 1825 m. susilaukė sūnaus Petro, o 1834 m. – sūnaus Kazimiero Grigaliaus. Sūnus Petras 1851 m., vedęs bajoraitę Viktoriją Volodkaitę (*Vanago* herbas), susilaukė sūnaus Jono (1852.06.01–1915.03.01), kuris susituokė su Juzefa Jaučeraite. Šeima susilaukė vienuolikos vaikų: Aleksandro, g. 1879.01.01, Pranciškos, g. 1880.10.03, Pranciškaus (1882.03.10–1888.02.02), Silvestro, g. 1885.05.01, Bronislovo, g. 1887.03.12, Petro (1889.10.19–1889.11.04), Onos, g. 1891.07.30, Zofijos, g. 1894.04.04, Mykolo (1896.08.15–1900.08.30), Viktoro, g. 1898.10.12, Adolfo (gimimo data nežinoma). Neišgyveno trys sūnūs. Likusiųjų likimai taip pat susiklostė skirtingai.

Mūsų giminės protėviai, kaip ir daugelis to

Ona Paškevičiūtė–Zvicevičienė.

Aleksandras Zvicevičius.

Aleksandras ir Genovaitė (Leščinskaitė) Zvicevičiai.

Aleksandras Zvicevičius – šaulys.

meto kilmingųjų, rašė ir kalbėjo lenkiškai. Turbūt tai buvo, ko gero, vienintelis būdas pabrėžti savo kilmingumą, nes daugelis XIX a. bajorų buvo smulkūs ir nusigyvenę (po daugelio karų, sukilimų ir carinės valdžios represijų). 1918 m. vasario 16d. Lietuvoje atkūrus nepriklausomybę, daugeliui žmonių teko apsispręsti dėl savo tautybės. Ne išimtis buvo ir Zvicevičių giminė. Vieni užsirašė esantys lenkais (tai rodo lenkų, gyvenusių Lietuvoje 1919–1939 m., sąrašuose esanti Adomo Zvicevičiaus (Adam Zwycewicz), gyvenusio Deltuvoje, pavardė). Adomas Zvicevičius – bene vienintelis žmogus (ar šeima), kuris nurodė esantis lenkas.

Mano prosenelis Aleksandras Zvicevičius (1879.01.01–1943.12.11), Jono sūnus, atkūrus Lietuvos Respubliką, nurodė esantis lietuvis. Nepriklausomoje Lietuvoje mūsų šeimoje buvo vartojamos dvi kalbos – lenkų ir lietuvių. Ilgainiui, vaikams augant, antrąją kalbą (lenkų) vartojo tik tėvai, bet vėliau, kai ją pradėjo suprasti ir vaikai, lietuviškai pradėjo kalbėti ir jie. Aleksandras Zvicevičius vedė Oną Paškevičiūtę (1884.11.25–1948.06.03), *Doliwa* herbo bajoraitę, kilusią iš Norvaišų–Paškevičių giminės. Šeima išvyko gyventi į Rygą. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, vyrą Aleksandrą mobilizavo į carinės Rusijos kariuomenę, o Ona Paškevičiūtė-Zvicevičienė su sūnumi Aleksandru (1906.03.06–1985.11.11) ir dukra Marija (1907.12.27–1993) grįžo pas brolį Joną Paškevičių į Kirkylų dvarelį, kuriame prabėgo ir Onos vaikystė. Grįžus Aleksandrui iš karo, šeima apsistojo Baisogaloje, kur iki mirties ir gyveno. Baisogaloje dar susilaukė dviejų sūnų – Boleslovo (1921.04.07–1986.09.21) ir Albino (1924.10.06–1944 žuvo Vokietijoje). Boleslovas Zvicevičius, grįžęs po II pasaulinio karo, vedė Valeriją Juodvaltytę ir susilaukė vienturčio sūnaus Alberto (1949.05.18–2016). Boleslovas ilgą laiką dirbo Kauno valstybinės autoinspekcijos viršininku, jo sūnus Albertas – Kauno Technikos kolegijos dėstytoju, tęstinių studijų vadovu. Mano senelis Aleksandras (1906.03.04–1985.11.11) ilgą laiką dirbo Baisogalos dvare pas Vladislovą Komarą. 1926 m. buvo pašauktas į kariuomenę. Kariuomenės štabe tarnavo pusantrų metų. Vežiojo generolus Povilą Plechavičių ir Vladą Nagevičių, yra vežęs ir Prezidentą Antaną Smetoną. Iki tarnybos pabaigos vežiojo pulkininką Jakutį. 1928 m. buvo apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės 10 metų sukakčiai paminėti medaliu. Baigęs tarnybą, grįžo į Baisogalą, dirbo vairuotoju pas V. Komarą. Vėliau teko dirbti Lietuvos pašte, 1935–1940 m., persikėlus gyventi į Kretingą, dirbo Lietuvos pasienyje. Aleksandras buvo vedęs du kartus. Su pirmąja žmona Antanina Paškevičiūte (1904–1940) susilaukė keturių dukrų: Irenos, Vandos, Gražinos ir Rūtos. Mirus pirmajai žmonai, prieš pat sovietų okupaciją vedė antrą kartą – Genovaitę Leščinskaitę (1920.01.26–1987.04.01), kilusią iš *Vanago* herbo Leščinskų giminės. Kartu susilaukė dukters Aleksandros ir sūnaus Kristijono Rimanto, g. 1948.03.13, kuris, baigęs Baisogalos vidurinę mokyklą, įstojo į Kauno politechnikos institutą, 1971m. jam suteikta inžinieriaus mechaniko kvalifikacija. 1969 m. susituokė su Birute Veronika Rusteikaite, g. 1946.10.11 (*Rusteiko* herbas). Kartu susilaukė dviejų sūnų – Rolando, g. 1969.06.24 ir Dainiaus, g. 1974.05.17. Dirbo Kauno radijo matavimo technikos mokslinių tyrimų institute. 1977 m. suteiktas jaunesniojo mokslinio bendradarbio laipsnis. Vėliau dirbo Kauno automatizacijos priemonių gamykloje robotizacijos biuro viršininku. Kartu su žmona išėję į pensiją, persikėlė į šeimos sodybą Molėtų rajone. Leidžia dienas grožėdamiesi Lietuvos

Zvicevičių giminės genealoginis medis

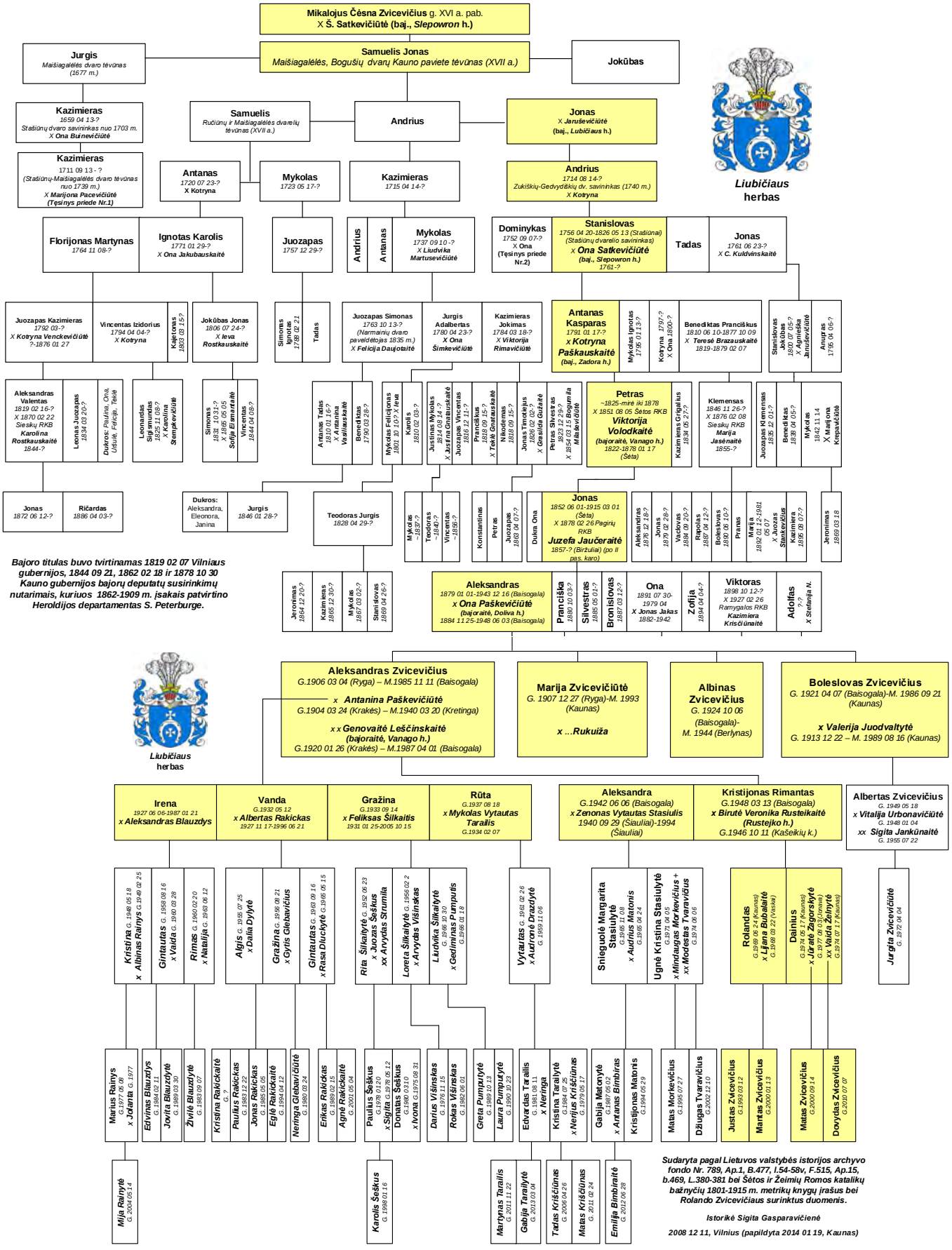

Bajoro titulas buvo tvirtinamas 1819 02 07 Vilniaus gubernijos, 1844 09 21, 1862 02 18 ir 1878 10 30 Kauno gubernijos bajorų deputatų susirinkimų nutarimais, kuriuos 1862-1909 m. įsakais patvirtino Heroldijos departamentas S. Peterburge.

Sudaryta pagal Lietuvos valstybės istorijos archyvo fondo Nr. 789, Ap.1, B.477, l.54-58v, F.515, Ap.15, b.469, L.380-381 bei Šėtos ir Žeimių Romos katalikų bažnyčių 1801-1915 m. metrikų knygų įrašus bei Rolando Zvicevičiaus surinktus duomenis.

Istorikė Sigita Gasparavičienė

2008 12 11, Vilnius (papildyta 2014 01 19, Kaunas)

Knygos „Mano šeima. Zvicevičių giminės genealogija“ viršelis.

Pirmoje eilėje (iš kairės) – Kristijonas Rimantas, Birutė Veronika, Lijana, Rolandas, antroje eilėje – Živilė Vyšniauskaitė, Justas, Vaida, Dainius, Dovydas, Mantas ir Matas Zvicevičiai.

gamtos teikiamais malonumais. Sūnus Rolandas studijavo A. Stulginskio universitete, jam buvo suteikta inžinieriaus elektriko kvalifikacija, Automatizacijos katedroje tęsė magistrantūros studijas. 1991 m. vasaryje aktyviai įsijungė į formuojamas Lietuvos savanoriškos krašto apsaugos tarnybos (SKAT) gretas, saugojo Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą. 1998 m. su partneriais įsteigė UAB „Margūnas“, užsiimančia cheminių medžiagų platinimu, kurioje iki šiol dirba komercijos direktoriumi. Su žmona Lijana Bubalaite, g. 1968.03.22, susilaukė dviejų sūnų – Justo, g. 1993.03.12 (2016 m. baigė Tarptautinį ISM vadybos ir ekonomikos universitetą, jam suteiktas Tarptautinio verslo ir komunikacijos bakalauro laipsnis), ir Manto, g. 2000.01.13 (moksleivis). Sūnus Dainius su pirmąja žmona Jūrate Zagorskyte, g. 1977.08.03, susilaukė sūnaus Mato, g. 2000.09.14 (moksleivis), o su antrąja žmona Vaida Želnyte, g. 1974.07.17, - sūnaus Dovydo, g. 2010.07.07.

Esu dėkingas visiems Zvicevičiams, puoselėjantiems garbingą giminės atminimą, savo darbais mylintiems Tėvynę.

Giminės biografas Rolandas Zvicevičius.

Šaltiniai:

1. Lietuvos valstybinis istorijos archyvas (F. 391, Apr. 8, B. 2569, L. 77 v); (F. 708, Apr. 2, B. 729); (F. 789, Apr. 1, B. 477, L. 54-58v); (F. 515, Apr. 15, B. 469, L. 380-381); (F. 525, Apr. 15, B. 463, L.380).
2. Šėtos ir Žeimių RKB 1801–1915 m. metrikų knygų įrašai.
3. Rusijos Sankt Peterburgo valstybinis archyvas (F. 1343, Apr. 22, B. 1529).
4. Rolandas Zvicevičius. Mano Šeima. Zvicevičių giminės genealogija. Kaunas: Smaltija, 2015.
5. Rejestry popisowe pospolitego ruszenia szlachty Wielkiego Księstwa Litewskiego z 1621 r. Andrzej Rachuba, wydanie I, Warszawa, 2015.

MOKSLINIS TEKSTAS – TARSI ISTORINIS ROMANAS

Sigita GASPARAVIČIENĖ

Pristatome “Versmės” leidyklos išleistą prof. habil. dr. Alfonso Vaišvilos dviejų dalių monografiją **”Šiluvos regiono dvarai ir jų vidaus teisė (XVI-XX a.)”.**

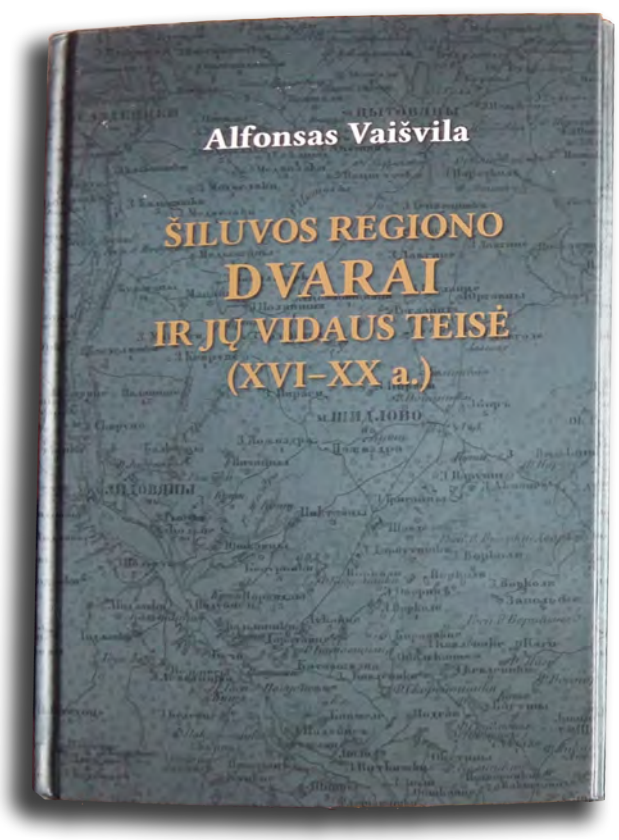

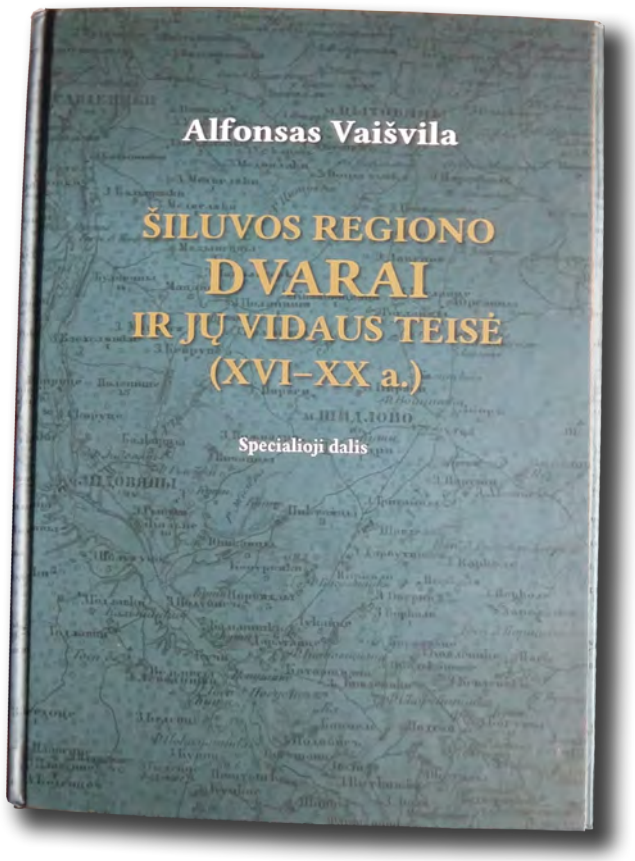

Pirmoji dalis pasirodė 2013 m.

Remiantis XVI-XVIII a. LDK pavietų žemės teismų, Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo aktais, kitais archyviniais šaltiniais, čia atskleidžiama autoriaus gimtojo Šiluvos regiono dvarų raida, dvarviečių priešistorė, dvarų pavadinimų etimologija, statistika, privatus dvarininkų gyvenimas, dvarų fundacijos, nušviečiamos dvarų fundacijos ir aukos

Šiluvos ir kitoms šio regiono bažnyčioms. Analizuodamas dvarininkų testamentus, sausus dvarų inventorius, autorius taip patraukliai pristato dvarų ūkinį gyvenimą, dvaro ir valstiečių santykius, bajorų savivalės aktus, ginčus, kultūrinį vietos bajorų gyvenimą, kad mokslinį tekstą skaitome tarsi įdomų istorinį romaną. Šios medžiagos pagrindu aptariama dvaro teisė, išskirtinis dvaro teisės vaidmuo statutinės teisės atžvilgiu ir kt.

Mums, genealogams, ypač įdomi 2017 m. pradžioje pasirodžiusi šios monografijos antroji – specialioji dalis, pasižyminti nauju moderniu požiūriu į Šiluvos regiono ir jo žmonių istoriją. Tuo ji išsiskiria iš visos eilės pastaraisiais metais pasirodžiusių regioninių istorinių studijų.

Anot autoriaus, "*siekiant atkreipti dėmesį į skirtingų žmonių skirtingą indėlį, kuriant bendrąjį gėrį, šioje knygoje siekta sugrąžinti į istorinę atmintį vardus ir pavardes ne tik šlėktų, bet ir duoklininkų, nelaisvų žmonių, kurių sunkiu darbu laikėsi dvarų, dvarelių ir pačios Lietuvos gyvenimas. Kartu norėta pabrėžti, kad žmonių skirstymas į "žymius " ir "nežymius" , o įvykių – į Lietuvai reikšmingus ir regionams reikšmingus yra tik sąlyginis.*"

Įvairiais pjūviais nagrinėjant Aukštadvario, Burbiškės, Katauskių, Kaulakių, Lyduvėnų, Pašakarnio, Roglaičių, Skaraitiškės, Žaiginio ir kt. didesnių ar mažesnių ar net išnykusių Šiluvos apylinkių dvarų ir kaimų istoriją, dvaras rodomas, kaip regiono politinį, ekonominį, religinį ir kultūrinį gyvenimą šimtmečius kūręs ir formavęs centras. O jo leidžiami įvairūs teisės aktai dabar yra pagrindiniais regioninės istorijos ir genealogijos šaltiniais. Tokia kompleksinė dvaro istorijos tyrimo metodika leidžia autoriui sujungti "didžiąją" istoriją su 'mažosiomis", kur didžioji istorija randa savo sukonkretinimą, o "mažosios" – istorinį kontekstą.

Konkrečių giminių – dvaro savininkų (monografijoje pateikiamos Šiluvos dvarų savininkų Bilevičių, Babenskių, Stanevičių, Stankevičių, Zaleskių, Radiminskių, Titavičių, Katerlų, Kontrimų, Nagurskių, Katauskių, Pšeciševskių, Teišerskių ir kt. ne tokių žinomų giminių ir šeimų biogramos) genealogijos jungimas su bendrąja Lietuvos ir istorinių asmenybių istorija atveria galimybes sukurti visapusišką prie kiekvieno asmens labiau priartintą ne tik Lietuvos valstybės, bet ir lietuvių tautos istoriją, susidedančią iš tūkstančių čia gyvenusių paprastų žmonių istorijų. Vardijamos ir apibūdinamos smulkiosakalicų, užusienių šlėktų šeimynos, nežmirštant ir dvaro valstiečių, baudžiauninkų, jų šeimų ir prievolių dvarui. Būtent šie žmonės, autoriaus įsitikinimu, savo kasdieniu sunkiu nepastebimu, dažnai nevertinamu darbu, itin skurdžiai gyvendami, varginami karų, marų ir kitų ligų kūrė ir palaikė savo ir tautos išlikimo, klestėjimo, istorinių asmenybių atsiradimo ir jų veiklos sąlygas.

Monografija iliustruota senųjų dokumentų faksimilėmis, nuotraukomis, tekstas papildomas dvarų inventorių, statistinių suvestinių, giminių genealogijos priedais, vardų ir vietovardžių rodyklėmis.

RADAVIČIAI. Herbas *Rudnica*

Laimutis ANDREIKA

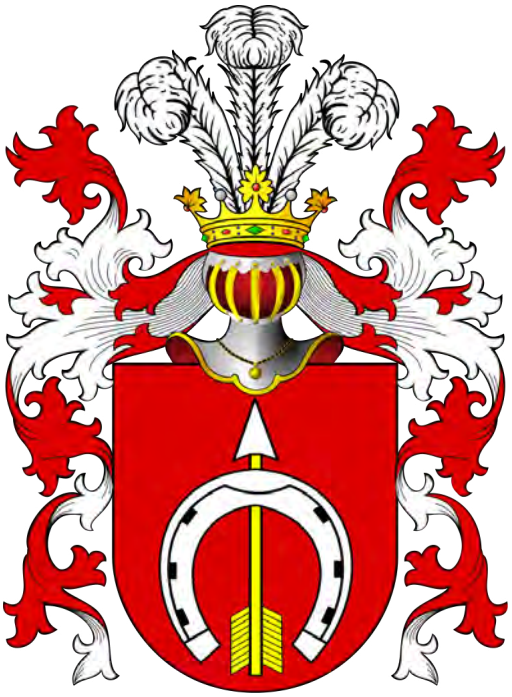

Radavičiai arba Rodaičiai – labai sena ir gan plačiai paplitusi Žemaičių bajorų giminė, kuri jau nuo XVI a. pradžios naudojosi bajorų luomui suteiktomis privilegijomis. Šios giminės pavardė pirmą kartą paminėta Lietuvos Metrikos knygose 1528 m., atliekant pirmąjį Lietuvos kariuomenės surašymą, kur Žemaitijos žemių bajorų sąrašuose, Užvenčio valsčiuje, tarp 16 bajorų, kurie tiekė kariuomenei 13 žirgų, yra minimas Vaitkus Rodaitis (Vaitko Rodajtis) su savo broliu. Gretimame Kražių valsčiuje tarp 186 bajorų yra minimas Grigalius Radaitis (Hrehorij Radojtis)[1].

Radavičių giminės pradininku galėjo būti Vaitkus Rodaitis, nes vėlesniuose rašytiniuose dokumentuose kai kurie šios Radavičių giminės palikuonys įvardijami kaip Radavičiai iš Vaitkaus. Radavičių giminės bajoriška kilmė buvo patvirtinta keletą kartų: Vilniaus gubernijos bajorų deputatų susirinkimų nutarimais 1799-01-11, 1819-12-19 ir 1837-12-16 bei Kauno gubernijos bajorų deputatų susirinkimų nutarimais 1843-06-15 ir 1847-03-14.

Iki 1837 m. Radavičių giminės, kilusios iš Jaso (Jono) Rodaičio, herbas buvo „Liubičius“, tačiau 1837-12-16 Vilniaus gubernijos bajorų deputatų susirinkimas patvirtino Radavičių bajorystę ir herbą „Rudnica“. Visus šiuos nutarimus patvirtino Rusijos imperijos Senato Heroldijos departamentas 1847-09-04 įsaku Nr.3072 ir ši Radavičių giminė buvo įrašyta į pirmąją bajorų knygos dalį, o 1848-08-26 įsaku Nr.1480 buvo perkelta į šeštąją bajorų knygos dalį[2]. 1797-11-30 Raseinių pilies teismo aktų knygoje yra perrašytas senas dokumentas, rašytas 1533-07-21 Kražiuose, pagal kurį Kražių valsčiaus bajorai Mikalojus Viskantavičius, Petras Martynavičius, Anastazas Satkevičius ir Jasas Rodaitis pateikė neseniai mirusio Žemaičių seniūno Stanislovo Stanislovaičio (Kęsgailos) raštą, pagal kurį šiems bajorams atiduotos dvi nenaudojamos žemės, kurios vadinosi Mingailaičiais ir Birataučine[3]. Jaso Rodaičio testamentas rašytas 1574-06-06 Nemakščiuose, kur nurodyta, kad Jasas Rodaitis buvo Kražių valsčiaus bajoras[4].

Jurgis Rodaitis (1), kuris galėjo būti Vaitkaus Rodaičio sūnus, turėjo du sūnus: Jasą (Joną) (2) ir Šimkų (3), kurie valdė žemes Vaidatonių vietovėje, esančioje tarp Košių bajorkaimio ir Ančios upės Kražių valsčiuje[5]. Jaso (Jono) Rodaičio sūnūs Jurgis (4) ir Steponas (5) dokumentuose vadinosi Jasovičiais, o Šimkaus – Petras, Jonas ir Motiejus – Šimkovičiais[5]. Jaso (Jono) Rodaičio sūnus Jurgis kartu su žmona Elžbieta Tamošaite (5) valdė žemes Vaidatoniuose. Jurgis 1579 m. nusipirko žemę, kuri vadinama Mažrimiškėmis, ir savo Rodaičio pavardę pakeitė į Radavičiaus (Rodowicz)[6]. 1599-07-14 sudarytu testamentu Jurgis Radavičius visą savo turtą užrašė žmonai Elžbietai Tamošaitei ir vaikams[7]. Jurgis Radavičius turėjo du sūnus: Mikalojų (6) ir Vaitiekų (7), kurie 1622-11-11 paveldėjo žemę Vaidatoniuose[8].

Mikalojus su žmona Ieva Hanusevičiūte užaugino du sūnus: Mykolą (8) (mūsų protėvis) ir Lauryną (9)[9]. Mykolas buvo vedęs Oną Pluščevskytę, Stanislovo Pluščevskio dukrą iš Kražių pavieto, o Laurynas – Magdaleną Gailytę, Jono dukrą[10]. Broliai Mykolas ir Laurynas

Radavičiai 1662-11-08 paveldėjo Vaidatonis[11]. 1667 m. sudarytuose Žemaitijos pavietų bajorų sąrašuose padūmės mokesčiams mokėti nurodyta, kad Mykolas Radavičius įsikūrė Šauduvos valsčiuje, Stungaičiuose[12]. Mykolas ir Ona Radavičiai užaugino du sūnus: Juozapą (10) ir Dovydą (11), o Laurynas ir Magdalena Radavičiai – Vladislovą (12) ir Juozapą (13).

Pagal 1667 m. Kražių valsčiaus bajorų sąrašus Vaidatonių bajorkaimyje gyveno Laurynas Radavičius, kuris paveldėjo ūkį iš savo tėvo Mikalojaus, o Dovydas Radavičius – iš brolio Juozapo Radavičiaus[13]. Pagal šį sąrašą Dovydo Radavičiaus sūnus Jonas (15) (mūsų protėvis) gyveno Karšuvos valsčiaus Jaunodavos bajorkaimyje, kuriame buvo net 34 bajorų dūmai[14]. Dovydas Radavičius 1647 m. vedė Ievą Dauskurdaitę, Kristoforo dukterį ir apsigyveno Tverų valsčiaus Sungailų bajorkaimyje, o nuo 1662 m. – Medingėnų valsčiaus Eidininkų bajorkaimyje[15]. 1673 m. Dovydas ir Ieva apsigyveno Pajūrio valsčiuje, Džiaugėnuose[16]. Dovydas su žmona Ieva savo turėtas valdas 1688 m. užrašė lygiomis dalimis abiem savo sūnums: Stanislovui (14) ir Jonui (15)[17]. Dovydo sūnaus Stanislovo pirmoji žmona buvo Ona Vištartaitė, Mikalojaus duktė, o antroji – Kotryna Rezgalytė, Adomo duktė. Kotrynos tėvai gyveno Rezgalų-Pašilės dvare, Karšuvos valsčiuje. Stanislovas Radavičius su antrąja žmona Kotryna užaugino sūnų Stanislovą (18) ir keturias dukras: Oną, Magdaleną, Barborą ir Eleną. Dovydo sūnus Jonas (15) buvo vedęs Justiną Lapinskytę ir užaugino Mykolą (20) (mūsų protėvis), Urboną (19) ir Jadvygą (21), kuri ištekėjo už Baltramiejaus Narbuto ir gyveno Rūdiškės-Milių dvarelyje, Karšuvos valsčiuje, netoli Kaltinėnų.

Pagal 1684-03-14 sudarytą ir tų pačių metų rugpjūčio 21 d. Raseinių žemės teisme patvirtintą sutartį Jonas Radavičius savo nepilnamečio sūnaus Mykolo vardu pardavė Rūdiškės-Milių dvarelį Baltramiejui Narbutui2. Jono Radavičiaus sūnus Mykolas (mūsų protėvis) buvo vedęs Elžbietą Vaišvilaitę (29), kilusią iš garsios Žemaičių bajorų Vaišvilų giminės, kurios herbas buvo „Jūros katinas“. Elžbietos tėvai – Kazimieras Vaišvila ir Elena Zdanavičiūtė gyveno Janušaičiuose-Pabirštuliuose, Karklėnų valsčiuje. 1737-08-01 rašytame rašte minimi Mykolas Radavičius ir jo žmona Elžbieta Vaišvilaitė, kurie gyveno Karklėnų valsčiuje[18].

Pagal 1740-09-15 dovanojimo raštą Mykolas Radavičius gavo iš savo sesers Jadvygos Narbutienės žemes, esančias Radiškės. Bitautiškės, Drukteiniškės, Vainotiškės, Meiženiškės ir Jomantiškės kaimuose, o taip pat Milių dvarelį, esantį Jaunodavos bajorkaimyje. Visos šios žemės buvo Karšuvos valsčiuje, netoli Kaltinėnų bažnytkaimio. Trečias dvarelis buvo Karklėnų valsčiuje, kurį sudarė Užgirių, Mišučių, Beinortiškės ir Bukalaukio kaimai[2],[19]. Mykolas Radavičius 1761 m. nupirko iš Stanislavo Labanauskio ir jo žmonos dalį Labunavos dvaro žemių, esančių Karklėnų valsčiuje[20]. 1770-03-10 sudarytu ir 1776-04-28 patvirtintu Raseinių žemės teisme testamentu Mykolas Radavičius (20) visą savo turtą užrašė savo sūnums: Kazimierui (24), Mataušui (25), Mykolui (26), Aleksandrui (27) ir Tomui (28)[19]. Mykolas Radavičius mirė sulaukęs 97 metų Palipkalnio viensėdijoje 1777-10-29. Ši vietovė priklausė Kaltinėnų parapijai, bet buvo palaidotas Varniuose. Pagal 1775 m. atliktą Žemaitijos bajorų surašymą Mykolo Radavičiaus vyriausiasis sūnus Kazimieras su savo broliais gyveno Palipkalnio viensėdijoje, kuri priklausė Beržės bajorkaimiui[21].

Stanislovo ir Kotrynos Radavičių sūnus Stanislovas (18) susituokė su Marijona Paginskyte ir iš savo motinos Kotrynos 1719-03-28 paveldėjo dalį Rezgalų-Pašilės, dar kitaip vadinamos Kančelgiškė, dvaro žemių[22]. Praėjus 203 metams, šį dvarą 1922 m. nupirko mūsų senelis Antanas Andreika. Mykolo (20) ir Elžbietos Radavičių vyriausiasis sūnus Kazimieras (24) 1798-04-23 nupirko iš Telšių pilies teisėjo Motiejaus Narbuto Jaunėdavos-Milių dvaro žemę. Kazimieras su žmona Marijona Rimkevičiūte buvo bevaikiai, todėl pagal 1812-02-08 sudarytą ir 1812-02-16 Raseinių žemės teisme patvirtintą testamentą visą savo turtą užrašė broliams ir jų vaikams:

1) broliui Aleksandrui (27) ir jo žmonai Joanai Bichnevičiūtei užrašė Milių dvarą;

2) Agnieškai Radavičiūtei (30) ir jos vyrui Jokūbui Radavičiui – Milius-Jaunodavą;

3) broliui Tomui (28) ir jo žmonai Faustinai Katauskytei – Rūdiškę-Šliogeriškę;

4) brolio Aleksandro vyriausiajam sūnui Jokūbui (29) ir jo žmonai Ievai Bytautaitei – Radiškę;

5) brolio Mataušo sūnui Aleksandrui ir jo žmonai Teodorai Zakrevskytei bei brolio Aleksandro (27) sūnui Ignotui (35) – Meiženiškes;

6) brolio Tomo (28) sūnui Jurgiui – Mateikiškes;

7) brolio Aleksandro (27) sūnui Juozapui (34) – Meiženiškes;

8) brolio Aleksandro (27) dukrai Marijonai Radavičiūtei (32), Antano Radavičiaus žmonai – Meiženiškes[2].

Kazimieras Radavičius mirė 1812-03-20 Radiškėje.

Mykolo sūnus Aleksandras (27) susituokė

su Joana Bichnevičiūte, kilusia iš Bichnevičių giminės, kurios herbas buvo „Pelešas“. Bajorai Bichnevičiai gyveno Kolainių apylinkėje, Karklėnų valsčiuje. Mūsų protėviai Aleksandras ir Joana Radavičiai susilaukė aštuonių vaikų, iš kurių užaugo septyni: vyriausiasis sūnus Jokūbas (1776–1824) buvo vedęs Ievą Bytautaitę; duktė Agnieška (1780–1846) ištekėjo už Jokūbo Radavičiaus, Juozapo sūnaus, kilusio iš Butvilų bajorkaimio, esančio netoli Stulgių; duktė Marijona (1782–1833) ištekėjo už Antano Radavičiaus; sūnus Juozapas (1785–1856) buvo vedęs Rozaliją Paškevičiūtę.

Mūsų proprosenelis Rokas (36) (1792-1866) susituokė 1828-04-09 Kaltinėnuose su Marcijona Miniotaite. Marcijonos tėvai buvo Pranciškus Miniotas ir Pranciška Križanauskytė. Pranciškus Miniotas buvo kilęs iš Žemaičių bajorų Miniotų giminės, kurios herbas „Gulbė“, o motina Pranciška Križanauskytė – iš Ašmenos pavieto bajorų Križanauskių, kurie atsikėle į Žemaitiją 1782 m. Križanauskių giminės herbas – „Mora“. Roką ir Marcijoną sutuokė Kaltinėnų klebonas Juozapas Križanauskis, kuris buvo Marcijonos motinos brolis. Juozapas Križanauskis tais pačiais metais tapo Žemaičių vyskupo Juozapo Arnulfo Giedraičio sekretoriumi, o vėliau tapo Žemaičių vyskupijos kapitulos prelatu ir oficiolu. Rokas ir Marcijona Radavičiai susilaukė dvylikos vaikų, tačiau užaugo penki sūnūs ir trys dukterys. Vyriausias šeimoje buvo mūsų prosenelis Rokas Donatas (38). Po to gimė Leopoldas Silvestras, tapęs kunigu (39), Jeronimas (40), Jonas Julijus (41), kunigas, vėliau tapęs prelatu, Teofilis Pranciškus (44) buvo teisininkas, mirė nevedęs, Juzefa (42), Kazimiera (43), kuri buvo ištekėjusi už Antano Gedvilos, ir Aleksandra (45), kuri ištekėjo už Vitoldo Gedvilos. Antanas ir Vitoldas buvo broliai. Jų tėvai buvo bajorai Marinus Gedvila ir Kotryna Levickytė.

Rokas Donatas Radavičius buvo vedęs du kartus: jo pirmoji žmona buvo Elžbieta Viršilaitė ir turėjo dukterį Vladislavą (46) (1894–1964), kuri buvo ištekėjusi už Juozo Malkevičiaus, o antroji žmona – Valerija Vertelytė (mūsų prosenelė). Valerijos tėvai buvo Jonas Vertelis ir Ona Gedvilaitė, kurios tėvai – Marinus ir Kotryna Gedvilos. Jono Vertelio protėviai atsikėlė į Žemaitiją XVI a. pab. iš Austrijos. Vertelių giminės herbas buvo „Koscieša“. Valerijos Vertelytės tėvai gyveno Žakaimėje, netoli Upynos bažnytkaimio. Rokas Donatas su Valerija susilaukė keturių dukterų: Vandos (47), Marijos (48), mūsų močiutės Natalijos Valerijos (49) ir Valerijos (50), kuri mirė vaikystėje. Vanda buvo ištekėjusi už Vlado Brazausko, Marija – už Mečislovo Šimavičiaus, o mūsų močiutė Natalija Valerija ištekėjo 1920-04-12 už Antano Andreikos, tuo atversdama naują Radavičių giminės genealogijos puslapį.

Antanas ir Natalija Valerija Andreikos užaugino keturis vaikus: Juozą (1920–1986), Alfonsą (1921–1980), Mečislovą (1925–1999) ir Nataliją (1926–2004). Antanas ir Natalija Valerija Andreikos gyveno Rezgalių kaime, Kaltinėnų parapijoje, Tauragės apskrityje. Jų ūkį sudarė 80 ha naudojamos žemės ir 5 ha miško. Seneliai kartu su sūnumi Alfonsu 1948-05-22 buvo ištremti į Sibirą, Irkutsko sritį, Zimos rajoną. Iš tremties grįžo 1957 m.

Vyriausiasis sūnus Juozas (51) vedė Aleksandrą Pociūtę ir gyveno Žakaimės kaime. Jų vaikai: Valerija (g. 1947-02-09), Juozas (1950-1984), Stasys (g. 1953-05-07). Sūnus Alfonsas (52) su žmona Zofija Šedbaraite užaugino dukterį Reginą (g. 1962-11-18), kuri ištekėjo už Antano Survilos (g. 1955-05-26) ir gyvena Klaipėdoje. Sūnus Mečislovas gimė 1925-07-01 Rezgalių kaime. Mečislovas (53) 1950-08-18 susituokė su Jadvyga Mikniūte, gimusia 1930-03-26 Krutilių kaime, Kaltinėnų parapijoje. Jadvygos tėvai – Lietuvos kariuomenės savanoris Feliksas Miknius (1901–1960) ir Bronislava Milaševičiūtė (1904–1995). Mečislovas Andreika mokėsi Kauno gimnazijoje, kurią baigė 1944 m. Kurį laiką dirbo mokytoju. 1963 m. baigė VU Medicinos fakultetą. 1964–1966 m. dirbo Lazdijų rajono ligoninės vyr. gydytoju, nuo 1967 m. – gydytoju rentgenologu Vilniuje. Mečislovas turėjo organizacinių gabumų, todėl nuolatos organizuodavo įvairius renginius. Prasidėjus Lietuvoje Atgimimui, aktyviai dalyvavo Sąjūdžio veikloje. Nuo 1991 m. kurį laiką buvo Vilniaus miesto Sąjūdžio tarybos pirmininku. Savo tėviškėje, Rezgalių kaime, Šilalės rajone, pastatė koplytėlę Lietuvos tremtinių ir rezistencijos dalyvių atminimui, kurią 1996-09-01 pašventino tuometinis Kaltinėnų parapijos klebonas Petras Linkevičius. Pablogėjus sveikatai, 1997 m. Mečislovas išėjo į pensiją. Mirė 1999-11-09 Vilniuje. Palaidotas Kaltinėnuose šalia savo tėvų ir senelių.

Jadvyga Mikniūtė Andreikienė, gimusi 1930-03-26, yra kilusi pagal motiną iš Žemaičių bajorų Milaševičių giminės, kurios herbas „Laivas“[23]. Jadvygos mama Bronislava Milaševičiūtė buvo bajorų Juozapo Milaševičiaus ir Uršulės Milaševičiūtės dukra[24]. Jadvyga ilgą laiką dirbo pradinių klasių mokytoja, vėliau – felčere, vaikų darželio vedėja. Dabar – pensininkė.

Mečislovas ir Jadvyga Andreikos užaugino du sūnus: Laimutį Vincentą (55) ir Česlovą Antaną (56). Laimutis Vincentas gimė 1951-

06-20 Šiauliuose. 1989 m. apgynė medicinos mokslų daktaro disertaciją, 1999 m. suteiktas docento pedagoginis vardas. Dirba gydytoju urologu. Yra LBKS senatorius (vyr. vėliavininkas) ir Vilniaus krašto bajorų tarybos narys. Žmona Vitalija Ragaišytė Andreikienė (g. 1958-06-18) 1981 m. baigė VU Ekonominės kibernetikos ir finansų fakultetą. Sūnus Regimantas (57) 2003 m. baigė Kauno Medicinos universiteto Farmacijos fakultetą (magistras), o 2006 m. – VU Tarptautinę verslo mokyklą. Dirba Vilniuje farmacijos firmoje. Sūnus Egidijus (58) studijuoja VU Ekonomikos fakultete verslo vadybą ir administravimą. Sūnus Linas (59) – moksleivis.

Česlovas Antanas (g. 1962-12-15) 1987 m. baigė VU Medicinos fakultetą. Dirba VU ligoninės „Santariškių klinikos“ urologijos centre gydytoju urologu. Žmona Vaida Kmitaitė Andrikienė (g. 1965-08-09) dirba grožio salone Vilniuje. Turi dvi dukras: Gintarę (60) ir Eglę (61), jos dar moksleivės.

Antano ir Natalijos Valerijos Andreikų duktė Natalija buvo ištekėjusi du kartus. Vyriausiasis sūnus Algimantas Andreika (Baužys) gimė 1950-06-11 Klaipėdoje. 1972 m. pakeitė Baužio pavardę į savo mamos tėvo pavardę. 1981 m. už antisovietinę veiklą ir Lietuvos Kronikos platinimą KGB buvo suimtas ir nuteistas ketverius metus kalėti bei penkerius metus tremties. 1987 m. grįžo į Vilnių ir vėl įsijungė į antisovietinę veiklą. Stengėsi aktyviai dalyvauti Lietuvos politiniame gyvenime, tačiau staigi mirtis nutraukė visus planus. Mirė 2000-05-19 Vilniuje, palaidotas Klaipėdoje. Algimantas su žmona Saulute Jučyte užaugino sūnų Vytį, gimusį 1978-10-13. Vytis 2000 m. baigė Lietuvos Karo akademiją ir yra Lietuvos kariuomenės kapitonas. Natalijos Baužienės-Glindienės sūnus Vidas Baužys gimė 1953-08-02. Duktė Laima Glindaitė gimė 1960-12-26 Klaipėdoje.

Istoriniai šaltiniai:

F.391-1-1059, l.107-113

1. Rusijos Istorijos biblioteka. T. 33, III dalis, Petrogradas, 1915 m., l. 224-228.
2. RVIA /S. Peterburgas /f. 1343., ap. 28, b. 2070, l. 1-78.
3. LVIA, f. SA, b. 14572, l. 720-720a.
4. LVIA, f. SA, b. 14572, l. 721-721a.
5. LVIA, f. SA, b. 14792, l. 245-247a.
6. LVIA, f. SA, b. 14806, l. 393-394a.
7. LVIA, f. SA, b. 14572, l. 716-719.
8. LVIA, f. 391, ap. 1, b. 1059, l. 107-113.
9. LVIA, f. SA, b. 14701, l. 15-16a.
10. LVIA, f. SA, b. 14693, l. 157-158a.
11. LVIA, f. SA, b. 14693, l. 157-158a.
12. LVIA, f. SA, b. 3234, l. 165.
13. LVIA, f. SA., b. 3234, l. 93.
14. LVIA, f. SA, b. 3234, l. 118.
15. LVIA, f. SA, b. 14671, l. 730; b. 14689, l. 272-273.
16. LVIA, f. SA, b. 14706, l. 84-85a.
17. LVIA, f. SA, b. 14728, l. 436-437a; b. 14728, l. 700-701a.
18. LVIA, f. SA, b. 14954, l. 997-1000.
19. LVIA, f. SA, b. 14799, l. 484-484a.
20. LVIA, f. SA, b. 15340, l. 201-202.
21. LVIA, f. SA, b. 3319, l. 145.
22. LVIA f. SA, b. 15340, l. 72-72a.
23. LVIA, f. 391, ap. 8, b. 2571, l. 3940.
24. LVIA, f. 669, ap. 7, b. 123, l. 123.
25. LKBS legitimacijos byla 1043.

GLIAUDELIAI - TIES DEVINTĄJA KARTA

Remigijus BIMBA,

LGHD tarybos sekretorius

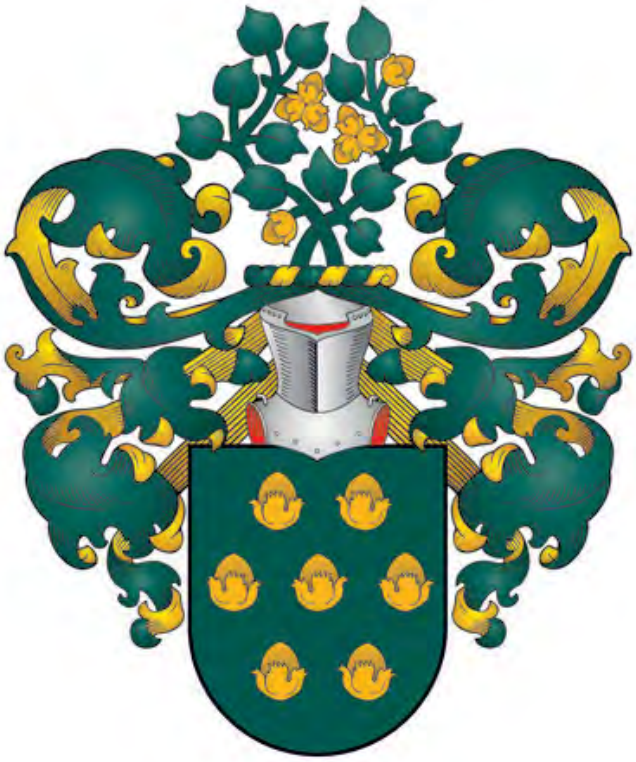

Gliaudelių giminės herbas. Autorius – Arvydas Stanislovas Každailis. 2012 m.

Retai mąstome apie tai,
ką turime,
bet visada – apie tai,
ko stokojame.

Artūras Šopenhaueris

Tyrinėjimų skonis

Prie susidomėjimo ištakų. Domėtis savo kilme pradėjau dar būdamas vienuoliktoje klasėje. Paskui pomėgis tyrinėti savo šaknis kasmet vis augo. Daugiau nei per dvidešimt metų domėjimasis genealogija neatslūgo, kasdien bandau rasti laiko tyrinėti savo gimines, gentainius, protėvius. Šiame straipsnyje supažindinsiu skaitytojus su Gliaudelių gimine, iš kurios esu kilęs.

Rinkti žinias apie šią giminę pradėjau po vieno pokalbio su savo seneliu Steponu Strazdu. Senelis apie savo tėvo Jono Strazdo giminę mažai ką težinojo. Jis prisiminė, kad tėvas buvo kilęs iš Bičionių kaimo (Anykščių r.), du kartus vedęs. Apie mamos Uršulės Gliaudelytės-Strazdienės, kilusios iš Juškonėlių kaimo (Anykščių r.), giminę papasakojo šį tą plačiau. Kai man parūpo dar daugiau sužinoti, pasiūlė pabendrauti su jo pusseserėmis: Anele Gliaudelyte-Geleževičiene, Marija Gliaudelyte-Karaliene ir Emilija Gliaudelyte-Eismantiene, nes šios, esą, daugiau žinos. Būtent šios trys sese-

Pirmajame Gliaudelių giminės susitikime. Sėdi patys seniausi giminės atstovai: pusseserės ir pusbrolis (iš kairės) Eleonora Gliaudelytė, Anelė Gliaudelytė-Geleževičienė, Steponas Strazdas, Marija Gliaudelytė-Karalienė. 2005 m.

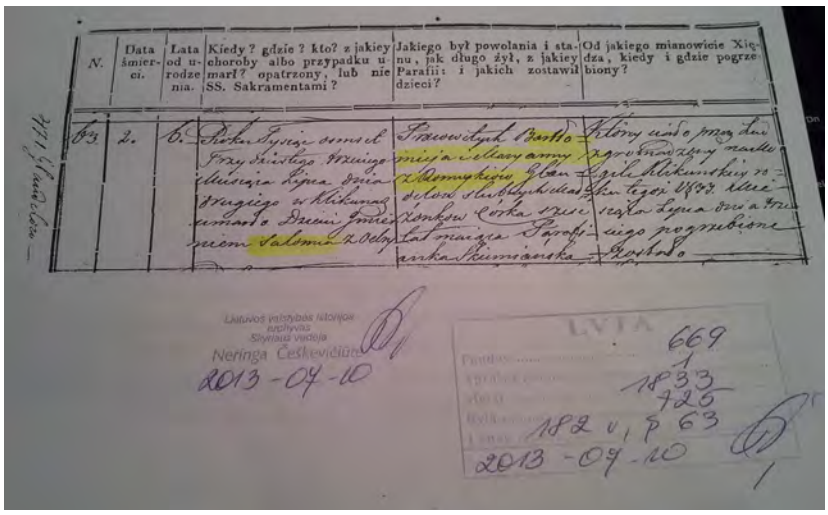

Salomėjos Gliaudelytės, Baltramiejaus dukters, 1833 m. mirties metrikų fragmentas, rastas Skiemonių bažnyčios knygose, – seniausias archyvinis dokumentas, kuriame pirmą kartą minimas mūsų protėvis.

rys ir atvėrė kelius į Gliaudelių giminę, nurodė tolimesnius giminaičius, su kuriais turėčiau bendrauti, rengdamas giminės genealoginį medį.

Studentiškų atostogų metu 1995 m. vasarą Skiemonių ***Švč. Mergelės Marijos Aplankymo bažnyčios (Anykščių r.) klebonas Eugenijus Staleronka*** leido pavartyti senąsias metrikų knygas. Susidomėjęs leidausi į Gliaudelių giminės šaknų dokumentines paieškas. Buvo labai smalsu pavartyti tokias senas knygas. Verčiau jų puslapius iš lėto, kuo senesnių metų įrašus skaitydavau, tuo sunkiau buvo suprasti, kas ten parašyta. Tuose metrikuose radau tiesioginius savo protėvius ir kitus Gliaudelių atstovus.

Smalsumas veda į archyvus. Per daugiau nei dešimtmetį teko daug kalbėtis telefonu, susirašinėti laiškais, aplankyti daugybę giminaičių. Apie iškeliavusius Anapilin kalbinau jų kaimynus. Taip surinkau nemažai medžiagos, bet vis rūpėjo sužinoti dar daugiau.

Todėl 2005 m. žiemą pirmą kartą kreipiausi į Lietuvos valstybės istorijos archyvą (toliau – LVIA), prašydamas Gliaudelių giminės tyrimo. Po trejų metų tyrimas buvo baigtas. LVIA pateikė Gliaudelių šeimos genealoginę lentelę ir protėvių metrikų kopijas. LVIA skyriaus vedėja Neringa Češkevičiūtė juokavo: „Labai jau nesėslūs buvo tie Gliaudeliai. Krikštyti vienoje, tuokėsi jau kitoje, o palaidoti dar trečioje parapijoje. Tiems laikams tikrai nebūdinga. Todėl ir surasti visus Gliaudelius nebuvo lengva.“

2011 m. vasarą Gliaudelių giminės archyvinis tyrimas buvo atnaujintas. „Pirmasis Skiemonyse rastas dokumentas, kuriame yra minimas Gliaudelis, – 1833 m., o Anykščiuose – 1843 m. Ankstesniais metais Gliaudeliai šiuose kraštuose nesutinkami, nes peržiūrėjau apie dvidešimt parapijų, kurios yra aplinkui Skiemonis. Sudariau dvi Gliaudelių giminės lenteles – Martyno ir Konstantino. Tyrimo metu parengiau dar šešias atskiras lenteles, tačiau jų negalėjau susieti su jūsų protėviais. Didžiausia problema – archyvas neturi visų Skiemonių parapijos santuokos metrikų knygų. Nuo 1835 m. jų nėra, o kaip tik tuo metu galėjo tuoktis daug Gliaudelių“, – pasakojo N. Češkevičiūtė.

Protėvių beieškant

Seniausi giminės atstovai. Mano tyrinėtų Gliaudelių seniausi dabar žinomi protėviai yra Baltramiejus Gliaudelis (g. apie 1780, mirties data nežinoma) ir Marijona Ramoškaitė (kitur minima kaip Remeikaitė)-Gliaudelienė (g. apie 1785, mirė 1855.01.25). Jų šeimoje gimė aštuoni vaikai: Martynas (~1815–1894.03.22), Konstantinas (~1822–1902.01.12), Ona (?–?), Antanas (?–?), Adomas (~1831–1840.10.29), Salomėja (~1827–1833.07.02), Pranciška (?–?) ir Juozapota (1834.03.29–?).

Šiuo metu žinoma, kad iš aštuonių gimusių vaikų du mirė maži. Tolesnį likimą pavyko pasekti tik dviejų Baltramiejaus sūnų – Martyno ir Konstantino. Apie kitus keturis šios šeimos vaikus žinių kol kas nepavyko surinkti.

Martynas Gliaudelis ir jo palikuonys. M. Gliaudelis buvo vedęs du kartus. Pirmąkart susituokė Anykščiuose 1843 m. spalio 31 d. su Marijona Pipiraite (~1818–1850.10.18) ir sulaukė dviejų vaikų: Jokūbo (1844.07.20–1845.01.14) ir Baltramiejaus (1846.08.20–1919.04.02). Jokūbas sulaukė tik pusės metų ir mirė kūdikystėje. Baltramiejaus genealoginė linija dabar žinoma geriausiai iš visų Martyno vaikų. B. Gliaudelis Leliūnų (Utenos r.) bažnyčioje 1879 m. vasario 11 d. susituokė su Barbora Jucyte (1851.07.03–1919.04.27) ir gyveno Juškonėlių kaime (Anykščių r.). Jiedu turėjo septynis vaikus: Uršulę (1880.01.26–1948.07), Julijoną (1882.07.03–?), Juozapotą (1884.11.20–?), Emiliją (~1886–~1933), Joną (1887.06.24–1953.05.30), Kamilį (1889.07.13–1974.10.28) ir Marijoną (1893.01.10–1956). Po mirties abu sutuoktiniai, Baltramiejus ir Barbora, buvo palaidoti Skiemonių bažnyčios šventoriuje šeimos kape, ten pat palaidoti ir jų vaikai Jonas bei Marijona. Juškonėliuose yra išlikusi Gliaudelių sodyba, kuri 1995 m. parduota, šiuo metu ten gyvena svetimi žmonės.

Baltramiejaus ir Barboros duktė Uršulė Gliaudelytė 1910 m. vasario 2 d. Skiemonių bažnyčioje ištekėjo už našlio Jono Strazdo (1857.07.19–1941.11.12). Iš pirmos santuokos Jonas turėjo 12 vaikų. Naujojoje Strazdų šeimoje gimė dar šeši vaikai:

Vincentas (1910.10.15–1911.06.13), Anelė (1912.02.10–?), Julijona (1913.09.04–1990.10.), Marijona (1916.09.28–1991.05.20), Steponas (1919.04.06–2007.01.16) ir Domicelė (1922.05.19–1968.11.14).

Kita Baltramiejaus ir Barboros duktė Juozapota Gliaudelytė buvo ištekėjusi už Karpavičiaus. Nei vaikų, nei dirbamos žemės jiedu neturėjo, gyveno Juškonėliuose netoli tėvų.

Apie Julijoną Gliaudelytę žinių nepavyko rasti, spėjama, kad ji mirė būdama maža.

Gliaudelių ir Jucių giminės susitikimo dalyviai prie Baltramiejaus ir Barboros Jucytės Gliaudelių kapo. 2008 m.

Dar vienos iš seserų Gliaudelyčių, Emilijos, istoriją atskleidė jos palikuonys. „Mano senelė Emilija ištekėjo už našlio Jono Titenio, Antano sūnaus (1857–~1921), kuris iš pirmos santuokos turėjo tris dukteris, dviejų žinomos tik pavardės: Žičkienė, Petronienė, kurią dar vadindavo Severiene, ir Domicelė Titenytė. Jos Titenių šeimoje negyveno, tik lankydavosi. Iš kur kilęs senelis Jonas, nežinau“, – taip apie savo senelius pasakojo kaunietė Gražina Marijona Titenytė. Jonui ir Emilijai Titeniams gimė trys vaikai: Juozapas (1909.05.01–1986.02.24), Antanas (1913.02.11–1992.10.19) ir Marija (1916.05.02–1989.08.18).

Baltramiejaus ir Barboros sūnus Jonas Gliaudelis, prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, 1914 m. pabaigoje ar 1915 m. pradžioje buvo mobilizuotas. Patekęs į vokiečių nelaisvę, ten išbuvo puspenktų metų. Grįžęs į Juškonėlius, 1920 m. vasario 1 d. Anykščių bažnyčioje vedė Marijoną Vitkūnaitę (1887.04.04–1965.04.23). Tų pačių metų pabaigoje jiems gimė dukra Anelė (1920.12.01–2011.12.03), vėliau – sūnus Bronislovas (1925.06.12–1927.06.09) ir dvi dukterys – Marija (1926.12.22–2009.05.02) bei Emilija (1930.11.03–2002.01.10).

Marijonos ir Juozapo Čepoko vestuvės. Pirmoje eilėje kraštuose sėdi Kurklelių II dvaro ponas Vincas Navanglauskas (g. 1898) su ponia Jadvyga Brazauskaite-Navanglauskiene (g. 1904). Burbiškis, 1943 m.

Jono brolis Kamilis Gliaudelis 1912 m. išvyko į Ameriką, ten dirbo akmens anglies kasyklose. Grįžęs į Lietuvą, išsirinko sklypą namams statytis Klaipėdoje, Tilžės gatvėje. Už žemę sumokėjo 4000 auksu dengtų litų. Samdė statybininkus, dvejus metus statė dviejų aukštų namą su mansarda. Kretingos bažnyčioje 1933 m. birželio 5 d. Kamilis susituokė su dvidešimčia metų jaunesne Jadvyga Janukėnaite (1909.04.05–1990.05.13). Kamilio namas šeimai buvo per didelis, bet jis ir statėsi tokį, kad galėtų nuomoti butus, o pačiam nebereikėtų dirbti. Buvo penki nuomojami butai, o viename gyveno pats su šeima. Užaugino du vaikus: Eleonorą (g. 1934.04.15) ir Henriką (1942.04.08–1991.10.14).

Jauniausioji Baltramiejaus ir Barboros duktė Marijona Gliaude-

Stepono Strazdo ir Stanislavos Repečkaitės vestuvės. Burbiškis, 1946 m.

lytė buvo netekėjusi ir gyveno netoli Skiemonių bažnyčios, kur nuomojosi namelį. Ji priklausė tretininkių organizacijai, tarnavo Skiemonių **Švč. Mergelės Marijos Aplankymo** bažnyčioje. Kunigas Aleksandras Papučka džiaugėsi paslaugia bažnyčios patarnautoja. Parapijiečiai iki šiol atsimena, kaip Marijona Skiemonių bažnyčią ypatingai išpuošdavo gėlėmis.

O Baltramiejaus tėvas Martynas Gliaudelis, anksti likęs našliu, vedė (nežinia, kur ir kada) antrą kartą, jo žmona tapo Darata Titenytė (~1828–1903.03.05). Martynas ir Darata Gliaudeliai sulaukė dar keturių vaikų, jiems gimė Simonas (1855–1858.02.07), Antanas (~1863–1949.10.08), Juozapota (1861.01.04–?) ir Monika (?–?).

Apie M. Gliaudelio vaikus iš antrosios santuokos žinių kol kas mažai. Žinoma, kad Monika Gliaudelytė turėjo nesantuokinę dukterį Oną (g. 1900.06.08) ir sūnų Antaną Gliaudelį, mažo ūgio. Juškonėlių kaimo gyventoją, dėl to žmonės jį vadino Gliaudeliuku. Pastarasis buvo vedęs Grasildą (~1886-~1940), vaikų jiedu neturėjo.

Konstantinas Gliaudelis ir jo palikuonys. Baltramiejaus Gliaudelio sūnus Konstantinas, Martyno brolis, buvo vedęs du kartus. Pirmoji žmona – Marijona Juodelytė (1819.08.30–1879.11.24). Jiedu susituokė 1845 m. rugsėjo 30d. Anykščių bažnyčioje. Jų šeimoje gimė: Mataušas (1846.09.18–1898.08.24), Juozapas (~1848-?), Juozapota (~1851–1858.01.01), Pranciškus (1855.02.06–1858.01.03), Kazimieras (1859.03.01–1885.04.08), Barbora (1867.04.22–1929.01.25).

Mirus žmonai Marijonai, našliu Gintviliškio palivarke (Anykščių r.) likęs Konstantinas Gliaudelis po dviejų mėnesių vedė Salomėją Šaltenytę (~1849–1909.12.16) iš Balteniškių kaimo (Anykščių r.). Tuokėsi jiedu 1880 m. sausio 27 d. žmonos parapijoje Leliūnuose (Utenos r.). Konstantinui ir

Sėdi seserys Emilija Gliaudelytė-Titenienė ir Marijona Gliaudelytė, stovi Marija (Samparjona) Titenytė, Juozapas ir Antanas Titeniai.

Bronislovo Gliaudelio, Jono sūnaus, laidotuvės 1927 m. Prie Skiemonių bažnyčios paradinių durų 2 metų vaiko gedi visa Gliaudelių giminė.

Salomėjai Gliaudeliams gimė du vaikai: Juozapota (1881.02.02–1888.05.18) ir Jonas (1883.03.24–1883.04.01), bet abu mirė kūdikystėje.

Konstantino sūnus iš pirmosios santuokos Juozapas Gliaudelis Anykščių bažnyčioje 1874 m. lapkričio 10 d. susituokė su Karolina Stakyte (~1846–1922.04.12) iš Šiaulių kaimo (Anykščių r.). Gliaudelių šeimoje gimė devyni vaikai: Cecilija (~1875–?), Steponas (1879.12.24–1881.07.16), Jurgis (1882.04.20– 1930.08.18), Jonas (1884.06.10–1928.06.16), Rapolas (1886.12.02–1888.05.19), Ona (1892.08.01–?), Justinas (1897.06.27–?), Antanas (~1899–?) ir Pranciška (?–?).

Daugiausiai informacijos pavyko surinkti apie Konstantino sūnaus Kazimiero Gliaudelio palikuonis. K. Gliaudelis Leliūnų (Utenos r.) bažnyčioje 1883 m. lapkričio 8 d. vedė Daratą Stasiūnaitę-Navickaitę (~1864–~1945) iš Vaitutiškio kaimo (Anykščių r.). Gliaudelių šeimyna gyveno Mediniškių kaime (Anykščių r.), turėjo du sūnus: Povilą (1884.08.04–1966.05) ir kūdikystėje mirusį Petrą (1885.09.16–1886.06.06).

Anksti mirus vyrui, našlė Darata Gliaudelienė gyveno viena. 1888 m. rugsėjo 5 d. jai gimė nesantuokinis sūnus Jurgis. 1903 m. lapkričio 27 d. ji ištekėjo už Jono Adomonio (~1873–?). Su juo susilaukė dviejų vaikų: Jono (1903–?) ir Veronikos (1905–?). Darata po mirties palaidota Skiemonių bažnyčios šventoriuje. Šalia jos palaidota duktė Veronika Adomonytė-Karvelienė ir anūkas Jonas

Kamilio Gliaudelio statytas namas Tilžės g. 24, Klaipėdoje. Fotografuota 2012 m.

Kamilio ir Jadvygos Janukėnaitės Gliaudelių santuoka. Kretinga, 1933 m.

Darata su sūnumi Povilu Gliaudeliu. Kaunas, 1934 m.

2014 m. sudarytas Gliaudelių giminės medis (autorė – Konstantino šakos Povilo Gliaudelio provaikaitė Simona Semoškaitė-Paulikienė).

Karvelis.

Apie nesantuokinį Daratos sūnų Jurgį sužinojome tik iš krikšto metrikų. Giminės senoliai apie tai nepasakojo, visada sakydavo, kad Povilas ir Jurgis buvo broliai. Paaiškėjus faktui, kad nėra Jurgio Gliaudelio „kraujo ryšio“ su pagrindiniu mūsų Gliaudelių giminės protėviu Baltramiejumi Gliaudeliu, teko daugiau nei pusę šimto Jurgio palikuonių atskirti nuo pagrindinio giminės medžio.

Skaičiuojant jau devintąją kartą nuo seniausių mums žinomų Baltramiejaus ir Marijonos Ramoškaitės Gliaudelių, šios giminės genealoginėje lentelėje – 327 asmenys, tarp jų 158 vyrai ir 169 moterys. Dabar gyvena 193 šios giminės atstovai, 90 vyrų ir 103 moterys.

Tėvonija?

Juškonys? Ilgą laiką Gliaudeliai savo tėvonija laikė Skiemonių parapijos Juškonių kaimą. Tik 2010 m. rudenį ėmė aiškėti, kad giminės šaknys nusidriekia kitur. Verčiant metrikus į lietuvių kalbą ir tyrinėjant giminės istoriją, konsultavo anykštėnas žurnalistas ir muziejininkas Tautvydas Kontrimavičius, vilnietis genealogas Vidimantas Kucas, Lietuvos Nepriklausomybės Kovo 11-osios Akto signataras, genealogijos tyrinėtojas, o dabar ir DNR genealoginių tyrimų konsultantas vilnietis Vidmantas Povilionis. Pastarasis ne tik išvertė tekstus, bet ir konsultavo apie to laikmečio Lietuvos valstiečių buitį bei gyvenimą.

Klykūnai? Išvertus XIX a. vidurio metrikų kopijas į lietuvių kalbą, paaiškėjo, kad Gliaudeliai tuo metu dar gyveno ne Juškonių ar Juškonėlių, kaip mes iki tol manėme, o Klykūnų kaime. Šie abu kaimai – kone šalia. Mūsų protėvis Baltramiejus Gliaudelis gimė Klykūnuose – tai liudija ištrauka iš 1846 m. krikšto metrikų vertimo: *„...valstiečių Martyno ir Marijonos Pipiraitės Gliaudelių, teisėtų sutuoktinių, sūnų, gimusį šio rugpjūčio dvidešimtąją dieną šios parapijos Klykūnų kaime...“*.

Iš santuokos metrikų sužinojome, kad ir Baltramiejaus tėvai Martynas ir Marijona Gliaudeliai gyveno Klykūnuose. Tai liudija ištrauka iš 1843 m. santuokos metrikų vertimo: *„...valstiečių Martyno Gliaudelio, 25 metų jaunikaičio, su Marijona Pipiraite, 25 metų, abiejų iš Anykščių parapijos Klykūnų kaimo...“*.

Būtų galima įtarti, kad Klykūnai – mūsų tiriamos Gliaudelių giminės tėvonija. Tačiau XVIII a. pabaigoje ir XIX a. pradžioje Klykūnuose Gliaudelių dar nebuvo – jie iš kažkur atvyko ir į šį Rubikių paežerės kaimą. Iš kur – užduotis būsimoms protėvių paieškoms. XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje Gliaudeliai iš Klykūnų pasklido kiek plačiau, po kitus kaimus Anykščių rajone:

gyveno Skiemonyse, Juškonyse, Mediniškiuose, Kurkleliuose ir kitur.

Gliaudeliai visoje Lietuvoje

Gliaudelių pavardės kilmė ir paplitimas. 1985 m. išleistame „Lietuvos pavardžių žodyne“ (t. I, p. 682) rašoma: „Gliaudelis sutinkamas Alantoje (Molėtų raj.), Anykščiuose 6, Biržuose, Kaune 5, Kurkliuose 4 (Anykščių raj.), Pabiržėje (Biržų raj.), Semeliškėse (Trakų raj.), Skuode (ateivis), Skiemonyse 3 (Anykščių raj.), Utenoje, Vabalninke 3 (Biržų raj.), Vievyje 12 (Trakų raj.), Žasliuose 2 (Kaišiadorių raj.), Žiežmariuose (Kaišiadorių raj.). Iš viso: 42.“

Du Gliaudelių kaimai. Lietuvos Respublikoje yra du kaimai, kurie turi Gliaudelių pavardės pavadinimus. Tikėtina, kad kaimų pavadinimus lėmė ten gyvenę asmenys su Gliaudelio pavarde.

1941 m. išleistoje Lietuviškojoje enciklopedijoje (t. IX, p. 155) rašoma: „Gliaudeliai – Biržų apskrities Vabalninko valsčiaus kaimas. 1923 m. 22 ūkiai, 81 gyventojas ir pv. 19 gyventojų. Dabar Gliaudeliai I 1934 m. išsk. vs., 1939 m. 16 ūkių, 56 gyventojai ir Gliaudeliai II 1939 m. 12 ūkių, 56 gyventojai. 22–24 km nuo Vabalninko.“ Pastarasis kaimas iki šių dienų neišliko.

Kupiškio rajone, Alizavos seniūnijoje ir parapijoje, yra kaimas Gliaudeliai (Gliaudėliai), du kilometrai į šiaurę nuo Alizavos, Pyvesos dešiniajame krante, prie Alizavos-Kuprelіškio kelio. Pirmąkart Gliaudeliai minimi 1673 m. kaip Salamiesčio dvaro kaimas (Glaudele, Glawdele). Tuo laiku kaime gyveno Kristupas Gliaudelis (Krzysztoph Glawdelis) su sūnumis: Mikalojumi, Petru, Jokūbu ir Jurgiu (Jurasiem). 1724 m. gyveno Jokūbas Gliaudelis (Glawdela) ir Mikalojus Gliaudelis. 1795 m. tarp keturių baudžiauninkų dūmų minimas ir Juozapas Gliaudelis.

Kiti Gliaudeliai – Anykščių rajone. Be mūsų Gliaudelių giminės, kilusios iš Klykūnų kaimo ir pasklidusios po visą Lietuvą ir pasaulį, yra parengtos dar septynios Gliaudelių giminių genealoginės lentelės. Seniausi šių giminių protėviai gyveno XVIII a. pab.–XIX a.

Vienos iš Gliaudelių genealoginės lentelės seniausias atstovas – Stanislovas Gliaudelis (giminės gyvenama vietovė – Anykščiai, Klykūnai). Kai tik sužinojau, kad ankstesniais metais Gliaudelių giminės protėviai gyveno Klykūnų kaime, ėmiau domėtis šiuo kaimu. Mielai sutiko padėti ir šį kaimą aprodė burbiškietė kraštotyrininkė Irena Adomonienė. Pasirodo, kaime tebestovi mūrinis Gliaudelių namas. Savininkas – rezistencinių kovų dalyvis ir tremtinys Stasys Gliaudelis (g. 1921) su savo šeima gyvena Kaune. Tik vasarą jis dar sugrįžta į tėviškę. Susitikau su guviu seneliu Vilijampolėje. Pabandėme sujungti abi gimines, tačiau nepavyko susieti Gliaudelių giminės šakų.

Kitos Gliaudelių giminės lentelės: antroji – Motiejus Gliaudelis (Anykščiai, Klykūnai), trečioji – Antanas Gliaudelis (Kurkliai), ketvirtoji – Stanislovas Gliaudelis (Skiemonys, Anykščiai, Klykūnai), penktoji – Stanislovas Gliaudelis (Alanta, Klabiniai), šeštoji – Laurynas Gliaudelis (Gyvatynė, Kurkliai, Skiemonys, Leliūnai), septintoji – Elena Gliaudelytė (Skiemonys, Anykščiai).

Gliaudelių gūžta – Vievyje. 2008 m. Juozas Gliaudelis, Vaclovo sūnus (g. 1938) savo kilmę aiškino taip: „Galima Gliaudelių giminės užsieninė kilmė. Buvusio KPI rektoriaus pavaduotojas Gliaudelis 1956 m. man yra sakęs, kad jo brolio atlikti tyrimai atvedė į tai, kad pirmasis Gliaudelis buvęs prancūzas pavarde Glaudel, likęs Lietuvoje, traukiantis Napoleono armijai. Ir tikrai, pasikapstęs internete, užtikau prancūzų tokia pavarde. Seniausias iš jų Fransua Glaudel, gimęs 1815 m. Reiškia, dar prieš Napoleono laikus Prancūzijoje buvo žmonių tokia pavarde. Tik ar realus Glaudel virsmas į Gliaudelį?“

Liudmila Gliaudel-Černova, Vasilijaus duktė (g. 1955) 2013 m. pavasarį pasakojo dar vieną Gliaudelių giminės istoriją. Jos protėvių kilmė – taip pat prancūziška, tik pavardė buvo rašoma Claudel, tarėsi Klaudel. Vėliau, laikui bėgant, pavardės pirmoji „C“ raidė virto „G“ – Glaudel. Dar vėliau priebalsis „l“ suminkštėjo, tapo Gliaudel. Galiausiai pavardė buvo sulietuvinta – Gliaudelis.

Juozas Gliaudelis 2013 m. rudenį pasakojo, kad Alesninkuose (Elektrėnų savivaldybė) gyveno daug žmonių, turinčių Gliaudelių pavardę: „Senais laikais kaime žmonės mėgdavo vieni kitus pravardžiuoti, kad lengviau būtų suprasti, apie ką kalba eina. Ne išimtis buvo ir Alesninkų kaimas. Mūsų kaime gyvenę Gliaudeliai buvo taip pat pravardžiuojami. Atskiros jų šakos turėjo tokias pravardes: „Vilenskie“ (vilniečiai) – mano giminės šaka; „Bociany“ (gandrai); „Hančary“ (puodžiai) ir Martiniukai. Šios keturios giminės tarpusavyje nesigiminiavo.”

Pavardės ištakos dokumentuose. Gliaudelių interneto svetainėje V. Povilionis 2008 m. pasidalijo savo pastebėjimais: „Gerbiami Gliaudeliai, kad koks „prancūzas“ neterštų gražios lietuviškos giminės pašaknų, siūlau pavartyti Mokslų akademijos bibliotekoje esantį 1673 m. Ukmergės pavieto Salamiesčio dvaro ir miestelio inventorių. Jis yra išspausdintas ir Mokslų akademijos Istorijos instituto 1962 m. Vilniuje išleistame Konstantino Jablonskio ir Mečislovo Jučo sudarytame dokumentų rinkinyje „Lietuvos inventoriai XVII a.“ 310 p. jūs rasite ir Glaudelių kaimą, ir nemažai pačių Gliaudelių. Gliaudelių kaimo vardas kelis kartus užrašytas su kieta „L“ – Glaudeliai, bet daugumoje atvejų su minkšta – Gliaudeliai. Pavardės – tik Gliaudeliai. O jei kas arčiau Vilniaus nuo gražios pavardės nusimetęs galūnę tapo svetimšaliu, tai tokiam belieka ieškoti protėvių – priklydėlių.“

Gliaudelių pavardė minima ir kitame dokumentų rinkinyje, kurį 1994 m. parengė Algirdas Baliulis, tai – „Ukmergės apskrities seniūnijų 1765 metų inventoriai“. Šioje knygoje (p. 20) minimas Kupiškyje gyvenantis Tomasz Glaudelis.

Jono Balčiūno knygose „Tėviškės akimirkos“ (1993) ir „Nuo Kirdonių iki Biržų“ (1995) minima Gliaudelių pavardė. Pirmojoje knygoje – Gliaudelis (vardas nenurodytas) gyveno Kirdonių kaime (Biržų rajone), o antrojoje – tame pačiame kaime nurodoma Ona Gliaudelienė, gimusi apie 1869 m., turėjo vieną sūnų ir dukrą, valdė 24 ha žemės.

Kol kas nėra nustatyta, koks mūsų giminystės ryšys su bendrapavardžiais minėtuose rašytiniuose šaltiniuose ar žmonių pasakojimuose – trūksta archyvinių dokumentų.

Vienijantys simboliai

Ženklas. Gliaudelių giminės šakų atstovai, pirmąkart susirinkę 2007 m. liepą Ukmergėje, buvo numatę pasirengti 2008 m. Gliaudelių ir Jucių giminių susitikimui. Vienas iš darbotvarkės klausimų buvo ir giminės ženklo sukūrimas. Atstovai nusprendė, kad giminės simbolis turėtų būti lazdyno riešutas ir raidė G. Riešutas pasirinktas ne atsitiktinai, nes lietuviškas žodis „gliaudelis“, „gliaudėlis“ sietinas su „pribrendęs riešutas, kuris pats gliaudosi iš taurelės“ (Lietuvių kalbos žodynas, t. III, p. 419).

Tokį ženklą 2008 m. pavasarį sukūrė dailininkas Rimas Valeikis. Rudas riešuto formos skydas padalytas į dvi dalis. Kairėje pusėje pavaizduotas Gliaudelių inicialas „G“, o kitoje – lazdyno šaka.

Herbas. 2015 m. spalio 3 d. Vilniuje, iškilmingame šventiniame renginyje – suvažiavime, skirtame Didžiojo Vilniaus Seimo 110-osioms jubiliejinėms metinėms paminėti, vyko LDK kilmingumo dokumentų ir Gliaudelių giminės herbo įteikimas. LGHD kartu su LDK atminties rūmais patvirtino Gliaudelių giminės herbą. Herbo autorius – Lietuvos dailininkas grafikas, knygų iliustratorius Arvydas Stanislovas Každailis.

Vilniaus universiteto kieme po iškilmingo renginio Gliaudelių giminės atstovai (iš kairės į dešinę): Rimantas Pakštas, Daiva Titenytė, Dovilė Bubnienė-Kireilytė, Remigijus Bimba ir LGHD draugijos pirmininkas Vilius Botyrius.

Gliaudelių giminės ženklas. Autorius – Rimas Valeikis.

Herbo aprašymas. Žaliame skyde – septyni auksiniai riešutai, herbo papuošale sukryžiuotos dvi žalios lazdyno šakos, apkibusios auksiniais riešutais.

Simbolika. Žalia spalva atstovauja rojui, gamtai, Ožiaragiui, atgimimui ir atsinaujinimui. Kartu ji – Ozirio spalva. Auksas atstovauja saulei, šviesai, išminčiai ir brandai. Riešutai kaip gėrybių dėžutė simbolizuoja vaisingumą. Per vestuves jauniesiems įteikiama sauja riešutų. Riešutas – tai ir tvirtumas. Kartais apie asmenį sakoma: „kietas riešutėlis“. Riešuto branduolys kietame apvalkale simbolizuoja paslėptą dvasios autonomiją.

„Giminės daina“. Gliaudelių giminė savo daina pasirinko dainą iš serialo „Giminės“ (žodžių autorius Jonas Strielkūnas, kompozitorius Tomas Leiburas).

Interneto svetainė. Idėja įkurti Gliaudelių giminės interneto svetainę gimė 2006 m. liepos 23 d. Šio projekto iniciatorius ir įkūrėjas A. Gliaudelis viename iš neoficialių giminės susitikimų prie Nevėžos ežero Nagurkiškių kaime (Anykščių r.) pasiūlė giminės genealoginę lentelę perkelti į internetą. „Reikia visą mūsų informaciją sudėti į serverį. Užteks giminaičiams tik prisiregistruoti ir gauti patvirtinimą su prisijungimo kodu. Jie galėtų analizuoti giminės šakas“, – tuomet kalbėjo Audronis. Po šio pokalbio nuo 2006 m. gruodžio 1 d. buvo įsigytas domenas **www.gliaudeliai.org**. Giminės interneto svetainė veikia ir šiandien.

Po giminės šakų atstovų susitikimo Ukmergės miesto centre prie paminklo Lietuvos nepriklausomybei (iš kairės į dešinę): Remigijus Bimba, Valentinas Eismantas, Audronis Gliaudelis su žmona Regina, Daiva Titenytė su vyru Eismantu. 2011 m.

Buriančios tradicijos

Giminės šakų atstovai. Nuo 2005 m., kai buvo surengtas pirmasis oficialus Gliaudelių giminės susitikimas, nusistovėjo giminę vienijančios tradicijos ir organizacinė struktūra. Pirmajame Gliaudelių giminės susitikime buvo išrinkti keturi giminės šakų atstovai – Baltramiejaus Gliaudelio palikuonys. Emilijos Gliaudelytės-Titenienės šakai atstovauti buvo paskirta kaunietė Daina Titenytė-Rutkauskienė-Daniliauskė (vėliau ją pakeitė kaunietė Daiva Titenytė), Kamilio Gliaudelio – jonavietis Audronis Gliaudelis, Jono Gliaudelio – uteniškis Valentinas Eismantas, Uršulės Gliaudelytės-Strazdienės – aš, Remigijus Bimba.

2011 m. Gliaudelių giminės susitikime dalyvavo ir gentainiai iš tolimesnių Gliaudelių šakų – Konstantino Gliaudelio palikuonys. Naujoms giminės šakoms atstovauti išrinkti du nauji atstovai. Povilo Gliaudelio šakai atstovauti paskirtas anykštėnas Rimantas Pakštas, Jurgio – vilnietis Raimundas Gliaudelis.

Oficialių susitikimų, rengiamų kas trejus metus, metu giminės nariai, sulaukę pilnametystės, – turintys 18 metų, svarsto giminės bendravimo klausimus, paskiria šakų atstovus atstovauti giminės pasitarimuose. Tarp oficialių susitikimų aktualius giminės klausimus sprendžia šakų atstovai. Giminės šakų pasitarimai yra įvykę du kartus Ukmergėje (2007.07.13 ir 2011.02.05).

Giminės susitikimai. Pirmojo Gliaudelių susitikimo prologu tapo 2004 m. Kūčios Kurklelių kaime. Į šią šeimos šventę tradiciškai susirinko Strazdų, Kvedarų ir Bimbų šeimynos. Mano pusseserė Gitana Strazdaitė-Kvedarienė pasiūlė suorganizuoti giminės susitikimą. Ši mintis visiems suteikė lemtingą postūmį.

Ir anksčiau turėjau tokią slaptą idėją – kada nors suburti giminę, bet vienas vis nesiryžau, tiesiog nebuvo impulso. O Gitanos postūmio užteko, kad ledai pajudėtų. Prabėgus šventėms, po Naujųjų metų kartu su dėde Petru Strazdu, pusseserė Gitana ir pusbroliu Dainiumi Strazdu ėmėmės Gliaudelių giminės susitikimo organizacinių darbų.

Mano senelis S. Strazdas pasakojo: *„Gliaudeliai neorganizuodavo susitikimų, nebuvo anksčiau tokios mados. Ir kai mažas buvau, nepamenu, kad Gliaudeliai visi susirinktų į krūvą. Bendravome šeimomis, važiuodavome vieni pas kitus, bet giminė nesirinko visa vienu metu. Susirinkdavo visi Gliaudeliai, kai vieną iš* mūsų Anapilin reikėjo lydėti.“

Oficialūs Gliaudelių giminės susitikimai įvyko trys: 2005, 2008, 2011 m. vasaromis. Pirmąjį Gliaudelių giminės susitikimą surengėme 2005 m. rugpjūčio 27–28 d. Antrajame (2008 m. liepos 26–27 d.) dalyvavo ne tik Baltramiejaus Gliaudelio, bet ir jo žmonos Barboros Jucytės-Gliaudelienės Jucių giminės palikuonys. Abu susitikimai buvo suorganizuoti Kurklelių kaime.

Pirmieji du giminės susitikimai aprėmė tik Baltramiejaus Gliaudelio palikuonių šaką. Visados norėjosi suburti visą mums žinomą Gliaudelių giminę į pulką. 2010 m. vasarą apklausęs didžiąją

Pirmasis Gliaudelių giminės susitikimas prie Baltramiejaus Gliaudelio sodybos. Juškonėliai, 2005 m.

Gliaudelių giminė po šv. Mišių prie Skiemonių bažnyčios vartų su kunigu Sigitu Sudentu. 2011 m.

dalį Konstantino Gliaudelio palikuonių, supratau, kad į tokį susitikimą atvyktų ir tolimesni gentainiai, todėl ėmiausi giminės susitikimo paruošiamųjų darbų.

Trečiasis oficialus Gliaudelių giminės susitikimas buvo surengtas 2011 m. liepos 9–10 d. prie Rubikių ežero, Terpežerio kaime (Anykščių r.). Susitikime dalyvavo Martyno ir Konstantino Gliaudelių giminės šakų palikuonys, kurie savo tėvonija laiko Klykūnų kaimą.

Kiti susitikimai. Buvo ir kitų, mažesnių, Gliaudelių giminės susibūrimų. 2006 m. liepos 22–23 d. ir 2007 m. liepos 28–29 d. Gliaudelių giminės susitiko prie Nevėžos ežero (Anykščių r.). 2010 m. susitikimas iškeliavo į Lazdijų rajoną. Vilmos ir Audriaus Braškių (Jucių giminė) poilsiavietėje 2010 m. liepos 16-18 d. įvyko Gliaudelių ir Jucių susitikimas prie Dusios ežero (Vaickūniškės k., Seirijų sen., Lazdijų r.).

2009 m. liepos 11–12 d. surengtas Jucių ir Gliaudelių gentainių susitikimas prie Rubikių ežero (Anykščių r.). Pastarojo susitikimo metu buvo plaukiama baidarėmis keturiais ežerais: Mušiejumi, Liminu, Dusynu ir Rubikiais.

Tąkart visi prisiminėme, kaip Juškonėlių kaime XIX a. antrojoje pusėje gyvenęs Baltramiejus Gliaudelis eidavo tarnauti pas turtingus ūkininkus Jucius, gyvenusius prie Rubikių ežero. Ten įsimylėjo jų dukrą Barborą, kurią vėliau vedė. Spėjame, kad ne visada pas mylimąją eidavo pėsčiomis, – kartais plaukdavo ir valtele. Tad ir mes pabandėme Baltramiejaus kelią pakartoti. Manėme, kad plauksime ilgai, tačiau užtrukome tik tris valandas.

KARPIAI

Danielius VERVEČKA,
h. Poltarackij / Bialynia bajoras

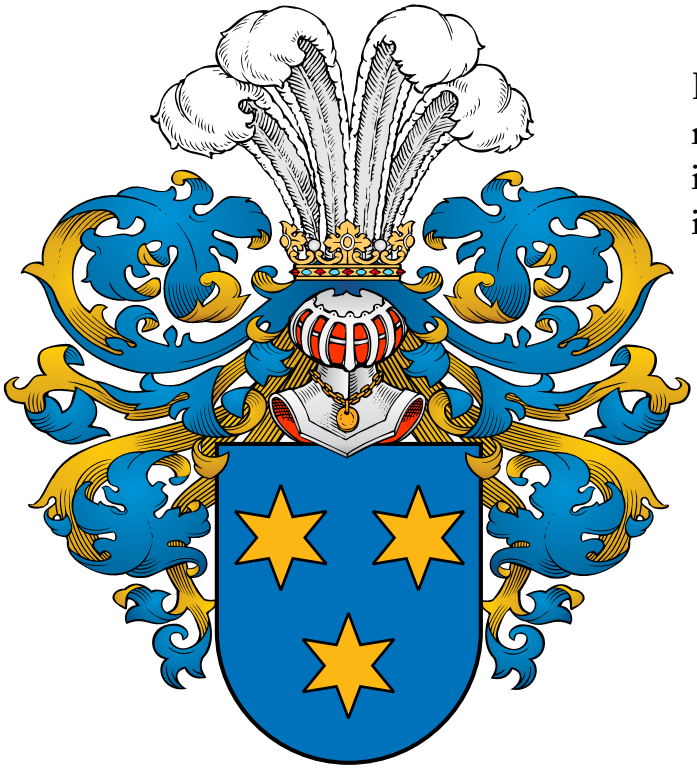

Giminės herbas.

Rašytinių šaltinių apie seną, turtingą, įtakingą Karpių giminę labai daug. Šios giminės aprašymų randama Ispanijos, Italijos, Vokietijos, Lenkijos istorijose. Daug rašytinių šaltinių Lietuvoje išleistose knygose.

Karpių herbas „Carpio-Karp“ – trys žvaigždės žydrame lauke, dvi – viršuje, trečioji – apačioje, viduryje. Virš riterio šalmo – karūna su keturiomis stručio plunksnomis. Pagal Neseckį, tokį herbą į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę atnešė italų bajoras CARPIO. „Visuotinės istorijos“ įžangoje (I tomas) Puffendorfas mini Karpių giminę Ispanijoje ir Italijoje taip: tarp 786 ir 832 metų gyveno BERNARDO DEL CARPIO (1), grafo Saldanijaus ir Chimenos sūnus. Motina Chimena buvo Asturijos karaliaus Froilo dukra ir Ispanijos karaliaus Alfonso II sesuo. Alfonsas II Bernardą del Carpio užaugino ir išauklėjo kaip savo sūnų. Paaugęs Carpio „savo begaliniais žygiais“ apsunkino savo laikmečio metraštininkus. Užaugusiam Bernardo del Carpio buvo suteiktas Andalūzijos margrafo titulas, o jo vardu pavadinta teritorija Carpio, esanti Andalūzijos provincijoje, prie Guadalkuviros upės[7][12].

Bernardo del Carpio palikuoniai persikėlė į Italiją, kai ispanai Petro III Aragoniečio dėka (1282) įsitvirtino Sicilijos, o po to ir Neapolio sostuose. O vienas iš jų, taip pat Bernardo del Carpio (1500-1558) buvo Ispanijos karaliaus atstovu[7][12].

Italijoje, Modenos kunigaikštystėje iki šiol yra Carpio miestas ir vietovė, kurioje – Romos popiežiaus rezidencija. Italijos istorijoje rašoma apie Romoje gimusį tapytoją-raižytoją Hugoną de Carpio (1486-1530) ir Florencijoje gimusį tapytoją-architektą Heronimą de Carpio (1501-1556). Juos mini Larousse. Ar jie buvo del Carpio giminės, abejotina, nes turėjo kitokį herbą[7][12].

Karpiai Lietuvoje buvo viena turtingiausių ir įtakingiausių didikų giminė, valdė dideles žemės valdas: turėjo 28 seniūnijas, dvarų, dvarelių ir palivarkų suskaičiuojama apie aštuoniasdešimt. Visa eilė aukšto rango bažnytinių ir pasaulietinių pareigūnų kilo iš šios giminės. Tarp jų – 5 Vilniaus kanauninkai ir vyskupas, Žemaitijos vyskupas (1736-1739), giminę seime atstovavo 8 pareigūnai, buvo 2 generolai, LDK tribunolo maršalka, karalystės sekretorius, 2 gubernijų maršalkos, 12 Žemės valdymo-tvarkymo tarnybų viršininkų, 5 teritoriniai maršalkos su kašteljoniniais įgaliojimais, 4 pakamorės (karaliaus atstovai-vietininkai), 3 tijūnai. Pastatė 8 bažnyčias, steigė parapijas ir skyrė joms išlaikymą, kunigams mokėjo atlyginimus. Steigė ir organizavo katalikiškas mokyklas: 1593 m. Stakliškėse, 1595 m. Alytuje, 1596 m. Akmenėje ir Rietave, 1782 m. Prienuose, 1810 m. Joniškėlyje. 1899 m. Joniškėlyje įkūrė Žemės ūkio mokyklą, kuri pavadinta fundatoriaus Benedikto Karpio vardu.[7][9][20]

Karpiai buvo tiesiogiai susigiminiavę su beveik šimtu kitų giminių, tame tarpe ir su daugeliu garsių giminių. Trys Pliaterytės ištekėjo už Karpių giminės atstovų. Viena Karpytė ištekėjo už grafo Pliaterio. Įvyko dvi santuokos su grafų Tiškevičių giminės atstovais: Marijona Malgorzata Karpytė buvo ištekėjusi už Jono Tiškevičiaus, Tiškevičių-Skuminų atšakos atstovo. 1758 m. turėjo sūnų Jeronimą [7][12][23]. Joana Karpytė ištekėjo už Mikalojaus Tiškevičiaus. Juos galima laikyti didžiausios ir galingiausios Lietuvos Tiškevičių giminės šakos pradininkais. Šios šakos atstovai valdė Biržus, Palangą, Kretingą, Raudondvarį, Trakų Vokę ir daugelį kitų dvarų[7][12][21][22]. 1790 m. duomenimis, Karpiai Vilniuje, Trakų (Senatorių) gatvėje turėjo trejus rūmus ir vienus rūmus Prancūzijoje, Paryžiuje Vernet gatvėje Nr. 29. XIX a. viduryje visi šie rūmai per vedybas, kaip kraitis ir paveldėjimas atiteko Tiškevičių giminei[17][18]. Buvo sudarytos ir dvi pačių Karpių giminės, skirtingų šakų atstovų santuokos.

Netiesiogiais giminystės (svainystės) ryšiais siejosi su Radvilų ir Sanguškų giminėmis.

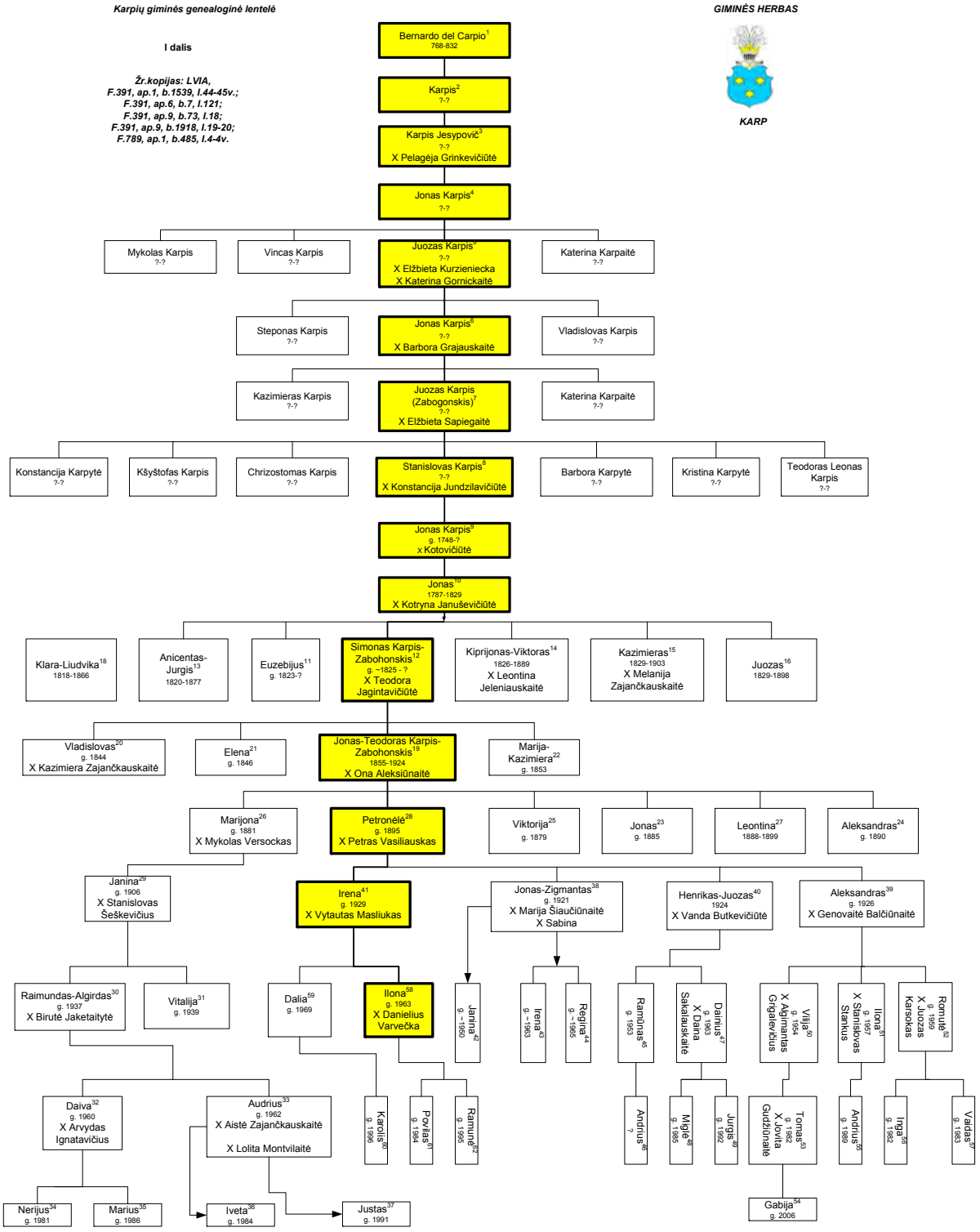

1899 m. Rygoje, tarptautinėje Žemės ūkio parodoje iš aukščiausių 18 apdovanojimų 12 atiteko Karpių giminei, kurią atstovavo Bernardas Karpis.[7]

Juozapas Mykolas Karpis savo darbais įrodė, kad tuo metu jis labiausiai atitiko keliamiems valstybiniams pilietybės reikalavimams, buvo išrinktas iš trijų kandidatų ir 1737 m. paskirtas Žemaitijos vyskupu. Jis ragino skelbti Evangeliją, nurodė, kad privalu mokėti liaudies šneką – lietuvių kalbą. Tuo metu Žemaitijos vyskupo, kaip iškiliausio ir vieno reikšmingiausių LDK ganytojo, vardas Lietuvoje suskambo unisonu [8].

Kitas giminės atstovas – Vilniaus akademijos profesorius Mykolas Pranciškus Karpis buvo garsus oratorius ir pamokslininkas. Ypač įspūdinga jo ugninga kalba, adresuota tribunolo maršalkai Adomui Čertoriskiui. „Tėvynės meilės nėra be laisvės, laisvės nėra be Įstatymo, nėra Tėvynės meilės ir būti jos negali ten, kur nėra santūrumo, meilės darbui, meilės šlovei, pagarbos dievui ir religijai“. Vilniuje, šv. Jonų bažnyčioje ji buvo pasakyta 1794.04.20, prasidėjus sukilimui. Pasakyta lietuvių kalba, o vėliau perskaityta visose Lietuvos bažnyčiose ir karo daliniuose su šūkiu „Malonu ir garbinga mirti už Tėvynę“. Pagal jo kalbas išleista daug knygų.[9][20]

Lietuvos Vyriausiosios Tautos Tarybos aplinkraštyje dėl 1794 m. sukilimo paskelbimo yra dokumentas,

pasirašytas dešimties tarybos narių, tarp kurių figūruoja Mauricijus Fran (Pranciškus) Karpis. Dokumentas pateiktas lietuviškai, užantspauduotas lenkiškai. Tai tvirtina sekretorius Juozapas Narbutas[9]. Šiame sukilime dalyvavo nemažai giminės atstovų.

Rašytiniuose šaltiniuose yra duomenų apie Karpių giminės atstovų dalyvavimus 1831-1832, 1863-1865 metų sukilimuose.

Karpių giminės istorija gali būti įrodymu, kad bajorija Lietuvoje mokėjo vykdyti pareigas kraštui. Steigė ligonines, finansavo jų išlaikymą, dosniai rėmė labdaros institucijas.

Vadovaujantis caro „Laisvųjų artojų įstatymu“ dėl valstiečių atleidimo iš baudžiavos bei atsiliepiant į Vilniaus vyskupo Kosakausko 1800 m. išleistą atsišaukimą, kuriuo raginama išlaisvinti valstiečius, joniškėlietis Ignas Karpis 1803 m. testamentu nuo baudžiavos atleido 7000 valstiečių, o 1808 m. – net 16 000 baudžiauninkų, paskirstydamas ir pinigus[10][21].

Vyskupas Motiejus Valančius savo prisiminimuose apie Karpius atsiliepia, kaip apie šviesiausius „dauggalius“ ir geradarius didžiūnus[8].

Tiksli data, kada į LDK atvyko Karpiai (CARPIO), nėra žinoma. Lietuvos Metrikoje yra įrašas, kad prie karaliaus Vladislovo Jogailos buvo italų kilmės karaliaus dvariškis Karpis (2), kuris ėjo įvairias pareigas. Turima informacija, kad 1503 m. Mykolas Karpis valdė žemes Pinsko paviete. 1522 m. Karpis Jesypovič (3) iš karaliaus gavo valdas Bielsko, Padlesės vaivadijose ir Žemaitijoje, su leidimu nuolatiniam gyvenimui. Žmona Pelagėja Grynkevičiūtė, sūnus Jonas (4), karaliaus dvariškis, Naugarduko seniūnas 1565 ir 1585 m. priiminėjo Maskvos kunigaikščio pasiuntinius. Nuo jo vaikų, Mikalojaus Karpio ir Juozo Karpio (5) prasidėjo dvi Karpių giminės linijos. Mikalojus Karpis – Volkovysko pakamorė ir Naugarduko seniūnas, laikomas Joniškėlio-Rėkyvos giminės šakos pradininku. Jo sūnus Steponas – „livoniškosios“, vokiškosios Karpių giminės linijos pradininkas. Pastarojo palikuoniai tarnavo Prūsijos, o vėliau ir Rusijos kariuomenėse. Šios šakos atstovai tuometinėje Prūsijos teritorijoje valdė dvarus ir žemes. Tačiau žinios apie šią šaką nutrūksta XIX a. pirmojoje pusėje. Livoniškoji ir Joniškėlio-Rėkyvos Karpių giminės šakos susimaišo per santuokas. Juozas Karpis, Bielsko pakamorė, laikomas Bielsko šakos pradininku[7][12].

Labai svarbi Karpių giminei buvo Bielsko šakos pradininko Juozo Karpio (7) ir Sapiegų Kodenio šakos Elžbietos (Halszkos) santuoka. Elžbietos Karpienės tėvas (h. Lapė) Mikalojus Sapiega buvo Bresto, Minsko vaivada, Vilniaus kašteljonas ir karalystės sekretorius.[6][7][19]. Jos motina – kunigaikštytė Jadvyga Voina (h. Trimitai), Motiejaus dukra. Voinos kildino save iš Sieversko kunigaikščių. Jų giminei priklausė Pinsko, Gardino, Kobryno, Užvenčio, Palangos, Gargždų, Pajūrio seniūnijos[6][14].

Elžbietos Karpienės senelis Mikalojus Sapiega buvo vedęs garsios kunigaikščių Vyšnioveckių giminės (h. Karibut), kilusios iš senųjų Lietuvos valdovų Gediminaičių, dukrą kunigaikštytę Oną Vyšnioveckaitę. Jos tėvas – Andrius, senelis – Jonas, prosenelis – Mykolas Vyšnioveckiai. Jo prosenelis Kaributas (Dimitrijus) – Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Algirdo brolis.

Elžbietos Karpienės (Sapiegaitės) prosenelis – Padlesės, Naugarduko vaivada Povilas Sapiega. Jo tėvas Jonas ir motina Elžbieta Chlebavičiūtė laikomi Kodenio Sapiegų linijos pradininkais. Jono brolis Bagdonas – Čerėjos Sapiegų linijos pradininkas[19]. Povilas Sapiega po santuokos su kunigaikštyte Elena Alšėniške (h. Hypocentaurus) iš jos tėvo senatoriaus, Kijevo vaivados Jurgio Alšėniškio Dubrovickio, kaip kraitį gavo Alšėnus. Elenos Sapiegienės senelis – senatorius Aleksandras Alšėniškis, Vilniaus kašteljonas. Jo tėvas – senatorius Simonas Alšėniškis, Naugarduko vaivada ir LDK didysis hetmonas.

Simono Alšėniškio sesuo Julijona buvo ištekėjusi už Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Vytauto. O jo brolio Andriaus Alšėniškio dukra Zofija buvo Jogailos trečioji žmona, Jogailaičių dinastijos motina.

Simono Alšėniškio tėvas Jonas, senelis Algimantas, prosenelis Holša (Golša) – Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Narimanto sūnus[6][13].

Bielsko pakamorė Juozas Karpis (7) buvo Jono Karpio (6) ir Barboros Grajauskaitės sūnus. Jo senelis Juozas Karpis (5) – Volkovysko maršalka. Volkovysko maršalkos Juozo Karpio (5) tėvas – Jonas Karpis (4), karaliaus dvariškis. Senelis – Karpis Jesypovičius (3) , senelė – Pelagėja Grinkevičiūtė[7].

Nuo Bielsko pakamorės Juozo Karpio (7) ir vedama mūsų giminės atšaka. Jis turėjo 4 sūnus: Teodorą Leoną, Chrizostomą, Kristupą Ubaldį ir Stanislovą (8) .

Jauniausias Juozo Karpio (7) sūnus Stanislovas (Trakų šakos pradininkas) (8) vedė Konstanciją Jundzilavičiūtę, h. „Gulbė“ bajorę, Mstislavlio kašteljono Viktoro Jundzilovičiaus dukrą. Valdė Brzozovą, Karpovicus ir Zabohonės dvarą prie Volkovysko, pagal kurį šeima prie pavardės gavo prierašą ir buvo vadinama Karpiais Zabohonskiais.

Jonas Karpis (9) (g. 1748 m.) – Gardino vaiskis. Jo žmona Kotovičiūtė, Jurgio Kotovičiaus, Gardino seniūno dukra. Po pastarojo mirties Brzozovo ir Karpovicų žemės atiteko dėdžių Kristupo Ubaldžio ir Chrizostomo įpėdiniams.

Jono Karpio sūnus Jonas (10) (1787–1829) vedė Kotryną Januševičiūtę. 1809 m. pardavė Zabohonės dvarą.

1845.08.29 Vilniaus gubernijos bajorų deputatų susirinkimo akte Nr. 3833 „Dėl Karpių Zabohonskių giminės kilmingumo pripažinimo“ buvo patvirtinta, kad tai yra labai sena ir kilminga giminė, į Lietuvą atėjusi iš Italijos. Tame pačiame legitimaciniame akte nurodomi Vilniaus gubernijos bajorų deputatų susirinkimų ankstesniųjų legitimacijų (kilmingumo pripažinimų) dokumentai: 1809.07.14 nr. 1785; 1811.06.04 nr. 141; 1811 m. liepos mėnesio įrašas nr. 14; 1829.04.03 nr. 192; 1832.11.12 nr. 1699; 1854 m. Vilniaus gubernijos, Trakų valsčiaus bajorų knygos įrašas, nurodantis apie Karpių Zabohonskių bajorystės pripažinimą (1846 m. įsakas dėl pripažinimo nr. 4140). Legitimavosi Jonas Karpis Zabohonskis su sūnumis Euzebijum (11), Simonu (12), Anicetu Jurgiu (13), Kiprijonu Viktoru (14), Kazimieru (15), Juozu (16) ir dukterimis Anele

Agne (17), Klara Liudvika (18).

Tuo metu šeima valdė Užuguosčio ir Juhalino dvarus, Kietaviškių, Alešiškių, Parankavos, Sviliniškių ir Slovinciškių palivarkus[1-5].

Simonas Karpis Zabohonskis (12) (g. 1829) vedė Teodorą Jagintavičiūtę. Turėjo sūnus Joną Teodorą (19), Vladislovą (20) ir dukras Eleną (21), Mariją Kazimierą (22).

Jonas Teodoras Karpis Zabohonskis (19) (1855.02.08–1924.04.16) vedė Oną Aleksiūnaitę. Turėjo sūnus Joną (23) ir Aleksandrą (24), dukras – Viktoriją (25), Marijoną (26), Leontiną (27), Petronėlę (28).

Jonas (23), Aleksandras (24) ir Leontina (27) buvo bevaikiai. Viktorijos (25) palikuoniai gyvena Rūdiškėse ir Trakuose.

Dukra Marijona (26) (g.1881.06.08), ištekėjusi už Mykolo Versocko, turėjo dukrą Janiną (29).

Janina Versockaitė (29) ištekėjo už Stanislovo Šeškevičiaus. Jų šeimoje 1937.09.04 gimė sūnus Raimundas Algirdas (30) ir 1939.12.26 dukra Vitalija (31).

Raimundas Algirdas Šeškevičius (30) 1956.10.06 vedė Birutę Jakelaitytę, Jurgio ir Marijos Furmanavičiūtės dukrą. Jo šeimoje 1960.08.15 gimė dukra Daiva (32), o 1962.07.03 – sūnus Audrius (33).

1980 m. Daiva Šeškevičiūtė (32) ištekėjo už Arvydo Ignatavičiaus, Kazimiero ir Onos sūnaus. Turi 1981.05.17 gimusį sūnų Nerijų (34) ir Marių (35), gimusį 1986.06.11.

Audrius Šeškevičius (33) iš pirmos santuokos su Aiste Zajančkauskaite turi dukrą Ivetą (36) (g. 1984.05.23), antrojoje santuokoje su Lolita Montvilaite – sūnų Justiną (37) (gim. 1991.09.23).

Jono Teodoro Karpio Zabohonskio dukra Petronėlė (28) (g. 1895.01.20) susituokė su Petru Vasiliausku. Turėjo sūnų Joną Zigmantą (38) (g. 1921.09.08), Aleksandrą (39) (g. 1926.02.14), Henriką Juozą (40) (g. 1924.01.15) ir dukrą Ireną (41) (g. 1929.03.15).

Jonas Zigmantas Vasiliauskas (38) pirmoje santuokoje su Marija Šiaučiūnaite turėjo dukrą Janiną (42) (g. 1950), dabar gyvenančią Rygoje. Tremtyje, antrojoje santuokoje su vokietaite Sabina turėjo dukras Ireną (43) (g. 1963) ir Reginą (44) (g. 1965) dabar gyvenančias Vokietijoje.

Henrikas Juozas Vasiliauskas (40), h. „Karp“ bajoras, santuokoje su Vanda Butkevičiūte (g. 1926.10.31) turėjo sūnų Ramūną (45) (g. 1953.02.02), Ramūnas (45) – sūnų Andrių (46). Kitas Henriko Juozo sūnus Dainius (47) (g. 1963.01.15) vedė Dainą Sakalauskaitę (g. 1962.06.29), turi dukrą Miglę (48) (g. 1985.11.09) ir sūnų Jurgį (49) (g. 1992.07.29), gyvenančius Vilniuje.

Aleksandras Vasiliauskas (39) santuokoje su Genovaite Balčiūnaite (g. 1929.09.22) turėjo dukras Viliją (50) (g. 1954.07.18), Iloną (51) (g. 1957.09.03) ir Romutę (52) (g. 1959.01.02).

Vilija Vasiliauskaitė (50), h. „Karp“ bajorė, santuokoje su Algimantu Grigalevičiumi turi sūnų Tomą (53) (g. 1982.05.14). H. „Karp“ bajoras Tomas 2006.01.21 vedė Jovitą Gudžiūnaitę. Jų šeimoje 2006.08.03 gimė dukra Gabija (54). Gyvena Kaune.

Ilona Vasiliauskaitė (51) 1992.03.20 ištekėjo už Stanislovo Stankaus, turi sūnų Andrių (55) (g. 1989.06.21). Gyvena Kaune.

Romutė Vasiliauskaitė (52) 1981.12.12 ištekėjo už Juozo Karsoko. Jų šeimoje 1982.06.18 gimė dukra Inga (56), 1983.12.21 – sūnus Vaidas (57). Gyvena JAV, Čikagoje.

Irena Vasiliauskaitė (41), h. „Karp“ bajorė, santuokoje su Vytautu Masliuku susilaukė dukterų Ilonos (58) (g. 1963.02.20) ir Dalios (59) (g. 1969.05.11).

Dukra Dalia Masliukaitė (59), h. „Karp“ bajorė, turi sūnų Karolį (60), gimusį 1996.03.07.

Ilona Masliukaitė (58), h. „Karp“ bajorė, 1983.11.12 ištekėjo už Danieliaus Vervečkos (g. 1961.12.31) – bajorų Poltarackų (h. Poltarackij) iš motinos pusės ir LDK kilmingos bajorų Miglinų giminės iš tėvo pusės (h. Bialynia) palikuonio. Jų šeimoje 1984.12.25 gimė sūnus Povilas (61), h. „Karp“ bajoras, o 1995.08.15 – dukra Ramunė (62), gyvenantys Vilniuje.

Šaltiniai:

1. LVIA, f. 391, apr. 1, 1829 m., b.1539, I. 44-45V.
2. LVIA, f. 391, apr. 6, 1829 m., b. 7, I.121.
3. LVIA, f. 391, apr. 9, 1854 m., b.1918, I.19-20.
4. LVIA, f. 391, apr. 9, 1829 m., b.73, I.18.
5. LVIA, f. 789, apr. 1, 1846 m., b.485, I.4-4V.
6. Polski slovnik biograficzny. Lenkijos Mokslų akademijos Istorijos institutas.
7. A. Meistovičius. Karpiowie. Vilnius, 1907.
8. M. Valančius. Namų užrašai.
9. LDK kultūra – tyrinėjimai ir vaizdai. Aidai, 2001.
10. A. Šapoka.Lietuvos istorija. Mokslas. Vilnius, 1989.
11. LVIA, f. „Zabogonės Karpių šeimos genealogija“.
12. LVIA, f. „Karpių giminės genealogija“.
13. LVIA, f. „Rodzina herbarz Szlachty Polskiej“. Kunigaikščiai Alšėniškiai. T. 10, p. 162-164; Warszawa, 1913.
14. LVIA, f. „Herbarz Polski“. Kunigaikščiai Voinos. T. 9, p. 433-438, Kaspar Niesiecki. Lipsk, 1842.
15. LVIA, f. „Herbarz Polski“. Kunigaikščiai Vyšnioveckiai. T. 9, p. 345-363, Kaspar Niesiecki. Lipsk, 1842.
16. A. Avižonis. Bajorai Vazų laikais. Kaunas, 1940.
17. V. Drėma. Dingęs Vilnius. Vilnius, 1998.
18. A. R. Čaplinskas. Vilniaus gatvių istorija. Vilnius, 2003.
19. S. Lazutka. Leonas Sapiega, geneologija. Vilnius, 1998.
20. Lietuvos architektūros istorija / II. Vilnius, 1994.
21. I. Semaškaitė. Lietuvos pilys ir dvarai. Vilnius, 2003.
22. A. Snitkuvienė. Raudondvaris. Grafai Tiškevičiai ir jų palikimas. Vilniaus universiteto leidykla, 1998.
23. T. Manteufl. Genealogia nauki. Pomocmoe nistonipod. Warszawa, 1959.

HERALDIKOS KOMISIJOS FUNKCIJOS, HERBYNAS, HERBŲ APRAŠYMAI

Iš Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos Heraldikos komisijos nuostatų

Komisijos funkcijos
1. Dalyvauja formuojant darnią Lietuvos Respublikos heraldikos sistemą:
1.1. Dalyvauja Lietuvos valstybės piliečių, kurie įstatymų nustatyta tvarka gali turėti herbinį ženklą, istorinių ir naujų giminės ženklų (herbų) ir kitų herbinių ženklų kūrime.
1.2. Sprendžia bendruosius heraldikos norminimo klausimus, atsižvelgdama į Lietuvos heraldikos tradicijas, tarptautinę patirtį ir heraldikos mokslo tendencijas, nustato taisykles, reglamentuojančias giminės ženklų (herbų), herbinių vėliavų, herbinių ženklų ir herbinių antspaudų kūrimą. Ugdo pagarbą heraldikos simbolikai, propaguoja heraldikos žinias.
1.2. Komisija
1.2.1. Derina ir tvirtina naujų giminės ženklų (herbų) ir herbinių ženklų projektus.
1.2.2. Asmenų, šeimų prašymu teikia išvadas ir konsultuoja dėl rengiamų giminės ženklų (herbų), herbinių vėliavų, herbinių ženklų ir herbinių antspaudų tapatumo jų etalonams ir projektams.
1.2.3. Kaupia patvirtintus giminės ženklų (herbų) ir herbinių ženklų etalonus, projektus, surinktą rašytinę ir ikonografinę medžiagą, tyrimus ir užtikrina jų apsaugą.
1.2.4. Renka ir tiria Lietuvoje ir užsienio valstybėse esančią Lietuvos heraldikos medžiagą.
1.2.5. Konsultuoja istorinių herbų atkūrimo ir naujų giminės ženklų (herbų), taip pat herbinių vėliavų, herbinių ženklų, herbinių antspaudų kūrimo, naudojimo ir propagavimo klausimais, teikia metodinę paramą giminės ženklų (herbų), herbinių vėliavų, herbinių ženklų ir herbinių antspaudų kūrėjams ir tyrėjams.
1.2.6. LGHD Heraldikos komisija renkasi LGHD būstinėje.
1.3. Giminės ženklai (herbai)
1.3.1. Archyviniai, piliečių asmens dokumentai, luominę kilmę įrodantys dokumentai, giminės ženklai (herbai), istorinė-literatūrinė medžiaga ir kita dokumentacija, LGHD Heraldikos komisijos sprendimu pripažinti giminės ženklai (herbai), asmenų pateikiami giminės ženklai (herbai) yra pagrindas išduoti atitinkamos formos heraldikos komisijos liudijimus, įteisinančius giminės ženklų (herbų) priklausomybę.
1.3.2. Giminės, šeimos, asmens ženklas (herbas) yra giminės, šeimos, asmens nematerialusis turtas. Giminių, šeimų, asmenų ženklai (herbai) ar jų atvaizdai gali būti naudojami leidybos, mokslo ir visuomenės informavimo srityse.
1.3.3. LGHD Heraldikos komisija nagrinėja šeimų, giminių ženklus (herbus), sąryšį su šeimos, giminės istorija ir juos tvirtina. Heraldikos komisijos liudijimuose nurodomas ženklas (herbas) ir pridedamas jo aprašymas.
1.3.4. Giminės ženklus (herbus) ir išdavimo liudijimus LGHD Heraldikos komisija registruoja ir pateikia LGHD vadovybei jų įteikimui.
1.3.5. Vienas etalono ir projekto egzempliorius lieka byloje, kitas – pas giminės ženklo (herbo) naudotoją. Dokumentai pripažinti tinkamais heraldikos liudijimams gauti, saugomi byloje.
1.3.6. Patikslintas arba pakeistas etalonas ir jo pagrindu parengti projektai tvirtinami šio reglamento nustatyta tvarka.
1.3.8. Giminės ženkluose (herbuose), herbinėse vėliavose, herbiniuose ženkluose, herbiniuose antspauduose negali būti simbolių ar kitokių ženklų, kurie yra susiję su tautinės, rasinės, religinės, socialinės ar kitokios nesantaikos ar neapykantos skleidimu, taip pat prieštarauja moralei ar viešajai tvarkai, visuomenės dorovės normoms.

Po represijų ir okupacinių periodų Lietuvos visuomenėje Heraldikos mokslas tik pradedamas įsisavinti, džiaugiuosi, kad visi kartu tęsiame šią seną viduramžius siekiančią tradiciją ir formuojame gražią bei kokybišką heraldiką.

LGHD Heraldikos komisijos pirmininkas
Aidas Baškys

HERBYNAS

Bagdonas

Biskys

Brazaitis

Dilevičius

Germanavičiai

Gliaudeliai

Lengvinas

Masteika

Norvaiša

Palevičius

Peleckas

Pilipavičius

Rimkus

Stankūnas

Šemetos

Šimkavičius

Taminskas

Vaniuchinas

Variakojis

Vėlyviai

HERBŲ APRAŠYMAS

BAGDONAS

Auksiniame skydo lauke raudonas žirgas auksinėmis kanopomis ir liežuviu. Herbo papuošale – tas pats žirgas ant sukryžiuotų auksinių linų.
Auksas atstovauja Saulę, šviesą, išmintį, brandą, raudona spalva – Kristų, ugnį, kraują, aistrą, meilę, narsą ir galią. Raudonas žirgas – Baltų kario ar vado pati svarbiausia laidotuvių auka, Europos tradicijoje – jaunystės, jėgos, vyriškumo, džiaugsmo ir pergalės simbolis. Įregistruotas 2015-09-13 Arūnui ir Karoliui Bagdonams. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 13 ir 14.

BISKYS

Sidabriniame herbinio skydo lauke – raudona du kartus persukta Mebijaus juosta. Šią juostą per vidurį perveria du juodi kovamio sparnai. Herbo papuošale – ta pati paprastoji herbinė figūra. Sidabras simbolizuoja Mėnulį, vandenį, tyrumą, ištikimybę, perlą, švarą, raudona spalva – Kristų, ugnį, kraują, aistrą, meilę, narsą ir galią, juoda spalva – žemę, gyvenimo gausą, naktį. Mebijaus juosta – tai persukta ir galais sujungta juosta, neturinti išviršinės ir atvirkštinės pusės. Ji simbolizuoja pasaulio vientisumą, pažinimo siekį ir tobulėjimą. Kovarnio sparnai (paukščiai) – tarpininkai tarp žemės ir dangaus. Sparnų, kaip ir pačių paukščių, simbolika panaši. Kovarnis – išminties ir pastovumo simbolis, dažnas nobilituotųjų heraldikoje. Sparnai – dvasingumo simbolis. Sparnų judėjimas rodo dvasios judėjimą, pažinimo savarankiškumą ir individualumą. Įregistruotas 2013-07-20 Mindaugui Biskiui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 9.

BRAZAITIS

Mėlyname skydo lauke – sidabrinis balandis auksinėmis kojomis, auksiniame snape laikantis auksinį indelį su ambrozija. Viena iš pavardės kilmės teorijų teigia, kad Brazaičių pavardė kilusi nuo žodžio ambrozija (gr. Αμβρόσιος: priklausantis prie nemirtingųjų, dieviškas; plg. αμβροσία: dievų gėrimas, nektaras). Minima, kad Dzeusui ambroziją atneša balandžiai. Auksas atstovauja Saulę, šviesą, išmintį, brandą, sidabras – Mėnulį, tyrumą, sielos grynumą, vandenį, raudona spalva – Kristų, ugnį, kraują, aistrą, meilę, narsą ir galią. Įregistruotas 2017-02-20 Irmantui Brazaičiui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 23.

DILEVIČIUS

Raudoname herbinio skydo lauke – paprastoji figūra: sidabrinis vienrankis oblius su iš jo kylančia auksine drožle, sudarančią AD pynę. Herbo papuošale – pati paprastoji figūra. Auksas atstovauja Saulę, šviesą, išmintį, brandą, sidabras – Mėnulį, tyrumą, sielos grynumą, vandenį., raudona spalva – Kristų, ugnį, kraują, aistrą, meilę, narsą ir galią Oblius – Dailidės simbolis. Šventas Juozapas – dailidė iš Nazareto. Įregistruotas 2015-09-13 Antanui Dilevičiui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 15.

GERMANAVIČIAI

Skyde – stovintys du sidabriniai šunys raudonais liežuviais, žiūrintys vienas į kitą. Virš šalmo į kairę žiūrintis sidabrinio šuns torsas. Šalmo krūtinės papuošale – šeimos monograma. Įregistruotas 2009-09-09 Renaldui Germanavičiui, Autorius – V. Butrimas. Rejestro Nr. 4.

GLIAUDELIAI

Žaliame lauke – septyni auksiniai riešutai. Herbo papuošale – sukryžiuotos dvi žalios lazdyno šakos, apkibusios auksiniais riešutais. Žalia spalva atstovauja rojų, gamtą, ožiaragį, atgimimą ir atsinaujinimą, kartu ji – Ozirio spalva. Auksas atstovauja saulę, šviesą, išmintį, brandą. Riešutas – kaip gėrybių dėžutė, simbolizuoja vaisingumą. Per vestuves jauniesiems įteikiama sauja riešutų. Riešutas atstovauja ir tvirtumą. Kartais apie asmenį sakoma: „kietas riešutėlis“. Riešuto branduolys kietame apvalkale simbolizuoja saugiai paslėptą dvasios autonomiją. Įregistruotas 2015-10-03 Gliaudelių giminės atstovams (Remigijui Bimbai). Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 18.

LENGVINAS

Mėlyname skydo lauke – auksinė pasaga, atvira į viršų. Į ją iki pusės įleistas sidabrinis raktas, rakinamąja dalimi

į viršų. Herbo papuošale – Temidė, dešine ranka laikanti kalaviją auksine kryžma ir rankenos antgaliu, kaire – auksines svarstykles. Mėlyna spalva atstovauja Mariją, dangų, tyrumą, auksas – Saulę, šviesą, išmintį, brandą, sidabras – Mėnulį, sielos grynumą, vandenį. Pasaga – vyriškas, laimę teikiantis ir nuo nelaimių saugantis simbolis. Žirgas pasaga atveria šaltinius. Raktas atidaro ir uždaro, suteikia galimybę spręsti ir atskleisti paslaptis. Įregistruotas 2015-09-13 Donatui Lengvinui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 12.

MASTEIKA

Raudoname skydo lauke – sidabrinis kubas, kurio viduryje – auksinis rutulys. Herbo papuošale – tas pats kubas su rutuliu viduje ant raudonos liepos šakos. Auksas atstovauja Saulę, šviesą, išmintį, brandą, sidabras – Mėnulį, sielos grynumą, vandenį, raudona spalva – Kristų, ugnį, kraują, aistrą, meilę, narsą ir galią. Kubas – racionalios žmogaus minties ir veiklos simbolis, rutulys simbolizuoja visatą, idealią gamtos būseną. Įregistruotas 2016-06-05 Arvydui Masteikai. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 20.

NORVAIŠA

Sidabriniame herbo skyde – raudonas aitvaras auksiniu liežuviu. Skydo galva raudona, joje – penkios aukso monetos. Herbo papuošale – tas pats aitvaras ant sidabrinių sparnų. Auksas atstovauja Saulę, šviesą, išmintį, brandą, sidabras – Mėnulį, tyrumą, sielos gynumą, vandenį, raudona spalva – Kristų, ugnį, kraują, aistrą, meilę, narsą ir galią. Aitvaras lietuvių mitologijoje suvokiamas kaip skraidantis ugninis žaltys, galintis sudeginti, o prijaukinus – nešantis turtus. Monetos – tradicinė heraldikos figūra. Įregistruotas 2017-03-10 Virginijui Norvaišai. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 24.

PALEVIČIUS

Mėlyname herbinio skydo lauke – du sukryžiuoti sidabriški kardai auksinėmis rankenomis. Ant jų – dailininko teptukas juodu kotu ir auksiniu viršumi. Herbo papuošale – lietuvių pulkų Napoleono armijoje kepurė. Sidabras simbolizuoja Mėnulį, vandenį, tyrumą, ištikimybę, perlą, švarą. Mėlyna spalva atstovauja mergelę Mariją, dangaus erdvę, kilnumą, juoda spalva – žemę, gyvenimo gausą, naktį., auksas – Saulę, šviesą, išmintį, brandą. Skydo paprastoji figūra simbolizuoja protėvio garbingą kario praeitį ir herbo steigėjo tapybos pomėgį. Įregistruotas 2014-11-22 Arvydui Palevičiui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 25.

PELECKAS

Mėlynas skydas perjuostas sidabrine garbės juosta, ant kurios – juodai sidabriškas genys raudonu snapu, pakaušiu ir kojomis. Skydo kairiajame kampe – trys auksiniai kryžiai. Herbo papuošale – tas pats genys ant dviejų sukryžiuotų sidabrinių linų pluoštų. Auksas atstovauja Saulę, šviesą, išmintį ir brandą, sidabras – Mėnulį, vandenį, tyrumą, ištikimybę, perlą, švarą, raudona spalva – Kristų, ugnį, kraują, aistrą, meilę, narsą ir galią, mėlyna spalva – mergelę Mariją, dangaus erdvę, kilnumą, juoda spalva – žemę, gyvenimo gausą, naktį. Genys laikomas teikiančiu dvasinį apsivalymą, apsaugą ir laimę. Trys auksiniai kryžiai žymi giminėje buvusius dvasiškius. Įregistruotas 2016-06-05 Edvinui Peleckui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 19.

PILIPAVIČIUS

Raudoname lauke – sidabriškas sakalas auksiniu snapu ir nagais, žiūrintis į kairę. Naguose laiko auksinę knygą su aštuoniakampe žvaigžde viršelyje. Papuošale – tokia pat auksinė knyga, už jos – du sidabriški sparnai. Raudona spalva atstovauja Kristų, ugnį, kraują, aistrą, meilę, galią, auksas – Saulę, šviesą, išmintį, brandą, sidabras – Mėnulį, sielos tyrumą. Sakalas – Saulės, jėgos, vyriškumo, simbolis. Kaip ir visi paukščiai – tarpininkas tarp žemės ir dangaus. Knyga simbolizuoja išmintį ir žinių skleidimą. Sparnai – dvasingumo simbolis. Įregistruotas 2013-07-20 profesoriui, biomedicinos mokslų habilituotam daktarui Vytautui Pilipavičiui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 8.

RIMKUS

Raudoname lauke – trys auksiniai sparnai, centre sujungti į vieną. Sparnai sukasi prieš laikrodžio rodyklę. Herbo papuošale – tie patys sparnai, apsupti vynuogių šakomis ir uogų kekėmis. Raudona spalva atstovauja Kristų, ugnį, kraują aistrą, meilę, narsą, galią., auksas – Saulę, šviesą, išmintį, brandą. Sparnai – dvasingumo simbolis. Skaičius 3 atstovauja mąstymo ir dvasios jungtį. Sparno, kaip ir paukščio, simbolika panaši. Paukščiai – tarpininkai tarp žemės ir dangaus. Sparnų judėjimas rodo dvasios judėjimą, pažinimo savarankiškumą ir individualumą. Vynuogės atstovauja krikščionių bendruomenę ir vyndarystę. Įregistruotas 2012-07-14 Remigijui Rimkui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 7.

STANKŪNAS

Auksiniame herbinio skydo lauke – juoda gulbė, snape laikanti raudoną strėlę. Šis herbas uždėtas ant Jeruzalės Šventojo Kapo Riterių Ordino kryžiaus, po juo – riterio regalijos. Herbo papuošale – trys stručio plunksnos. Juoda gulbė savo teigiamu aspektu žymi absoliutą, mokslą ir paslaptį, taip pat vyrišką jėgą, gyvenimo gausą. Auksas atstovauja Saulę, šviesą, išmintį, brandą. Juoda spalva ispaniškoje tradicijoje žymi aukščiausią rangą. Raudona spalva atstovauja Kristų, ugnį, kraują, aistrą, meilę, narsą ir galią. 2013 m. liepos 25 d. Vatikane Mindaugui Stankūnui buvo suteiktas Jeruzalės Šventojo Kapo Riterių Ordino riterio titulas su visomis riterio privilegijomis ir teisėmis. Jos reglamentuotos Ordino konstitucijos ir patvirtintos Jo Šventenybės Popiežiaus Pauliaus VI 1977 metais. Įregistruotas 2015-09-13 Mindaugui Stankūnui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 11.

ŠEMETOS

Raudoname lauke po auksine gegne – auksinis medžio lapas, kuriame – raudonas iriso žiedas. Šalmo papuošale virš raudonai auksinio šalmo ritinėlio – du auksiniai paukščio sparnai, tarp kurių raudonas iriso žiedas. Įregistruotas 2011-11-04 Vladui Algirdui Šemetai. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 6.

ŠIMKAVIČIUS

Skydas perkirstas į du laukus. Viršutiniame mėlyname – dvi auksinės kariško rango žvaigždės viena šalia kitos. Apatinis sidabrinis laukas uždengtas mėlynu žvejų tinklu. Papuošale virš šalmo greta dvi žuvys, tarp jų dvi tokios pat žvaigždės. Įregistruotas 2010-11-04 Povilui Šimkavičiui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 5.

TAMINSKAS

Herbo skydas skeltas. Pirmas laukas – sidabrinis, užimantis trečdalį skydo. Jame – du, vienas virš kito, raudoni guobos lapai. Antras laukas – raudonas. Jame – Temidės ginklai: sidabrinis, ašmenimis į viršų kalavijas auksine kryžma ir rankenos antgaliu ir ant jo uždėtos auksinės svarstyklės. Abu laukus skiria banguota linija. Herbo papuošale – sidabrinė Temidė, kairėje laikanti auksines svarstykles, dešinėje – kalaviją auksine kryžma ir rankenos antgaliu. Deivė Temidė yra teisingumo personifikacija. Auksas atstovauja Saulę, šviesą, išmintį, brandą, sidabras – Mėnulį, tyrumą, sielos grynumą, vandenį. Vandenį simbolizuoja ir banguota skydo laukus skirianti linija. Raudona spalva simbolizuoja Kristų, ugnį, kraują, aistrą, meilę, narsą ir galią. Įregistruotas 2015-09-13 Algirdui ir Nerijai Taminskams. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 16 ir 17.

VANIUCHINAS

Mėlyname skyde – šventas Jurgis. Jis, žirgas ir slibinas – sidabriniai. Švento Jurgio šarvai – auksiniai. Skydo papėdė – sidabrinė. Herbo papuošale – tas pats šventas Jurgis. Auksas atstovauja Saulę, šviesą, išmintį, brandą, sidabras – Mėnulį, tyrumą, sielos grynumą, vandenį, mėlyna spalva – Mergelę Mariją, dangaus erdvę, tyrumą ir ištikimybę. Šventas Jurgis – Lietuvos ir daugelio valstybių globėjas, karių, skautų ir gyvulių globėjas, Kapadokijos krikščionio sūnus, nužudytas dėl tikėjimo. Lietuvoje Jurginės švenčiamos balandžio 23 dieną. Įregistruotas 2016-06-05 Pauliui Vaniuchinui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 22.

VARIAKOJIS

Auksiniame skydo lauke – raudona variu šarvuota koja sidabriniu pentinu. Herbo papuošale – ta pati koja ant sukryžiuotų auksinių ąžuolo šakų sidabrinėmis gilėmis. Auksas atstovauja Saulę, šviesą, išmintį, brandą, raudona spalva – Kristų, ugnį, kraują, aistrą, meilę, narsą ir galią. Raudona šarvuota koja, kaip ir pavardė, galimai nurodo protėvius, priklausiusius karių luomui. Įregistruotas 2016-06-05 Almantui Variakojui. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 21.

VĖLYVIAI

Dzūkiška pavardė Vėlyvis kildinama iš rudenį žydinčios darželinės lelijinės šeimos gėlės (colchicum autmnale), vadinamos vėlyviu. Kaip ir visi lelijiniai, vėlyvis yra tyrumo, nekaltumo, Švč. Mergelės Marijos simbolis. Sidabriniame skyde – trys raudoni stilizuoti vėlyvio žiedai. Žiedų koteliai apjuosti žalia juostele. Virš skydo – plieninis aštrusis šalmas, ant kurio – raudonai sidabriška šalmo danga. Ritinėlis – žaliai sidabriškas. Šalmo papuošalas – balta teisingumo deivės Temidės figūra. Jos dešinėje rankoje – kalavijas, kairėje – svarstyklės. Jie – sidabriški. Akys užrištos sidabrišku raiščiu. Herbo steigėjas – docentas, socialinių mokslų daktaras Stasys Vėlyvis. Jo šeimoje tęsiama teisininko profesijos tradicija. Abu vaikai – sūnus Tomas ir dukra Gelminė – notarai. Įregistruotas 2009-09-03 Vėlyvių giminės atstovams Stasiui Vėlyviui, Tomui Petrui Vėlyviui, Gelminai Vėlyvytei-Každailienei. Autorius – A. Každailis. Rejestro Nr. 1, 2, 3.

RITERIŲ ORDINAI: istorija ir vieta šiuolaikinėje visuomenėje

Artūras GIEDRAITIS, h. *Vanagas*, Šv. Adalberto – LDK – Riterių Ordino Kancleris

Kristina SAVICKYTĖ-GIEDRAITIENĖ, h. *Dryja*, LGHD narė

Šiuolaikinės visuomenės pasaulėvaizdyje vartotini terminai primena apie savo daugiaprasmiškumą, pakitusią reikšmę. Šiame straipsnyje apžvelgiama nedidelė dalis religinių ir karinių organizacijų-ordinų, jų formavimosi laikotarpis, veikla, paplitimas pasaulyje.

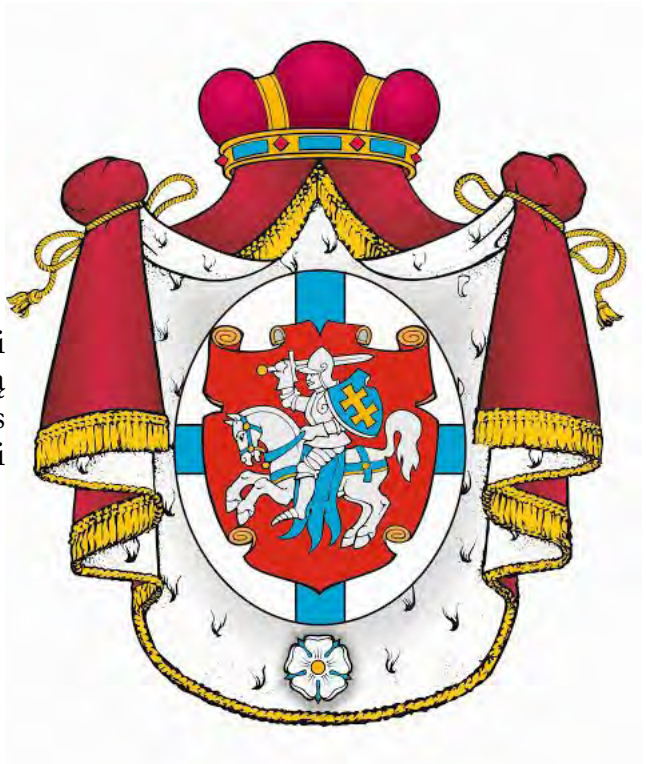

Šv. Adalberto – LDK – Riterių Ordino regalinis ženklas. Autorius – Arvydas Každailis.

Terminas *ordinas* kilęs iš lotyniško žodžio *ordo (kilm. ordinis)* – tvarka, eilė, grupė. Pirmoji prasmė – uždara katalikų vienuolių organizacija, turinti tam tikrus įstatus, pvz., dominikonų, jėzuitų ordinai. Taip pat vadinamos ir viduramžių katalikų vienuolių riterių karinės organizacijos, kurios kolonizavo svetimas žemes, pvz., kryžiuočių, kalavijuočių ordinai.[1]

Riterių ordinai – karinės-religinės vienuolių organizacijos, turėjusios įstatus, patvirtintus popiežiaus ir suvaidinusios svarbų vaidmenį Kryžiaus žygių metu. Žodžio riteris reikšmė kilusi iš vokiečių kalbos termino *Ritter*, sen. vok. *riter* — raitelis.[2] Feodalinėje Europoje tai buvo asmuo, priklausantis kariniam bajorų luomui. Šio žodžio prasmė – ir drąsus, pasiaukojantis, kilnus žmogus. Ankstyvaisiais viduramžiais besiformuojantys riterių ordinai Kryžiaus karų dalyviams tapo svarbia atsvara kovose Artimuosiuose Rytuose. Palestiną valdant krikščionims, musulmonai puldinėjo ne tik keleivius, lankančius šventąsias vietas, bet dažnai apiplėšdavo ir pačius miestus.[3] Ordinų nariai – vienuoliai riteriai duodavo įžadus, pasižadėdavo gyventi pagal griežtą regulą, o vienu svarbiausių įžadų tapdavo krikščionių gynimas, apsaugojimas kovose su musulmonais. Be minėtųjų pareigų vienuoliai dar slaugydavo ligonius Kryžiaus karų metu.[4] Tad vienuoliai riteriai buvo ir kunigai, turintys sielovados pareigas, ir riteriai-kariai, ir broliai vienuoliai – ligonių slaugytojai.[5]

Istorinių šaltinių teigimu, vienas pirmųjų ordinų, susikūręs Kryžiaus žygių metu, sujungęs vienuolių ir karių – iš esmės nesuderinamus – pašaukimus buvo apie 1119 m. Jeruzalėje susikūręs *"Vargingųjų Šventyklos riterių" (pauvres chevaliers du temple),* vėliau vadintu *Tamplierių,* ordinas. Tais metais į Jeruzalę atvyko *Hugues de Payens* ir aštuoni jo bendražygiai, kuriuos maloniai priėmė Jeruzalės patriarchas *Baldvinas II* ir paskyrė miesto Šventyklą, nuo kurios ir kilo jų pavadinimas.[6] Jie, davę vienuolių įžadus, įsipareigojo saugoti Šventosios žemės kelius.

1. Tarptautinių žodžių žodynas, Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.
2. Ten pat.
3. http://katbaz.weebly.com/ordinai.html. Žiūrėta 2016 12 09.
4. Ten pat.
5. Ten pat.
6. Ten pat.

Tamplierių ordinas buvo įteisintas 1128 m. Trua bažnytiniame susirinkime, taip pat ordinui buvo suteiktos didelės privilegijos – jų turtas nebuvo apmokestinamas, ordino nariai atleisti nuo įsipareigojimų bažnytinei ir pasaulietinei valdžiai. Besikeičiant aplinkybėms, patyrus keletą svarbių karinių pralaimėjimų, Tamplierių ordino nariai iš Jeruzalės persikėlė į Siriją, vėliau – į Kiprą, Prancūziją. Į didžiulį ordino sukauptą turtą kėsinosi ir Prancūzijos karalius *Pilypas IV Gražusis*, tačiau didžiajam Tamplierių ordino magistrui Žakui de Molė (Molay) nepaklusus, prasidėjo nuožmus ordino narių persekiojimas. Pagal 1312 m. balandžio 5 d. popiežiaus Klemenso V bulę, ordinas buvo uždraustas.[7]

Su Kryžiaus žygių istorija susijusi ir *Hospitaljerių (Joanitų, Maltos)* ordino įsikūrimo istorija. XI a. viduryje krikščionims Jeruzalėje leista įkurti prieglaudą prie šv. Jono Krikštytojo bažnyčios, rūpintis apsilankančiais piligrimais, teikti pastogę maldininkams, atvykstantiems iš Europos kraštų. Vienuoliai slaugytojai ir kariai-riteriai, ginantys maldininkus, sudarė atskirą broliją, vadinamą *Jeruzalės Šv. Jono ligoninės turėtojų (Fratres hospitalis St. Johannis)* vardu.[8] 1113 m. popiežius Paskalis II, patvirtinęs brolijos įkūrimą, suteikė Šv. Sosto globą. XI-XIII a. kovose su musulmonais šis ordinas, kaip ir kitos vienuolijos, tapo rimta karine jėga, ginant atkariautas žemes. Patyrus svarbių pralaimėjimų Šventojoje Žemėje, Šv. Jono ordino riteriai persikėlė į Kiprą, vėliau įsitvirtino dabartinei Graikijai priklausančioje Rodo saloje. Ordino (tuo metu vadinto *Rodo riteriais*) sukurtas stiprus laivynas tapo esmine atrama, sėkmingai kovojant prieš musulmonų antpuolius. 1530 m. įsikūrusiam Maltos saloje, nuo tada – Maltos riterių ordinui – legendiniame Lepanto mūšyje 1571 m. pavyko atremti turkų-osmanų imperijos galybę. Dabartinės Maltos respublikos sostinė Valeta pavadinta ordino didžiojo magistro Žano de la Valeto *(Jean Parisot de la Valette)*, kuris ne tik sėkmingai gynė salą nuo turkų išpuolių, bet ir pradėjo miesto-tvirtovės įkūrimą, apsauginių įtvirtinimų statybą, vardu. Iki mūsų dienų išlikusio ordino, reziduojančio Romoje, veikla – pasaulietinė, susijusi su parama, šalpa vargstantiesiems.

Istorijoje plačiai žinomos toli gražu ne tik globėjiškos, misionieriškos ordinų misijos, kada kardu, o ne maldų žodžiais vykdavo krikščioniškojo žodžio skleidimas.

Šalia minėtų *Hospitaljerių (Joanitų), Tamplierių* ordinų, kaip plačią ekspansiją į šiaurės rytines Europos žemes vykdęs, žinomas *Kryžiuočių (Vokiečių, Teutonų)* ordinas (*Ordo Teutonicus*, *Ordo domus Sanctae Mariae Theutonicorum*). Įkurtas 1190 m. Trečiojo kryžiaus žygio metu kaip ligonių slaugos ordinas, buvo pavaldus popiežiui ir imperatoriui. 1196 m. Kryžiuočių ordinas Tamplierių ordino pavyzdžiu buvo pertvarkytas į riterių ordiną su rezidencija Akros uostamiestyje (dab. Šiaurės Izraelyje).[9] Svarbiausiomis ordino narių – riterių prievolėmis tapo ligonių slauga, gydymas, vokiečių riterių gynimas, kova su katalikų bažnyčios priešais. Popiežių laiminti žygiai į Europos paribius, deja, nešė tautoms ne tikėjimo šviesą ir tikrąją misionierišką veiklą, bet tapo ilgus metus trunkančiomis kovomis. Europoje, kol *„vyko tarpreliginiai karai, kryžiuočių ir kalavijuočių ordinai buvo Vakarų Europoje susiformavusios krikščionybės karinė išraiška“*[10]. XIII a. pirmoje pusėje Kryžiuočių ordinas užkariavo Prūsiją, kėlė grėsmę kuršiams, žemaičiams, lietuviams. Įtvirtinęs Karaliaučiaus ir Klaipėdos pilis, Kryžiuočių ordinas blokavo Lietuvą ir iš vakarų, o iš šiaurės jungėsi Kalavijuočių ordinas.[11] Kalavijuočių ordinas oficialiai vadinosi *Kristaus kariuomenės broliais* (lot. *Fratres militiae Christi*), buvo vyskupo vasalas. Įsigalėjęs šiaurės ir vidurio Kurše, rengė žygius prieš lyvius, žiemgalius, lietuvius, žemaičius. Europos kraštai dosniai rėmė abu riterių ordinus, atvykdavo naujos pajėgos, siekiančios ginklu skinti kelią krikščionybei baltų kraštuose. Karas su lietuviais ir žemaičiais baigėsi Kalavijuočių ordino pralaimėjimu Saulės mūšyje 1236 m. rugsėjo 22 d. *„Saulės mūšis privertė ordinus pergrupuoti jėgas, kai Lietuva buvo tarp dviejų frontų – iš šiaurės veržėsi Livonijos kalavijuočių ordinas, iš pietvakarių – kryžiuočių armija. Juk abu ordinai siekė susijungti ir nepajėgė – tam sukliudė Saulės mūšis“.*[12]

Nors ir patyrę pralaimėjimų, kryžiuočiai XIII-XIV a. alino Lietuvą, slopino ekonominę ir kultūrinę raidą. 1410 m. Žalgirio mūšyje *„likviduodamas Vokiečių ordino grėsmę, Vytautas užbaigė daugiau kaip du šimtmečius trukusią kovų epochą“.*[13] Vidinių nesutarimų ardomo ordino veikla silpo, Napoleono valdymo metais jo veikla buvo uždrausta, 1929 m. ordinas pertvarkytas į dvasinį junginį, vadinamas *Vokiečių ordinu* (*Deutscher Orden*).

Krikščionybės plėtra ankstyvųjų viduramžių Europoje vyko ir taikių misijų keliu, tačiau jų metu Dievo žodžio skelbėjai patirdavo rimtą vietos gyventojų pasipriešinimą. Vieną tokių misijų baltų žemių kraštuose vykdė Prahos vyskupas šv. Adalbertas Prahiškis (Vaitiekus, *Wojciech, Adalbert*; 956–997 m.). Gimęs garsių Bohemijos

7. http://katbaz.weebly.com/ordinai.html. Žiūrėta 2016 12 09.
8. Kliučinskas R.A. Po riterių ordino mantija. Kaunas: Smaltija, 2016.
9. http://katbaz.weebly.com/ordinai.html. Žiūrėta 2016 12 09.
10. Batūra R. Lietuvos pergalė Šiaulių (Saulės) mūšyje 1236 m. Šiauliai: Saulės delta, 2005.
11. Ten pat.
12. Ten pat.
13. Baranauskas T. Žalgirio mūšis. Straipsnis: http://viduramziu.istorija.net/socium/zalgiriomusis.htm.

didikų Slavnikovcų šeimoje Libicoje, mokėsi Magdeburgo dvasinėje mokykloje pas arkivyskupą Adalbertą Magdeburgietį, vėliau jo garbei perėmė (Sutvirtinimo Sakramento metu) Adalberto vardą, su kuriuo ir išliko religijos istorijoje.[14] 982 m. paskirtas Prahos vyskupu, deja, pateko į Bohemijos didikų tarpusavio kovas. Jo rūpesčiu

Nežinomas dailininkas. Šv. Vaitiekus. Vilnius, šv. Kotrynos bažnyčia.

buvo įkurtas *Brevnovo* vienuolynas – pirmasis čekų žemėse. Lenkijos karaliaus Boleslovo I Narsiojo paragintas, sutiko dalyvauti krikščioniškoje misijoje į pagoniškas baltų žemes. Norėta išvengti atviros kovos su prūsų, lietuvių, latvių ir kitomis gentimis, pajungti jas taikiu keliu, krikštijant. Šv. Adalberto Vaitiekaus amžininkai rašė, kad vyskupas buvęs labai išsilavinęs dvasininkas, artimai bendravęs su daugeliu to meto valstybių vadovų. *„Turėjo vieną mintį ir vieną siekimą, nesvajojo apie nieką kitą, nieko nesiekė, išskyrus Kristų“*,- rašė jo amžininkas Bruno iš Querfurto.[15] 997 m. atvykęs į Vyslos žemupį karaliaus skirtu laivu su grupe karių, pakrikštijo dalį vietinių gyventojų. Nukeliavo ir kitapus upės, kur plytėjo nepažįstamas prūsų kraštas. *„997 m. balandžio 23 d. <...> misionierius (netoli Žuvininkų, į rytus nuo Drusens) užpuolė pagonys, o vienas jų, vardu Sikas, paleido ietį į vyskupą“*.[16] Žinia apie šv. Adalberto kankinystę plačiai pasklido to meto Europoje, jau po dvejų metų, 999-aisiais, šv. Adalbertas buvo kanonizuotas. Vyskupo Adalberto Vaitiekaus garbei kilo bažnyčios, menininkai kūrė paveikslus, skulptūras.

Jis tapo Prahos patronu, Lenkijos globėju.[17] Šv. Adalberto pavyzdys paskatino tapti vienuoliu šv. Brunoną Kverfurtietį, kuris buvo ir vienas pirmųjų šv. Adalberto biografų – jo gyvenimą ir kančią aprašė 1004 m. ir dar kartą redagavo prieš pat išvykdamas į paskutinę misijos kelionę, kurios metu pasiekė Rusios ir Lietuvos pasienį. Aprašant jo žūtį 1009 metais, būtent Kvedlinburgo metraštyje pirmą kartą paminėtas Lietuvos vardas.

Netrukus po vyskupo Vaitiekaus nužudymo susikūrė šv. Vaitiekaus sekėjų brolija, besirūpinanti tęsti misijinę vyskupo veiklą buvusiuose pagoniškuose kraštuose, tarp jų – ir Lietuvoje. Šv. Vaitiekaus ordino veiklą vėlesniu laikotarpiu sunkino kovos su Kryžiuočių ordinu. Po daugelio šimtmečių, jau 1870 metais, Slovakijoje oficialiai įkurto Šv. Vaitiekaus ordino nariai buvo dvasininkai, ypatingą dėmesį skyrę moraliniam jaunimo auklėjimui, švietimui, dvasiniam tobulėjimui. Svarbi vieta Ordino veikloje teko ir knygų, laikraščių leidyboje, puoselėjant visuomenės savimonę, patriotinius jausmus. 1995 m. Čekijoje įkurtas naujas Šv. Vaitiekaus ordinas – pasaulietinis, veikiantis kultūrinėje, istoriografijos, religijos srityse. Nuo 1996 m. Ordino veiklą Lietuvoje puoselėjo suburta Šv. Vaitiekaus riterių ordino nacionalinė komanda. Kaip šio vieneto tradicijų tęsėja 2016 m. įkurta asociacija „Šv. Adalberto – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės – Riterių Ordinas“. Tai – pasaulietinis ordinas, valdomas vadovo – Maršalo, kurį renka Konventas, visuotinis narių susirinkimas. Tarp Konventų aukščiausiasis valdymo organas yra Kapitula.

Šv. Adalberto – LDK – Riterių Ordino nariai kviečiami aktyviai dalyvauti kultūrinėje, istorinėje, švietėjiškoje veikloje, garsinti savo tautos istoriją, saugoti ir atkurti jos kultūrinius paminklus, puoselėti ir diegti visuomenėje tautines ir patrio-

14. Kliučinskas R.A. Po riterių ordino mantija. Kaunas: Smaltija, 2016.
15. Ten pat.
16. Vėlius N. „Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai“, I t. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996.
17. Kliučinskas R.A. Po riterių ordino mantija. Kaunas: Smaltija, 2016.

Šv. Adalberto – LDK – Riterių Ordino vadovybė. Iš kairės: Danielius Vervečka, grafas Anton von Gravrock, Artūras Giedraitis, Maršalas Ričardas Algimantas Kliučinskas, Kazys Strazdauskas, Vaidas Morkevičius, Remigijus Bimba, Raimundas Charževskis. LK Kauno įgulos karininkų ramovės Vytauto Didžiojo menėje. 2017 m. sausio 14 d.

tines tradicijas.

Istoriniai šaltiniai patvirtina, kad be krikščionybės skleidimo ar karinių misijų feodalinėje Europoje ordinai buvo kuriami ir kaip monarchams artimų, nusipelniusių riterių grupės. Priklausymas ordinui buvo asmens garbės ženklas ir jo apdovanojimas. Tokios struktūros riterių narystė ordinuose buvo ribota, šiai struktūrai galėjo priklausyti tik kilmingieji, tad priklausymas ordinui buvo svarbus pripažinimo ženklas.

Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ordinai pradėti steigti XIV a., kada su krikščionybės atsiradimu iš Europos, dažniausiai Italijos, atkeliaudavo dvasininkai – pranciškonai, benediktinai, dominikonai vienuoliai ir steigė savus ordinus. Vakarietišką riterių kultūrą skleidė Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Vytauto dvaro aplinka. *„Vytauto dvaras buvo svarbiausias riterystės papročių ir gyvenimo būdo skleidėjas Lietuvoje. Tai lėmė Vytauto asmeninis domėjimasis šia kultūra ir to meto europinės bajorijos kultūrinės tendencijos. Didžiojo kunigaikščio aplinkoje susitinkantys svetimšaliai ir vietos kilmingieji riterių ritualais tvirtino savąją riterišką tapatybę. Tokio bendravimo dėka Lietuvos diduomenė sparčiai perėmė europines kilmingųjų normas ir pasaulėžiūrą. <...> Dar viena svarbi šios kultūros forma – valdovų dvaruose steigiami riterių ordinai.“*[18]

Taigi Europoje jau X a. buvo susiformavęs riterių – smulkių pasauliečių feodalų luomas, o nuo XII a. riteriais imta vadinti visus feodalus, kurie dalyvauja karo tarnyboje ir turi žemės valdų. Būsimieji riteriai buvo kryptingai auklėjami nuo jaunų dienų – paauglystėje tapdavo riterių feodalų ginklanešiais, o sulaukę 21 metų, galėjo būti įšventinami į riterius.[19] Neatskiriama jaunuolių auklėjimo dalis – tikrųjų *riteriškų* savybių puoselėjimas. Narsa, kovinė meistrystė, dosnumas, garbės supratimas turėdavo tapti antrąja riterių prigimtimi.

Apžvalgos pabaigai prisiminkime Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisynus – Lietuvos Statutus (1529, 1566, 1588 m.), sudariusius LDK santvarkos teisinį pagrindą, aprėpusius svarbiausias teisės šakas, apibūdinamus ir kaip LDK *Konstitucija* (J. Lelewelis).[20]Teigiama, kad Lietuvos Statutas – *„LDK teisės kultūros ir juridinės minties paminklas“*, galiojęs net iki 1840 m., turėjo įtakos ir moderniosios pilietinės visuomenės Lietuvos Respublikoje susiformavimui.[21]

18. Petrauskas R. Riteriai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XIV a. pabaigoje–XVI a. pradžioje. Istorijos šaltinių tyrimai, t.I. Vilnius, 2008. P. 91–113.
19. Kliučinskas R.A. Po riterių ordino mantija. Kaunas: Smaltija, 2016.
20. Gudavičius E., Valikonytė I. Pirmojo Lietuvos Statuto vieta valstybės ir teisės istorijoje. Įvadinis straipsnis. Statuta Lituaniae. Pirmasis Lietuvos Statutas 1529 m. Vilnius: Artlora, 2014.
21. http://alka.mch.mii.lt/valstybe/statutai/trumpa.lt.htm. Žiūrėta 2016 12 09.

Šv. Adalberto – LDK – Riterių Ordino nariai prie paminklo Vytautui Didžiajam. Kaunas, 2016.

Perverskime keletą Pirmojo Lietuvos Statuto (1529) puslapių (greta pateikiamas tekstas lotynų kalba):

„Trečiasis skyrius: Apie Šlėktijos laisves ir apie Didžiosios Kunigaikštystės plėtimą (De Manu Tenendo corpore Magniducatus et de Libertatibus Nobilitatis)“ .[22]

8 straipsnis:

„Visiems laisvai išvykti iš valdovo žemės – mokytis riterių įgūdžių – į visokias šalis, išskyrus priešų, valdovas leidžia.“

„Liberum indigenis Magniducatus, vberioris fortune aut milicie gracia, egredi ad regiones externas preter hostiles“.[23]

„Taip pat leidžiame, jog minėti kunigaikštaičiai ir vėliaviniai ponai, šlėktos ir bajorai turėtų laisvą galimybę išvykti iš tų mūsų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir kitų žemių sau geresnės laimės ieškoti ir riterių įgūdžių išmokti į visokias svetimas šalis, išskyrus mūsų priešų <...>“[24]

„Indulgemus, vt duces, barones, nobi//les et boyari predicti habeant liberam facultatem egredi de terris nostris predictis Magniducatus etc.,propter assequendam vberiorem fortunam et in actibus militaribus se exercendum, ad quascunque regiones externas preter hostium nostrorum terras<...>“[25]

Jau XXI a. „riterių įgūdžiai“ teigia šiandieninei visuomenei apie šio termino daugiaprasmiškumą, esmę kreipiant į romantinį ir pagarbų „dvasios riterio“ apibūdinimą – kilnumą, taurumą, pasiaukojimą, geradarystę, dosnumą artimui ir Tėvynei.

Šių taurių tikslų vedini mūsų amžininkai buriasi į junginius, savo garbingos istorijos ištakomis menančius daugelio šimtmečių veiklos laikotarpį. Jau minėto Šv. Adalberto – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės – Riterių Ordino narius vienija gelminis *moto* – išsaugoti ir atkurti architektūrinius, išlikusius rašytinius LDK kultūros paminklus, puoselėjant LDK Riterijos ir protėvių istorinį, genealoginį, heraldinį paveldą visoje buvusios LDK teritorijoje, bendradarbiaujant su kitų šalių analogiškomis organizacijomis, įtraukiant į veiklą jaunimą. Visus Ordino narius vienija šūkis ,,Memento posteri“ (,,Atmink ateinančius“).

22. Statuta Lituaniae. Pirmasis Lietuvos Statutas 1529 m.Vilnius: Artlora, 2014. P. 76-81.
23. Ten pat.
24. Ten pat.
25. Ten pat.

REIKŠMINGAS ĮVYKIS LIETUVOS IR LENKIJOS GENEALOGIJOS TYRINĖJIMUOSE IR ISTORIOGRAFIJOJE

Sigita GASPARAVIČIENĖ

2016 metų pabaigoje Varšuvoje pasirodė įspūdinga, beveik tūkstančio puslapių pirmojo LGHD pirmininko Česlavo Malevskio enciklopedinio pobūdžio monografija lenkų kalba – Czeslaw Malewski. *„Rodziny szlacheckie na Litwie w XIX wieku. Powiaty lidzki, oszmianski i wilenski)" (XIX a. Lietuvos bajorų giminės Lydos, Ašmenos ir Vilniaus apskrityse*). Ją išleido Lenkijos Mokslų Akademijos Istorijos institutas, leidimą rėmė Lanckoronskių fondas.

Rimtų, visaapimančių genealoginių studijų pas mus kol kas nedaug. Yra nemažai reikšmingų mokslinių darbų ir studijų apie konkrečias daugiau ar mažiau žinomas gimines ar atskirų autorių knygas, skirtas savų šeimų istorijai ir genealogijai. Todėl tokio išsamaus enciklopedinio pobūdžio genealoginio žinyno pasirodymas, kuriam panaudota itin gausi ir iki šiol mažai šiuo aspektu į mokslinę apyvartą įvesta didžiulės apmties istorinių šaltinių bazė, - reikšmingas įvykis Lietuvos ir Lenkijos genealogijos tyrinėjimuose ir istoriografijoje.

Šis leidinys – daugiau kaip dvidešimties metų kruopštaus autoriaus darbo Lietuvos valstybės istorijos archyve rezultatas. Kartu – ir palankiai įvertintų 2005 metais išėjusių jo tyrinėjimų „Rody szlacheckie na Litwie w XIX wieku. Powiat lidzki"(*Lietuvos bajorai XIX a. Lydos apskritis)* tęsinys.

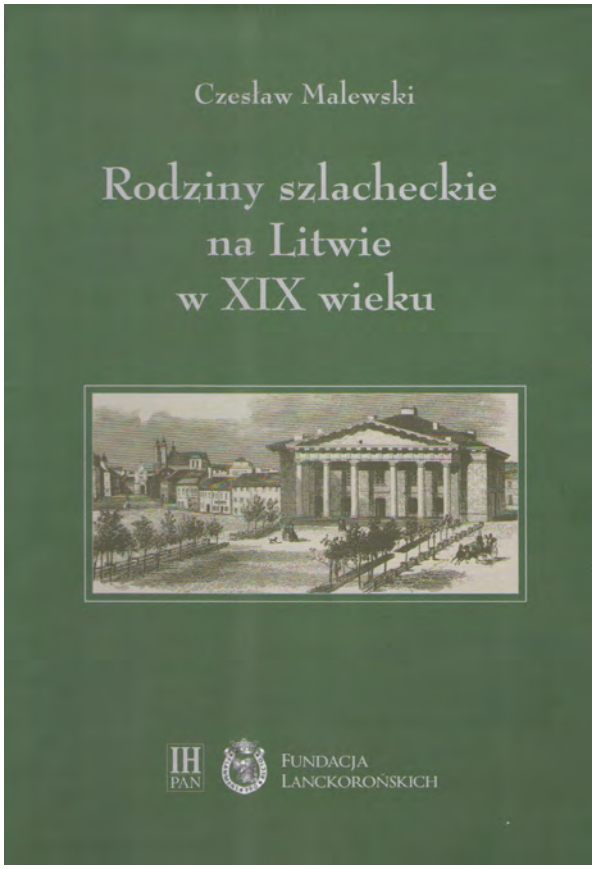

Monografijos viršelis.

Naujasis Č. Malevskio darbas nepriklauso tradicinei mums įprastai herbynų kategorijai. Vietoj vardų, gimimo ar mirties datų, giminystės ryšių aprašymų ir biogramų čia pateikiamas labai išsamus abėcėlinis pavardžių sąrašas pagal apskritis, nurodant vieną ar net kelis tos ar kitos giminės turėtus herbus, kai kada – svarbiausias bajorystės tvirtinimo datas. Išnašose – žymesni giminės atstovai. Toliau seka giminės ir šeimos tėvonijų, dvarų, dvarelių, kaimelių, bajoriškų užusienių, akalicų, karčemų, malūnų pavadinimai, nurodant parapijas. Kai kurių kaimelių jau seniai nebėra, jų pavadinimai neatpažįstamai pasikeitę ar tiesiog buvo pakeisti. Tai – lyg savotiškas turistinis vadovas po tuometinės Vilniaus gubernijos pietinių apskričių vietoves, kuriuo lengvai gali naudotis ir nemokantys lenkų kalbos. Pagrindinis dėmesys šiame darbe skirtas žemėvaldai, ekonominės bajorijos padėties kaitai ir XIX a. bajorijos žemės nuosavybės geografijai. Autorius neturėjo tikslo narplioti žemės savininkų giminystės, nuosavybės formų ar žemės savininkų nacionalinės tapatybės. Pagrindinis siekis – parodyti, kaip iš vienos vietos į kitą kėlėsi giminės ir ištisos šeimos, kaip keitėsi jų tėvonijos ar evoliucionavo jų ekonominė būklė.

Svarbiausiu šaltiniu buvo Lietuvos valstybės Istorijos archyve saugomos Vilniaus vyskupijos bažnyčių krikšto, santuokos ir mirties metrikos, parapijiečių ir gyventojų sąrašai, iki šiol mažai žinomi XIX a. Vilniaus gubernijos dvarų inventoriai. Atidžiai išstudijuota Vilniaus gubernijos bajorų deputatų kanceliarijos archyviniame fonde saugoma gausi bajorijos medžiaga, ypač vietovių, dvarų, biografijos faktai.

Šis darbas pasitarnaus įvairių sričių tyrinėtojams. Žinių ras tie, kurie domisi šeimos ar giminės šaknimis, o taip pat mokslininkai, tyrinėjantys bajorijos žemėvaldą, onomastiką, istorinę geografiją, kitus XIX a. istorijos aspektus. Tam pasitarnaus ir autoriaus pateiktas labai kruopštus šaltinių sąrašas.

Su šia monografija galima susipažinti ir internete. Ją rasite autoriaus internetinėje svetainėje www.genealogia.lt, o taip pat Lenkijos mokslinių institutų skaitmeninių bibliotekų ir dokumentų internetinėje svetainėje http://rcin.org.pl/dlibra

Vardų populiarumo statistika Lietuvoje 1795-1915 m. carinės Rusijos periodu (pagal bažnytines metrikas)

Vilius BOTYRIUS,

istorikas-genealogas

Asmenvardžiai sudaro genealogijos liūto dalį. Kokį pažinimą jie mums suteikia? Ar už vardo slypi kažkokia indviduali vertė, kurią galima būtų atpažinti statistikos pagalba? Ar pasitvirtina žmogaus gyvenime, santuokinėje poroje vardo pirminė reikšmė? Tebus tai pirmas bandymas rasti atsakymą.

	Tėvo Vardas (viso: 2732)	**Nuošimtis nuo visų vyriškų vardų metrikose**	**Gyvenimo trukmės vidurkis (su mažamečiais)**	**Ilgiausiai metrikose rasta gyvenimo trukmė metais**
1	**Juozas / Juozapas**	**9.58**	40,43	104 (Žvingių parap.)
2	**Jonas**	**8.93**	34.60	100 (Radviliškio parap.)
3	**Antanas**	**6.65**	39,31	105 (Kražių parap.)
4	Matas (Mataušas, Motiejus)	4.94	47,14	100 (Anykščių parap.)
5	Jurgis	4.86	36,16	93 (Vilkijos parap.)
6	Vincentas	4.80	trūksta duomenų	trūksta duomenų
7	Mykolas (Michal)	4.79		120 (Zarasų parap.)
8	Kazimieras	4.46		
9	Petras	3.15		
10	Stanislovas	2.93		
11	Tomas (Tamošius)	2.85		
12	Simonas (Šimonas)	2.85		
13	Andrius	2.67		
14	Vaikų, gimusių nesantuokoje, atsitiktinė atranka	2.67		
15	Adomas	2.63		
16	Ignas (Ignotas)	2.63		113 (Šeduvos parap.)
17	Pranciškus (Pranas)	2.1		
18	Baltramiejus	1.5		
19	Aleksandras	0.7		
20	Povilas (Paulius)	0.4		

Palyginus šią 19-to amžiaus vyrų vardų populiarumo statistiką (bendrą visiems luomams) su 1528 m. istorine Žemaitijos bajorų vyrų populiarumo statistika (žr. Čirūnaitė Jūratė. Kaip 16 a. pradžioje vadino Žemaitijos bajorus. *Lietuvos bajoras, 2010*), matyti, kad po 300 metų labai smuko vardų *Stanislovas, Petras* populiarumas, o vardai *Antanas, Vincentas, Kazimieras, Adomas* smarkiai išpopuliarėjo. Absoliutus iškilimo rekordininkas yra *Juozo / Juozapo* vardas, kuris 19-me amžiuje pradėjo varžytis su *Jono* vardu. Ir visai sunkiai suvokiamas trečio pagal reitingą 19-me amžiuje vardo *Antanas* nebuvimas tarp Žemaitijos bajorų 16 a.

Vyro-žmonos vardų koreliacija santuokos metrikų pagrindu
(viso 1125 santuoka 1795-1915 m. periodu iš visos Lietuvos)

Juozų (107 santuokos su)			**Jonų** (111 santuokos su)			**Antanų** (81 santuokos su)			**Matų (Motiejų)** (60 santuokos su)	
Ona / Anna	**15**		**Ona/ Anna**	**13**		**Marijona**	**9**		**Ona / Anna**	**7**
Marijona	7		Marijona	7		Ona / Anna	7		Marijona	6
Ieva	6		Elžbieta	6		Juozapota / Juzefa	6		Elžbieta	5
Julijona / Julė	6		Kristina	6		Ieva	5		Katerina	4
Juozapota /Juzefa	5		Ieva	5		Julijona	4		Rozalija	4
Domicelė	5		Magdalena	5		Pranciška	4		Petronėlė	3
Morta	5		Rozalija	5		Uršulė	4		Agota /Agnieška	3
Rozalija	5		Agota	4		Elžbieta	3		Julijona	2
Petronėlė	4		Barbora	4		Antanina	3		Magdalena	2
Barbora	0		Juozapota / Juzefa	4		Rozalija	3		Ieva	0

Vyro-žmonos vardų koreliacija tolygi. Onų ir Marijonų populiarumas atitinka šių vardų populiarumą tarp visų moteriškų vardų.

Gal tik galima išskirti Mato ir Ievos bei Juozo/Antano ir Agotos santuokas kaip variantus, neatitinkančius bendros vardų populiarumo statistikos (didesnėje duomenų bazėje tokios poros vis dėl to turėtų atsirasti).

Žmonos-vyro vardų koreliacija santuokos metrikų pagrindu
(viso 990 santuoka 1795-1915 m. periodu iš visos Lietuvos)

Onų (113 santuokų. Iš jų su)			**Marijona** (103 santuokos. Iš jų su)			**Rozalijų / Rožių** (52 santuokos. Iš jų su)			**Ievų** (44 santuokos. Iš jų su)	
Juozas	**15**		Antanas	9		**Jonas**	**5**		**Juozas**	6
Jonas	13		Jurgis	9		Juozas	5		Jonas	5
Mykolas	10		Vincentas	9		Mykolas	5		Antanas	4
Matas / Mataušas	8		Jonas	7		Matas / Mataušas	4		Jurgis	3
Antanas	7		Juozas	7		Martynas	4		Adomas	2
Kazimieras	5		Matas / Mataušas	6		Antanas	3		Aleksandras	2
Simonas	5		Mykolas	5		Kazimieras	3		Andrius	2
Adomas	4		Ignotas	4		Jurgis	2		Karolis	2
Vincentas	4		Jokūbas	4		Andrius	2		Kazimieras	2
Jurgis	2		Adomas	3		Petras	2		Kristupas	2

Bendrai tendencijai neatitinka Marijonų ir Juozų /Antanų santuokų retesni atvejai, nei teigtų vardų populiarumo statistika.

Keistoka žinant, kad 19-me amžiuje religija ir Šventosios šeimos istorija buvo absoliučios daugumos Lietuvos gyventojų pasaulėžiūros ašis. Ar tai reikštų, kad buvo prisibijoma, jog šeimyniniame gyvenime nepavyks sekti idealo pavyzdžiu?

	Motinos vardas (viso 2458)	**Nuošimtis nuo visų moteriškų vardų**	**Gyvenimo trukmės vidurkis (su mažamečiais)**	**Ilgiausiai metrikose rasta gyvenimo trukmė metais**
1	**Ona (Anna)**	**11.6**	42,13	100 (Joniškio parap.)
2	**Marijona (Marija)**	**10.5**	trūksta duomenų	103 (Kalvarijos parap., Suvalkija)
3	**Ieva**	**5.08**	trūksta duomenų	99 (Pašušvio parap.)
4	**Agota (Agnieška, Agnetė)**	**4.92**	Tai ilgaamžiškumo rekordas	**130** (A.Čiužienė iš Norvainių k., Šilalės parap., mirusi 1826 m.
5	**Rozalija (Rožė)**	**4.51**		
6	Kotryna (Katerina)	3.98		
7	Barbora	3.95		
8	Elžbieta	3.62		
9	Petronėlė	2.32		
10	Karolina	2.03		
11	Kristina	2.03		106 (Merkinės parap.)
12	Magdalena	1.91		
	Antanina	1.8		
	Elena	1.75		
	Julijona (Julija)	1.67		
	Domicelė (Domitila)	1.5		
	Marcijona (Marcelė)	1.5		
	Dorota	1.4		
	Morta	1.38		
	Eleonora	1.1		
	Juozapota (Juzefa)	1.01		

Moteriško vardo *Juozapota* nepopuliarumas, atrodo, yra atvirkščiai proporcingas atitinkamo vyriško vardo populiarumui. Rodos, tai yra bendra tendencija moteriškiems vardams, padarytiems išvedant iš populiaraus vyriško vardo, pvz., Antanas versus Antanina. Atrodo, „šonkaulinis“ darybos būdas bent 19 a. nebuvo populiarus. Vardai dažnai turi regioninį pobūdį tiek populiarumo, tiek tarmiškumo prasme (pvz., Joniškio parapijoje vardas *Martynas* virtęs *Marcijonu*). Tam įtaką darė vietinės bažnyčios titulas – šventojo globėjo vardas. Bet tai jau ateities tyrimų objektas.

GENEALOGINIO TURINIO KNYGŲ APŽVALGA

Rimvydas S. BUTAUTAS-KUDIRKA,
GHD steigėjas ir narys

Lietuvoje ženkliai daugėja biografinės literatūros genealoginio pošakio turinio knygų. Reikia sveikinti knygų autorius, kurie imasi labai nelengvos užduoties – biografinio žanro, aprašyti giminių, šeimų, kaimų būties seką, besitęsiančią šimtmečiais. Tai pareikalauja daug jėgų, laiko, sąnaudų. Bet didelis, pasišvenčiantis darbas atperka – žinios Lietuvos istorijai neįkainojamos.

Daugiausia genealogine tematika knygų leidžiama vokiečių, prancūzų, lenkų, rusų kalbomis. Prieškario Lietuvoje buvo išleista tik viena tokia knyga. Vėl nepriklausomoje Lietuvoje jau išleista daugiau nei 130 kraštotyrinių, genealoginiu pagrindu parašytų knygų. Tai nėra labai daug – žmonės vis dar drovisi, neryžtingi, prašosi pamokomi.

Į šį sąrašą neįeina knygos, skirtos LDK valdovams, kunigaikščiams, didikų šeimų nariams, dinastijoms. Jiems išleista daug knygų, albumų, monografijų, mokslinių darbų atskirai. Kitame žurnalo numeryje galbūt išvysite sąrašą, skirtą diduomenės šeimoms, giminėms, asmenims.

Pažvelkime į knygas, kurios pasirodė iki 2017 metų:

1. J. G. Beržanskis-Klausutis. *Lietuvių heraldika*. - Kaunas: A. Bako spaustuvė, 1930. - 98 p.

2. Z. Ivinskis. *Vyskupo P. P. Būčio atsiminimai*. I d. - Čikaga: Draugo spaustuvė, 1966. - 320 p.

3. A. Sprindis. *Povilas Višinskis*. - Vilnius: Vaga, 1978. - 92 p.

4. R. S. Butautas-Kudirka. *Mūsų šaknys*. - Kaunas: Amžius, 1994. - 216 p.

5. A. Senda. *Sendų giminės istorija*. - Čikaga: Išleido R. Juškaitienė, 1995. - 368 p.

6. J. Staugaitis. *Mano atsiminimai*. - Vilnius: LKMA, 1995.- 550 p.

7. Č. Milošas. *Tėvynės ieškojimas*. - Vilnius: Baltos lankos, 1995. - 302 p.

8. R. S. Butautas-Kudirka. *Kudirkai*. - Vilnius: Gediminas, 1999. - 136 p.

9. G. Česnys. *Didžiuojuosi savo Tėvu*. - Vilnius: VDA, 1999. - 232 p.

10. T. Chomentauskas. *Šis bei tas iš Chomentauskų istorijos*. - Vilnius: Žmogaus studijų centras, 1999.

R. S. Butautas-Kudirka. *Kudirkai*. - Vilnius: Gediminas, 1999. - 136 p.

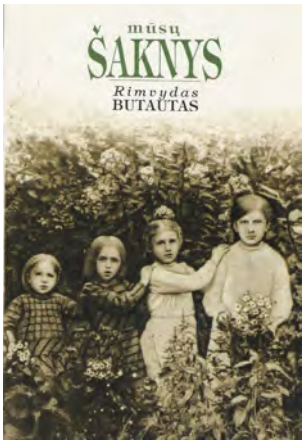

R. S. Butautas-Kudirka. *Mūsų šaknys*. - Kaunas: Amžius, 1994. - 216 p.

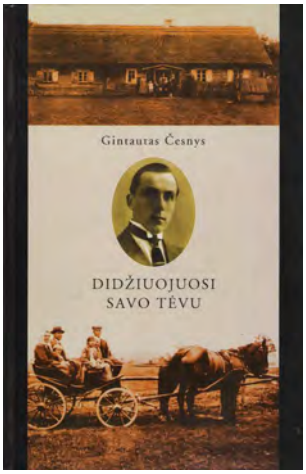

G. Česnys. *Didžiuojuosi savo Tėvu*. - Vilnius: VDA, 1999. - 232 p.

- 124 p.

11. S. Kirailytė. *Giminės istorija*. - Utena: Utenos spaustuvė, 2000. - 106 p.

12. A. Gaigalaitė. *Apie Tėvą*. - Vilnius: Sapnų sala, 2000. - 167 p.

13. J. M. Baužytė. *Šviesa iš toli*. - Vilnius: Standartų spaustuvė, 2000. - 140 p.

14. G. Kadžytė. *Nebūsiu „Žmogus iš niekur"*. - Vilnius: Gimtinė, 2000. - 16 p.

15. G. Ilgūnas. *Šaknys*. - Vilnius: Pradai, 2000. - 218 p.

16. J. Mačiulis. *Mačiulia*i. - Kaunas: Stepono leidykla, 2001. - 100 p.

17. B. Senkutė-Grinkevičienė, R. Senkutė-Kašėtienė. *Giminės*. – Vilnius, 2002. - 96 p.

18. S. Gentvilas. *Giminių knyga*. - Jonava: Dobilas, 2002. - 202 p.

19. T. Chomentauskas. *Žvilgsnis į Julijono Vilčinsko šeimą*. - Trakai: Žmogaus studijų centras, 2002.

20. B. Girčytė-Balaišienė. *Julijos vaikai*. - Utena: Utenos spaustuvė, 2002. - 136 p.

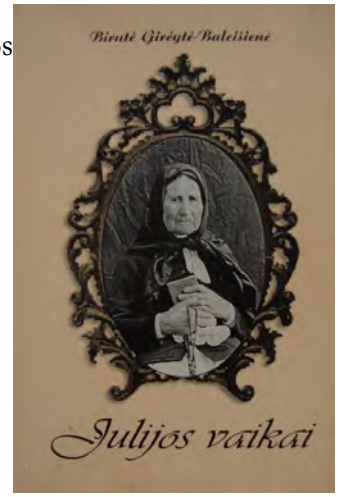

21. L. Būtaitė-Baubonienė. *Proskynos*. - Utena: Utenos spaustuvė, 2002. - 196 p.

22. M. Jučas. *Lietuvos metraščiai ir kronikos*. - Vilnius: Aidai, 2002. - 208 p.

23. J. Stankevičius. *Mano gyvenimo kryžkelės. Atsiminimai*. - Vilnius: LKMA, 2002. - 550 p.

24. Z. Vidrinskas. *Sūduvos krašto šviesuoliai. Jarumbavičių šeima*. - Marijampolė: Ramona, 2003. - 560 p.

25. N. N. Asadauskienė. *Kiškų giminė*. - Vilnius: Sapnų sala, 2003. - 390 p.

26. P. Navikas. *Iš praeities į ateitį*. - Vilnius: Atkula, 2003. - 124 p.

27. J. Klimavičiūtė. V. Rašomavičius. *Profesorius Kazys Brundza*. - Vilnius: Botanikos institutas, 2003. - 164 p.

28. L. Rimavičienė. *Protėvių takais. Spirakių krašto istorija*. - Panevėžys: Nevėžio spaustuvė, 2004. - 374 p.

29. T. Chomentauskas. *Gimtieji namai Bartkūnuose*. - Trakai: Žmogaus studijų centras, 2004. - 96 p.

30. A. Medzevičius. *Medzevičių dvaras*. I d. - Vilnius: Gelspa, 2004. - 187 p.

31. G. Miežytė-Karpavičienė. *Močiute, papasakok*. - Vilnius: Petro ofsetas, 2004. - 124 p.

32. T. Mackevič. *Medekšų giminės istorija*. - Panevėžys: Nevėžio spaustuvė, 2004. - 164 p.

33. V. Kazanavičius. *Narvydiškis*. - Kaunas: V. Kazanavičiaus IĮ, 2004. - 222 p.

34. E. Šukienė. *Bajorų von Goesų gyvenimo priedermė - kultūra ir švietimas*. - Joniškis: E. Šukienė, 2004. - 58 p.

35. S. Lomsargytė-Pukienė. *Dita. Paralelės*. - Kaunas: Jotema, 2004. - 240 p.

36. D. Kaunas. *Jurkaitynas*. - Vilnius: VU leidykla, 2005. - 76 p.

37. G. Makauskienė. *Prisiminimų dovanos*. - Kaunas: Dakra, 2005. - 454 p.

38. A. Medzevičius. *Lančinskų saga*. - Vilnius: Gelspa, 2005. - 222 p.

39. V. Verikaitė. *Henrikas Jasiūnas. Gyvenimo apžvalga*. - Vilnius: Sapnų sala, 2005. - 136 p.

40. A. Stanevičius. I. Rojus. *Mamių Rojų giminė*. - Kaunas: Morkūnas ir Ko, 2005. - 238 p.

41. A. Bagdzevičius. *Mano šeimos gyvenimo metraštis*. - Prienai: K. Kazlausko leidykla, 2005. - 26 p.

42. P. Čibiras. *Prancisiaus ir Nastės Čibirų šeimos atminimai*. - Vilnius: Dariaus ir Girėno leidykla, 2005. - 434 p.

43. J. Nekrošius. *Giminė su Kirvio ženklu*. - Šiauliai: Alkas, 2005. - 236 p.

44. L. Velaniškienė. *Užakę ežerai*. - Kaunas: Morkūnas ir Ko, 2005. - 230 p.

45. V. Dvejytė-Dikčiuvienė. *Skiemoniečių Švejų giminės istorija*. - Anykščiai: Marčiupys, 2005. - 76 p.

46. A. Jankūnienė. *Bagdonavičių giminė*. - Utena: Utenos Indra, 2006. - 76 p.

47. I. Spranaitienė. *Daugiašakis giminės medis*. - Marijampolė: Piko valanda, 2006. - 208 p.

48. A. Žuolienė. *Anužių giminės istorija*. - Utena: Utenos Indra, 2006. - 152 p.

49. K. Motiekaitis. *Tarvydų kaimas ir jo apylinkės XVI-XVII a*. - Švenčionys: Firidas, 2006. - 382 p.

50. A. Jankūnienė. *Liucijos ir Benedikto Bagdonavičių giminė*. - Salantai: Utenos Indra, 2006. - 76 p.

51. I. Vaikšnoraitė. *Giminės medis*. - Alytus: Albagrafija, 2006. - 156 p.

52. G. Baniulytė-Dyrienė. *Šeimos istorija*. - Panevėžys: Panevėžio spaustuvė, 2006. - 228 p.

53. A. Petrulienė. *Moigių namai*. - Panevėžys: Panevėžio kraštotyros muziejus, Amalkera, 2006. - 42 p.

54. M. Puišytė. *Skeldos*. - Vilnius: A. Malinausko IĮ, 2006. - 192 p.

55. A. Medzevičius. *Garbūs bočiai*. - Vilnius: Petro ofsetas, 2006. - 238 p.

56. R. S. Butautas-Kudirka. *Po Žemaitijos dangum. Butautai*. - Vilnius: Petro ofsetas, 2007. - 342 p.

57. S. Matulaitytė. C. Strimaitis. *Istorikas kunigas Vaclovas Strimaitis ir jo artimieji*. - Vilnius: Inforastras, 2007. - 580 p.

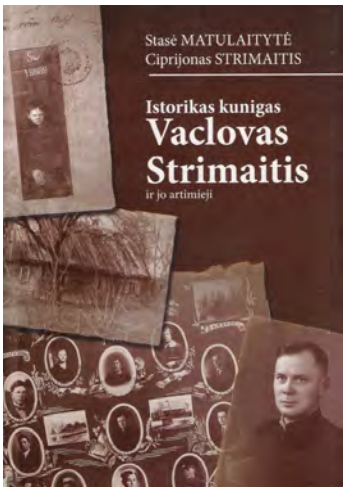

58. J. Rudokas. *Mes kilmingi žmonės*. - Vilnius: Gairės, 2007. - 400 p.

59. E. Makelis. *Ąžuolas lieka gyventi*. - Vilnius: Gairės, 2007. - 204 p.

60. T. Chomentauskas. *Kai kas iš bajorų Rimkevičių istorijos*. - Utena: Utenos Indra, 2007. - 156 p.

61. A. A. Žemaitis. *Ką mena išnykę vienkiemiai*. - Kaunas: Naujas lankas, 2007. - 226 p.

62. A. Medzevičius. *Medzevičių dvaras*. II d. - Vilnius: Petro ofsetas, 2007. - 248 p.

63. E. Makelis. *Ąžuolai lieka gyventi*. - Vilnius: Gairės, 2007. - 204 p.

64. I. Raudonis. *Truikinai*. - Klaipėda: S. Jokužio leidykla, 2008. - 218 p.

65. S. Šviesaitė. *Šaknys*. - Jonava: Dobilas, 2009. - 348 p.

66. E. Lukėnaitė-Griciuvienė. *Konstancijos ir Jonų Jablonskių šeima*. - Vilnius: LNM, 2009. - 248 p.

67. A. Venskus. *Gyvenimui aš dėkingas už viską*. - Vilnius: Margi raštai, 2009. - 188 p.

68. R. S. Butautas-Kudirka. *Kudirkai*. - Vilnius: Gediminas, 2009. - 298 p.

69. O. M. Stankuvienė-Montvilaitė. *Montvilai: gentys nuo seniausių laikų iki XX a*. - Marijampolė: Piko valanda, 2009. - 220 p.

70. D. Sviderskytė-Lukoševičienė. *Sviderskių giminės istorija*. – Vilnius, 2009. - 224 p.

71. V. Malinauskaitė-Mačiulienė. *Po gimtinės medžiu*. - Vilnius: Petro ofsetas, 2009. - 226 p.

72. J. Vyšniauskas. *Dvaras prie Aleksandrijos. Kaunackiai – Simono Daukanto giminės šaka*. - Klaipėda: Druka, 2009. - 224 p.

73. A. Karpus. *Carpio Lietuvoje*. - Vilnius: Vaga, 2010. - 208 p.

74. J. Bulhak. *Vaikystės metų kraštas*. - Vilnius: LNM, 2010. - 452 p.

75. E. Eringienė. V. Eringytė. E. Eringytė. *Iš Moncevičių giminės*. - Vilnius: Lietuvos mokslas, 2010. - 748 p.

76. P. Bernadišiūtė-Šiaudinienė. *Pusbačkiai ir apylinkės*. - Vilnius: VPU leidykla, 2010.

77. A. Rupainis. *Gyvenimo malūnai*. - Vilnius: Atkula, 2010. - 384 p.

78. J. Sriubas. *Dičių – Sriubų genealoginis medis*. -

Utena : Utenos Indraja, 2010. - 43 p.

79. V. Leščinskas. *Dvarelis*. - Vilnius: Žuvėdra, 2010. - 158 p.

80. J. Kašys. *Pakalniškiai iš viduramžių glūdumų iki šių dienų*. - Marijampolė: Kamšai, 2010. - 348 p.

81. A. Rūta. *Sklėriai*. Iliustruoti prisiminimai. - Kaunas: Naujas lankas, 2010. - 192 p.

82. A. Vilutienė. J. Gecevičius. *Mes iš Vytautiškių*. - Vilnius: Karminas, 2010. - 164 p.

83. D. Rogozinas. *Baronas Žoltokas*. - Vilnius: Žuvėdra, 2010. - 112 p.

84. A. Medzevičius. *Ąžuolų dvasia*. - Vilnius: Petro ofsetas, 2011. - 264 p.

85. V. Jencius-Butautas. *1918 m. Nepriklausomybės Akto signataras Donatas Malinauskas*. - Trakai:Voruta, 2011. - 360 p.

86. J. Šlekys. *Jonas Žilius*. - Vilnius: LLT institutas, 2011. - 424 p.

87. N. Balsytė-Pocienė. *Nuo Stoškų iki Tupikų*. - Jonava: Dobilas, 2011. - 212 p.

88. J. Montvila. *Amžių tėkmėje*. - Vilnius: Jusida, 2011. - 244 p.

89. A. Žibaitis. *Po istorijos ratais: pasakojimai apie Razmų giminę*. - Šilutė: Šilutės spaustuvė, 2011. - 200 p.

90. V. Pupšys. *Prašau žodžio*. - Ukmergė: Valdo leidykla, 2011. - 192 p.

91. A. ir J. Gauronskiai. *Gauronskiai. Sena žemaičių giminė*. - Akmenė: Indra, 2012. - 288 p.

92. Z. Prušinskaitė. *Apie Prušinskų giminę*. - Utena: Utenos spaustuvė, 2012. - 66 p.

93. E. Žentelienė. *Buvome ir esame didelė šeima*. - Jonava: Dobilas, 2012. - 386 p.

94. S. ir D. Avižos. *Avižieniai iš Anykščių ir visa giminė*. - Vilnius: Petro ofsetas, 2013. - 68 p.

95. V. Beresnevičienė. *Po gerojo Angelo sparnu*. - Klaipėda: Libra Memelensis, 2013. - 272 p.

96. V. Strolaitė-Zinienė. *Čunkių versmė: apie Maldaikių šeimos gyvenimą*. - Panevėžys: Reklamos forma, 2013. - 252 p.

97. V. Indrašius. *Indrajos Motinėlės vaikai*. - Vilnius: TPD, 2013. - 364 p.

98. I. A. Suveizdienė. *Tikroji Kovalevskių Kovaliauskų Kavaliauskų giminės istorija*. - Vilnius: Versmė, 2013. -178 p.

99. M. Komarowska. *Sugrįžimas į Žemaitiją*. - Vilnius: Tyto Alba, 2013. - 224 p.

100. A. Žagrakalytė. *Eigulio duktė. Byla F 117*. - Vilnius: Tyto Alba, 2013. - 574 p.

101. V. Janauskaitė-Sereikienė. *Mūsų šaknys – Preidžiuose*. - Panevėžys: Reklamos forma, 2013. - 230 p.

102. S. Raudonienė. *Iš praeities dienų*. - Panevėžys: Išleido S. Raudonienė, 2013. - 352 p.

103. V. Miškinis. *Pėdsakai*. - Panevėžys: Panevėžio spaustuvė, 2013. - 196 p.

104. sssV. Sinelnikovas. *Protėvių galios paveldas: giminės galios įgijimas*. - Vilnius: Baltosios gulbės, 2013. - 272 p.

105. G. Šarskutė-Orlovienė. *Mes ir mūsų protėviai*. - Utena: Utenos Indra, 2013. - 96 p.

106. S. Narbutaitė-Lipovienė. *Aukštuolių ąžuolai*. - Vilnius: Homo liber, 2013. - 118 p.

107. N. Špokienė. V. Pekarskas. *Sterkonių Karosai. Šaknys ir atžalos*. - Kaunas: Technologija, 2013. - 324 p.

108. V. Primakienė. V. Brakys. *Šaknys , atžalos ir likimai*. - Vilnius: UAB Balto print, 2014. - 424 p.

109. J. Lučiūnas. *Vieno kraujo vaikai*. Klaipėda-Vilnius: S. Jokužio leidykla, 2014. - 174 p.

110. B. Žymantienė. *Giminė. Laurinaičiai*. - Šiauliai: Lucilijus, 2014. - 464 p.

111. O. Vilkaitė. B. Morkūnaitė. *Žydint sodams pravirko rūtos*. - Kaunas: Naujasis lankas, 2014. - 96 p.

112. P. Stankeras. *Stankarų giminės kronika*. - Vilnius: Išleido P. Stankeras, 2014. - 760 p.

113. L. Milošienė. *Kai prabyla senieji dokumentai. Laucevičių genealogija*. - Vilnius: Balto trader, 2014. - 148 p.

114. A. Skaisgiris. *Laisvės praradimo kaina. Juozas Skaisgiris ir jo šeima*. - Vilnius: MRA, 2014. - 304 p.

115. D. Klumbytė. *Visa giminėlė susirinko*... - Šiauliai: ŠU leidykla, 2014.- 295 p.

116. O. Z. Jackūnienė. *Jackūnai: Giminės istorija*. - Vilnius: Išleido O. Jackūnienė, 2014. - 332 p.

117. I. Petrošius. *Gorainių kaimui 400 metų. O Petrošiams*?.. - Vilnius: Išleido I. Petrošius, 2014. - 168 p.

118. R. Kuzmaitė-Norkevičienė. *Rėklių Kuzmos*. - Vilnius: Rotas, 2014. - 306 p.

119. E. Giedraitienė. *Savo šulinio vanduo*. - Panevėžys: Reklamos forma, 2014. - 167 p.

120. A. Karkauskienė. *Gimtinė: mirę kaimai ir žmonių likimai 1700 - 2014* m. - Kaunas: Amber print, 2014. - 702 p.

121. (Autorius nenurodytas). *Mykolo Vaitiekūno giminės raida*. - Klaipėda: KU leidykla, 2015. – 140 p.

122. B. Jankauskas. *Žemaičių Jankauskų ir Labženčių giminės*. - Kaunas: Lututė, 2015. - 376 p.

123. O. Z. Jackūnienė. *Paršelynė*. - Vilnius: Išleido Jackūnas, 2015. - 392 p.

124. I. G. Mikužienė. *Keturių šimtmečių pėdomis: giminės gyvenimo kronika*. - Vilnius: Vitae Litera, 2015. - 502 p.

125. V. Kenstavičius. *Dapšių Kenstavičiai*. - Kaunas: Palmarium, 2015. - 308 p.

126. V. Valiušaitis. *Valiušaičiai 400 metų istorijoje*. - Vilnius: Žara, 2015. - 700 p.

127. J. Dargužytė-Perednienė. *Prisiminimų takais*. - Kaišiadorys: Printėja, 2015. - 132 p.

128. R. S. Butautas-Kudirka. *Senam sode*. - Vilnius: Gediminas, 2015. - 216 p.

129. A. Medzevičius. *Giminės žiedai*. - Vilnius: Petro ofsetas, 2016. - 245 p.

130. A. Medzevičius. *Gyvenimas ir veikla*. - Vilnius: Petro ofsetas, 2016. - 230 p.

131. I. Jakubavičienė. *Duetas. Antanas ir Sofija Smetonos*. -Vilnius: Versus aureus, 2016. - 438 p.

132. S. Miliukas. *Giminės ir ne tik*. - Klaipėda: Druka, 2016. - 255 p.

133. I. Šalčiūnienė. *Vidrinskų giminės vingiai*. - Marijampolė: Idėjų dirbtuvės, 2016. - 44 p.

134. M. Valuckienė. Radyščius. Giminių medžių sodas. - Vilnius: UAB Balto print, 2016. - 1040 p.

135.K.Savickytė-Giedraitienė. Iš praeities versmės. – Vilnius: Dizaino meistrai, 2016.- 541 p.

136. Z. Jackūnienė. Giminės klajonės. - Vilnius: BMK, 2017. - 416 p.

Knygų sąrašas sudarytas iš Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo, Lietuvos Mokslų akademijos Vrublevskių, Vilniaus universiteto, Kauno, Marijampolės, Panevėžio, Vilniaus A. Mickevičiaus viešųjų bibliotekų el. katalogų.

JUODAODIS VYTAUTO HERBE?

Vilius PURONAS,
dizaineris

Pasiaiškinkime. Tam reikalui pasitelkime ne tik heraldikos, bet ir Šiaulių katalikų parapijos istoriją. Ta proga verta prisiminti vieną iš pagrindinių dialektikos teiginių, kad ir išradimai, ir atradimai dažniausiai glūdi sueityse tarp tolimų, iki tol kontakto neturėjusių procesų. Belieka mokėti laiku pastebėti tai, ko mokykla nemokė.

A. Vytauto (LDK delegacijos) vėliava iš 1416–1417 m. Konstancos suvažiavimo rankraščio.

VYTAUTAS DIDYSIS ĮKŪRĖ ŠIAULIŲ PARAPIJĄ

1417 m. spalio 24 d. Trakuose buvo pasirašytas Žemaičių vyskupijos įsteigimo ir vyskupo paskyrimo aktas. Didžiojo kunigaikščio Vytauto, kaip diecezijos fundatoriaus, pasiūlymu susirinkimo delegatai pirmuoju Medininkų (Žemaičių) vyskupu paskyrė Vilniaus prepozitą Motiejų Trakiškį. Manoma, kad jis kilęs iš Livonijos vokiečių, bet mokėjo ir lietuviškai. Akto pasirašymo dieną Trakuose minėtas vyskupas buvo konsekruotas.

Mokslininkai pažymi, kad tuo metu jau būta bene 12 parapijinių bažnyčių, tiek pat valsčių, nors kokios tai parapijos, tiksliai nežinoma. Taip pat neaišku, kada Medininkų vyskupiją *de jure* pripažino popiežius, nors Motiejus Valančius yra pažymėjęs, kad raštą 1421 10 03 pasirašė popiežius Martynas V. Iki šiol spėliojama, kad viename iš to laikmečio dokumentų turėjo būti paminėtas ir Šiaulių vardas.

Šiaulietis istorikas Stasys Šimaitis, 1999 m. tyrinėjęs Veliuonos parapinės bažnyčios 1677 m. vasario 26 d. generalinės vizitacijos aktą, vizituojant Žemaičių vyskupui Kazimierui Pacui, rado svarbios informacijos. Šio akto skyrelyje «Visitatio Fundationis Ecclesiae» (“Bažnyčios fundacijos patikrinimas”) yra įrašyti tokie žodžiai: *“Pirmiausia šioji Bažnyčia Veliuonoje yra įsteigta Šviesiausiojo Aleksandro Vytauto, Lietuvos Kunigaikščio, kartu su Žemaičių Vyskupija ir kitomis parapijomis Viduklėje, Šiauliuose, Varniuose, Kaltinėnuose ir Betygaloje...”*. Vizitatorių akte tie žodžiai buvo įrašyti neatsitiktinai.

Remiantis akto įrašu, neabejojama, kad **Šiaulių parapija buvo įkurta** *1421 m. Šviesiausiojo Lietuvos kunigaikščio Aleksandro Vytauto.* Akte Šiaulių vardas minimas greta Veliuonos ir dar penkių Žemaitijos

B. Šv. Mauricijaus relikvija iš XVI a., saugoma Šiaulių Katedroje.

vietovių. Dabartinių literatūros šaltinių analizė rodo, jog minimose vietovėse pirmosios bažnyčios pastatytos: Veliuonoje – 1421 m. (įsteigta parapija), Raseiniuose – apie 1416–1421 m., Viduklėje, Varniuose, Kaltinėnuose, Betygaloje – 1416-aisiais.

O dabar žvilgterkime į pirmąją medinę Šiaulių bažnytėlę, pastatytą apie 1445-uosius buvusiame šventmiškyje, pagoniškojo aukuro vietoje. Įdomią informaciją teko užtikti 1621 metų šios bažnytėlės vizitacijos akte, surašytame prieš ją nugriaunant.

ŠIAULIŲ KATEDROJE – JUODAODŽIO RELIKVIJA

Triskart lemtingas š*v. Mauricijus!* Pamenate, kurią 1236 m. dieną įvyko Saulės mūšis? Taip, rugsėjo 22-ąją. Ir šv. Mauricijus – rugsėjo 22-ąją. Kas jis buvo? Šis katalikų šventasis buvo juodaodis, vienintelis negras tarp šventųjų.

Kas galėjo įsivaizduoti, kad Šiauliams, netgi lietuviškajai katalikybei, jis bus keliskart lemtingas! Mums, lietuviams, bus įdomu žinoti, kad šv. Brunono, krikštijusio Lietuvą, biografija tiesiogiai susijusi su Magdeburgo šv. Mauricijaus katedra.

***Mauricijus* (†287), *kankinys*.** Mauricijus, Eksuperijus ir Kandidas buvo Romos imperijos Tėbų legiono karininkai, jiems priklausė 6000 legionierių. Kai kurie iš jų buvo krikščionys. Šventųjų gyvenimų autoriai pabrėžia, kad ten tarnavo ir keliolika nuoširdžiai tikinčių krikščionių iš Egipto. Kai žygio metu dalinys įsikūrė stovyklą Oktodurume prie Rhone upės, imperatorius Maksimilijonas įsakė kariuomenei aukoti pagonių dievams. Tėbų legiono krikščionys, padrąsinti Mauricijaus, atsisakė tai daryti ir visi buvo nužudyti. Kai kurių vardai išliko: šv. Adventoras Turinietis, Aleksandras Bergamietis, Gereonas Kiolnietis, Inocentas, Oktavijus, Solutoras Turinietis, Ursas, Viktoras, Viktoras Soloturnietis bei Vitalis. Tas aprašyta Liono vyskupo šv. Eucherijaus pranešime, rašytame V a. pirmoje pusėje vyskupui Salvijui. Jų relikvijoms IV a. pastatyta bažnyčia Agaunume (St. Maurice-en-Valois). *Mauricijus buvo paskelbtas šventuoju.*

Bulota A., Benys L. Šventųjų gyvenimai. Kaunas, 1994, p. 292.

Kaip aiškėja iš 1621 m. bažnyčios vizitacijos dokumento, Šiaulių medinėje bažnyčioje buvo portatilis su kankinių šv. *Mauricijaus* ir šv. Irenejaus relikvijomis, pašventintas Vilniaus vyskupo Voinos. Kokiais keliais šio šventojo relikvija pasiekė būtent Šiaulius? Dievo pirštas ar paprastas atsitiktinumas?

Medinę bažnytėlę nugriovus, XVII a. pr. šventoji relikvija buvo perkelta į dabartinį mūro pastatą. Apie 1930-uosius ji papildomai konsekruota Kauno Arkikatedroje, įcementuota balto marmuro plokštėje su mįslingu skaičiumi: "XIV". Ji ir dabar laikoma po *mensa* centriniame altoriuje. Žinant Šiaulių Katedros istoriją, nesunku tvirtinti, kad tai – anoji š*v. Mauricijaus* relikvija, galbūt su jos pirmojo konsekravimo Šiauliuose pažymėjimu.

NEŽINOMASIS VYTAUTO DIDŽIOJO HERALDIKOJE

Su Vytauto Didžiojo laikų liturgika pereikime prie jo laikų heraldikos. Laikmetyje puikiai komponuojasi juodaodis š*v. Mauricijus* su visa eile sutapimų, iki šiol istorikų nenagrinėtų, nes nepastebėtų.

Paskutiniuose "Lietuvos bajoro" numeriuose (2015 m., Nr. 21, p. 19–28 ir 2016 m. Nr. 22, p. 44–49) – JAV mokslininkės Violetos Rutkauskienės straipsniai apie Vytauto laikų lietuvišką heraldiką, Konstancos suvažiavimo (1414–1418) dalyvių herbyną, Vytauto Didžiojo herbą, jo pasiuntinių vėliavą, tuometinės LDK žemių ir didikų heraldiką. Lietuvos visuomenei tai buvo naujiena, tuo labiau, kad rankraštyje „*Livro de Arautos al. De ministerio armorum*", datuojamame 1416–1417 metais, Lietuvos valdovų vėliavų atvaizdai kartu

su pieštiniais Lietuvos delegacijos atstovų herbais, yra patys ankstyviausi spalvoti heraldiniai simboliai, žinomi Lietuvos istorijoje.

Portugalijos karališkojo heroldo paliktas rankraštis tik dabar pradėtas nagrinėti. Dokumente, nesileidžiant į profesinių subtilybių brūzgynus, lengva pastebėti, kad, jei Jogailos Lenkijos *{Polonio)* delegacijos vėliava primena Žečpospolitos herbo heraldinę schemą – Piastų erelio ir Lietuvos Vyčio šachmatinė kompozicija, tai antroji vėliava, įvardinta kaip Vytauto Didžiojo dinastinė vėliava, kelia daugybę klausimų, net šokiruoja. Jos atvaizdą reprodukuoju ir cituoju V. Rutkauskienę: *"Ji yra dviejų spalvų – raudonos ir geltonos, išdėstytų šachmatiškai keturiuose laukuose. Raudonuose laukuose atvaizduotas Lietuvos Vytis (raitelis) su pakeltu kalaviju ir tamsiai mėlynu skydu su geltonu dvigubu kryžiumi jame. Geltonuose laukuose atvaizduota juoda figūra – pėsčias karys / riteris, vienoje rankoje laikantis pakeltą juodą kalaviją, kitoje – juodą skydą. Virš vėliavos – karūna, greičiausiai pažyminti valdovo <…> rangą"*. Prie vėliavos nėra jokio įrašo, bet ji identiška U. Richentalio, apie 1420–1431 m. aprašiusio Konstancos suvažiavimą, iliustracijoms, kuriose galima išvysti Vytauto Didžiojo ir jį atstovaujančių pasiuntinių herbų piešinius.

Kas tas juodas karys geltoname lauke, niekada negirdėtas LDK valstybinėje simbolikoje – istoriografinis atsitiktinumas ar politinis falsifikatas? Kai kurie istorikai, atsargiai prisidengę klaustuku, jį priskirtų Trakų herbo prototipui.

Visiškai nematytas analogiškos konstrukcijos Vytauto herbas – iš keturių laukų, raudonos ir geltonos spalvų, išdėstytų šachmatine tvarka. Raudonuose laukuose pavaizduotas ant balto žirgo jojantis baltas riteris su stačiai pakeltu kalaviju, geltonuose laukuose – toji juoda figūra su kalaviju vienoje rankoje ir mėlynu skydu kitoje. Virš herbo – du riteriški šalmai, virš jų – skydininkai, atkartojantys paties herbo figūras – baltą raitelį ir juodą figūrą, t. y. pėsčią karį / riterį, vilkintį juodu ilgaskverniu apsiaustu, kuris rankose laiko mėlyną skydą ir pakeltą kalaviją. Jei raitelis savas ir pažįstamas, tai juodasis karys kol kas lieka mįslinga figūra Lietuvos heraldikoje.

Šie ir kiti Vytauto herbo vaizdai yra minimi ir keliuose kituose, vėlesniųjų amžių herbynuose, besiremiančiuose Konstancos metraštininkų paliktais piešiniais. Istorijos tyrinėtojai pastebi, kad Vytautas galėjo naudoti ir kitą heraldinių ženklų sistemą, apie kurią mes taip pat mažai žinome.

TRISKART LEMTINGAS ŠV. MAURICIJUS

Keblu šnekėti už istorikus, tačiau reikia: dailininko akimis tas juodaodis ginkluotas pėstininkas – kankinys, ne didvyris. Tą aiškiai sufleruoja jo neryžtinga poza, ginkluotė – tik atributika, iliustruojanti karišką figūros prigimtį.

Juodaodžio siluetas aiškiai vaizduoja *šv. Mauricijų*, tiek kartų minėtą anuometinėse XIV a. Pabaltijo krikšto kasdienybėse, kurių dalis ir šiame straipsnelyje paminėta, nes kitų alternatyvų rasti sunku. Prisiminkime ir Vytauto Didžiojo bedradarbiavimo su kryžiuočiais atvejus, iš pagoniškosios Lietuvos kuriant katalikiškąją: apie statytas ir degintas kryžiuočių pilis Žemaitijoje, kurių vieną, supleškintą ant Salduvės kalno, Šiaulių legendos tebesaugo tautosakoje.

Narūralu, kad šv. *Mauricijaus* relikvija į kuklią Šiaulių bažnytėlę atkeliavo Vytauto dėka, gi jo atvaizdas – į tuomet besiformuojančią Lietuvos valstybinę heraldiką. Įdomu, ką slepia kitų pirmųjų krikščioniškųjų bažnytėlių šv. relikvijų inventorizacija? Vertėtų toliau tęsti šią loginę mintį tol, kol moksliniai tyrinėjimai patikslins spėliones arba jas paneigs.

Konstancos atveju šv. *Mauricijaus* įvaizdis pabrėžtinai turėjo parodyti europiečiams, kad pagoniškoji Lietuva jau ne pagoniškas, o katalikiškas kraštas, kadangi šv. Mauricijus – katalikybės simbolis. Dar daugiau, jis – lygiavertis lietuviškajam Vyčiui, tai aiškina šachmatinė simbolių kompozicija. Kodėl jis negrįžtamai nusimėtė istorijos audrose – natūralus iššūkis dabarties istorikams, heraldikos ir liturgikos tradicijų tyinėtojams.

Šie pamąstymai – ir hipotezė, ir draugiška provokacija, ir taktiška paspirtis mokslininkams, tyrinėjantiems Lietuvos istoriją.

DRAUGIJOS METRAŠTIS

2007 metai

Pirmasis Genealogų draugijos (toliau GD) suvažiavimas įvyko **2007 m. vasario 24 d.** Vilniuje, Lietuvos technikos bibliotekoje. Draugija prisistatė, suvažiavimo atgarsių ir kelių draugijos narių interviu Lietuvos radijui bei savo internetinės svetainės www.genealogija.lt dėka tapo žinoma visuomenei.

Iniciatyvinė genealogų grupė, besidarbuojanti valstybinių archyvų skaityklose, nuo pirmojo susirinkimo, įvykusio 2006 m. birželio 27 d., ruošėsi šiam suvažiavimui daugiau nei pusę metų. 2007 m. sausio mėnesį GD tapo registruotu juridiniu asmeniu su savo atributais: draugijos spaudu, logotipu ir fiksuota naryste. Logotipą sukūrė viena iš GD narių-steigėjų A. Musteikienė.

Pirmasis suvažiavimas patvirtino GD įstatus ir veiklos programą. Pagrindinis motyvas, subūręs neabejingus genealogijai žmones veikti kartu, buvo *savo genties* istorinės savimonės puoselėjimas ir ugdymas. Daugiau nei pusšimtis dalyvių ir svečių užpildė freskomis istorine tema papuoštą salę. Genealogijos ateitį aptarė ir aktualizavo GD nariai bei garbingi svečiai – buvęs Archyvų departamento direktorius G. Ilgūnas, LVIA skyriaus vedėja V. Čijunskienė ir kt.

GD pirmininku išrinktas Česlav Malevskis, į GD tarybą išrinkti 7 nariai: A. Baškys, V. Botyrius, R. Butautas, S. Gasparavičienė, Č. Malevskis, K. Tracevskis, J. Mačiulis, į Revizijos komisiją: T. Chomentauskas, A. Volk, V. Lozovskis. Internetinės svetainės administratorės teisės ir pareigos teko A. Musteikienei. Naujais GD nariais tapo 22 suvažiavimo dalyviai. Jo metu veikė „Genealoginių medžių ir knygų“ paroda.

Rugpjūčio 30 d. įvykusiame Tarybos susirinkime priimtas nutarimas turėti savo spausdintą leidinį. Pradedama ruošti jam skirta medžiaga.

Spalio 20 d. Varšuvoje, Karalių rūmuose vyko 1788-1792 m. Didžiojo seimo palikuonių susirinkimas, kuriame dalyvavo Lietuvos GD pirmininkas Č. Malevskis.

Spalio 30 d. Lietuvos technikos bibliotekoje vyko GD konferencija-susitikimas su istoriku G. Ilgūnu, kuris pristatė savo knygą „Antanas Mackevičius“. GD nariams įteikti nario pažymėjimai.

2008 metai

Balandžio 26 d. surengtas ataskaitinis susirinkimas. Šį kartą jis buvo labiau darbinis nei reprezentacinis. GD pirmininkas Č. Malevskis apžvelgė pirmuosius veiklos metus, pažymėjo, kad visuomenės susidomėjimas genealogija labai išaugo, GD palaipsniui įgyvendina savo tikslus, labai reikalingos lėšos, kurių kol kas nėra.

Revizijos komisijos pirmininkas pristatė finansinės veiklos patikrinimo rezultatus. A. Musteikienė papasakojo apie virtualaus archyvo kūrimą bei kas nuveikta per metus virtualioje erdvėje sukūrus ir vystant GD internetinę svetainę. Nuspręsta teikti GD narių tyrinėtų giminių sąrašą.

V. Botyrius kalbėjo apie genealoginių duomenų bazės kūrimą, tai palengvintų ir pagreitintų genealoginius tyrimus, padarytų juos labiau prieinamus visuomenei. Kai kurie draugijos nariai yra sukaupę nemažai informacijos. Pažymėjo, jog laikas galvoti, kaip suvienytomis narių pastangomis tokią duomenų bazę padaryti pasiekiamą visiems genealogijos mylėtojams.

S. Gasparavičienė kalbėjo apie Genealogų draugijos, kaip paramos gavėjos, perspektyvas, informavo apie pateiktas paraiškas Amerikos lietuvių fondui ir Tautos fondui, problemas valstybės archyvuose.

V. Valiušaitis pasisakė apie rėmėjų pritraukimą, įsteigiant GD garbės nario statusą, J. Mačiulis – apie Kauno archyvus.

Pirmininku patvirtintas Č. Malevskis. GD taryba palikta tos pačios sudėties, papildant kandidatais A. Musteikienę ir J. Orlovą. Taip pat apžvelgti periodinio leidinio parengiamieji darbai, patvirtintas pavadinimas „Genealogijos apžvalga“.

Birželio 16 d. GD nariai susitiko su garsiu genealogu Stanislavu Duminu, Istorinės-genealoginės draugijos Maskvoje prezidentu, atstovaujančiu Rusijos genealogų visuomenę Tarptautinėje Genealogų draugijoje bei turinčiu giminės šaknų istorinėje Lietuvoje. Jo, profesionalo ir žmogaus, mokančio betarpiškai bendrauti su auditorija, paskaita Lietuvos technikos bibliotekoje paliko įspūdį. S.Dumin pristatė ir padovanojo GD savo draugijos leidinius. Jis keletą dienų darbavosi LVIA. Paaiškėjo, kad mūsų LVIA bajoriški šaltiniai gali pasikartoti Sankt Peterburgo ir kituose Rusijos archyvuose, bet ne bajoriškai, o valstietiškai, miestietiškai genealogijai. Lietuvos archyvų šaltiniai (bent XIX amžiaus) yra unikalūs ir dublikatų Rusija neturi. Šaltiniai genealogijai panašūs: metrikų knygos, reviziniai surašymai, karo prievolės sarašai ir t. t. Paaiškėjo, kad Rusijos ir Lietuvos genealogų džiaugsmai ir bėdos panašios.

S. Dumin, baigęs istorijos fakultetą Maskvos valstybiniame universitete, specializavosi lenkų istorijoje ir ypač domėjosi Lietuvos Didžiąja Kunigaikštyste, kurioje gyveno jo protėviai. 1981 m. apgynė disertaciją ir įgijo istorijos mokslų kandidato vardą. Nuo 1988 m. – vyresnysis mokslinis bendradarbis Maskvos valstybinio muziejaus filiale “Izmailovo dvaras”. 1990 m. kartu su kolegomis atkūrė Istorijos ir genealogijos draugiją Maskvoje, kuriai ir dabar vadovauja. Jis atstovauja Rusiją užsieninėse genealogijos, heraldikos konfederacijose. 1999 m. išrinktas Rusijos genealogų federacijos prezidentu. 1990-1991 m. dalyvavo Rusijos istorinės vėliavos ir emblemos atkūrimo komisijoje. S. Dumin paskelbė

apie 400 mokslinių darbų, straipsnių, referatų. Jis specializuojasi ir bajorijos genealogijoje.

Spalio mėn. išėjo GD leidinys „Genealogijos apžvalga“.

Gruodžio 11 d. Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje vyko seminaras «Šeimos istorijos grožis», kuriame dalyvavo GD tarybos narys V. Botyrius.

2009 metai

Sausio 30 d. GD tarybos posėdyje:

- nutarta pavesti GD tarybos nariui K. Tracevskiui pasidomėti ir pateikti galimybes dėl patalpų nuomos Jakšto g. 9, Vilniuje;
- nutarta patvirtinti Draugijos informacinio periodinio leidinio naujo numerio straipsnius ir kito tarybos posėdžio metu pateikti preliminarią turinio apžvalgą;
- Tarybos nariai buvo informuoti apie Kalvarijos ir Užnemunės bažnytines knygas, saugomas Punske ir pavedė duomenų tikrumą dviejų mėnesių laikotarpyje patikrinti tarybos narei S. Gasparavičienei. Teigiamu atveju balandžio mėnesio antroje pusėje organizuoti GD narių komisiją, kuri vyktų esančias metrikines knygas suskaitmeninti;
- aptarti esamos GD internetinės erdvės išlaikymo klausimai. R. Butautas pasiūlė internetiniame puslapyje pateikti genealoginės literatūros nuorodas, reprezentaciniame draugijos puslapyje akcentuoti nuorodą „Renginiai“, pateikti renginių planą. Pavesti GD pirmininko pavaduotojai S. Gasparavičienei paduoti paraišką į Kultūros ministerijos kultūros rėmimo fondą dėl internetinio puslapio išlaikymo.

Kovo 26 d. GD tarybos posėdyje:

- svarstytos interneto svetainės talpinimo ir adreso palaikymo paslaugų tiekėjo pakeitimo galimybės. Nuspręsta palikti tą patį adresą, bet pakeisti paslaugų tiekėją dėl nekokybiškų paslaugų;
- nutarta kartu su Lietuvos bajorų karališkąja sąjunga nuomoti GD būstinei patalpas Jakšto g. 8, 2008 kambarys;
- nutarta surengti GD III-jį suvažiavimą balandžio 25 d.

Naujai išrinkta GD taryba nuomuojamoje būstinėje Jakšto g. 8.

Balandžio 9 d. GD tarybos posėdyje:

- svarstytas pasirengimas trečiajam GD suvažiavimui;
- apsvarstyti įstatų papildymų ir pakeitimų punktai, pakeitimams pritarta.

Balandžio 25 d. GD trečiajame suvažiavime:

- pirmininkas Č. Malevskis apžvelgė GD veiklą, užduotis, perspektyvas. Pažymėjo, kad GD veiklos pagrindas – konsultacijos, genealogijos propagavimas, leidyba, genealogijos kaip mokslo plėtra;
- aptarta metinė GD veikla, atlikti darbai, GD tikslų įgyvendinimas. GD pirmininko pavaduotoja S. Gasparavičienė apžvelgė praėjusių metų kreipimąsi į fondus GD plėtrai, bažnyčiose esančių metrikinių dokumentų išsaugojimo siekius;
- Revizijos komisijos pirmininkas T. Chomentauskas pristatė metinę revizijos komisijos ataskaitą; ataskaita patvirtinta;
- pirmininkaujantis K. Tracevskis GD nariams pristatė GD įstatų pakeitimus;
- nutarta GD veiklą pripažinti teigiama (patvirtinta 2009 m. balandžio 20 d., protokolo Nr. 20). Tarybos sprendimu pasiūlytiems įstatų pakeitimams (nauja redakcija) įgalioti pirmininką pasirašyti dokumentus; plėtoti internetinę svetainę, skelbti joje be kitos informacijos internetinių svetainių adresus, kuriuose talpinama informacija apie genealogiją; kreiptis į Archyvų departamentą dėl nykstančių fondų prieinamumo; talpinti žurnale patarimus, kaip naudotis archyvine medžiaga pirminėms genealoginėms paieškoms; svarstyti klausimą dėl dalyvavimo Archyvarų draugijos veikloje kaip juridiniam asmeniui;
- nutarta GD tarybą rinkti trejiems metams;
- nutarta GD pirmininku išrinkti Č. Malevskį, pirmininko pavaduotojais – S. Gasparavičienę ir D. Vervečką;
- nutarta Tarybos nariais išrinkti A. Baškį, V. Botyrių, S. Gasparavičienę, J. Mačiulį, Č. Malevskį, K. Tracevskį, A. Musteikienę, A. Nanartavičių, V. Saulevičių, D. Vervečką, A. Zarunskaitę;
- nutarta išrinkti Revizijos komisijos nariais T. Chomentauską, M. Kvietkauską, K. Počiejų, komisijos pirmininku – T. Chomentauską.
- nutarta Dokumentų patikros komisijos nariais išrinkti N. Češkevičiūtę, E. Orlovą, A. Paltaracką, A. Sasnauskienę, V. Saulevičių, D. Vervečką, B. Vonsavičių, A. Zarunskaitę, patikros komisijos pirmininku – D. Vervečką, kancleriu – V. Saulevičių;
- nutarta Heraldikos komisijos nariais išrinkti A. Baškį, A. Každailį, A. Nanartavičių, A. Razmų, S. Vėlyvį, L. Vileikienę, komisijos pirmininku – A. Baškį, kancleriu – A. Nanartavičių;
- draugijos pirmininkas baigiamajame žodyje aptarė GD veiklos gaires, plėtros perspektyvas.

Balandžio 30 d. GD tarybos posėdyje:

- svarstytas Dokumentų patikros ir heraldikos komisijos šeimos ženklų kūrimui ir genealogijos medžių tvirtinimui darbo reglamentas;
- nutarta sudaryti genealoginių knygų ir asmenų, rašančių knygas genealogine tema, sąrašą;
- nutarta pasiūlyti svetainės lankytojams rašyti straipsnius genealoginėmis temomis ir geresnius talpinti svetainėje.

Gegužės 14 d. GD neeiliniame tarybos posėdyje:

- GD tarybos sekretore išrinkta A. Zarunskaitė;
- svarstytas Dokumentų patikros ir heraldikos komisijos darbo reglamentas;

- apsvarstytas GD paraiškos pateikimas Kultūros rėmimo fondo skelbiamam konkursui 2009 m. kultūros ir meno projektams iš dalies remti.

Gegužės 28 d. GD tarybos posėdyje:

- pristatytos GD draugijos plėtros galimybės. Nutarta: kurti skyrius Kaune, Alytuje ir Vilniuje. Naujų centrų steigimosi išlaidas iki 50 % kompensuoti iš GD biudžeto;
- patvirtintas Dokumentų patikros komisijos darbo reglamentas;
- patvirtintas Heraldikos komisijos darbo reglamentas;
- patvirtinti prašymų blankai.

Birželio 4 d. GD tarybos posėdyje:

- nutarta patvirtinti Dokumentų patikros ir heraldikos komisijų teikiamų paslaugų kainynus;
- pristatyti liudijimų maketai. Nutarta: liudijimo pavadinime palikti tik „Kilmės liudijimas“, toliau tobulinti liudijimą;
- GD taryba informuota, kad birželio 9 d. 18 val. Kaune įvyks Kauno skyriaus steigiamasis susirinkimas, kurio organizatoriumi paskirtas G. Ruminas. GD tarybos pirmininkas įgaliojo Tarybos narius A. Baškį, L. Bartkienę, A. Nanartavičių ir D. Vervečką atstovauti GD tarybą steigiamajame Kauno skyriaus susirinkime;
- nutarta susisiekti su Alytaus atstovais ir suderinti Alytaus skyriaus steigiamojo susirinkimo vietą ir laiką bei įgalioti kelis GD tarybos narius dalyvauti Alytaus skyriaus steigiamajame susirinkime. Atstovai bus paskirti tiksliai suderinus susirinkimo laiką ir vietą;
- Č. Malevskis trumpai pristatė savo pranešimą, kurį skaitys birželio 9 d. Archyvarų konferencijoje. Pagrindinės problemos, kurios bus akcentuojamos pranešime – archyve saugomų bylų prasta būklė ir ribotas jų prieinamumas skaitytojams.

Liepos 2 d. GD tarybos posėdyje:

- apsvarstyta ir pritarta GD garbės narių kandidatūroms;
- numatyta surengti šventinį Lietuvos tūkstantmečio vardo paminėjimo renginį-suvažiavimą rugsėjo 26 d.;
- nutarta GD Kauno skyriaus pirmininku paskirti G. Ruminą.

2009-07-27 Genealogų draugija perregistruota į LIETUVOS GENEALOGIJOS IR HERALDIKOS DRAUGIJĄ (LGHD).

- **Rugsėjo 26 d.** Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos šventinis renginys, skirtas Lietuvos vardo tūkstantmečiui paminėti, prasidėjo šv. Mišiomis, kurių metu pašventinta LGHD vėliava. Po to Vilniaus universiteto patalpose, Mažojoje auloje 39 asmenims, išsiaiškinusiems savo genealogines šaknis, buvo įteikti kilmės liudijimai, 4-iems – herbo liudijimai;
- asmenims, nusipelniusiems Lietuvos istorijai, genealogijai ir heraldikai (kunigaikščių Radvilų giminės palikuoniui Motiejui Radvilai, istorikui prof. dr. A. Bumblauskui, Lietuvos heraldikos komisijos pirmininkui habil. dr. E. Rimšai, heraldikos dailininkui A. Každailiui, skulptoriui prof. K. Bogdanui, dr. B. Vonsavičiui ir aktorei, Lietuvos bajorų karališkosios sąjungos Garbės vadei U. Nasvytytei) buvo įteikti Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos garbės nario pažymėjimai.

Šventinis renginys Vilniaus universitete, Mažojoje Auloje.

LGHD vėliavos pašventinimas šv. Jonų bažnyčioje.

Spalio 30 d. GD tarybos posėdyje svarstyta ir nutarta:

- apsvarstyta naujo nario V. Voronino (Druskininkai) kandidatūra į LGHD narius.

2010 metai

Vasario 4 d. LGHD tarybos posėdyje:

- nutarta surengti ataskaitinį suvažiavimą-konferenciją, kartu paminint Žalgirio mūšį;
- nutarta Kilmės dokumentų teikimą organizuoti suvažiavimo metu;
- nutarta vasarą organizuoti kelionę į Baltarusiją.

Kovo 25 d. LGHD tarybos posėdyje:

- nutarta į LGHD narius priimti Lietuvos totorių bendruomenių sąjungą (LTBS);
- svarstyti Vytauto Didžiojo paminklo atidengimo organizaciniai klausimai bei liudijimų įteikimai.

Birželio 26 d. dalyvavome Vytauto Didžiojo ir Žalgirio mūšio 600-ųjų metinių paminklo (skulptorius – Jonas Jagėla) atidengimo iškilmėse Raižiuose. Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos iniciatyva atidengtas paminklas Vytautui Didžiajam ir Žalgirio mūšiui paminėti. Vieni iš rėmėjų – Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugija bei Lietuvos bajorų karališkoji sąjunga. Sukurtas filmas “Paminklo Vytautui Didžiajam atidengimas Raižiuose” (autoriai – A. ir V. Musteikiai).

Prie Raižių mečetės buvo sumontuoti du J. Naviko sukurti saulės laikrodžiai, kurių vienas rodo vietos, antrasis – Griunvaldo (Lenkija) laiką.

Vyko koncertas „Istoriją kuriame kartu“, Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos Kilmės liudijimų įteikimas (įteikti 26 Kilmės liudijimai, tame tarpe – 7 totoriams). Pristatyta Jano Mateikos

„Žalgirio mūšio“ originalaus dydžio paveikslo reprodukcija.

Lapkričio 11 d. LGHD tarybos posėdyje:

- svarstytas pasirengimas būsimam bendram renginiui su LBKS (Kilmės liudijimų įteikimas), turintis įvykti lapkričio 20 d. šv. Ignoto bažnyčioje.

Lapkričio 20 d. šv.Ignoto bažnyčioje vyko bendras renginys su Lietuvos bajorų karališkąja sąjunga. LGHD įteikė 22 Kilmės liudijimus ir patvirtino vieną šeimos ženklą. LBKS įteikė 15 Bajorystės pripažinimo aktų naujai legitimuotiems bajorų palikuonims.

2011 metai

Kovo 2 d. išplėstiniame LGHD tarybos posėdyje:

- aptartas kovo 9 d. įvyksiantis renginys privačioje Liubartienės mokykloje Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dienai paminėti (dalyvauja LGHD, LBKS, Totorių bendruomenė);
- aptartas apsilankymas Lietuvos archyvų departamente, nutartas kreiptis į Vyriausybę dėl geresnio finansavimo;
- nutarta parengti bendradarbiavimo sutartį su LGHD, kurioje numatyti suplyšusių bylų tolesnį skaitmeninimą (reikalinga patalpa archyve technikai pajungti ir naudoti);
- aptartas bažnytinių dokumentų, kurių nėra LVIA, tolesnis skaitmeninimas ir kopijų pateikimas archyvui (Valkininkų, Pakuonio, Alantos RKB).

Liepos 2 d.

- Bajorų rūmuose (Trakų Vokė) vyko bendras renginys su Lietuvos bajorų karališkąja sąjunga. Renginį vedė abiejų organizacijų narys ir LGHD Dokumentų patikros komisijos kancleris V. A. Saulevičius;

A. Musteikienės nuotraukoje: Kilmės aktas įteikiamas Adolfui Šleževičiui.

- nuo LGHD buvo įteikta 40 Kilmės liudijimų, patvirtintas 1 šeimos ženklas, nuo LBKS – 10 Bajorystės pripažinimo aktų naujai legitimuotiems sąjungos nariams.

Žurnalo “Veidas” žurnalistė V. Stoškuvienė kalbino LGHD narius R.Butautą-Kudirką, A.Musteikienę, V. Botyrių. **Lapkričio 7 d.** numeryje atspausdintas straipsnis “Lietuvoje nauja mada – turėti genealoginį medį”.

Lapkričio 10 d. LGHD tarybos posėdyje:

A. Musteikienės nuotraukoje: Bendras salės Trakų Vokės rūmuose vaizdas renginio metu.

- apsvarstyta internetinio portalo genealogija.lt domeno problema. Nutarta artimiausiu laiku registruoti naują domeną genealogija.org;
- nutarta sušaukti LGHD suvažiavimą 2012 m. balandžio mėnesį.

2012 metai

Vasario 2 d. LGHD tarybos posėdyje:

- svarstytas Kilmės liudijimų išdavimo įteisinimas;
- nuspręsta sušaukti suvažiavimą 2012 m. balandžio 14 d.;
- nuspręsta parengti įstatų pakeitimo projektą.

Balandžio 14 d. ketvirtajame LGHD suvažiavime:

- pateiktos LGHD (pirmininkas Č. Malevskis) veiklos, Duomenų patikros komisijos (pirmininkas D.Vervečka), Heraldikos komisijos (pirmininkas A. Baškys) ir Revizijos komisijos (pirmininkas T. Chomentauskas) ataskaitos. Suvažiavimo dalyviai LGHD veiklą įvertino teigiamai;
- priimtas įstatų pakeitimas: suvažiavimai bus rengiami kas 5 metus;
- priimtas nutarimas, kad nedalyvaujantys veikloje ir 2 metus nemokantys nario mokesčio draugijos nariai LGHD Tarybos siūlymu išbraukiami iš draugijos narių;
- į LGHD Dokumentų patikros komisiją išrinkti A.Zarunskaitė, R.Čepas, L.Andreika. D.Vervečka, A.Volkus, K.Tracevskis, į Heraldikos komisiją – A.Baškys, A.Nanartavičius, dail. A.Každailis, prof. Vėlyvis, G.Papinigis, į Revizijos komisiją – T.Chomentauskas;
- LGHD pirmininku perrinktas Č.Malevskis;
- išrinkta nauja Taryba: D.Vervečka, S.Gasparavičienė, V.Saulevičius, J.Antanaitis, K.Tracevskis.

Balandžio 26 d. LGHD tarybos posėdyje:

- pavesta D.Vervečkai perregistruoti LGHD įstatus;
- LGHD pirmininko pavaduotojui K.Tracevskiui pavesta rūpintis tiksliu LGHD narių sąrašo sudarymu, nustatant mokestį mokančius narius;
- LGHD Tarybos posėdžio protokolus bei LGHD narių anketas pavesta saugoti LGHD pirmininkui Č.Malevskiui.

Gegužės 12 d. grupė LGHD narių kartu su LBKS Vilniaus krašto nariais dalyvavo ekskursijoje po Švenčionių rajoną. Buvo aplankytas Nalšios muziejus Švenčionyse, vienintelis restauruotas rajone Cirkliškio dvaras ir Liubavo dvaro malūnas.

Kraštas turtingas ežerais, miškais ir gražia gamta. Švenčionys minimi nuo XIII a., o XV a. čia Vytautas Didysis įkurdino totorius, pastatė pirmąją bažnyčią. Už 2 km yra buvusio Cirkliškio dvaro sodyba, įkurta dvarininkų Mostovskių, vėliau dvaras perėjo Chaleckiams. Dvarą supa 35 ha apleistas parkas. Paskutinis ekskursijos objektas – Liubavo malūnas pastatytas 1902 m. prie Žeimenos upės, nors buvo žinomas jau 1727 m. Jį rekonstravo Europos parko įkūrėjas, LBKS narys G. Karosas. Liubavo dvaro malūno restauracijos projektas pelnė kultūros paveldo „Oskaru" vadinamą apdovanojimą. Įtakingiausia Europos paveldo organizacija „Europa Nostra" netoli Vilniaus esantį Liubavo dvaro malūną-muziejų pripažino vienu geriausių Europos kultūrinio paveldo išsaugojimo pavyzdžių. Sukurtas 6 min. filmukas "Kelionė į Švenčionis" (autoriai – A. ir V. Musteikiai).

Birželio 26 d. Lietuvos technikos bibliotekoje susitikome su istoriku-genealogu S. Duminu.

Genealogija neturi sienų, bendradarbiavimas tarp šalių neišvengiamas dėl išsibarsčiusių genealoginių ryšių. Rusijos federacija yra įkūrusi keletą apdovanojimų. Federacijos įpareigotas, S. Dumin už genealoginius pasiekimus įteikė medalį LGHD pirmininkui Č.Malevskiui. Imperatorių namai dar tebeturi išlaikę keletą ordinų. Vienu iš jų buvo apdovanotas Lietuvos totorių bendruomenės pirmininkas A. Jakubauskas.

Nors S.Duminas ne genetikas, bet naudoja genetiką kaip dabartinio mokslo naujovę, - tai leidžia patvirtinti giminystę, kai nėra kitų šaltinių. Kai šaltiniai baigiasi, žmonės panaudoja legendas. Dabartinė genetika nustato giminystę tiek tiesioginėje vyriškoje linijoje, tiek moteriškoje. Tyrinėjant galima surasti iki 20 genetinių šakų. Jei slaviškos tautybės žmogus išvažiuoja į Afriką ir veda vietinę, jo tiesioginėje linijoje vis tiek bus įsitvirtinę vyriškieji genai.

S.Duminas pasidarė DNR tyrimus. Išsiaiškino, kad priklauso keliems baltų pogrupiams, kurie susiję su Riurichais ir Gediminaičiais. Atsirado vienas giminaitis ir Lietuvoje – 24 ar 25 eilės pusbrolis, Tomas iš Nidos, kuris dalyvavo ir buvo pristatytas auditorijai. Nurodė pavyzdžius, kai giminaičiai gali būti surasti, net jei jų pavardės pasikeitusios. Pranešėjas pasakojo, kad rado savo giminaičių ir tarp totorių. Išsityrę žmonės kartais randa tikrai didelių netikėtumų. Gautus rezultatus svarbu teisingai interpretuoti, todėl geriausia testuoti kelis žmones iš tos giminės.

Jungtiniame herbe – šeima, viena giminė, toks projektas atliekamas Lenkijoje. Ne visada pasitvirtina, kad tai būtinai viena giminė, nes susigiminiavę asmenys papildydavo herbus. Testus patarė užsakinėti geriau per kokį nors projektą. Viena iš svetainių, kur galima užsakyti DNR tyrimus: http://www.familytreedna.com/

Liepos 14 d. iškilmingas Kilmės liudijimų įteikimo renginys prasidėjo mišiomis šv. Jonų bažnyčioje. Visus įeinančius prie Universiteto vartų pasitiko klubo "Viduramžių pasiuntiniai" riteriai. Po mišių vyko teatralizuotas riterių pasirodymas Universiteto kieme. Kilmės liudijimą gavo LGHD Revizijos komisijos pirmininkas T. Chomentauskas, vyko riterių turnyras. LGHD svečiai – E.Rimša, K.Mašanauskas, U. Nasvytytė.

Aktų įteikimo ceremonija vyko Vilniaus universiteto teatro salėje. Renginį vedė LGHD Dokumentų patikros komisijos kancleris V. Saulevičius, kalbėjo svečiai – LGHD garbės nariai U. Nasvytytė, E. Rimša, LGHD narys J. Ragauskas, LGHD DP komisijos pirmininkas ir VšĮ "LDK atmintis" direktorius D. Vervečka. Kilmės liudijimai įteikti 76 asmenims, vienam – herbo liudijimas.

A. Musteikienės nuotraukoje: Riterių pasirodymas Vilniaus universiteto kieme.

A. Musteikienės nuotraukoje: Kilmės aktą gavo Teodoras Chomentauskas.

Grojo Vilniaus medžiotojų pučiamųjų ragų orkestras. Gavusieji aktus, jų svečiai, LGHD nariai susirinko Šventinė taurei Universiteto restorane.

Rugpjūčio 18 d. Pivašiūnuose vyko Žolinės – švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų atlaidai. Autobusas surinko visus norinčius važiuoti sutartose stotelėse, pradedant nuo Nemenčinės plento iki Lukiškių aikštės.

K.Tracevskio nuotraukoje: Eisena Pivašiūnuose.

Nuvykus į Pivašiūnus, dalyvių kolona su vėliavomis ir kita atributika keliavo į bažnyčią, po mišių - prie Ilgio ežero, kur vyko koncertas, diskoteka, šventinis fejerverkas. Renginį organizavo Alytaus r.

savivaldybė, Kaišiadorių vyskupija, VšĮ "LDK atmintis", LGHD.

2013 metai

Sausio 14 d. įsteigta Lietuvos genealogijos ir heraldikos komisija (toliau – LGHK). Komisijos steigėjai – LGHD, LDK atminties rūmai ir Lietuvos totorių bendruomenė. Išsiųstas kreipimasis į Lietuvos bajorų karališkąją sąjungą, Lietuvos Heraldikos komisiją, LR Teisingumo, Kultūros ministerijas ir LR Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetą.

Sausio 31 d. išplėstiniame LGHD tarybos posėdyje:

- nutarta įkurti LGHD Šarvuotų riterių skyrių, skyriaus vadovu skirti sportinio-kovinio-istorinio klubo "Antikos karys" vadovą Jurijų Bykovą;
- nutarta K. Tracevskį skirti LGHD tarybos koordinatoriumi;
- nutarta kooptuoti į LGHD tarybą tinklaraštininkę A. Musteikienę;
- nutarta į Lietuvos genealogijos ir heraldikos komisiją (LGHK) nuo visuomeninių organizacijų deleguoti LDK kilmingųjų palikuonių bendrijos kanclerę I. Semaškaitę, nuo LGHD pasiūlyti Č. Malevskį, A. Volkų, N. Češkevičiūtę, teisininkus S. Šedbarą, S. Vėlyvį, heraldikos specialistus E. Rimšą, A. Každailį, istorikus T. Bairašauskaitę ir Totorių bendruomenės pirmininką A. Jakubauską;
- įpareigojo LGHD narius Č. Malevskį ir S. Gasparavičienę, suradus archyve duomenis, kad 1863 m. sukilėlis Teodoras Narbutas mirė Bernardinų g. 6, inicijuoti atminimo lentos pagaminimą ir įrengimą sukilimo 150 metų jubiliejui paminėti. Lentą pagamins Lietuvos totorių bendruomenės narys R. Rajeckas;
- nutarta organizuoti renginį Horodlės 1413 m. unijai atminti kartu su Kilmės aktų įteikimu.

Vasario 20 d. Lietuvos mokslų akademijos Didžiojoje salėje vyko knygos "Lietuvos totoriai istorijoje ir kultūroje" (antras papildytas leidimas) sutiktuvės.

Rugsėjo 27-28 d. Zamoscėje (Lenkija) vyko tarptautinė konferencija "Horodlės sutarčiai – 600 metų". Konferencijoje "Horodlės sutartis lenkų-lietuvių santykių fone nuo Krėvos iki Abiejų Tautų Tarpusavio įsipareigojimo" dalyvavo LGHD pirmininkas Č. Malevskis, nariai S. Bakevičius ir T. Navsutis. Netoli buvusios Horodlės pilies vietos atidengtas Horodlės unijos

Prie paminklo – LGHD pirmininkas Česlav Malevskis, LDK Kilmingųjų susivienijimo kancleris Tadeuš Navsutis, LGHD narys, LDK Kilmingųjų susivienijimo vadovas Stasys Bakevičius.

600 metų sukakčiai skirtas paminklas.

Lapkričio 10 d. vyko susitikimas su baltarusių šliachtų atstovais. Dalyvavo LDK KPB vadovas D. Vervečka, LDK KS vadovo pavaduotojas T. Navsutis, LGHD pirmininkas Č. Malevskis, LGHD tarybos koordinatorius K. Tracevskis, M. Riomerio universiteto prof. dr. T. Sudnickas, istorikas E. Songaila.

Baltarusių šliachtų organizacijos, susijungusios į vieną bendruomenę, kuriai vadovauja I. Čekalovas, aktyviai veikia heraldikos, genealoginių tyrimų, kultūros, meno, turizmo, kraštotyros srityse, rengia įvairius renginius ir nori bendradarbiauti su mūsų giminingomis organizacijomis tose pačiose srityse.

Gruodžio 14 d. įvyko koordinacinis susitikimas.

Dalyvavo: Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos (LGHD), LDK Kilmingųjų susivienijimo (LDK KS), LDK Kilmingųjų palikuonių bendrijos (LDK KPB), Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos, VŠĮ ,,LDK atminties rūmų" vadovai.

- apžvelgta visuomeninių organizacijų bendra koordinuota veikla 2012-2013 m., numatytos bendradarbiavimo ir bendros jungtinės galimos veiklos perspektyvos. Kalbėjo VŠĮ ,, LDK atminties rūmų›› direktorius ir LDK KPB vadovas D. Vervečka, LGHD pirmininkas Č. Malevskis, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas A. Jakubauskas, LDK KS vadovas S. Bakevičius, VKBS kancleris T. Budzys ir vado paduotojas B. Girevičius, Lietuvos karaimų ir kraštotyros organizacijų atstovai;
- įvertinus atliktą ir atliekamą veiklą, nuspręsta sudaryti bendriems organizacijų (asociacijų) veiksmams koordinuoti ir derinti koordinacinę darbo grupę, suteikiant jai įgaliojimus parengti pagrindines veiklos nuostatas su visų bendroje jungtinėje veikloje dalyvaujančių asociacijų vadovybe ir, jas suderinus, koordinuoti ir kontroliuoti programinių nuostatų įgyvendinimą. Organizacijų vadovybei pasiūlyti po du asmenis į tarybą;
- svarstyta reali galimybė dėl LDK KS ir LDK KPB narių PAŽYMĖJIMŲ pakeitimo į SIMBOLINIO LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAIKŠTYSTĖS PILIEČIO PASĄ (tai teisiškai įregistruota Lietuvos juridinių asmenų registre nr. Į 302760752-2.1.8) keliomis kalbomis.

2014 metai

Vasario 9 d. Lietuvos kariuomenės Kauno įgulos karininkų ramovėje įvyko Čekijos šv. Vaitiekaus (Adalberto) riterių ordino Lietuvos komandos susirinkimas "Riterių diena". Į ordiną buvo priimtas, suteikiant riterio titulą, Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos pirmininkas Č. Malevskis.

Balandžio 20 d. Kauno pilyje įvyko Koalicinės bendradarbiavimo deklaracijos pasirašymui skirtas renginys. Deklaraciją pasirašė:

VšĮ Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės atminties rūmų direktorius D.Vervečka,

LDK Kilmingųjų susivienijimo vadovas S. Bakevičius,

LDK Kilmingųjų palikuonių bendrijos vadovas J. Antanaitis,

Šv. Vaitiekaus (Adalberto) riterių ordino didysis komturas R. Kliučinskas,

Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininko pavaduotojas A. Jakubauskas,

Lietuvos Genealogijos ir heraldikos draugijos koordinatorius K.Tracevskis,

LBKS vadas J.Kameneckas,
Kauno apskrities bajorų draugijos vadas K.Ignatavičius,
VKBS vadas K. Mackevičius,
Panevėžio krašto bajorų draugijos vadas E.Matulevičius,
LBKS Tauragės apskrities skyriaus vadas A.Stankus,
Šiaulių krašto bajorų sąjungos vadas M. Sadauskas,
Žemaičių bajorų draugijos vadas K.Stanevičius,
Klaipėdos krašto bajorų draugijos vadas J. Mockus.

Liepos 6 d.

Valstybės dienos proga Biržuose atidengtas Salaspilio mūšį įamžinantis paminklas. Iškilmingą paminklo atidengimą lydėjo teatralizuota istorinė improvizacija ir senovinės patrankos šūviai.

Salaspilio mūšis įvyko 1605 m. rugsėjo 27 d. Tai – didžiausias mūšis 1600–1611 m. kare su Švedija, kuri siekė užimti rytinį Baltijos jūros pakraštį, taip Baltijos jūrą paversdama savo vidaus ežeru. Didelėmis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didžiojo etmono Jono Karolio Chodkevičiaus pastangomis švedų invazija į tuometinę Livoniją (daugiausia dabartinė Latvijos teritorija) buvo sustabdyta. Salaspilio mūšyje Lietuvos kariuomenė, vadovaujama J. K. Chodkevičiaus, nugalėjo tris kartus didesnę Švedijos Karalystės kariuomenę, vadovaujamą Švedijos karaliaus Karolio IX.

Mūšio metu buvo nukauta 70–100 lietuvių, apie 200 karių sužeista, užmušta apie 300 jų žirgų. Švedai neteko 9000 karių, dar 1500 pateko į nelaisvę. Lietuviai užgrobė 66 švedų vėliavas, 11 lauko patrankų. Buvo paimtos Švedijos kariuomenės ir švedų karaliaus gurguolės.

Tai buvo viena įspūdingiausių Lietuvos kariuomenės pergalių istorijoje, o J. K. Chodkevičius tapo vienu žymiausių Europos karvedžių. Lietuvos kariuomenei laimėjus Salaspilio mūšį, Lenkijos–Lietuvos valstybė išsaugojo labai svarbų Rygos miestą ir savo įtakoje išlaikė Livoniją.

Šiam svarbiam mūšiui įamžinti Lietuvos kariuomenės vado gen. ltn. A. Pociaus iniciatyva pastatytas paminklas, kurio projektą sukūrė Vytauto Didžiojo karo muziejaus dailininkė R. Gumbrevičienė ir direktoriaus pavaduotojas, karo istorikas A. Pociūnas.

Dalį lėšų paminklo pastatymui paaukojo kariai, Lietuvos ir užsienio valstybių gyventojai, prie šio projekto prisidėjo Atsargos karininkų sąjunga ir Biržų rajono savivaldybė. Ąžuolo vainiku paminklą papuošė Rinkuškių kaimo bendruomenė.

Paminklo atidaryme dalyvavo LDK KS ir KPB, LBKS ir LGHD atstovai.

A. Každailio sukurtas medalis.

Liepos 20 d. Vilniaus universitete vyko tradicinis kilmingųjų palikuonių šventinis renginys: Kilmės liudijimų ir LGHD nenominuotų herbų (šeimos ženklų) įteikimas LDK Kilmingųjų susivienijimo ir LDK Kilmingųjų palikuonių bendrijos nariams, pasirašytos KOALICINĖS BENDRADARBIAVIMO DEKLARACIJOS originalų įteikimas pasirašiusioms šalims.

Naujas grafiko A.Každailio sukurtas medalis buvo teikiamas nusipelniusiems LDK kultūros ir istorijos paveldo puoselėjime asmenims.

Po iškilmingos dalies VU kieme vyko šarvuotų riterių pasirodymas, vėliau bažnyčioje atlaikytos šv. Mišios už protėvius. Universiteto kavinėje svečiai vaišinosi vynu bei skaniais patiekalais. Sukurtas 8 min. filmas (autoriai – A. ir V. Musteikiai).

Rugsėjo 5 d. Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga įrengė memorialinę lentą, skirtą buvusiam muftijui (vyriausiajam

Riterių dieną primenanti nuotrauka.

musulmonų dvasininkui), humanistui dr. Jokūbui Šinkevičiui. Lenta – ant pastato, kuriame 1926-1944 m. veikė musulmonų aukščiausioji dvasinė valdyba – muftiatas, Aušros Vartų g. 7, Vilniuje.

Spalio 3 d. susitikome su Lietuvoje viešinčia mūsų nuoširdžia bičiule – Sankt Peterburgo genealogijos draugijos Tarybos ir Rusijos kilmingųjų susivienijimo nare Nina Viačeslavovna Novikova.

Ji atvyko padirbėti į Lietuvos valstybės istorijos archyvą, tyrinėja Kudrevičių šeimos, iš kurios kilęs vienas jos protėvis, genealogiją. Kolegė – puiki Sankt Peterburgo archyvų ir bibliotekų žinovė, jau daugiau kaip 15 metų kaip žuvis vandenyje nardanti po keliolikos Sankt Peterburgo valstybinių ir municipalinių archyvų fondus. Kilusi iš senos kilmingos peterburgiečių šeimos, yra ne tik archyvų, bet ir savo gimtojo miesto istorijos žinovė. N. V. Novikova ne kartą yra padėjusi mums ieškant dokumentų Sankt Peterburge, kai genealoginės-archyvinės paieškos, ypač ieškant bajoriškųjų dokumentų čia, Lietuvos archyvuose, „atsimušdavo į sieną“.

2015 metai

Sausio 26 d. LGHD tarybos posėdyje:

- nutarta S. Gasparavičienę patvirtinti LGHD pirmininke iki suvažiavimo;
- patvirtintas nario mokestis – 12 eurų.

Vasario 17 d. LGHD tarybos posėdyje:

- LGHD taryba, norėdama išspręsti gaunamų pajamų ir išlaidų klausimus, siūlo už draugijos nario individualios veiklos reklamavimą (nepriklausomai nuo formuluotės) imti 30 € į metus, už draugijos nario individualios veiklos reklamavimą su reklaminiu skydeliu – 50 € į metus; apmokėjimą patvirtinantį dokumentą pateikti per mėnesį nuo sprendimo priėmimo datos tinklaraštininkei A. Musteikienei (iki 2015-03-17);
- LGHD investavo lėšas LVCA įrangos įsigijimui; nutarta iš LGHD nario imti 30 € metinį mokestį už galimybę naudotis sudarytomis sąlygomis. LGHD pirmininko pavaduotojas organizaciniams reikalams D. Vervečka įpareigotas parengti sumokėjusių narių sąrašą ir jį pateikti LVCA vadovybei;
- nutarta įvesti LGHD nuomojamų patalpų naudojimo metinį mokestį 50 € tiems nariams, kurie jas naudoja savo interesantams. Kontrolę pavesti D. Vervečkai. Siūlyti Kilmingųjų susivienijimui ir Kilmingųjų palikuonių bendrijai prisidėti prie būstinės išlaikymo tampant LGHD nariais;
- LGHD taryba siūlo V. Saulevičių įtraukti į LGHD garbės narių sąrašą už indėlį į organizacijos veiklą;
- nutarta suvažiavime svarstyti buhalterio ir tinklaraštininko darbo apmokėjimą.

Kovo 7 d. Penktajame LGHD suvažiavime:

- išklausytos atsistatydinusio pirmininko Č. Malevskio ir laikinai einančios pirmininkės pareigas S. Gasparavičienės, Dokumentų patikros ir heraldikos bei Revizijos komisijų ataskaitos;
- nustatytas bazinis nario mokestis – 15 eurų; kitus mokesčius ir iždininko bei tinklaraštininko darbo apmokėjimą nutarta svarstyti ir priimti Taryboje;
- išrinkti: LGHD pirmininku – V. Botyrius, pavaduotojais – S. Gasparavičienė ir A. Baškys;
- Revizijos komisijos pirmininku išrinktas V. Kučas, nariais – J. Orlova ir R. Bimba;
- Dokumentų patikros ir heraldikos komisijos pirmininku išrinktas A. Baškys, pavaduotoju A. Volkus, nariais – R. Čepas, K. Tracevskis, A. Každailis, J. Orlova, L. Vileikienė;
- į Tarybą (A. Baškys, A. Jakubauskas, A. Nanartavičius, A. Musteikienė, D. Vervečka, J. Antanaitis, K. Tracevskis, S. Gasparavičienė, V. Saulevičius) papildomai įtraukti du nariai – R. Bimba ir V. Botyrius.

Kovo 3 d. LGHD tarybos posėdyje pasiūlyta:

- atsistatydinusiam draugijos pirmininkui Č.Malevskiui ir Tarybos nariui D.Vervečkai parengti LGHD turto sąrašą;
- priimti naujai 5-ojo suvažiavimo išrinktai Revizijos valdybai (pirm.V.Kučas) Revizinės komisijos ataskaitą;
- patikslinti LGHD narių sąrašą;
- pratęsti diskusijas dėl LGHD veiklos programos, įstatų, organizacinės struktūros peržiūrėjimo (tęstinumas iki 6 mėnesių); pasiūlymus kaupti A.Baškiui;
- pasiūlyta organizuoti profesionaliausiai padaryto „Metų genealoginio medžio“ ir „Genealogijos ir heraldikos žinovo“ konkursus.

Birželio 18 d. LGHD tarybos posėdyje nutarta:

- surengti paskaitų ciklą Klaipėdos miesto savivaldybės viešojoje bibliotekoje rugsėjo mėnesį tokiomis temomis:
  1.Genealogija – mokslas ar hobis?
  2.Genealoginiai šaltiniai internete.
  3.Genealoginių medžių, biogramų ir kt. programų apžvalga ir naudojimas.
- priimti į LGHD narius V. Kuzmicką.

Rugsėjo 17-18 d.

- dalyvavome Klaipėdos miesto savivaldybės viešosios bibliotekos projekte „ŠEIMOS ISTORIJA – IŠSAUGOKIME ATEITĮ“.
- buvome pakviesti skaityti paskaitų tema “Genealogija – fiziniai ir interneto šaltiniai. Genealoginių medžių, lentelių sudarymas ir braižymas”. Paskaitas skaitė LGHD pirmininkas V. Botyrius, pirmininko pavaduotoja S. Gasparavičienė ir tinklaraštininkė A. Musteikienė.

Rugsėjo 20 d. Agluonoje (Latvija) iškilmingai atidengtas paminklas Lietuvos karaliui Mindaugui ir karalienei Mortai.

Rugsėjo 28 d. LGHD tarybos posėdyje nutarta sušaukti LGHD šeštąjį neeilinį suvažiavimą lapkričio 7 dieną.

Spalio 3 d. Vilniaus universitete vyko LDK istorinės atminties organizacijų iškilmingas šventinis renginys-suvažiavimas, skirtas Didžiojo Vilniaus Seimo 110-osioms jubiliejinėms metinėms paminėti. Buvo pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su LDK istorinės atminties organizacijomis tarp Lietuvos, Baltarusijos ir Ukrainos.

Spalio 7 d. LGHD tarybos posėdyje nutarta:

- patenkinti A.Zarunskaitės ir K.Gureckaitės pareiškimus dėl išstojimo iš LGHD.

Lapkričio 7 d. Šeštajame LGHD suvažiavime nutarta: nesusirinkus kvorumui, sušaukti pakartotiną suvažiavimą lapkričio 28 d.

Lapkričio 28 d. Septintajame LGHD suvažiavime**:**

- patvirtinti įstatai;
- LGHD pirmininke išrinkta S. Gasparavičienė;
- LGHD pirmininko pavaduotoju išrinktas D. Vervečka.

2016 metai

Atidengiant paminklą Lietuvos karaliui Mindaugui ir karalienei Mortai.

Gegužės 18 d. LGHD tarybos posėdyje:

- nutarta priimti P.Vaniuchiną į LGHD narius;
- paskirstytos Tarybos narių pareigybės;
- patvirtintas Masteikos giminės šeimos ženklas;
- patvirtinta žurnalo redkolegija: S.Gasparavičienė, A.Baškys, A.Musteikienė, R.Bimba, K.Tracevskis;
- nutarta atsisakyti būstinės patalpų.

Birželio 2 d. LGHD tarybos posėdyje:

- apsvarstytos LGHD aktualijos;
- aptartas 2016-06-05 Kaune, šv. Jurgio kankinio bažnyčioje vyksiantis šv. Vaitiekaus (Adalberto) riterių ordino šventinis renginys;
- patvirtinti du nauji herbai: Peleckas ir Variakojis;
- nutarta skirti 75 € paramą Alytaus dekanato Daugų parapijai už metrikinių įrašų nuskenuotas kopijas;
- nutarta pagal galimybę apmokėti tinklaraštininkės ir buhalterės darbą;

Birželio 5 d. Kauno šv. Jurgio Kankinio bažnyčioje vyko LDK istorinės atminties organizacijų iškilmingas šventinis renginys-suvažiavimas, kuriame dalyvavo ir LGHD nariai.

LDK Kilmingųjų palikuonių bendrijos ir Kilmingųjų susivienijimo nariams buvo įteikti kilmės dokumentai, LDK piliečio simbolinis pasas ir regalinis ženklas.

Čekijos šv. Vaitiekaus (Adalberto) riterių ordino Lietuvos nacionalinės riterių komandos renginio „Riterių diena“ metu buvo inauguruoti riteriai. Patvirtintas naujas nenominuotas herbas. Iš Lenkijos atgabenta ir pašventinta šv. Vaitiekaus (Adalberto) skulptūra.

Liepos 14 d. LGHD tarybos posėdyje:

- aptarta draugijos veiklos programa 2016-2021 metams. S. Gasparavičienė įpareigota ją parengti iki kito posėdžio;
- pavesta A. Baškiui surašyti giminių tvirtinimo reglamentą, numatant paslaugos kainas;
- nutarta švęsti draugijos dešimties metų jubiliejų 2017 m. kovo 11 d.
- pavesta R. Bimbai tvarkyti draugijos archyvą;
- nutarta draugijos narių sąrašą paskelbti rugsėjo mėnesį (sutikrinus nario mokesčio sumokėjimą).

Gruodžio 5 d. LGHD tarybos posėdyje:

- aptartas LGHD narių skaičius pagal 2016 m. sumokėjusius nario mokestį;
- svarstyta draugijos dokumentų patikros ir heraldikos komisijos dokumentų patikros darbo reglamentas, numatyti paslaugos įkainiai;
- svarstyti pasirengimo draugijos 10 metų jubiliejaus šventei klausimai;
- patvirtintas Norvaišos herbas.

Arūno Tirkšliūno nuotraukoje (iš kairės): JAV lietuvių bendruomenės prezidiumo narė, Tautos fondo valdybos pirmininkė Laima Šileikytė-Hood, Gintarė Bukauskas, Totoraitis, Valdas Buožys, Ričardas ir Ramutė Hopanai, Aidas Baškys, Julius Pranevičius, Aušra Buožienė, Vidmantas Pranevičius.

Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos Dokumentų patikros ir heraldikos komisijos pirmininkas, pirmininkės pavaduotojas, Lietuvos bajorų karališkosios sąjungos senatorius Aidas Baškys, pakviestas JAV lietuvių bendruomenės (LB) krašto valdybos vicepirmininko archyvams, LB krašto valdybos ir tarybos nario Valdo Buožio, **2017 m. kovo 16 d.** skaitė paskaitą ,,Lietuvos heraldikos labirintuose” Niujorko (NY) lietuvių bendruomenei, kurią organizavo NY miesto LB atstovė švietimui ir kultūrai Gintarė Bukauskienė, Susivienijime Lietuvių Amerikoje (SLA), 307 W 30th Street, New York, NY 10001, US. Susirinkusius dalyvavimu pagerbė ir paskaitos klausyti taip pat atvyko Generalinis konsulas Julius Pranevičius.

Nuotraukos iš LGHD archyvo.
Parengė **Audronė Musteikienė**

ŽURNALO RĖMĖJAI:

Kilmingųjų palikuonių bendrija ir Kilmingųjų susivienijimas

Įmonė „3akis“ – interneto tinklapių kūrimas

ŠV. ADALBERTO – LDK RITERIŲ ORDINAS

S. Gasparavičienės genealoginių paslaugų firma „ARCHEONAS“

LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAIKŠTYSTĖS atminties rūmai, VšĮ

Donatas LENGVINAS

Leokadija SUVEIZDIENĖ

Andrius ŽILINSKAS (Australija)

MAČIUKŲ GIMINĖS GENEALOGINIS MEDIS

18 a.vid. - 2016 m.

Mūsų gimtinė - Biržai

Sutartiniai ženklai:

* Gimimo metai
(*) Nesantuokinis vaikas
† Mirties metai
s. Pirmos santuokos metai
xx Antros santuokos metai
⚹ Išsiskyrę
♂ Berniukas
♀ Mergaitė

Genealogijos schema sudaryta pagal:

Krinčino RKB 1769-1939 ir Ukmergės RKB 1930-1940 metrikų knygas bei pagal Rimvydo Mačiuko pateiktus duomenis

Tyrinėjo Sigita Gasparavičienė - 2016 m.
Maketavo Audronė Musteikienė - 2016-08-15

9 772538 678006